

ปีที่ ๓ ตอนที่ ๑๑ ประจำเดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๓

ลองอ่าน

หนังสือพระเจ้า ราม ฤๅเทพ

คำโคลงภาษาไทย เกี่ยวกับ ภาษาไทยภาคอีสาน

ของฝาก ราม ศ. เทสสะแพทย

เพื่อความรัก ราม ว. สารคาม และ โชคและชีวิต ราม ส.โพธิ์ศรี

ตำนานเครื่องหอม ราม กาญจนาคพันธ์

จะอุดหนุนห้องสมุด

โดยลดราคาฉบับเก่า ๆ

เพื่ออุดหนุนห้องสมุดโรงเรียนและบุคคล ทางสำนักงานจะขายไทยเชมรายเดือน ฉบับเก่า ๆ จำกัดตั้งแต่ฉบับ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ ถึงฉบับ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ ซึ่งมีราคาแจ้งต่อไปนี้:-

๑. ชุดทุกฉบับรวมทั้ง ๓๘ เล่ม (ตั้งแต่พฤศจิกายน ๒๔๖๘ ถึง ธันวาคม ๒๔๗๑) เป็นเงิน ๑๐ บาท

๒. ชุดตั้งแต่ฉบับไหนก็ได้ แต่เรียงกันไปครบ ๑๒ เล่ม คิดราคา ๑๒ เล่ม คือ ๕ บาท

๓. ชุดปลีก ไทยกำสรดเล่มละ ๒ บาท, ฉบับมกราคม ๒๔๖๘ และ ๒๔๗๐ เล่มละ ๑ บาท, ฉบับอื่นๆ เล่มละ ๕๐ สตางค์

๔. ถ้าต้องการให้เย็บเล่มปกแข็งด้วย จะเย็บรวม ๖ ฉบับ เป็นเล่มหนึ่ง หรือ ๔ ฉบับ เป็นเล่มหนึ่ง จะคิดค่าเย็บอย่างงามและถูกเท่ากัน ชนิดหุ้มผ้าเดือทองสัน เล่มละ ๗๕ สตางค์, สันหนังหุ้มผ้า เดือทองสัน เล่มละ ๑ บาท ๕๐ สตางค์

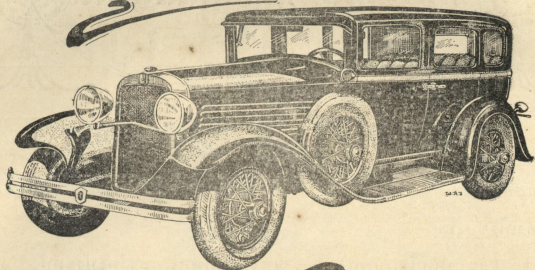
ค่าส่งไม่คิด โปรดส่งเงินพร้อมกับสั่งซื้อ ไปยังโรงพิมพ์ไทยเชม

เวลาลดราคากำหนดเพียงสี่เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๔ เป็นหมดเขตต์
ก่อนนั้นไปจะขายตามราคาปกติ

(ปีที่ ๗ เล่ม ๑๑ วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๓)

มาสนุสสรณ์	พระยาศรีสุนทรโวหาร . . .	หน้า ๑๓๓๕
ความดำเนียรของโลก	ไทยเชม	,, ๑๓๓๖
กามนิต (จบภาคหนึ่งบนดิน)	เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป ,,	๑๓๔๑
ของฝากไทยเชม	ศ. เทชะแพทย์	,, ๑๓๖๕
ตำนานเครื่องหอม	กาญจนาภรณ์	,, ๑๓๗๑
คำโคลงภาษาไทย เทียบกับภาษาไทยภาคอีสาน		
.	ส. ศรีภาพสินธุ์	,, ๑๓๘๐
โชคและชีวิต	ส. โพธิ์ศิริ	,, ๑๓๘๓
ฟอรุด ทำให้ยุโรปตื่นตื่น	เทว.	,, ๑๔๓๑
เพื่อความรัก	ว. สารคาม	,, ๑๔๓๕
หนังสือปะจระเข้	ครูเทพ	,, ๑๔๕๕
เรื่องไม่เป็นเรื่อง	ไทยเชม	,, ๑๔๖๒
บทนำบางเรื่อง		,, ๑๔๖๕
พระราชบัญญัติ, ประกาศ, กฎเสนาบดี	พิเศษ ๑๔๗-๑๖๔	

วสเวลท์

—สุข—

ค่า เกิน ราคา

เชิญรับตกลง ซึ่งจะตกเข้ามาอีก

เดี๋ยวนี้เหลือ คุเป อยู่ในสต็อก

ห้างสามเหลี่ยม จำกัด

ถนนอัษฎางค์ ปากคลองตลาด พระนคร

มาสาธุสสรณ์

อรุณิศ์ ดิษรุติ ไทวรุณิศ์

สุรณิศ์ ไทหวัด วิณศุยติ ।

ชีวิตยมนาโก 'บิ วเน วิสรุติ:

กฤตปรยตโน 'บิ คฤเห น ชีวิติ.

๑ สิ่งใดกรรมก่อเกิด

อุปถัมภ์

ใครบ่ช่วยดำรง

อยู่ได้

อันสิ่งซึ่งกรรมทำ-

ลายอยู่ แล้วนา

สุดจักพิทักษ์ไว้

รอดพ้นอันตราย ฯ

๑ อภิปรายเปรียบผู้เร่

ระหกระเหิร

ป่าเปลี่ยวผู้เดียวเดิร

อยู่ได้

เนาบ้านสบสราญเกิน

สกลโลก รักรัณ

ยังบ่พ้นตายไสร

ศพกลิ้งกลางสถาน ฯ

*An unguarded object remains (safe, if) protected by destiny; stricken
by destiny it perishes (though) well guarded. One lives, though abandoned
in a wood without a protector; one lives not in a house, though precaution
be taken.*

พระยาศรีสุนทรโวหาร

ผู้ซึ่งใช้นามปากกาว่า “หมื่นศรี”

ความดำเนียรของโลก

เสด็จ
อเมริกา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระโรคคือในพระนครมา ช้านาน แต่มีไ้ทรงย่อหย่อน ในพระราชกรณียกิจปวง ประ- ชาราชญ์ย่อมพากันวิตก ไ้ ะไ้เห็นพระราชอาชียกิจของคณฯ ปรากฏจากพระ โรคอาพาธ ยั้คณั้ถึงคราวว่างราชการสำคัญๆ ที่พอจะทรงมอຍพระราชภาระไ้ และเสด็จไป รักษาพระโรคไ้หายสนิทไ้ กำลังจะเสด็จ จากพระนคร สู่ประเทศอเมริกาในเดือนมีนาคม นั้ จึงพวกเราพร้อมกันตั้งสัจฉาธิษฐาน ขอ อำนาจคุณพระรัตนตรัย จงบันดาลไ้การบำบัด พระโรคนั้ เป็นผลสำเร็จโดย สมบูรณ์ และโดย เร็ว เพื่อจะไ้ทรงสอศสองแสดงความก้าวหน้า ไ้แก่ประเทศสยาม สมกับพระราชประสงค์ จักประการเทอดนุ

การสอยนักธรรมและเปรียญ
การสอบ
เปรียญธรรม

ธรรม ของ เรา เป็น การ ขริ ทาร เปรียญธรรม พระพุทธศาสนาส่วนหนึ่ง แต่ ก่อนนั้สอยแต่ภิกษุสามเณร แต่ เกือบจะขยายการสอยทั่วไปตลอด

ถึงคฤหัสถ์ด้วย เรียกว่าสอยธรรมศึกษา ก็คือ ประโยคนักธรรมนั่นเอง แต่เรียกให้ต่างกัน ระหว่างฆราวาสกับบรรพชิต. ภิกษุสามเณร ที่เข้าสอย ประโยคนักธรรมยั้ นทวพระราชอา- ณาจักรรวมทั้งชั้น เอกโทตรีมีจำนวนถึง ๓๐, ๒๕๖ รูป สอยไ้ ๑๐,๘๖๑ รูป มณฑล นครราชสีมา เป็นมากที่สุด คือ เข้าสอย ๗, ๔๕๒ รูป (มากกว่ากรุงเทพ เกือบสองเท่า) สอยไ้ ๒,๖๒๘ รูป. ส่วนฆราวาสที่เข้าสอย ธรรมศึกษา มีพวกครูเป็นพื้น รวมทั้งพระราช อาณาจักร ทั้งชั้นโทและตรี เพราะชั้นเอก ไม่มี เป็นจำนวน ๒,๑๕๔ คน สอยไ้ ๖๘๔ คน นครราชสีมา ก็เป็นมากที่สุดอีก เพราะเข้าสอยถึง ๓๔๑ คน สอยไ้ ๑๕๔ คน ส่วนประโยคเปรียญธรรมหรือเปรียญก็ธรรม นั้ จำนวนเข้าสอยทวพระราชอาณาจักตั้งแต่ ประโยค ๓ ถึงประโยค ๙ รวม ๑,๖๕๔ รูป. ไ้ ๑๑๕ รูป ที่เข้าสอยประโยค ๙ ซึ่งนับ เป็นชั้นเปรียญเอก ๘ รูป. สอยไ้ ๒ รูป สำหรับเปรียญธรรมนั้ ทางมณฑลยังส่งเข้าสอย น้อย ก็เป็นธรรมดาที่ความเรื่งูทางการเล่า

พ. ศ. ๒๕๓๓

ความจำเป็นของโลก

เรียนแผนกในหัวเมืองจะต้องได้เข้ามาจากชั้น
นักธรรมชั้นต้น นวภูมิ คือ ภูมิต้นก่อน. การ
ทั้งธรรมนิยมใหม่ ที่ให้คฤหัสถ์เข้าสอบ วิชา
นักธรรม ไต่ควย แต่เปลี่ยน เรียก เสวว่า
ธรรมศึกษาน เป็นความก้าวหน้าอย่างหนึ่ง
ยังมีความก้าวหน้าอีกทางหนึ่ง ซึ่งกำลังมีเสียง
ออกความเห็นกันมากมาย คือ เรื่อง จะให้
ภิกษุสามเณร ได้เรียน วิชาใหม่ ๆ ประกอบ
กับความรู้พระปริยัติธรรมด้วย. ยางความเห็น
ระขอ ให้ เรียนภาษาต่างประเทศ และคำนวณ
แต่ความเห็น ที่ว่า จะเรียน ยุคต้นนี้ คงปรากฏ ใน
โคลงกลอนของ ครูเทพ ที่โรงพิมพ์ไทยเชยชม
พิมพ์ออกจำหน่ายอยู่เวลานี้ ในบทว่าด้วยเรื่อง
ศาสนาทุกวันนี้ มีใจความว่า วิชาปริยัติธรรม
เป็นวิชาสามัญศึกษา ย่อมต้องการสามัญศึกษา
เป็นบาทครูวิชาสามัญศึกษาอื่น ๆ ทั่วไป. ชัน
นวกภูมิ ศิวร มีสามัญศึกษาเพียงมัธยมกลาง
(มธ. ๖) เป็นบาท. ชันมีชันณินภูมิ ศิวร มี
สามัญศึกษา ชันมีชันมยปริยัติเป็นบาท, ชัน
เถรภูมิ คือ เปரியญเอศควรมีสัญญศึกษา ชัน
มหาทวารวดี แผนก อักษรศาสตร์ เป็น บาท
ทั้งนี้. เมื่อเทียบกันศาสนาศาสตร์เทียบ เราก็คงเห็น
ว่า การ นำ จะ ต้อง เป็น ไป ตามคำ แนะนำ ของ
หนังสือโคลงกลอนคณะนิพนธ์หนึ่ง แต่จะเร็ว

หรือช้า ก็แล้วแต่ ความก้าวหน้าแห่งคณะสงฆ์
และกระทรวงธรรมการผู้เป็นเจ้าหน้าที่

คณะมิชชันนารี ได้รับพระบรม

ความ ราชานุญาต ทำ การ ช่วย เหลือ
ก้าวหน้า ประเทศสยาม โดยส่ง ผู้ชำนาญ
ทางสุขภาพ มาตรวจคุสติทางเศรษฐกิจกรรม
แห่งราษฎรของเรา รัฐบาลได้
ตั้งเจ้าหน้าที่กระทรวงต่าง ๆ ไป
ทำการ ร่วมมือ. ยศนี้ ไต่ควย ทาง เห็น
สำเร็จแล้ว กำลังจะไปตรวจทางคณะออก
และทางอื่นๆต่อไป. ทุกวันสถิติเป็นของ
สำคัญ เพราะเป็นเครื่องมอที่ให้เราพยากรณ์
ความเย็นไปได้แม่นยำ. เพียงเท่านี้ไต่ควย
มาแล้วน หมอซีมเมอร์แมน ผู้ชำนาญ บอกได้
แน่อย่างหนึ่งว่า ทางเหนือ มีเชื้อ มาแลเร็ว
(ใช้ยี่สิบ) ชุมเกินไป เป็นศัตรู ตักทอน
กำลังคน และกำลังทรัพย์ของบ้านเมือง ประ
จวบกับ เวลานุกรมสาธารณสุข กำลังจ้าง ผู้ชำนาญ
มาตรวจสุขภาพของประชาชน ซึ่งเห็นสัตว์นำเชื้อ
มาแลเร็วในประเทศสยาม. กิจการทั้งสอง
แผนกนี้รวมกันเข้าจะช่วยให้รัฐบาลได้สถิติเพื่อ
การก้าวหน้าในทางสุขภาพ ของประชาราษฎร์.
การ ทั้งนี้ ด้วยยี่สิบ สถิติ ก่อนนี้ เป็นการ ทั้งนี้

ไทยเขมร

มีน

ถูกต้องตามวิทยาศาสตร์ การทำเนิรก้าวหน้า
ต่อไปในทางแก้ไขของรัฐบาล ก็ควรเห็นที่ไว้
วางใจไว้ว่าจะถูกต้องเช่นเดียวกัน มีแต่จะนำ
มาซึ่งความเจริญในสุขภาพของประชาชนและ
ในความเย็นยวแห่งภาวะของประเทศสยาม
ในอนาคต

เวลานี้ สยาม กำลัง กระทบ
ความตกต่ำ กระเทือน ด้วย ความ ตกต่ำ แห่ง
แห่ง เศรษฐกิจ ในรูปสินค้าข้าวยิ่งกว่า
เศรษฐกิจ อย่างอื่น. ข้าว สาลี และ
อุตสาหกรรมทั้งหลายใน ยุโรป
และอเมริกา เป็นปัจจัยแห่งความ

ตกต่ำของโลก สินค้าต่าง ๆ ราคาตกลง
อย่างน่าใจหาย ทำความขึ้นขึ้นระส่ำระสาย
ให้แก่ โลก ทั่ว ไป เพราะ กลติกรรม และ
พาณิชย์การของตะวันตก ความซบเซาขึ้นได้
กระเทือน มา ถึง ตะวันออก และ ประเทศ สยาม
ด้วยเป็น เวลานานมาแล้ว แต่บัดนี้ ประจวบ
คราวที่การทำนาในตะวันออกได้ผล เป็นอย่าง
ทั่วกันหมด ราคาข้าวในตลาดโลกต้องทร
ลง ประกอบกับราคาเงินตราในเมืองจีน และ
ฮ่องกงตกต่ำ ทำให้ตลาดข้าวของประเทศ
สยามในทันที ซึ่งเป็นตลาดสำคัญที่สุด หัก

ราคาข้าวของเราลง เมื่อเกิดแลกเปลี่ยนเป็น
เงินสยามอีกส่วนหนึ่ง จึงสยามต้องเผชิญหน้า
กับความตกต่ำ อย่างแรง เพราะข้าว เป็น
สินค้าที่ชนหน้าอย่างเดียวของเรา เมื่อราคา
ข้าวตกต่ำ ชาวนา ผู้เป็นกระดูกสันหลังของ
ประเทศต้องประสบความอึดอัดยากแค้น ไม่มี
เงินใช้จ่ายเพื่อเพิ่มเติมอันแต่ก่อน พาณิชย-
การแห่งสยาม ก็ทรุดโทรมซบเซาไปกว่าที่ถูก
ซบเซาในยุคหนึ่ง. เวลานี้ทั้งชาวนา และ
พ่อค้าพากัน ตั้งตา คอย ความ ช่วยเหลือ ของ
รัฐบาลอยู่ แต่ในขณะเขียนเรื่องนี้ รัฐบาล
ยังหาได้ทำอย่างไรลงไปไม่ นอกจาก เสนายก
กระทรวงเกษตรการภาริการ ได้เชิญ พ่อค้า โรงสี
พ่อค้า ส่งข้าว ขายต่างประเทศ มาประชุม ตาม
ความเห็น เมื่อเสด็จเสนาบดี กระทรวงพาณิชย์
ประกาศ แก่ หนังสือข่าว ใน กรุงเทพฯ ก่อน
เสด็จพระมา และอินเตียคราวนี้ ก็ได้รับสั่งไว้
ว่า รัฐบาลจะเอาเงิน ของผู้เสียภาษี มาใช้ ใน
การช่วย ชื้อข้าว ขายข้าว ใน เวลานี้ ก็ผิดหลัก
เศรษฐกิจ รัฐบาลยังทำไม่ได้ นอกจากจะ
ถึงเวลาฉุกเฉินจริง ๆ เข้าแล้ว. นี่ก็แปลว่า
รัฐบาลยังมีทางที่จะช่วยได้ แต่เวลาฉุกเฉิน
จริง ๆ เช่นนั้น รัฐบาล จะเห็น อย่างไร ยังไม่มี
ใครทนายถูก

พ. ศ. ๒๔๓๓

ความดำเนียรของโลก

ความตกต่ำแห่งเศรษฐกิจ
ของ ประเทศ ช่อม กระ เทื่อน ถึง
การ เงิน ของ รัฐบาล ค่วย เป็น
แผ่นดิน ธรรมดา. รายได้จากการขาย
อาหารและรัฐบาลชื้อของรัฐบาล
ก็ตกต่ำลงน้อยลงมาก เป็น

เหตุ ให้กระทรวงพระคลัง ฯ ต้อง ระวัง ในการ
เข้าออก ของประมาณ แผ่นดิน ที่ กำลัง ทำ อยู่ใน
ปลายศักราช สำหรับช่วยในหน้า ให้

คุณภาพ คือ ให้มีเงินพอจ่ายโดยไม่ต้องชักทุน
สำรองเกินสมควรหรือเกินจำเป็น. กระทรวง
พระคลัง ฯ ได้ขอให้ทุก กระทรวง ทบวงการ
ประหยัดการใช้จ่าย และงบบุรายจ่ายที่ยังไม่
จำเป็นไว้ก่อน เช่นการก่อสร้างเช่นต้น กบได้
สั่งเจ้าหน้าที่พระราชอาณาเขตให้รีบเร่งรัก
เก็บเงินรายได้ของรัฐบาล ได้แก่การเก็บภาษี
อากรนั่นเอง. การเร่งรัดนี้ไปตกหนักที่ชาวนา
มาก เพราะในเวลายากเข็ญเช่นนั้น แทนที่จะ
ได้รับความผ่อนผันลดหย่อนเร่งรัด. ส่วนทาง
หารายได้เพิ่มขึ้น รัฐบาลได้ประกาศขึ้นอัตรา
ภาษีอากรหลายอย่าง คงจะได้เงินไม่น้อย.
ภาษีที่ขึ้นนั้นตามที่ท่านคิดรอบคอบ ได้เพิ่ม
อัตรา ขึ้น โดยเฉพาะ ใน สินค้า นอกประเภท จำเป็น

คือ เครื่องใช้ ที่ขึ้นชดเชว มีเหล้า และบุหรี่
เช่นต้น.

การ ขึ้นภาษี ภายใน หรือ การบัญญัติ เก็บ
ภาษีอย่างใหม่ยังไม่ปรากฏ. บางทีกระยังไม่ถึง
เวลาจำเป็น. แต่ที่ปรึกษากระทรวงพระคลัง ฯ
คนก่อนได้เขียนไว้ใน รายงานฉบับสุดท้ายว่า
การเก็บภาษี ในเมืองไทยสำหรับคนชั้นสูงกับคน
มีเงิน ยังจะเก็บได้อีก เมื่อถึงเวลา. ฟัง
เสียงทั่ว ๆ ไป ยินดี ที่จะให้ ขึ้น ภาษี หรือ เก็บ
ภาษี เช่นนั้น มากกว่า ที่จะลด เงินเดือนข้าราชการ
การคลัง โง่งนั้เช่นนี้. อันที่จริงการลด
เงินเดือน เช่นที่ โง่งนั้ ถ้า จะลด ตั้งแต่
เงินเดือน ๔๐๐ บาทขึ้นไปก็จะเป็นอันหนึ่งที่จะได้
เงินจากผู้ มีเงิน และผู้ มีอันจะกิน แต่ไม่ก
เป็นการชักสยดสละเพราะพวกข้าราชการเท่านั้น
ส่วน คนอื่น ๆ ที่มี รายได้ มาก ๆ เช่น พ่อค้า
คฤหบดีผู้ มีมหาถกชักสยดสละก็วยไม่. ถ้า
เปลี่ยนเป็นการ เก็บภาษี จะเป็นความ เสมอภาค
ทั่วหน้า ทั้งจะได้เงินมากขึ้นอีกด้วย. อนึ่ง
การลดเงินเดือน เช่นทางที่ ให้เสียขวัญ อยู่ข้าง
ไม่มากนักน้อย. วิธีที่ใหญ่ ๆ ในกรุงเทพฯ
เวลานี้ก็คึกคักค้าขายในทาง คึกคักจำนวนคนงาน
คือ คึกคัก ออก เสียบ้าง. การลด เงินเดือน
คนที่ยังใช้งานอยู่ยังไม่ค่อยกล้าทำกัน.

นาย เอฟ. เอส. วิลเลียมส์
 ฐานของ ทศพาดิช ประจำสถานทูตอเมริกัน
 สยาม กัน ในกรุงเทพฯ ได้ทำรายงาน
 เรื่อง พาณิชยกรรม ของสยาม ใน
 เวลาว่า กำลัง ตกต่ำ มา หลาย
 เดือนแล้ว. สินค้าไม้สักซึ่งเป็นสำคัญที่สุด
 รองจากข้าว นั้นว่ายังพอใช้ แต่ก็ยากขาย
 วยเขมร ตกต่ำเต็มที่ ยิ่งแลไม่เห็นวันที่จะขึ้น
 ออกได้ ในเร็ว ๆ นี้เลย. ส่วนข้าวนั้นเป็นสิ่งที่
 วิตกกังวลอยู่แล้ว สยามเป็นอุทธารักษ์เงิน
 สำหรับประเทศที่อาศัยสินค้าเป็นกำลังเพียงสอง
 สามอย่าง ซึ่งข้าวเป็นใหญ่กว่าอื่น ๆ อย่าง
 ลิบลับ. เวลามีข้าวมาก แต่ราคาข้าวตก
 จึงเป็น ความลำบากแก่ชาวนา สยามโดยมาก
 ผู้อาศัยรายได้จากข้าว.

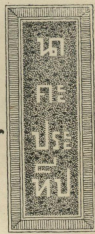
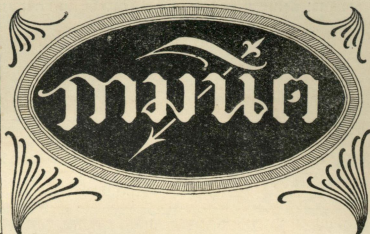
ช่องกงเป็นตลาดข้าวใหญ่ที่สองของสยาม
 เคยซื้อข้าวสยามทั้ง ๑๐๐ ละ ๓๐ สิงคโปร์
 เป็นตลาดใหญ่ที่หนึ่ง ซื้อราว ๑๐๐ ละ ๔๐
 ของข้าวสยาม. ช่องกงซื้อไปจำหน่ายให้
 ประเทศจีน สิงคโปร์ จำหน่ายให้มลายู
 อังกฤ. ราคาเงินเมืองเงินตกต่ำ เงินของ
 มลายู อังกฤ ก็เช่นเดียวกัน แต่ยังมีค่า
 ยังดีกว่า สยามจึงขายข้าวไม่ออก. การ
 ที่ยงคากไม่ถูกว่าข้างหน้จะเป็นอย่างไรทำให้
 พ้อคำทั้งหลายต้องระมัดระวังมาก แต่ฐานะ
 การเงินของสยามยังก็อยู่ (หมายความว่า
 ยังมีเงินสำรอง) จึงไม่น่าสงสัยว่าประเทศนี้
 ไม่ต่อต้านผ่านพ้นความตกต่ำแห่งเศรษฐกิจไป
 ได้เป็นอย่างดี

๑ ชีวิตโล่ง ภายนอก หลอกหลายท่า
 แต่ภายนอก โลกออก จะชอยครัน

ไม่เหมือนหมา ภายใน ให้สุนัขคัน
 ใจชูขวัญ ยากกว่า ดวงตาเคย ๖

พระศรี นิพนธ์

(ต่อจากหน้า ๑๒๕๖ ฉบับ กุมภ์ ๒๔๗๓)

สรีระ

สู่ความเป็นผู้ละบ้านเรือน

คุณกรรมา, เมื่อไคว่างยามไว้เรี่ย-
ร่อยแล้ว ข้าพเจ้ากลยเข้าไปในบ้านอีก. แต่
ว่ารู้สึกเจ็บเหงาอย่างไรพอกไม่ถูก, จะเป็น
เพราะข้าพเจ้าไม่ไคยนเสียงภริยา, ซอนักทำ
ให้เจ็บไคยอยู่. แต่ไม่ใช่เท่านั้น, เสียงภริยา
อย่างไคยกันเมื่อออกประตูใหญ่ไป นโกลก
ไคย. คงจะไม่ไคยนอีกทีในบ้าน ซึ่ง
ตามเคยทำง ทะเย่งกัน สดแรงเกิด จน ฟังไม่ไค้
ศัพท์. เสียงเหล่านี้ เมื่อไม่แล้ว ย่อมทำ
ให้บ้านเจียบเจียบสยบจริง ๆ ผิดประหลาด
แทบไม่เชื่อว่าการเจียบไค้ ดังเพียงนั้น.

ขณะข้าพเจ้านอนอยู่ในที่นั้น พิจารณา

ศฤหาสน์ โอฬาร แวกล้อมด้วยหมู่ไม้ ซึ่ง
ระยิบระยับแว้งแว้งงาม รู้สึกว่าสำราญตาอย่างซ้น
กว่าแต่ก่อน. ครันทวนคิดถึงความงามเหล่านี้
ว่าจะต้องถูกมือโจรอำมหิตทำลายให้ พินาศลง
ก็ให้ใจหาย เทียบลงทันที. ความกลัวในเรื่อง
ชีวิตจะตายทุกี่เคย ๆ แต่มานี้กรนทกเสียดาย
อาลัยกันไม่ ที่ปลุกไว้ เป็นทิวแถวมีผู้คอยระวัง
จนอม จะถูกพวกโจรพินัยเป็นลง; เสาศิลา
อันที่ สลักเสลา ด้วยไม้ มีศิลปกรวิเศษก็จะพัง
ทะลายลง, ตัวศฤหาสน์ที่ข้าพเจ้าต้องใช้เวลา
และความคิดประคินสร้างอย่างบรรจง ละเอียก
ละออไม่่น้อยเลย และเมื่อสร้างสำเร็จก็ข้าพเจ้า

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

มีน

แสนปลื้มใจเป็นที่สุดคนแล้ว: สิ่งเหล่านี้ พอสง ว่า จะหาคนไหนที่ควรเรียกว่าสุขแท้ไม่มี
ทองสอง ในวันรุ่งขึ้นก็จะเห็นเป็นเท่าถ่านไปหมด เลย.

ตามที่เขาพูดอยู่ คือว่า ช่างที่ออกคุลิมาล ความผิดเหล่านี้ หยุคชงรักชากเป็นห่วงๆ
เคยทิ้งไว้ทุกราย มีลักษณะเป็นประการไร. หลายหน เพราะต้องผลึกออกผลึกเข้าไปตรวจ

ในเวลาตอนนั้นไม่มีอะไรทำ นอกจากจะรอ คอยมีรางวัลที่สอง; แต่ยังอีกหลายชั่วโมง เพื่อ
จึงจะถึงเที่ยงคืน. ให้แน่ใจ ว่า คน ยังอยู่ ยาม ระวัง ระวัง ระวัง มั่นคงก็.

ข้าพเจ้ามีความเป็น อยู่ใน เรื่อง สาละวน ละครข้อ, ข้าพเจ้าซึ่งชำนาญในการสังเกต
ด้วยกิจการค้าขายแล้ว ก็หาความ สนทนเรื่อง เพราะได้ผล มาแต่ ครั้ง เจริญทางไปค้ามา ขาย
ผลึกเปลี่ยนเวียนกันไปสอง ประการนี้ไม่มีหยุด หลายคราว, มองก็ทราเห็นอย่างซ้ำอีกครั้ง
ตลอดเรื่อยมา หรือมีคณะนักหาหาทระลา- ชั่วโมงก็จะถึงเที่ยงคืน. จึงรีบออกไปตรวจ

การวินัยใกล้เคียงแม่โจทจำเลยของข้าพ- อีกครั้งหนึ่ง และตกใจคนคนใช้ให้คอยระวัง
เจ้าก็เคยบอกคักขึ้นไม่เว้นแต่ละวัน, จึงหา ให้แจ้งก็, ส่วนตัวเองให้มีโอกาสไปพักผ่อน
เวลาสองวันอยู่ตามลำพังไม่ได้. ครั้นนั้น ล้าคอยแห่งเพราะวิคกวิจารณ์, เมื่อเข้าไป
มาจนถึงมอญคนเดียวไม่มีอะไรทำ ในห้อง ในย่านแล้ว คงนั่งนิ่งเหมือนเดิม, แต่จะคิด
ซึ่งกันหนึ่งทะลุไป หอกกลาง มี เสายืนอยู่ เรื่องอะไรก็ไม่ออกเลย เพราะดูเหมือนอะไร
เรียงราย อีกด้านหนึ่งออกไปทางสวน. เวลา มาจากออกแน่น แทบจะหายใจไม่ออกเอาที่
นั้นสงสัยยิ่งเสียยิ่งกว่าจะบอกว่าเสีย. เคย. เคย.

ว่าในชั่วโมงกันๆ นี้ เป็นเวลาของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า ก็ โคต พรวก ออกไป ระวัง เส
จริง ๆ นับแต่เป็นเด็กมา. อามรณบริคุท เพื่อ สัก ซากาศ กลาง คืนที่ สักซนให้โล่ง ออก,
ซึ่งไม่มีอะไรผูกพันแล้ว ก็พินิจคิดคนเป็น พอออกไปถึง รู้สึกว่ามีลมโชยมาดกแก่
ครั้งแรก: ระลึกถึงประวัติการต่าง ๆ ของคน อ่อน ๆ, และไม่ช้า ได้ยินนกกู่ก้อง เสียง
ที่เป็นมาแล้วแต่หนหลัง, ถ้ายิ่งพินิจคิดเหมือน กิ่งไปในความมืด. ในคราวเดียวกันนี้ ได้
อย่างมีอีกคนหนึ่งมาเพ่งดูด้วยแล้ว, ก็รู้สึก กลืนกลืนอยู่ในสระ ซึ่งแนม กลีบยาน กลางคืน

พ. ศ. ๒๔๗๓

กามินิ

สมพามาฉิว ๆ สังกลิ่นหอมชื่น. ข้าพเจ้าเห็น
คุณว่าจะเป็นเวลาไ้เท่าไรแล้ว, เห็นทาง
ข้างเผือกสุกสว่างอ่อน ๆ อยู่ในช่องระวางยอก
ทันไม้ตะเคียน ๆ ผ่านเป็นลำธารไปในท้อง
อากาศซึ่งเย็นสน้ำเงินแก่.

ข้าพเจ้าออกดูทานโดยไม่ไ้คิดงใจว่า “แม่
คงคาในสวรรค์” และในคืนนั้นเอง รู้สึก
เหมือนว่า ความอึดอัดอันอึดอัดเยาขางลง
ชั่วขณะหนึ่ง แล้วกลลยเต็มคนตนใจ จน
นำตาให้ลรินออกมาอุ่น ๆ. จึงอยู่ เมื่อสอง
สามชั่วโมงแรกที่ล่วงมา, ไ้ระลึกลึถึงประวัติ-
การของตนแต่เห็นหลัง ตอนไหนไม่รับรู้จน
ใจเท่า คิดถึงวาสนาและเรื่อง ความ รักของตน
ซึ่งมีขึ้นเพียงชั่วแ่เล่นแ่ ๆ, แ่แล้วกรู้สึก
เหมือนว่าเป็นเรื่องท่วงมานานไกล คล้ายกับ
ความฝันอย่างขำ ๆ. ครั้นมาในคืน ข้าพเจ้า
ไม่ไ้คิดถึงเรื่องเหล่านั้นทั้งหมกอีกต่อไปแล้ว.
แต่มาเกิดญาณตรวศนเช่นอย่างหนึ่ง คือ
เมื่อคิดไ้ครวญถึงเรื่องคนในอดิ และ
คนในปัจจุบัณ ว่าเป็นคนเกี่ยวกันหรือเปล้,
คิดแล้วไ้ให้สะกั เห็นว่ามีลักษณะผิดกันไกล
มาก. ครึงอดิถระโน้น ข้าพเจ้าไม่มีอะไร,
นอกจากตนและความรัก. ก็สองอย่างนี้
แยกออก แ่จากกัน แ่แต่คนไม่ไ้ เทียว

หรือ? ครั้นมาในปัจจุบัณนี้ อะไรบ้างที่
ข้าพเจ้าไม่มี! บุกรกริยาเอย, ข้างม้าว
ควายเอย, ข้าพาสยวิวาร, แ่แ่แ่แ่เงินทอง,
สวนสำหรับเทียวเล่น, ข้างงคงามมโหฬารซึ่ง
ไ้เห็นก็อิดาอยากไ้เอย: สิ่งเหล่านั้นข้าพ-
เจ้ามีอยู่บริบูรณ์แล้ว. แ่ทว่า ข้าพเจ้านั้น
เป็นข้าพเจ้าอยู่ไหน? ขณะนี้ ๆ ก็เหมือน
ผลไม้เน่า, เนื้อในแห้งหายไปหมด, ใน
ที่สุกเหลือแต่เปลือกเปล้เท่านั้น.

ข้าพเจ้ารู้สึกเหมือนคนช่นแ่แล้วมองดูรอบ ๆ
ตัว:

เห็นสวนเทียวเล่นงคงามกว้างใหญ่ เกย-
ค้ายด้วยรถขชาติ พึงยอกตะเคียน ๆ ขึ้นไป
ในท้องฟ้าในเวลากลางคืน ซึ่งพราวพราว
ด้วยดวงดาวนัยไม่ถ้วน มีทางข้างเผือกผ่าน
ขาวไป, เห็นศาลาอันสง่างาม มีตะเกียงศิลา
ขาวจกสว่างทุดระวางเส้. สิ่งเหล่านั้น ข้าพเจ้า
กลลยรู้สึกเป็นความเห็นอย่างใหม่ขึ้นทันที ว่า
เป็นของงามน่ารักน่าไ้ แต่ทว่าเป็นเหมือน
หนึ่งศัทรุหน้าเนื้อที่คอยข่นทอนความสุขด้วยใจ
แ่มิไ้มีความสุขสุขไ้, เป็นกั้มวเรวตาล
แ่มีรูปรุ่งเรืองงคงาม สยเลือกหัวใจข้าพเจ้า
ไปเกยหมกแล้ว, แ่ยคนกำลังกระหาย
จะสยเอาเลือกหยกสุกท้าย ซึ่งถ้าไ้สยเอาไป

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

ฝัน

แล้ว ก็คงเหลืออยู่แค่ซากเหี่ยวแห้ง ของ
ร่างมนุษย์ ที่มีรูปไม่เต็มประกอบเท่านั้น.

มีเสียงอย่างหนึ่งไต่ย่นมาแต่ไกล จะ
เป็นเสียงอะไรไม่ทราบ แต่เข้าใจเอาไว้ว่าเป็นเสียง
ฝนเทาะมาหรือเป็นเสียงพุดพิงฟ้า. ข้าพเจ้า
สะดุ้งเหยิง, ถอดกาแฟปราศออกจากฝัก,
กระโดดลงบันไดไปส่องสามก๊ว แล้วยืนนั่ง

คอยฟัง: ไวรหรือ? เห็นจะไม่ใช่. เสียง
สังกตเสียงทุกสิ่งทุกอย่าง, เสียงสังกตจริง ๆ.
มองออกไปทุกทิศไกลและไกล, ไม่เห็นมีอะไร
เคลื่อนไหว. ทั้งนั้นคงเป็นเสียงกลลย ที่มัก
ปรากฏไต่ย่นในเวลากลางคืนสังกต — เสียงซึ่ง
เมื่อครั้งข้าพเจ้ากุมเกวียน ไปหยุดพักอยู่
กลางป่า — เคยทำให้สะดุ้งตกใจ. พิจารณา
คำสั่งภานนอกตัวก็ไม่เห็นมีอะไร. แต่ว่าภายใน
ในตัวข้าพเจ้าเล่า มีอะไรยัง? ข้าพเจ้าใน
ขณะนั้นหายตกอกตกใจหัวนทวากแล้ว, ไม่
ใช้กลัวเพราะจำเป็นต้องกลัวด้วยหนีไม่พ้น หา
มิได้, กลับมีความยินดีเสียด้วยซ้ำ.

“เชิญเข้ามาเถิด, พวกโจร! มาเร็ว ๆ
เข้า, องค์ลิลิต! เฝ้าสาธุการให้ราชวงษ์ เป็น
ท่านเจ้าเถิด. เพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นศัตรา
ร่ายกาฬสฤตก่อข้า ที่พวกเจ้าควรทำลาย.
มีฉะนั้น, มันก็จะทำลายข้าเอง. เขาไปเสียเถิด,

เชิญเถิด. ถึงร่างกายก็ไต่ เชิญเอาภาพนั้น
เสียเถิด เพราะมันเป็นศัตราร่ายก่อข้าเอง,
เป็นร่างกายที่หมกมุ่นแล้วมาอยู่ แต่การมารวม
และความโลภไม่มีที่สถิต, เป็นสิ่งอันควรสลัก
ไต่ย่นที่เข้ามาอยู่: ควรที่คนให้ข้าจากตนเข้า
ไป. เชิญเถิด, พวกโจร! ผู้เป็นมิตรสหาย
เก่า!”

เวลาคงไม่นานละ เพราะมันล่องสอง
ยามแล้ว. ยินดีคอยท่าจะรับหน้าทิว. องค์
ลิลิตมาลงทรงมาหาตัวข้าพเจ้า. ค่ะแล้ว! ยินดี
จะรู้ว่า คราวนี้มันจะสามารถฉีกภาพให้หลุด
จากมือข้าพเจ้าออกได้หรือไม่. ถ้าข้าพเจ้าได้
แท่งมันทะลุตลอดหัวใจ, ถึงจะตายไปก็ยินดี
ก็. เพราะมันเองผู้เกลียดเท่านั้น ที่ทำความ
เดือดร้อนทั้งหลายเหล่านี้ ให้มันแก่ข้าพเจ้า.

“เวลาคงไม่นานละหนา” ข้าพเจ้า
ภาวนาคำนี้อยู่บ่อย ๆ เพื่อชะลอใจให้เย็นไว้
ในขณะที่เวลาใกล้เข้ามา ใกล้เข้ามาในคืนนั้น.

กราว! มาละกระมัง? ไม่ใช่, เป็น
เสียงลมพัดออกไม้ แล้วค่อย เลื่อนหายไกล
ออกไป, แล้วก็เกิดมีขึ้นอีก. เป็นเสียง
คล้ายสัตว์อะไรมีขนยุบยุบลุก ขึ้นสลับกั๊ว อย่าง
นั้นหลายครั้งหลายหน, แต่ครั้งหนึ่งไต่ย่น
เสียงแหลมเป็นนกร้อง.

พ. ศ. ๒๔๓๓

กามนิค

เสียงเหล่านั้น แสดงว่าจวนใกล้สว่างอย่างนั้นหรือ?

รู้สึกหนาวกลัว นี่จะต้องเสียใจเพราะอะไร? ไ้เย็นไปคามที่ทวงไวหรือ? นักแล้วก็สะท้อน, กลัวว่าพวกโจรจะไม่มา. จวนจะสมปรารถนาอยู่แล้ว ก็จะได้รู้ด้วยมือ แล้วก็หายไป. นักกลจะให้คง สบ ชีวิตสารทุกข์ต่อไป หรือ? รุ่งเช้าขึ้นจะต้องมีความ เป็นไป ร้ายกาจ เหมือนเดิมอีกหรือ? จะไม่มาช่วยให้พ้นทุกข์พ้นร้อนหรืออย่างไร? นักถึงเวลาเหมาะอยู่แล้ว.

หรือว่า เรื่องทั้งหลายเป็นเพราะข้าพเจ้าตาฝาก เห็นนักยวชคนนี้เป็นของคูลิมาลไป? ตามตนเองอย่างนักหลายกลัย. จะว่าตาฝากวิปลาสไปเองก็กระไรอยู่. แต่ว่าถ้าเป็นของคูลิมาลจริง, ก็คงต้องมา. ถ้าไม่มีความประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว, ทำไมจึงแปลงตัวมาที่นั่น, แล้วทำไมหายตัวไปอย่างสนิทคล้ายจรวดลับ? ทั้งได้ให้ใครต่อใครไปสืบสวนแล้ว ไม่ได้ความว่าของคูลิมาลไปขัดขวางที่นั่นไหนเลย.

เสียงโก่งขึ้น ปลุกข้าพเจ้าคืนจากภวังค์. คางคากที่คอยชมกู่หาเวลา ยักคางคางเลือนหายลับไปทางยอดไม้ทั้งหลายคางแล้ว. คางหมู้นอนนอกจากที่อยู่สูงในท้องฟ้า ก็มแสง

สลัวไปหมด. เป็นอันไม่มีข้อควรสงสัยอีกต่อไป ว่าข้าพเจ้าจุลสมย์. เรืองทองคูลิมาลจะยกมาปล้นเป็นอันไม่มีได้แล้ว.

แต่เรื่องแปลก ๆ ทั้งหมด ที่เกิดขึ้นในความรู้สึกในคืนนั้น ไม่มีอะไรประหลาดเท่าที่จะเป็นไปได้ในขณะนี้. คือ เมื่อเห็นว่าไม่มีอันตรายมาสู่ตัวแน่แล้ว, ข้าพเจ้าก็ทำรู้สึกเสียใจตามปกติเสียด้วยใจแต่แรกไม่, กลับมีความคิดใหม่เกิดซาตจนทนทว่า "เมื่อเช่นนี้จะต้องฟังโจรเหล่านั้น เพราะเหตุอะไร?"

ข้าพเจ้ากระหายอยากให้พวกโจรถือไม้เท้าคยกรกันเข้ามา จะได้ปลุกปลองให้พ้นจากแยกภาระทรัพย์สินสมบัติอันมิให้พัวพันเลย, แต่ไหนจะต้องทำอย่างนั้น? ผู้ยอมสละทรัพย์สินสมบัติโดยไม่ต้องให้ใครเขาสละให้ แล้วถือเอาไม้เท้าออกสู้รบเป็นเจ้ารักแสงหาญดุษฎีก็สู้ก็ไม่อยู่แล้วไม้อย. เปรียบเหมือนนก ประสงค์จะผลไปสารพัดใด, ก็มิชอบอย่างเคียวเท่านั้นที่เขาไว้บน มีเท่านั้นพอประโยชน์อยู่แล้ว, ฉนั้นใดก็. ผู้เจ้ารักแสงขลุ่ยก็พึงพอ

ใจอยู่แต่เครื่องนุ่งห่มเท่าที่ ปลุกคลุมร่างกายได้ มีคชีกนร้อนกันหนาว, แล้วมาหาชนะสำหรับภิกษุอาจารย์ ประทับชีวิตมิให้เกิดทุกข์เข็ญหิวโหย. และข้าพเจ้ายังได้พบเขาชมชีวิต

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

มิน

ท้ายการจารึกแสงบุญว่า “ความมีครอบครัว ก็คือทุกข์. แต่สัญญาการ (อากาศ) ที่โล่งโปร่งจากบ้านเรือน) ย่อมเป็นภาสสถานของผู้จารึกแสงบุญ.”

ข้าพเจ้า คิดขอให้พวกโจร เอาภาพมาพันร่างกายเสีย, ตัวทุกซะก็แตกซากไป. แต่ร่างกายสลายเป็นธุลีไปแล้ว, ก็จะมีเหตุปรุงแต่งให้ เป็นรูปคนใหม่, จากร่างเก่าเกิด เป็น ร่างใหม่ สืบสันตติภพต่อกันไป. ก็ที่เรออกจากข้าพเจ้าไป จะเป็นชีวิตชนิดใดหนอ ? ริงอยู่ ข้าพเจ้า

และ วาสฐิ ไก่ กระ ทำ ลัษย์ ขัฏฐญา กัน ไว้, ละเพาะแม่คงคาในสวรรค์ ซึ่งมีน้ำทั้งเงินขวงไหลลงสู่สระบัวใน เขตสวรรค์ทาง ทิศตะวันตก, ว่าเราทั้งสองจะได้พบกัน ในแดนสีขาวกินโน้น. และทวยคำขัฏฐญาน วาสฐิบอก ว่า เราต่างมีคอกไม้ทิพย์คนแห่งชีวิตอยู่ในน้ำอันใสปานแก้ว ณฑะเลนสวรรค์ อันคึกคัก. ถ้าบุคคลผู้บรรลุนั้นเป็นเจ้าของ มีโยบริศทอผองแล้ว มีคุณกรรมอันใดบำเพ็ญไว้แล้ว, ทุกคราวไป คอกไม้ทิพย์ คนนั้นก็จะเจริญงามขึ้นเสมอ, ถ้าหากว่ามีความเป็นอยู่ไม่บริศทอ เกิดอกกลั้วทวยขาปมกัน, คอกไม้ นั้นจะเหี่ยวเศร้า ประหนึ่งว่า มีลมพัดขึ้นในขณะนั้น.

อนิจา! บ้านฉัน คอกไม้ทิพย์ของข้าพเจ้า จะมีถูกย่นใส่ไปนานแล้วหรือ? เพราะข้าพเจ้าได้ตรวจความเป็นไปในชีวิตที่ล่วงแล้ว พบแต่สิ่งซึ่งเจริญใน ความมีวหมอง ทวีตล้าคัมมา. ดังนั้นจะมีผลใดอย่างไร, ถ้าเรากินไปย่นนั้น?

แต่ตามททรายกันอยู่ มีบุคคลบางท่าน ก่อนละชีวิตกันไป ก็ทำลายความมาเกิดในโลกนี้เสียแก่ชาก และไถ่ถึง ซึ่งความมีนิรันดสขไม่กลับมาก่ออีก. บุคคลเหล่านั้นคือผู้ทิ้งสิ่ง โลกย์ทั้งปวง แล้วถือเพศเป็นนักรจารึกแสงบุญ.

ดังนั้น ไก่กับและภาพทอดของโจรจะมาทำประโยชน์อะไรแก่ข้าพเจ้าได้?

ข้าพเจ้า, ซึ่งในชั้นแรกวิตกตัวสันเพราะกลัวโจร และภายหลังอยากได้โจรมาโจรชาก เพื่อความหวังตามทศกไว้, ยักไม่กลัวและไม่ หวังได้ ความ ช่วยเหลือ จากโจรพ้นจากความกลัว และความ ทะยานหวัง ดังนั้นทั้งสองประการแล้ว, ก็ให้รู้สึกเกษมคานคเป็นความสงบอย่างใหญ่. ความรู้สึกเกษมคานคอย่างนี้ เท่ากับได้สมรสนิรมิตสุขในชั้นกันแห่งอวสานสมัยคของเหล่าผู้จารึกแสงบุญ. เพราะเมื่อข้าพเจ้าคอยคอด้านโจรได้ฉันใด, นักจารึกแสงบุญย่อมคอด้านบรรดา

พ. ศ. ๒๕๓๓

กามนิค

อำนาจในโลกนั้นเป็นประโยชน์ใดกันนั้น ทั้ง สองฝ่าย ไม่มีความกลัวและไม่มีความหวัง จากโทรทัศน์อันน่าเบื่อหน่ายนั้น, จึงมีแต่ความดี เป็นสุข เพราะสงบจากอะไร ๆ ทั้งปวงหมด.

ข้าพเจ้า, ซึ่งเมื่อก่อนหนาย้ายมาอยู่ที่นี่, ล่วงมานี้ กลัวการออกเดินทางแม้แต่ระยะสั้น ๆ เพราะขาดความสะดวกและอาหาร การกินของผู้คนกองเกวียนเดินทาง, ยึดติด กลังใจ โดยปราศจากความกลัวหรือความ รวบรวม ที่ระลึกรู้เห็นถึงการเดินทางไป ทลอดชีวิตกว่าจะกลับ และถึงสิ้นโดยพอความ ประสงค์ในสิ่งเท่าที่มีอยู่.

บังเกิดความรู้สึกขาดลงไปแล้ว, ข้าพเจ้าไม่ชอบกลับเข้าไปในบ้านอีก เดินทางไปที่ เพิ่งแห่งหนึ่งระหว่างสวนกับลานบ้าน อันเป็น ที่ไว้เครื่องมื่อทุกชนิด, หยิบไปใช้ทุกอันหนึ่ง ตกทางแหลมออกเสีย ใช้ต่างไม่เท่า, แล้ว เอาไม้เท้าหนึ่ง อย่าง ที่ชาวสวน ชาวนาใช้ขุดรื้อ น้ำ สะพាយน้ำ ไปกรอกน้ำในยอที่ลานบ้าน.

ขณะนั้น หัวหน้าคนใช้ซึ่งดูแลบ้านข้าพเจ้ากรากเข้ามาหา, พูดว่า “องค์คุณมาลกับ พวกเห็นจะไม่มาแล้ว.”

ข้าพเจ้า: “ไม่มา, โกลิต, เห็นไม่มา แน่ บ้านแล้ว.”

หัวหน้าคนใช้: “กัณหาทำท่าจะเดินทาง ไปไหน?”

ข้าพเจ้า: “กัณหา, โกลิต, จะออก เดินทางไป. และด้วยเรื่องนี้ จึงอยากจะพก กัยเจ้า เพราะเราจะไปอย่างที่เราเรียกกัน

ว่าไปอย่างนกประเสริฐเดินทางไกล. ในทาง นั้นแหละ, โกลิต, ผู้มีความเพียรพยายาม จริง ๆ แล้ว ไม่กลัวมาอีก; แม้ตายแล้วก็ไม่กลัวมาโลกนอีก, ขวักกล่าวไปไปถึง เรื่องกลัวยามานในเมื่อมีชีวิตอยู่? บ้านนี้ จะมอบให้เจ้ารักษา เพราะเจ้าเป็นผู้ซื่อสัตย์ รักที่จริง ๆ จึงยอมตายได้. เจ้าจงดูแลรักษา

การบ้านช่องและทรัพย์สินสมบัติ จนกว่าลูกชาย ข้าจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่. เจ้าจงนำความรัก ของเรา ไปแสดงและอำลาบิดาและมารดา เราด้วย. ลาเจ้าก่อนละ.”

ข้าพเจ้าพูดแล้ว ก็ปลุกมือออกจากโกลิต ซึ่งเขากำลังยกขึ้นประคองเศวตและร้องไห้, แล้วเกิดออกไปทางประตูใหญ่, และเมื่อ เหลือเห็นเสาประตูก็คิดว่า “ถ้าได้เห็นเป็น องค์คุณมาล นั้น เป็นนิมิตดีแล้ว, กัณหาได้ มีความในนิมิตนั้นนถักต้อง.”

ข้าพเจ้ารีบเดิน ๆ ไม่เหลียวหลัง ผ่าน ไปในระหว่างสระแวกบ้าน, มองดูข้างหน้า ใน

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

มโน

เวลาพาชาวจนจะสว่าง เห็นถนนทางนอกเมือง
กว่าหัว ทอดยาวออกไปไกลลิบลิบ คุประหนึ่ง
ว่าจะไม่มีเขตต์สุดลงไถ่ละนั้น.

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ, ข้าพเจ้าถือเอาซึ่งเพศ
ของอนาคาริกมณีนีไม่มีอาคารสถานด้วยประการ
ฉะนั้น.

ลียบแปล

ในห้องโถงบ้านข้างหม้อ

กามนิคัสจาร์กแสวงขุณย์ ก็ขยเริงลง
ด้วยประการฉะนี้, แล้วนั่ง คาหม่อมมองไปขุณย์
ประเทศ มีอาคารครีตของ.

ส่วนพระศาสดาเจ้า ก็มิพระอาการ สงบนิ่ง
ทอดพระเนตรขุณย์ประเทศเช่นเดียวกัน.

มองไประเห็นคันไม้สูง ข้างคันอยู่ไกล
ข้างคันห่างออกไป ข้างก็รวมกันเป็นกลุ่ม
คุเป็นก้อนคำมิก ข้างก็เห็นแคว้ง ๆ กังกอน
มณ แล้วหายไปในหมอกที่ขุณย์ห่างไกล
ออกไป.

เวลานั้น ดวงเดือนอยู่พอกีตรงมูข ฉาย
แสงสว่างนวลเข้าไปถึงในบริเวณห้องภายนอก
เหมือนกับ ผ้าขาว สามฝน ทายแผ่วโยนสนาม
สีเขียว, ส่วนเส้าทางก้านซ้าย เลื่อมสกา
ราวกับขุณย์เงินงาม.

ในเวลาอีกเสี้ยวสักคองนี้ เสียงโคกขก
เอื้องหญ้ายูอยู่ในแห่งใดแห่งหนึ่งก็ตกไป ข้างที่
ก็โคกขกเป็นระยะ ๆ.

พระศกพลัฏฐทรงพระอนารณญาณ ทรง
เล็งเห็นประพฤติกเหตทั้งมวลนี้แจ่มแจ้ง ว่าความ
จริง วาสัญมีความ ขอสัตย์อยู่ในกามนิคมาก.
ที่คองแก่งงานกับศาสดาเคียร ก็ไม่ใช่เป็น
ความผิดของนาง แต่เป็นเพราะถูกขุณย์และ
หลอกลวงด้วยขุณย์ทจริต. นางเองเป็นผู้วาน
ให้องค์กสิมมาลเข้าไปลียในกรงขุณย์. และ
เพราะองค์กสิมมาลไปคราวนั้นเอง กามนิคัง
อาคารสถานถึงอนาคาริยเพศ ฉะนี้กำลัง
เคียรเข้าหาทางแห่งขุณย์จาร์กแสวงขุณย์ แทน
การที่ ระมกัณหกกลงไปในห้วง ความ เอื้อเฟื้อ
สนุก เพลิด เพลิน อัน เป็น โทษ ทกขั มหากษ.
พระองค์ ระควรวรสยอก ความที่ วาสัญเป็นไป
อยู่ในขุณย์ ก็หรือไม่.

แต่ทรงเล็งเห็นอริยาคัยกามนิคว่า ยังไม่
ถึงเวลาที่จะทรงแจ้งให้เขาทราบ ด้วยยังใหม่
คือนาคาริยเพศอยู่ หากทราบบรรณเจ้าชณะ
นี้ กามนิคเลือนเพียงสงขอยู่ ก็อาจจะพลาณชน
ทำลายความพยายามแสวง ความ หลุด พัน คอ
ไป. เพราะฉะนั้น พระศาสดาทรงตรัสกาม-
นิค ในทางที่จะอุทหนกกำลังมุ่งสละกวม ว่า

พ.ศ. ๒๔๗๓

กามินิ

“ความพลัดพรากจากสิ่งที่ดี เป็นทุกข์. ความประวอยกยสิ่งที่ไม่รัก เป็นทุกข์. นกกล่าว ความความรู้สึกอย่างของท่านเป็นอยู่.”

กามินิ: “จริงที่เดียว, เป็นความจริง ที่ลกขงจริง ๆ. ข้าแต่ท่านผู้ดี, ใครเป็นผู้กล่าวคำนี้?”

“ก่อนผู้จารึกแสงยูณย์, ท่านอย่างกังวล ถึงเลย. ถ้ารู้สึกเห็นว่า เป็นความจริงเช่นนั้น, จะเป็นใครกล่าวก็เท่ากัน.”

“เหตุใดน ข้าพเจ้า จึงจะไม่รู้สึกเห็นเช่นนั้นเล่า? ถึงเป็นประโยชน์น้อยๆ, ก็มีความจริงในเรื่องทุกข์ของข้าพเจ้าอยู่หมด. ถ้าข้าพเจ้า ยัง ไม่ ได้ เลือก คร เป็น ศาสนา ของ ตนแล้ว, ก็ไม่ขอเลือกคนอื่น เป็นต้องเลือก ท่านผู้กล่าวด้วยคำนั้น เป็นปฐม.”

“เช่นนั้น ท่านก็มีความศรัทธา ที่ท่านรับเอา คำสั่งสอน และปฏิบัติตามนั้นมาแล้ว.”

“ข้าแต่ท่านผู้เจริญ, ข้าพเจ้าออกมาถึง เพศอย่างนี้ ความจริงมีไถ่ถามศาสนา อาจารย์ไหน. ออกระทรงกันข้ามเสียอีก ข้าพเจ้ามีความคิดในครั้งกระนั้น ทั้งในแสง หาคความหลุดพ้นด้วยลำพังตนเอง. เมื่อพกรอน เวลากลางวัน ในละแวกหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ณ รุกขมูล, หรือพักอยู่ในลำเนาอริย, ข้าพเจ้า

เข้ามานพพินิจอย่างแรงกล้า. ข้าแต่ท่าน ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าได้ทั้งสมาธิจิตระของขยัญญา เหล่านี้: ‘อะไรคือ อากมัน? อะไรคือโลก? โลกคงที่ฤาไม่? อากมันคงที่ฤาไม่? ฤาว่า โลกไม่คงที่ และอากมันก็ไม่คงที่? ฤาว่าอากมันคงที่ แต่โลกไม่คงที่? ฤาว่าโลกคงที่ แต่ อากมันไม่คงที่? ทำไมมหาพรหมจึงบันดาล ให้โลกออกจากพระองค์ไป? ถ้ามหาพรหม คือความบริสุทธิ์ และความสุขอันเที่ยงแท้ไซ้, โลกนี้โลกที่พระองค์สร้าง จึงไม่บริสุทธิ์หมดจด และให้เกิดแต่ความทุกข์ โทรมนัสย์เล่า?’

“ข้าพเจ้ายังคงครุ่นถึง สิ่ง เหล่านี้ เช่นนี้ ก็ไม่เห็นว่าจะไ้บรรลแจ้งถึงความจริง. ข้าทรวงกันข้าม กลับมีความสงสัยเกิดขึ้นใหม่เสมอ: ไม่รู้สักว่าไ้เข้าใกล้เลยกการายความเห็นแจ้ง ซึ่งกลุบุตรยอมสละอาคารสถานออกแสวงหา, อย่างมากแม้ไ้ทะเลยใกล้แต่ก้าวเดียว ก็หาไม่.”

พระธาดาต: “จริงที่เดียว, ผู้จารึกแสง ยูณย์, เหมือนอย่างผู้เฝ้าระครองการไปให้ถึง ขอยพาร้างว่า ‘โณหนอ จะไ้ถึงในวณ หรือพรงัน ซึ่งแนวทกันเขตกสายคาของเวา?’ ผู้ไ้คิดแต่ขยัญญาอย่างของท่านเหล่านี้, ก็ มีลักษณะหวัหวัจะถึง เหมือนคนเฝ้าทางหวั

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

มีน

จะไปให้ถึงขอยพาคณะนั้น."

กามนิต ผงกศีรษะ ทรีทรวง แล้วกล่าว
ต่อไปว่า—

"ครั้นมาวันหนึ่ง เวลาเมื่อเงาไม้ยักยาว
ออกไปมากแล้ว ข้าพเจ้าไปถึงอาศรมแห่ง
หนึ่งในลำเนาป่า, ได้เห็นชายหนุ่มหลายคน
นั่งห่มขาว กำลังรทมนโคอยู่ก็มี กำลังผ่า
พ่น หรือล้างล้างอยู่ก็พล่าจารกัม. ในหอกกลาง
ของอาศรม มีพราหมณ์ผู้สูงอายุคนหนึ่ง นั่ง
อยู่คนเดียว. และชายหนุ่มเหล่านั้นคงเป็นศิษย์
เรียนทศศึกษาสนาอยู่ด้วย. พราหมณ์นั้นได้
ปราศรัยปฏิสันถาร ข้าพเจ้าฉันใด, บอกว่า
ระยะทางจากถนนไปถึงยานหมู่แรก ก็เป็นเวลา
เกริ่นไม่ถึงชั่วโมง, แต่ขอเชิญให้รับประทาน
อาหารพักแรมสักคนหนึ่ง. ข้าพเจ้าเต็มใจรับ
คำเชิญด้วยรู้สึกขอบคุณ. และก่อนที่ข้าพเจ้า
จะนอนหลับ ได้ยินคำสอนของพราหมณ์ผู้นั้น
ที่ดลและน่าคิดหลายข้อ.

"รุ่งขึ้น เมื่อข้าพเจ้าจะลาไป, พราหมณ์
ผู้นั้นได้ถามว่า 'ข้าแต่ท่านผู้จาริกแสวงบุญ,
ใครเป็นศาสดาของท่าน? ผู้แนะนำให้ท่าน
ออกแสวงหาความจริง ข้อใด?' ข้าพเจ้าก็
ตอบอย่างที่ได้บอกท่านผู้เจริญ. พราหมณ์
พูดว่า 'ท่านจะถึงความจริงได้ไฉน เมื่อ

ท่านเร่งร้อนไปแต่ผู้เดียวเหมือนนก, ไม่
เอาเยี่ยงช้างงาช้างไปเดินโจล่ง มีหัวหน้า
เฉลียวฉลาดชำนาญทางเป็นผู้นำ?'

"เมื่อพูดถึงคำว่าโจล่ง แกมของพวก
ชายหนุ่ม ๆ ที่ยืนอยู่รอบข้าง, แต่เมื่อถึงคำว่า
หัวหน้า ปราภฏว่ด้วยมีความอึดอัดใจ.

"แกพูดต่อไปว่า 'เรื่องอย่างนี้มีสภาพสูง
และลึกซึ้งสูงมึน เกินความคิดของบุคคลโดย
ลำพังจะตระเห็นได้. ถ้าไม่มีอาจารย์เป็นผู้
บอก, ก็เป็นเหมือนคนตาบอดไม่ได้แยกออกดู. อีก
ประการหนึ่ง ในพระเวท, ตามที่ท่านเคียดเค
สอนไว้, ว่า 'ก่อนเจ้าผู้เป็นท้าว, เปียบ
เหมือนยุรยถลูกฝาพนาคาไว้, มีผู้พาจากแกน
คันธธะ แล้วไปปล่อยไว้ในแกนมรกันการ,
ก็จะมมหาทางกลบไปเบื้องตะวันออก ห่างไกล
ออกไปยัง หรือไปทางเหนือเลยเถิดไปยัง
หรือสู่มีไปทางทิศใต้ไว้, เพราะถูกยัก
ตาพาไปแล้ว จึงแยกตาในที่ใหม่ ก็ย่อมจะมหา
ทางกลบไม่ถูก. ต่อผู้ที่ไม่ได้ถูกยักตาพา
บอกทางให้ ว่าทางนั้นแน่ ไปแคว้นคันธธะ,
ก็จะไปตามที่เขาบอก แล้วตามตามหมู่ยานที่
ระทางมา ก็จะถึงบ้าน, ได้ความรู้โดยตรง
เกิดสติปัญญาขึ้นมาอีก. เรืองนมนุ่ปมาฉันใด.
บุคคลที่มครณะทางให้ ก็มีอุปไมยฉันนั้น.'

พ. ศ. ๒๔๗๓

กามนิต

“ข้าพเจ้าเห็นโคกนั้นว่า ทพพรหมณเฑาะ
นั้น จะเกลี้ยกล่อมให้ข้อฝักคานเป็นศิโย. ขอ
ทแก้ทำชักชวน กลยทำลายความมั่นคง
แห่งข้าพเจ้า. เพราะข้อความในพระเวทบทหนึ่ง
ทเจนใจข้าพเจ้าว่า ‘ศาสดาย่อมไม่กระ-
หายอยากได้ศิโย; แต่ศิโยต้องกระหายอยาก
ได้ศาสดาเอง.’ ทานนี้ ซึ่งผิดกันตรงกันข้าม
จากลักษณะพรหมณคณนกระไร. ข้าแต่
ท่านผู้เจริญ, ข้าพเจ้าอยากได้ศาสดาผู้พ้น
แล้วจากความร่ำกระหายเช่นนั้น.”

“ก็ใครเล่า ที่ท่านยกย่องกระหายอยาก
ให้เป็นศาสดา? มีนามว่าอย่างไร?”

“ข้าแต่ภราดา, ผู้ซึ่งข้าพเจ้าอยากได้
เป็นศาสดานั้น คือพระสมณโคดมศาสดายก
ผู้สละสมณศักดิ์แห่งคากยราช ออกบวรพชา แล้ว.
พระสมณโคดมพระองค์นั้น มีเกียรติยศทอนค
งามเพื่องทวไปว่า เป็นพระผู้ซึ่งไม่มีผู้
ยิ่งกว่า, เป็นพระอรหันต์, เป็นผู้บริสุทธิ์, ฐิแ่ง
ในสิ่งทั้งปวง, เป็นพระศาสดาของเทวดาและ
มนุษย์, เป็นผู้ตรัสรู้มีปรีชาสามารถ, คือ
พระพุทธเจ้า. ทข้าพเจ้าเกรททางมากนเพอจะ
เฝ้าพระผู้ซึ่งไม่มีผู้ยิ่งกว่า และถวายคน
เป็นศิโย.”

“ดูก่อนผู้จาริกแสวงบุญ, ก็พระผู้ซึ่ง

ไม่มีผู้ยิ่งกว่า เป็นผู้ตรัสรู้แล้วนั้น ยคนอยู่
ณทไหน?”

“ข้าแต่ภราดา, อยู่ไกลไปทางเหนือ
ในจังหวัดสวคัตถ์แคว้นโกศล. ถักทรงสา-
วคัตถ์ออกไปทน้อย มีส่วนเขตนอกคท้วยป่า
ไม่มรณ ท่างไกลจากเสียงเกรี้ยวกราว
ทนวกทู่ท่าง ๆ สมควรผู้ทาคความเพียรจะ
บำเพ็ญภาวนาได้, สละมัน่าไปปานแก้วสัง
ละของโอชินมาให้สัมผัสความชื้นเย็น, และ
คองทเป็นท่ง ก็เขียวชะอุ่มคืบครายค้วย
คอกไม้ท่าง ๆ สลางสนยไม่ถ่นอย่าง. ทหลาย
ยมาแล้ว เศรษฐีชื่ออนาถบิณฑิก ชื่อสวน
จากเจ้าเชต ค้วยราคาคเงินเป็นอันมาก ถวาย
เป็นพทธนวิสาสนสถาน. ณเขตนอนมรณมท่ง
ว่างซึ่งนกปราชญ์ผู้มีบุญญาเป็นอันมาก ได้
เคยผ่านเข้าไปแล้วนั้น ในเวลาทพระพุทธองค์
ประทับอยู่. และข้าพเจ้าทงอยู่ว่า ถ้าจะมี
เขมนเกรททางจากทนในเวลาราว สกสปีคาทะ
ก็จะถึงจังหวัดสวคัตถ์ แล้วจะได้เฝ้าถวาย
เชิงพระยาทมล.”

“ดูก่อนผู้จาริกแสวงบุญ, ท่านเคยเห็น
พระผู้มีพระภาคนี้มาแล้วหรือ? ถ้าท่านเห็น,
จะจำได้หรือไม่?”

“ภราดา, ข้าพเจ้ายังไม่เคยเห็น พระผู้มี

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

มัน

พระภาคเจ้า. ถ้าข้าพเจ้าเห็น, ก็คงไม่รู้จักพระองค์."

ครั้นแล้ว พระศาสดาทรงว่าพึงว่า "ผู้จารึกแสงขลุ่ยคนนั้น เติรทางจะไปหาเรา ไกล ทั้งใจอกทักตัวจะมาเป็นสาวกของเรา. ถ้ากระไร เราพึงเทศนาหลักพระธรรมให้พึงบัง, แม้อื่นทวี ยังไม่แก่กล้า ก็พอเป็นอุปัชฌาย์;" แล้วหันพระพักตร์ทรงมายังภิกษุสามเณรว่า —

"ดวงเคียนพริ้งจะขึ้นมาครมขุข้าน, เวลากลางคืนยังอีกยาวนาน. การนอนมากนักย่อมทำให้เชื่องซึม. เพราะฉะนั้น ถ้าไม่มีความรังเกียจ, เราจะแสดงธรรมของพระพุทธเจ้านั้น เป็นปฏิการแก่ประวัติที่ท่านเล่าให้ฟัง."

"ข้าแต่ภราดา, ข้าพเจ้าต้องการอย่างนั้นอยู่แล้ว. โปรดแสดงเถิด."

"ข้าแต่ผู้จารึกแสงขลุ่ย, ถ้ากระนั้น รังสีกบฏธรรมที่จะแสดงต่อไปนี้, กระทำในใจให้เกิดขึ้น."

สิบเก้า

พระศาสดา

และพระพุทธองค์ตรัสว่า "ดูก่อนภราดา, พระผู้มีพระภาคสัมมาสัมพุทธชนั้น ได้บังจักรแห่งธรรมอันประเสริฐให้หมู่ชน ไกลอัสยิกนะ

ในมฤคทายวันจังหวัดพาราณสี. ก็และจักรแห่งธรรมนั้น อันสัมณะหรือพราหมณ์, เทวคาหรือมารพราหมณ์, หรือผู้ใดผู้หนึ่งในโลกนี้ ไม่พึงชักขวางไว้มิให้หมู่ชนได้."

"พระธรรมที่ทรงประกาศ คือ ธรรมอันให้เห็นแจ้งความจริงอย่างยิ่ง สัประการ. สัประการนั้น คือ อะไร? ได้แก่ ความจริงอย่างยิ่ง คือ ทุกข์, ความจริงอย่างยิ่ง คือ เหตุของทุกข์, ความจริงอย่างยิ่ง คือ การดับทุกข์ทั้งสิ้น, และความจริงอย่างยิ่ง คือ ทางที่ไปถึงความดับทุกข์ทั้งสิ้น."

"ดูก่อนภราดา, ความจริงอย่างยิ่ง คือ ทุกข์นั้น อย่างไร? ได้แก่ความเกิดขึ้นเป็นทุกข์, ความทรมานล่วงไปๆ เป็นทุกข์, ความเจ็บป่วยเป็นทุกข์, ความตายเป็นทุกข์; ความอาลัย ความคร่ำครวญ ความทนลำบาก ความเสียใจ และความคับแค้น ล้วนเป็นทุกข์; ความพลัดพรากจากสิ่งรัก เป็นทุกข์, ความประจวบกับสิ่งที่ไม่รัก เป็นทุกข์, ความที่ไม่ได้สมประสงค์ เป็นทุกข์: รวมความ, บรรดาลักษณะต่างๆ เพื่อความยึดถือผูกพัน

ย่อมนำทุกข์มาให้ทั้งนั้น. ดูก่อนภราดา, ก็และ ความจริงอย่างยิ่ง คือ ทุกข์."

"ก็และความจริง อย่าง ยิ่ง คือ เหตุของ

พ. ศ. ๒๕๔๗๓

กามนิต

ทกชั้น^๑นั้น อย่างไร? ได้แก่ความกระหาย^๒ ซึ่งทำให้เกิด^๓สิ่งต่าง ๆ อื่นความเพลึกเพลิน^๔ใจและความร่าเริงเกิดตามไปด้วย เพลึกเพลิน^๕นักในอารมณ^๖นั้น ๆ คือ กระหายอยากให้มี^๗ไว้บ้าง กระหายอยากได้คงอยู่บ้าง กระหาย^๘อยากให้พ้นไปบ้าง. กุก่อนภรภา, ^๙นั่นแหละ ความจริงอย่างย่ง คือ เหตุของทกช^{๑๐}.

“ก็และความจริงอย่างย่ง คือ การกัษ^{๑๑}ทุกช^{๑๒}ทั้งสน^{๑๓}นั้น อย่างไร? ได้แก่ความกัษ^{๑๔}ทุกช^{๑๕}ทั้งความกระหาย^{๑๖}เองไม่ใช่อื่น ความสละ^{๑๗}เสียได้ ความปลุกเสียได้ ความปล่อยเสีย^{๑๘}ได้ ซึ่งความกระหาย^{๑๙}นั้นแหละ และการท^{๒๐}ความกระหาย^{๒๑}นั้นไม่คิดพิพพันอ^{๒๒}. กุก่อนภรภา, ^{๒๓}นั่นแหละ ความจริงอย่างย่ง คือ การ^{๒๔}กัษ^{๒๕}ทุกช^{๒๖}ทั้งสน^{๒๗}.

“ก็แหละ ความจริงอย่างย่ง คือ ทางไป^{๒๘}ถึงความกัษ^{๒๙}ทุกช^{๓๐}ทั้งสน^{๓๑}นั้น อย่างไร? ได้แก่^{๓๒}ทางอันประเสริฐ^{๓๓}มีองค์แปด คือ ความเห็น^{๓๔}ชอบ ความดำริชอบ วาจาชอบ การงานชอบ^{๓๕}เลี้ยงชีพชอบ ความเพียรชอบ ระลึกชอบ^{๓๖}ตั้งใจชอบ. กุก่อนภรภา, ^{๓๗}นั่นแหละความจริง^{๓๘}อย่างย่ง คือ ทางไป^{๓๙}ถึงความกัษ^{๔๐}ทุกช^{๔๑}ทั้งสน^{๔๒}.”

เมื่อพระศาสดา^{๔๓} มีพระพุทธรูป^{๔๔}บริวาร^{๔๕}อริยสัจ^{๔๖}เป็นเบื้องต้น^{๔๗} ปาณา^{๔๘}ว่าได้ประภิชฐาน^{๔๙}

หลักศิลา^{๕๐}จนสัมม^{๕๑}กัษ^{๕๒}ประการ^{๕๓}ทั้งนี้ แล้ว, ก็ทรง^{๕๔}ยกพระธรรม^{๕๕}ทั้งมวล^{๕๖}ชั้น^{๕๗}ทั้ง ประกอบ^{๕๘} โดย^{๕๙}อธิบาย^{๖๐}ให้เย็น^{๖๑}คง^{๖๒}เย็น^{๖๓}ออก^{๖๔} สำหรับ^{๖๕}เป็น^{๖๖}ที่อาศัย^{๖๗}แห่ง^{๖๘}ดวงจิต^{๖๙}ผู้สาวก. ทรงจำแนก^{๗๐}แยก^{๗๑}ชรร^{๗๒}วด^{๗๓}ออกเป็น^{๗๔}คณ^{๗๕}เนื้อ^{๗๖}ความ^{๗๗} แล้วทรง^{๗๘}ชี้^{๗๙}แจง^{๘๐}กำกับ^{๘๑}กัน^{๘๒}ไป, ^{๘๓}เสมือน^{๘๔}กับ^{๘๕}ย^{๘๖}ทุก^{๘๗}ค^{๘๘}ก^{๘๙}แห่ง^{๙๐}ศิลา^{๙๑}ออก^{๙๒}เป็น^{๙๓}ชั้น^{๙๔}ๆ แล้ว และ^{๙๕}ชัก^{๙๖}เกล^{๙๗}ลา^{๙๘}ฉ^{๙๙}นั้น. ทรง^{๑๐๐}เชื่อม^{๑๐๑}คณ^{๑๐๒}เนื้อ^{๑๐๓}ความ^{๑๐๔}คณ^{๑๐๕}เนื้อ^{๑๐๖}ความ^{๑๐๗}, ^{๑๐๘}เสมือน^{๑๐๙}กับ^{๑๑๐}ย^{๑๑๑}ทุก^{๑๑๒}ค^{๑๑๓}ก^{๑๑๔}ได้^{๑๑๕}ลำ^{๑๑๖}กับ^{๑๑๗}ช^{๑๑๘}อน^{๑๑๙}แห่ง^{๑๒๐}ศิลา^{๑๒๑}เหล่านั้น^{๑๒๒} ผจง^{๑๒๓}จิต^{๑๒๔}ก^{๑๒๕}เป็น^{๑๒๖}ราก^{๑๒๗}ให้^{๑๒๘}ร^{๑๒๙}กัน^{๑๓๐}เอง^{๑๓๑}แน่น^{๑๓๒}หนา^{๑๓๓} มี^{๑๓๔}สัม^{๑๓๕}พ^{๑๓๖}ณ^{๑๓๗}อ^{๑๓๘}เนื่อง^{๑๓๙}ถึง^{๑๔๐}กัน^{๑๔๑}กล^{๑๔๒}อก^{๑๔๓}เร^{๑๔๔}ย^{๑๔๕}ร^{๑๔๖}ย^{๑๔๗}. ทรง^{๑๔๘}นำ^{๑๔๙}หลัก^{๑๕๐}ความ^{๑๕๑}เห็น^{๑๕๒}แจ้ง^{๑๕๓}ว่า^{๑๕๔} สิ่ง^{๑๕๕}ทั้ง^{๑๕๖}ปวง^{๑๕๗} ย่อม^{๑๕๘}แปร^{๑๕๙}ปร^{๑๖๐}วน^{๑๖๑}เข้า^{๑๖๒}ประ^{๑๖๓}ก^{๑๖๔}อบ^{๑๖๕}กับ^{๑๖๖}หลัก^{๑๖๗}ความ^{๑๖๘}เห็น^{๑๖๙}แจ้ง^{๑๗๐}ว่า^{๑๗๑} สิ่ง^{๑๗๒}ทั้ง^{๑๗๓}ปวง^{๑๗๔}เป็น^{๑๗๕}ทุก^{๑๗๖}ช^{๑๗๗} แล้ว^{๑๗๘}เชื่อม^{๑๗๙}หลัก^{๑๘๐}ก^{๑๘๑}ทั้ง^{๑๘๒}สอง^{๑๘๓}น^{๑๘๔}เป็น^{๑๘๕}ค^{๑๘๖}ง^{๑๘๗}ซ^{๑๘๘}ม^{๑๘๙}ทวาร^{๑๙๐} กัษ^{๑๙๑}ย^{๑๙๒}เ^{๑๙๓}ร^{๑๙๔}อง^{๑๙๕}ประ^{๑๙๖}สา^{๑๙๗}ณ^{๑๙๘} คือ^{๑๙๙} ม^{๒๐๐}ณ^{๒๐๑}ส^{๒๐๒}การ^{๒๐๓} อัน^{๒๐๔}แน่น^{๒๐๕}แพ^{๒๐๖}น^{๒๐๗}ท^{๒๐๘}ว่า^{๒๐๙} ส^{๒๑๐}ภา^{๒๑๑}ว^{๒๑๒}ธ^{๒๑๓}ร^{๒๑๔}ม^{๒๑๕}ทั้ง^{๒๑๖}ปวง^{๒๑๗}ล้วน^{๒๑๘}เป็น^{๒๑๙}อน^{๒๒๐}ถ^{๒๒๑}ก^{๒๒๒}า — เล^{๒๒๓}อ^{๒๒๔}ก^{๒๒๕}เอา^{๒๒๖}ไม่^{๒๒๗}ได้. ทรง^{๒๒๘}นำ^{๒๒๙}สาว^{๒๓๐}ก^{๒๓๑}เข้า^{๒๓๒}สู่^{๒๓๓}ทวาร^{๒๓๔}อัน^{๒๓๕}มี^{๒๓๖}น^{๒๓๗}ค^{๒๓๘}ง^{๒๓๙}นี้^{๒๔๐} คว^{๒๔๑}รา^{๒๔๒}ละ^{๒๔๓}ชั้น^{๒๔๔}เป็น^{๒๔๕}ลำ^{๒๔๖}ก^{๒๔๗}ย^{๒๔๘}ไป^{๒๔๙} แล้ว^{๒๕๐}ย^{๒๕๑}น^{๒๕๒}ลง^{๒๕๓}ย^{๒๕๔}น^{๒๕๕}ขึ้น^{๒๕๖}ช^{๒๕๗}น^{๒๕๘}หลาย^{๒๕๙}ครั้ง^{๒๖๐}หลาย^{๒๖๑}คว^{๒๖๒}า^{๒๖๓} โดย^{๒๖๔}ย^{๒๖๕}น^{๒๖๖}น^{๒๖๗}โค^{๒๖๘}อัน^{๒๖๙}สร้าง^{๒๗๐}ไว้^{๒๗๑}มี^{๒๗๒}น^{๒๗๓}ค^{๒๗๔}ง^{๒๗๕}แล้ว^{๒๗๖} คือ^{๒๗๗} ป^{๒๗๘}ญ^{๒๗๙}ิจ^{๒๘๐}ส^{๒๘๑}ม^{๒๘๒}ป^{๒๘๓}ยา^{๒๘๔}ท^{๒๘๕}ห^{๒๘๖}ล^{๒๘๗}ก^{๒๘๘}ธ^{๒๘๙}ร^{๒๙๐}ม^{๒๙๑} อัน^{๒๙๒}มี^{๒๙๓}เห^{๒๙๔}ต^{๒๙๕}ผล^{๒๙๖} อา^{๒๙๗}ค^{๒๙๘}ย^{๒๙๙}ก^{๓๐๐}ัน^{๓๐๑}เอง^{๓๐๒}เกิด^{๓๐๓}ขึ้น^{๓๐๔}เป็น^{๓๐๕}ช^{๓๐๖}น^{๓๐๗}ๆ^{๓๐๘} ส^{๓๐๙}ย^{๓๑๐}เน^{๓๑๑}อง^{๓๑๒}ค^{๓๑๓}ง^{๓๑๔}กล^{๓๑๕}ไ^{๓๑๖}ช^{๓๑๗}, ^{๓๑๘}ซึ่ง^{๓๑๙}มี^{๓๒๐}น^{๓๒๑}ค^{๓๒๒}ง^{๓๒๓}เต็ม^{๓๒๔}ท^{๓๒๕}อ^{๓๒๖}ย^{๓๒๗}ทั่ว^{๓๒๘}ไป.

อัน^{๓๒๙}ว่า^{๓๓๐} นาย^{๓๓๑}ช^{๓๓๒}้าง^{๓๓๓}ผู้^{๓๓๔}เช^{๓๓๕}ย^{๓๓๖}ว^{๓๓๗}ชา^{๓๓๘}ญ^{๓๓๙} ก^{๓๔๐}่อ^{๓๔๑}สร้าง^{๓๔๒}

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

มีน

ปราสาทมหิฬาร ย่อมเพิ่มรูปคิลาจำหลักไว้ ในที่สมควร ตามทำนองมิใช่จะใช้เป็นเครื่องประดับเท่านั้น แต่ยังใช้เป็นประโยชน์รองรับหรือค้ำยันทางหนึ่งไว้ด้วย, ความข้อน้อยปมาฉินโก. พระศาสดาในปางคราวย่อมทรงชักเอาเรื่อง เปรียบเทียบ เป็นลักษณะที่น่าฟัง และสมด้วยกาลสมัยขึ้นแสดง ก็อุปไมยฉินเทียบกัน. เพราะทรงเห็นว่า เทศนาวิธชักอุทาหรณ์ขึ้นสาธกเปรียบเทียบ ย่อมกระทำให้พระธรรมอันประเสริฐลึกซึ้ง ที่ทรงสำแดง หลายข้อ ให้แจ่มแจ้งขึ้นได้แก่อย่างเร็วในยชน.

ในท้ายแห่งเทศนา พระองค์ทรงประมวลพระธรรมบรรยายทั้งหมด ในคราวเดียวกัน เสมือนควยเรือนอันละล่อมขึ้นด้วยยอดเก็นเห็นสว่างามรุ่งเรืองได้แก่ไกล ด้วยพระวาทะว่าดังนี้: “ก่อนอาคันตุกะ ผู้แสวงบุญอยู่, ความเกาะเกี่ยวไว้กระหายคือความเกิด ย่อมเป็นเหตุให้ถึงความเกิด. หากตัดความไคร่กระหายเช่นนั้นเสียได้ชาก, ท่านก็ย่อมไม่เกิดในภพใดๆ อีก.

“อันภิกษุ ผู้พ้นจากความเกาะเกี่ยวด้วยขันธ์ทั้งใครในอารมณใด ๆ แล้ว ย่อมยังเกิดญาณความมีรู้แจ้ง ขึ้นภายในจิตอันสงัดแจ่มใส ปราศจากอวิชชาความมืด มัว ว่า ‘วิมุตติ

ความหลุดพ้นนั้น ยักนั้นเป็นผลประจักษ์แล้ว. นคือ ความเกิดเป็นครั้งแรกที่สุด. สันความเกิดใหม่ในภพโน้นแล้ว.’

“ภิกษุผู้บรรลุนิพพาน ย่อมได้วิมุตติคตยแทน คือ ธรรมรสอันล้ำเลิศ. ก่อนอาคันตุกะ ผู้แสวงบุญอยู่, ก็ธรรมรสอันล้ำเลิศนั้นคืออะไร? ได้แก่ ‘ญาณอันรู้ทั่วทุกขทั้งปวงโดยหมดแล้ว.’ ผู้ใดได้วิมุตติพระธรรม, ก็ย่อมพบความหลุดพ้น อันเป็น ผลเที่ยงไม่แปรผัน. เพราะสิ่งใดไร้สาระเป็นอยู่ชั่วขณะ สิ่งนั้นไม่ใช่ของจริง. สิ่งใดมีสาระคงที่ถาวร, สิ่งนั้นเป็นของจริง และเป็น ที่สุข แห่งสิ่ง มายาททั้งปวง.

“ผู้ใดจำเริญแก่กันมาที่เกี่ยว ตกอยู่ในความเกิด ในความสลับซับซ้อนเปลี่ยนไปๆ ในความตาย และยักนั้นได้กำหนดรู้ ไว้แล้วซึ่งลักษณะแห่งสภาพอันเป็นพิษนี้, ผู้ นั้นย่อมชนะด้วยตนเองแล้ว ถึงซึ่งความพ้นภัยในความเกิด ความแก่ และความตาย. และเขาซึ่งเคยตกอยู่ในโรคาครุ ในมนทินกิเลสในยาป, ผู้ นั้นณบัดนี้ได้ความมีรับรองแน่นอนแล้วว่า ไม่มีมีการแปรผัน อันเป็นผลสะอาทหมดทุก และเป็นอยู่—

“เราพ้นแล้ว. ความหลุดพ้นได้ประจักษ์

พ. ศ. ๒๔๘๓

กามนิต

แล้ว. ซาคิหยุกอยู่เพียงนั้นแล้ว. กรณียะของ
เราสำเร็จแล้ว. โลกนหยุกอยู่แก่เราไม่สยท้อ
อีกแล้ว.”

“กูก่อนอาคันตุกะผู้แสงขณย์, นรชนมี
ญาณทรรศนะเช่นนี้ ชื่อว่าผู้สำเร็จแล้ว
เพราะเขาเสร็จสิ้นอระและถึงที่สุด บรรดาความ
ทุกข์ยากทั้งปวง.

“กูก่อนอาคันตุกะผู้แสงขณย์, นรชนมี
ญาณทรรศนะเช่นนี้ ชื่อว่าผู้ได้จักแล้ว
เพราะเขาได้จักแล้ว ซึ่งอุปทาน (ความออก
รับ?) ว่า “ตัวเรา” และ “ของเรา.”

“กูก่อนอาคันตุกะผู้แสงขณย์, นรชนมี
ญาณทรรศนะเช่นนี้ ชื่อว่าผู้ถอนแล้ว เพราะ
เขาได้ถอนแล้ว ซึ่งตนไม่ คือ ความมีความ
เป็นคลอกกระทั้งราก มิให้เหลือเชื้อเกิดขึ้น
ได้อีก.

“บุคคลมีลักษณะเช่นนี้ ครายเท่าทขม
ร่างอยู่, เทวคาและมนุญย์คงเห็นได้; แต่เมื่อ
ร่างสลายเพราะความตายแล้ว, เทวคาและ
มนุญย์มิได้เห็นต่อไป, แม้แต่ธรรมคาผู้เห็น
ก็ทอดทิ้ง ก็ไม่เห็นเขาค้นอีก. ผู้นั้นได้ทำ
ให้อรรพมาถึงความขอกแล้ว. เขาพ้นจากมาร
แล้ว ได้ข้ามห้วงมหรรณพทั้งหกแห่ง
วนเกิดเวียนตาย ถึงเกาะ อันเป็นแหล่งเกิดขวั

ผูกพันเห็นความเกิดความตาย กล่าว คือ
พระอมฤตมหานิรพาส.”

ยลีย
เด็กคือ

เมื่อ พระพุทธเจ้า ทรงแสดงพระธรรมจบลง
แล้ว, กามนิต ชายอาคันตุกะคงนั่งนิ่งอยู่นาน,
ดวงจิตเกิด ย่นเข่น รวนเร ด้วย ความสนเทห์
สังสัยหนักใจหลายพันนัย, ถอนหายใจยาว
กล่าวถามว่า “ท่านโคธธียาถึงความที่ภิกษุ
ในเมื้อยังมีชีวิตอยู่ ว่าควรระกักความทุกข์
เสียได้ มากพออยู่แล้ว. ก็เหลือเมื่อร่างกาย
ผู้หนึ่งจมลงในห้วงแห่งความตาย กลับคืนไปสู่
สภาพซึ่งเย็นอาตุเคิม; นัยเช่นนั้นไป เทวคา
และมนุญย์ หรือตลอดจนอรรพมา ก็ไม่เห็น
เขากอีก. แต่ท่าน ยังมีได้ กล่าวให้แจ้งว่า

ผู้หนึ่งตายแล้ว. เป็นอย่างไรต่อไป. และ
เรื่องสัวรรค อันเป็น สถานบรมสุข ที่ผู้ใดขึ้นไป
อยู่จะไม่รู้จักตาย ข้าพเจ้ายังไม่ได้ฟังสักน้อย.
ก็พระพุทธเจ้าไม่ตรัสเรื่องนียงคอกหรือ?”

“เช่นงั้น, เป็นงั้น, ภราดา. พระ
ศาสดามีได้ทรงเรื่องนียงคอก.”

“เช่นนั้นก็หมายความว่า พระพุทธเจ้า
ไม่ทรงทราบ เรื่อง อันสำคัญ ที่สุด แห่ง บรรดา

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

มิน

เรื่องอื่น ๆ ทั้งหมด, เป็นอัน ไม่ดี ไปกว่า
ข้าพเจ้า."

"ท่านเห็นเช่นนั้นหรือ? คุณก่อนอาคันตุกะ,
จึง พง หน้อย. ณ บ้าไม้ ประคัลลาย ๑ ใน
จังหวัดโกสุมพิ ท่านกับข้าสัทธูให้ ขัฏฐญา
กัน ว่าจะครองสังขัยไว้เป็นนริณคร และ
สัญญา ว่าจะได้ พยปะ กันอีก ที่ ยนสวรรค์ แทน
สุชาวัก. ณ ท่าน สมัยหนึ่งพระพทธเจ้าเคยอยู่.
วันหนึ่งพระองค์ออกจากบ้ำไม้ประคัลลาย กำโย
ประคัลลายไปคัวย, ทริสกะบรรคาสาวกว่า 'คุณ
ก่อนภิกษุทั้งหลาย, อันโยไม้ ที่เรากำไว้ใน
กัโยไม้ ที่ม้อยในบ้ำไม้โน้น ช่างไหนจะมาก
กว่ากัน?' บรรคาสาวก ทูลตอบทันท่ว่า
'โยไม้ ในพระหัตถ์มีจำนวนน้อย กว่าที่ม้อยใน
บ้ำไม้โน้น, พระเจ้าข้า.' พระพทธเจ้าทริสว่า
'คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย, ความจริงก็เช่นนั้น. สิ่ง
ที่เรากัดกัดได้เห็นแจ้งแล้ว แต่มิได้แสดงให้
แก่พวกท่าน ย่อมมีมากกว่าที่ใดแสดงแล้ว,
มีอุปมาเหมือนโยไม้ประคัลลายที่อยู่ในมือเรา กัโย
ไม้ที่อยู่ในบ้ำไม้โน้น. คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย, เป็น
ไฉนเราจึงไม่แสดงให้พงทั้งหมด? ก็เพราะ
ไม่เห็นว่าสาระประโยชน์เพื่อความหลุดพ้น, ไม่

เห็นเขยงกันแห่งพมทจรรย, ไม่เห็นไปเพื่อ
ความหน่ายในโลกีย์, ไม่เห็นไปเพื่อกิจทาง
ความรักใคร่ยินดี, ไม่เห็นไป เพื่อ ความ
เย็นใจ, ไม่เห็นไปเพื่อความสงบ, ไม่เห็นไป
เพื่อความรู้อัจจะ, ไม่เห็นไปเพื่อความมั่นคง,
และในที่สุด ก็ไม่เห็นไปเพื่อนิรพณ."

กามนิก: "ถ้าพระศาสดาได้ตรัสดังนั้นใน
บ้ำไม้ประคัลลายใกล้กรุงโกสุมพิ, เรื่องก็ซำราย
หนัก. เพราะถ้าเช่นนั้น, ก็หมายความว่า
พระองค์ทรงนั่งเสีย ไม่แย้มพราย เรือง สวรรค์
คง เพาะไม่ให้สาวก เกิดความ ท้อถอยว้าวเหว
ใจในการพยายาม หาคความหลุดพ้น เพื่อความ
คืนนตนเอง. ข้าพเจ้าคิดว่าเห็นว่า ที่ไม่ทรง
อธิบาย คง เป็นคัวย ลัทธิ ความประสงค์
ดังที่ท่าน แสangk มาซัดแจ้งอยู่แล้ว. ก็เมื่อ
อินทรีทั้งหลาย เป็นของไม่เที่ยงไม่มีอาคม
ตัวคน ควรละวางเสีย . เพราะล้วนเป็นเหตุ
ให้เกิดทุกข์. ดังนั้น จะมีขันธะไร เหลืออยู่
อีกเล่า ที่จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวกันต่อไป?
ข้าแต่ ท่านอรชยะ, ความหลุดพ้นที่ท่านแสangk
ให้พงนี้ ข้าพเจ้าจะต้องเข้าใจว่า ภิกษุ
ผู้พ้นแล้วจากยาปมทั้งสี่ ย่อมตกเป็น

๑ สีสยวาน, ใน อภิธานปิยทิฎก ๕๗๑ แปลว่า ประคัลลาย. ใน บทแปลที่แล้วมา
แปลว่า ไม่สเลี่ยก, ขอแก้เป็น ประคัลลาย ทั้งหมด.

พ. ศ. ๒๔๗๓

กามนิค

เหยื่อแห่งความศุนย์ ในเมื่อร่างกายสลาย
แล้ว, คือ ตายแล้วก็ศุนย์ไปเท่านั้น: ไม่มี
ความเกิด ความเป็นอีก."

"ดูก่อน อากันตกะ, ท่านได้บอกเรา
แล้วมิใช่หรือ ว่าภายในหนึ่งเดือน ท่านจะไป
เฝ้า เทวยาทมล พระพุทธเจ้า ณเชตวัน จังหวัด
สาวัตถี?"

"ข้าพเจ้าหวังไว้เช่นนั้น, ท่านผู้เจริญ.
เหตุใดท่านจึงถาม?"

"กระนั้น เมื่อท่านได้เฝ้าเทวยาทมล
พระศาสดา, ท่านจะคิดอย่างไร เมื่อได้
เห็นพระรูปกาย? และเพียงอะไร ถูกต้อง
พระกาย เท่านั้น หรือ ที่รู้ ว่าพระองค์ คือ
พระพุทธเจ้า?"

"หามิได้, ท่านผู้เจริญ."

"หรืออย่างนี้, เมื่อพระศาสดาตรัสกระท่าน,
ก็ท่านรู้สึกด้วยใจ. และความทกทวนเห็น
ขึ้นในดวงจิตนั้น เข้าใจว่าเป็นพระพุทธเจ้า
หรือ?"

"หามิได้, ท่านผู้เจริญ."

"ถ้าเช่นนั้น, รูป และ นาม หรือ กาย
และ ใจรวมกัน คือ พระพุทธเจ้า?"

"ข้าพเจ้าไม่เห็นเช่นนั้นเลย, ท่านผู้
เจริญ."

"ถ้าเช่นนั้น, ท่านคิดหรือเปล่า ว่า
พระพุทธเจ้ามีความเป็นอยู่ นอกเหนือจาก
พระกาย หรือพระมนัส, หรือว่านอกเหนือ
ทั้งสองประการ? สหาย, ความเห็นของ
ท่าน คงนี้หรือ?"

"พระพุทธเจ้า, ตามที่ข้าพเจ้าคิดเห็น,
ย่อม เป็น ส่วน หนึ่ง ท่างหาก จาก สิ่ง ที่ กล่าว.
ภาวะแห่งพระองค์ ไม่พึงเห็น ได้ว่า สิ่ง
เหล่านั้น."

"เช่นนั้น, ถ้ากาย อันมีลักษณะที่จะให้
เกิด ความรู้ ขึ้นได้ ยังไม่ เป็นเหตุให้ท่านรู้
ว่าพระพุทธเจ้าแล้ว, ก็อำนาจอย่างอื่นอะไร
อีก ที่จะทำให้ท่านเห็นแจ้งในพระองค์?"

"ท่านผู้เจริญ, อำนาจอันคงที่ว่า ข้าพเจ้า
ยอมรับว่าข้าพเจ้าไม่มี—"

"ดูก่อน สหาย กามนิค, ถ้าเช่นนั้น,
ในโลกที่เห็นอยู่นี้ ตามความจริงท่านก็ไม่
สามารถเห็น พระกายอันแท้ ของพระพุทธเจ้าได้
แล้ว, ท่านจะควรกล่าวละหรือ ว่าพระพุทธเจ้า
หรือ ภิกษุที่หลุดพ้นแล้ว จากยาปมทินทั้งปวง
นั้น เมื่อตายแล้วก็ศุนย์ คือ ไม่มีอะไรเป็น
ได้อีกต่อไป ในเมื่อ ท่านไม่มี อำนาจญาณ
ทรรคจะ เห็น พระสภาวะ อันแท้จริง ของพระ
องค์ได้?"

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

มีน

กามนิทนงักมศีระชอกอโยอยู่ใหญ่
แล้วเกิดปฏิภานขึ้นมาแวยหนึ่ง, คอยว่า—

“แม่ถึงข้าพเจ้าจะไม่ลืมหูลือเพือกกล่าวเช่น
นั้นใด ก็จริง อยู่, แต่ก็ยังเห็น ความที่
พระพทธเจ้า ทรงมีโคแสดงนั้นให้ชกไว้ว่า ถ้า
พระองค์มิสังทระทรวง แสดง ให้ยังเกิด ความ
ขบเคียนข้าเห็นใจแล้ว, พระองค์คงไม่ทรง
นั่งอยู่เท่านั้น. เพราะภิกษุซึ่งชนะความทุกข์
ถ้าแจ้งว่าเมื่อตายไปแล้วไม่คืนัย จะต้องได้รับ
บรมสุขเป็นนรันครไชร, ก็ย่อมจะเกิดขบ
เคียนเครื่องหลอเลียงน้าใจชุ่มชื่นยิ่งขึ้น ไม่
แห่งแลงเสียดเคียว, คงหนาทำความเพียร.”

“สหาย, ท่านคึกคึกเช่นนี้หรือ ? ถ้า
หากว่า พระพทธเจ้ามิได้ ชักความคึก ทุกข์ว่า
เป็นสุกทางปฏิบัติ หรือมิได้สอนให้กำหนดรู้
ความทุกข์เป็นปากทางปฏิบัติก่อน, เอาแต่
พร่ำทวยอวยกสมบัตินิสรวรรคในชาติหน้ามาชม
เพื่อล่อใจว่าเมื่อตายแล้วจะไปเกิดใหม่ในสียหก
ชั้นฟ้าได้เสวยศฤงคารสมบัติในสวรรค์นั้นแต่
ความสุขได้อย่างใหญ่ประการ. เพียงเท่านั้น
จะมีผลเช่นอย่างไร ? คงมีสาวกนอกนั้นก็มี
ความเชื่อยึดอินทรีย์รับรองคำสอนไว้โดยเร็วและ
คง เพียรพยายาม เพื่อ ความ หลุดพ้นจาก โลก
มนุญด้วยความเต็มใจ. แต่ทว่าสักไม่ว่า

ความเพียรเพื่อหลุดพ้นแต่เป็นไปในอาการเช่น
นี้ ย่อมเป็นการวิ่งเอาคันทา คือ ความร่า
กระหาย คึกไป ด้วยกัน กับคน อย่าง แน่นหนา,
ต้องวนไปเวียนมาในเหตแห่งความทุกข์ แล้ว
ก็ได้รับผล คือ ความทุกข์ จะหลุดทุกข์ไปไม่พ้น
เลย. เปรียบเหมือนสุนัขเฝ้าบ้าน ผลลุ่ม
ไว้อย่า, พยายามจะให้หลุดพ้นเครื่องลุ่ม
ไป, แต่ก็วิ่งเอาเครื่องลุ่ม นั้น ไปด้วย
รอย ๆ เสา ก็หาหลุดไปไม่ได้ ไม่, อุปมาฉันใด;
ภิกษุผู้ตั้งความเพียรเพียงไรก็ตาม แต่เมื่อ
วิ่งเอาคันทาตนเหตทุกข์มาเพลินใจไว้ด้วย ก็
ต้องวนเวียน วนทุกข์แล้ว ทุกข์แล้วไม่ออกจาก
ภพน้อยภพใหญ่ไปได้ มีอุปมาอย่างเดียวกัน.”

“ซื่อน ข้าพเจ้ายอมรับว่าเป็นอนัตตราชค
การหลุดพ้นอยู่ เพราะอาจไปรับทุกข์. แต่ก็
ยังเห็นว่า ลัทธิศาสนาซึ่งแรงเสียดอย่างนี้ ย่อม
เป็นอนัตตราชคกว่า เพราะทำให้ความเพียร
ที่ย่ำพญามาแต่กันหย่อนล่า หมกมั่วลงไป
เพราะถ้าตาย ก็คืนัยไม่ได้ ไปเกิดในสถานบรม
สุข: ไม่ได้รับข้าเห็นทั้งตนเพียรเห็นอย
ยากมา.”

“สหาย, ถ้าเรื่องจะเป็นอย่างค่อไปนี้ ท่าน
จะสำคัญอย่างไร ? ต่างว่าไฟกำลังไหม้บ้าน,

พ. ศ. ๒๔๗๓

กามนิค

ย่าวัวเข้าไปปลุกนาย ว่า ‘ลูกขี้เกียจ ท่าน, รีบ
หนีไปโดยเร็ว: ไฟกำลังไหม้บ้าน.’ ขณะนั้น
หลังคาและไม้กระดานถูกไฟไหม้กำลังจะร่วงตก
ลงมาอยู่แล้ว; ถ้านายจะตอบย่าวัวว่า ‘เจ้าออกไป
ไปก่อน ว่าข้างนอกบ้านฝนตกหรือเปล่า มี
พายุหรือเปล่า เกือบมืดหรือเปล่า; ค่อยฝน
ไม่ตก พายุไม่มี เกือบไม่มืด ข้าจึงจะออก
จากบ้านไป.”

“ข้าแต่ท่านผู้เจริญ, ใครเป็นผู้เป็นนายจะ
กล่าวแก่ย่าวัวอย่างนี้? เพราะย่าวัวเข้ามา
ปลุกด้วยความตกใจ บอกว่าให้หนีออกจาก
บ้านไป เพราะไฟไหม้ถึงครัว และหลังคา
กำลังจะตกลงมาอยู่แล้ว.”

“ถ้าหากว่า ผู้เป็นนายจะตอบว่า ‘เจ้า
ออกไปก่อน ว่าข้างนอกบ้านฝนตกหรือเปล่า
มีพายุหรือเปล่า เกือบมืดหรือเปล่า; ถ้าฝนไม่
ตกพายุไม่มี เกือบไม่มืด, ข้าจึงจะออกจาก
บ้านไป’ ดังนี้; ท่านคงจะเห็นว่าเรื่องที่ยาวอน
ซอสนี้ ได้มาบอกที่กำลังเกิดภัยร้ายแรง อยู่
ในบ้านนั้น ผู้เป็นนายคงจะไม่เข้าใจไม่ใช้
หรือ?”

“ท่านผู้เจริญ, ข้าพเจ้าก็ย่อมจะสงสัยความ
เห็นเช่นนั้น เพราะคิดไม่เห็นเลยว่านาย
ไหนจะเป็นข้าพเจ้าถึงจะตอบอย่างนั้น.”

“ถูกแล้ว, อากันตะ. กวักท่านในเวลา
ก็เหมือนก้มเพลิงลุกอยู่รอบศีรษะ เพราะ
บ้านของท่านกำลังถูกไฟไหม้. บ้านอะไร?
โลกนี้คือบ้านของท่านเอง. ถูกไฟอะไรไหม้?
ถูกไฟ คือ ความรักใคร่ยินดี ไฟ คือ โทษะ
และไฟ คือ ความหลง มาเผาอยู่. สกโลก
ย่อมถูกไฟเผาผลาญอยู่, สกโลกอันแน่น
อยู่ด้วยควันไฟ, และสกโลกก็กระทั้งไหม้
จนถึงราก เพราะถูกไฟ พลุเพลิงไหม้
กำลังแรง.”

เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสอธิบายดังนี้, กามนิค
มีอาการ สิ้นใจ คล้าย ลูกแหง ที่โยนเสียง
บรรลือแห่งราชสีห์ในฟุ่มไม้ ใกล้ตัว, ทรง
กายยวบ ศีรษะตกฟุบออก, นิ่งนิ่งคอขึ้น
ครู่ใหญ่, ครั้นจะขยายลมหายใจก็ยังไม่ได้อีก
กล่าวด้วยเสียงสั่นแต่กระข้างว่า “ตาม
ที่อธิบายมานี้ อย่างไรก็ยังไม่เห็นทางที่ข้าพเจ้า
พอใจ. พระพุทธเจ้าช่างไม่ทรงแสดงเรื่องที่
ข้าพเจ้าอยากทราบเสียเลย. ถึงแม้พระองค์
สามารถจะทรงชี้แจงได้ แต่มิได้ทรงแสดงให้
เห็นที่ชวนใจก็, หรือทรงนิ่งเสีย เพราะทรง
เห็นว่าไม่เป็นเหตุ ให้พบทุกข์อีก, หรือว่า
พระองค์ไม่ทรงทราบเสียอีก; เหล่านี้, จะด้วย
อย่างไรอย่างหนึ่งก็ตาม, ข้าพเจ้าก็มีใจพอใจ

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

มิน

ด้วยทั้งนั้น. เพราะความกึกและความพยายาม
ของ มนุษย์ ย่อมมุ่งหา ความสุขความ ยืนเติง;
เมื่อไม่มีอะไรให้หวังเสียก่อน, ก็ไม่
พยายามเท่านั้น ว่ากันทำไม. และเมื่อมี
พยายามย่อมมีหวัง, แค้นพยายามไปหาความ
หมดหวัง: เราจะไม่ต้องการความพยายาม
ให้เสียความกึกหรือ? เพราะความสุข ความ
ยืนเติง เช่นมูล แห่ง ธรรมชาติ ไม่ว่า สัตว์ หรือ
มนุษย์. และเพื่อให้สมความ ข้าพเจ้าได้ ยิน
คำอธิบายของพราหมณ์ว่าดังนี้—

“คำว่า ‘ชายหนุ่มคนหนึ่ง’ เป็นผู้สามารถ
รักความรู้ ว่องไวแข็งแรง มีอำนาจยิ่งกว่า
ชายหนุ่มทั้งหลาย, โลกพร้อมด้วยชมพูทวีป
ที่มีอยู่ก็ตกเป็นสมบัติ ของชายหนุ่มคนนี้: น
คือ ความยืนเติงสุขอันควรแก่มนุษย์ชาติ. แต่
ความยืนเติงสุขของมนุษย์นรียเท่า เช่นความ
ยืนเติงสุขของพระพุทธะบุรุษนสวรรค์, ความ
ยืนเติงสุขของพระพุทธะบุรุษ ในสวรรค์ร้อยเท่า
เป็นความยืนเติงสุขของเทวดาสามัญ, ความ
ยืนเติงสุขของเทวดาสามัญร้อยเท่า เป็นความ
ยืนเติงสุขของพระอินทร์. ความยืนเติงสุข
ของพระอินทร์ร้อยเท่า เป็นความยืนเติงสุข
ของพระพรหมชาติ. ความยืนเติงสุขของพระ
พรหมชาติร้อยเท่า เป็นความยืนเติงสุขของ

พระพรหม. น คือ ความยืนเติงสุขอันเลิศ,
นี่คือ วิถีไปสู่ความยืนเติงสุขอันเลิศ.”

พระพุทธเจ้า: “ก่อนอาคันตกะ, ทั้ง
ก็เช่นเด็ก ไม่เคยมีใครคนหนึ่งกำลังยืนอยู่. เด็ก
คนนั้นปวดฟันเจ็บราวไปหมด พอเห็นแพทย์
ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ ก็วิ่งไปหาและบอก
ถึงความทุกข์ให้ฟัง ว่า ‘ข้าพเจ้าขอความ
กรุณาให้ ใช้ความรู้ของท่าน ช่วยทำให้รู้สึก
เกิดมีความสุข แทนความเจ็บปวดทรมานอยู่ในขณะนี้.’

แพทย์ คอบว่า ‘ความรู้ ที่มีอยู่ก็ถนัดจนเหตุ
เจ็บปวดนั้นเสีย; ที่จะทำให้เกิดความสุขทั้งๆ
ไม่ถนัดเหตุเจ็บปวดเสียก่อนย่อมไม่ได้.’ แต่
เด็กนั้นไม่พอใจ คร่ำครวญว่า ‘ไ้ทนความ
เจ็บปวดรบกวนเราทนมานานแล้ว จึงควรไ้
รับรสแห่งความยืนเติงสุขแทน. และก็ได้ทราบ
ว่ามิแพทย์ วิเศษก็สามารถ ทำให้เกิด ความสุข
ไ้ โดยไม่ต้องถอนฟันที่เจ็บออก: เจ้าใจว่า
ท่าน คือ แพทย์วิเศษที่อาจทำได้. เมื่อท่าน
ไม่สามารถจะทำให้ไ้ ก็ต้องไปหาแพทย์อื่น;
ว่าแล้ว เด็กคนนั้น ก็ไป. มีแพทย์เถื่อน ทำ
ยาปฏิหารย์เล่นกลไ้ มาจากแคว้นคันธาระ
ก็กลองร้องโฆษณาว่า ‘ความไม่มีโรคเป็น
ลาภอย่างยิ่ง. ความไม่มีโรคเป็นที่สุดของ
มนุษย์. ผู้ใดมีความเจ็บป่วยทนทุกข์เวทนา

พ.ศ. ๒๔๗๓

กามนิค

ร้ายแรงเพียงไร ก็อาทรรักษาให้กลับเป็นดี
แต่ความสุขความเย็นทั้งทั่วทั้งสรรพางค์กายได้
โดยเสียคำรักษาย่อมเยาแล้ว' เด็กเจ้พัน
วิ่งไปหาแพทย์เล่นกล และขอให้ช่วยเปลี่ยน
ความทุกข์ให้เป็นความเย็นทั้งสุขด้วย. แพทย์
เล่นกล ก็ อวดอ้าง และ ระบาย ว่า คนมีความรู้
ความชำนาญในงานนี้, ว่าแล้วเรียกเงินค่า
รักษาสีก่อน, เอาเงินและทอง, เสกกลา
อาคมตามพิธี. เด็กนั้นรู้สึกหายเจ็บปวด, วิ่ง
กลับบ้าน โดยความ แซ่มน รื่นเริง เป็นความ
สุข.

"ต่อมาไม่ช้า ครั้นความรู้ สึกเป็นความ
สุขนั้นค่อยจางลงไป, ความเจ็บปวดก็มา
แทนที่. ทั้งนี้เพราะอะไร ? ก็เพราะไม่
ถอนเอาคันเห็ดแห่งความปวดนั้น ออกเสียก่อน.

"ลูกอ่อนอาคันตุกะ, แต่ต่างว่า ชาย
คนหนึ่ง เจ็บ ปวดสาหัส แต่เป็นผู้
มีความรัก, ไ้ไปหาแพทย์ผู้มีความรู้ชำนาญ.
แพทย์ บอกว่า จะต้องจกการที่ตรงนั้นปวด จึงจะ
ได้. ชายคนนั้นบอกว่า ก็มีความต้องการ
อย่างนั้น. แพทย์จึงตรวจคันทน, เห็นคันเห็ด
ว่าที่ปวดเป็นเพราะเห็ดออกอกเสีย, ไ้แนะนำ
ให้เอาปลิงเกาะ คุดเลื้อยร้าย ออกมาเสียก่อน
แล้วเอายาพอก. ชายผู้นั้นทำตามแนะนำ.

ความเจ็บปวดก็หายขาด: ไม่กลับมาอีก. ทั้งนี้
เพราะอะไร ? ก็เพราะถอนเอาคันเห็ดแห่ง
ความเจ็บปวดออกเสีย."

เมื่อพระศาสดาทรงชักอุทาหรณ์เช่นเปรียบ
เทียบดังนี้, กามนิค นั่งคอกคอกหมกปัญหา
ไม่ทราบว่าจะโตอย่างไร, แต่ก็ยังไม่
ยอม คนที่จะเป็นเหมือนเด็ก ไม่เคยเสีย ใน
อุทาหรณ์, ในที่สุด สงบอารมณ์อันขุ่น
ได้แล้ว ก็ถามเสียงกระเส้า ๆ ว่า "ข้าแต่
ท่านผู้เจริญ, ข้อความที่กล่าวมาทั้งนี้ ท่าน
ไ้ยินมาจาก พระโอรส พระศาสดาสัมมาสัม
พุทธเจ้าด้วยตนเองหรือไม่ ?"

พระพุทเจ้าทรงยิ้มน้อย ๆ ซึ่งพระอาการ
อย่างนั้น ๆ ก็มีความรู้หนึ่ง, ตรัสตอบว่า
"ลูกอ่อน ภรรยา, เราขอไ้ไ้ว่าไ้ยินมา
จากโอรส พระศาสดาเอง."

เมื่อ กามนิค ได้ฟังดังนี้ ก็มีความโล่งใจ
หายทุกที. มิควรหาแก้ไ้เสีย
หายกระเส้า, ออกอุทานว่า -

"นั่นนะ ! ข้าพเจ้า ไม่น่าใจในคำกล่าว
ของท่านมาก่อนแล้ว. ยินรู้ว่าคำอธิบาย
ที่ ท่าน กล่าวหาไ้ชัดถ้อยคำ ของพระพุทเจ้าไ้,
แต่เห็นโอรส อัมมคัม ที่ ท่านนักเลงเขาเอง
โดย ความ เข้าใจผิด. แท้จริง ธรรมของ

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

มีน

ยี่สิบเอ็ด

ในท่ามกลางความเป็นไป

พระพุทธเจ้า มีกล่าวสรรเสริญกันไว้มิใช่หรือ
หรือว่า มีคุณให้เกิดผลขึ้นถึงสุขในเบื้องต้น
ในท่ามกลาง และในที่สุด ? ทั้งนี้ ใครจะอาจ
กล่าวหลังหลังกรรม อันนั้นได้ว่ามีได้ อันวยผล
ขึ้นถึงสุขอย่างยอดเยี่ยมให้ ? อย่างไรก็
ในอีกสองสามสัปดาห์ ข้าพเจ้าจะได้นำพระ
ศาสดาแทบพระบาทมุล แล้วรับเอาซึ่งพระธรรม
เพื่อหลุดพ้นโดยทางจากพระโอษฐ์เอง เหมือน
กิ่งทาวง ที่โคกสูง โอชา อันชุ่มชื่น จาก อก
มารคาเองฉะนั้น. และท่านก็จะไปเสาะควย
แล้วรับเอา พระธรรมอันแท้จริง, ตัวท่าน ก็จะ
เปลี่ยนความเข้าใจอันดกแก่งานเสียใจ. เชิญ
ท่านควงจันทน์ อันแห่งที่เลื่อนลอยไปถึงแนว
ชายคาทองแล้ว. คงเป็นเวลาอีกมากอยู่.
ควรรที่เราจะพักผ่อนนอนกันเถิด."

พระพุทธเจ้า คริส์ตว่า ก็แล้ว, พลังทรง
ชักพระอุคควาสัก คัลม พระกายแนบแน่นเป็น
ปริมณฑล, เอนองค์ลงเหนือ พระสันตึกใน
อาการสหัสคัยยา: พระหัตถ์ขวาหนุนพระเศียร
พระบาทซ้ายซ้อนเหลื่อมพระบาทขวา, ทรง
กำหนดเวลาที่จะเสด็จขึ้นบรรทม ดำรงพระสติ
สัมปชัญญะเข้าสู่ภวังคันทรรณมณ.

เมื่อพระศาสดาคณะบรรทมเวลาเช้าครู่ทอด
พระเนตรเห็นกามนิคตคนอยู่ก่อนแล้ว กำลัง
ม้วนเสื่อ เอนเอาเท้าขึ้นสะพายบ่า แล้วกวาด
ตามองหาไม้เท้าซึ่งเดิมวางทิ้งไว้ที่มุมห้อง แต่
เลื่อนล้มอยู่ก้นพนักซึ่งไม่สังเกตเห็น, ขณะ
ที่มองหายู่นั้น มีกริยาอาการรบกวนมาก.

พระพุทธเจ้าประทัยนั่งครีตปราศรัยว่า "กู
ก่อนภราดา, ท่านจะไปเที่ยวหรือ ? "

กามนิคต คอยด้วยอาการคนเห็นว่า "แน-
นอน. ขอให้ท่านคิดเถิด จะว่าชอบกันขึ้น
เหลือ จะว่าประหลาดก็ประหลาดจริง แทบ
ไม่เชื่อว่าจะมีโชคเป็นพิเศษทั้งนี้. คือ เมื่อ
สักครู่นี้ ข้าพเจ้าตนชนรู้ สักคองแห่งผาก
เพราะสนทนากันเมื่อคืนนาน, ไม่มีอะไรทำ
จึงลุกขึ้นไปตักสรงล้างโน้นไปก็คืนมะขามนั้น,
พอยืนงัวสาวคนหนึ่งกำลังตักน้ำ. ท่านทราบบ
หรือไม่ว่าข้าพเจ้าได้ข่าวอะไรจากหญิงคนนั้น ?
คือ ได้ทราบบว่าพระศาสดาได้ประทัยอยู่จนจ-
หวกสาวทั้งแล้ว. รู้หรือไม่ละท่าน ว่าพระองค์
เสด็จประทัยอยู่ที่ไหน ? เมื่อวานเอง พระองค์

พ. ศ. ๒๔๘๓

กามนิค

พร้อมด้วยสาวกสามร้อย ได้เสด็จมาตั้งกรุง
ราชคฤห์ และขณะประทับอยู่ที่สวนมะม่วง
ก็ออกไปนอกกรุงทางโน้น. ในเวลาอีก
ชั่วโมงเดียว หรือบางทีเร็วกว่านั้นด้วยซ้ำ
ข้าพเจ้าจะได้เสด็จองค์, ผิดคาดหมายที่
นึกไว้ว่าจะได้พบพระองค์ต่อเวลา ทั้งสี่ปีคาบ.
เห็นอย่างไรละ ท่าน, อีกชั่วโมงเดียวเท่า
นั้น? หญิงตกน้ำยกว่า ถ้าไม่ไปทางถนน
ใหญ่ แต่ลัดที่รอกชอกถนนก็ข้ามออกไป
ทางประตูคันตระวันตก เพียงครึ่งชั่วโมง
เท่านั้นก็จะถึง. ไม่เคยกันแน่เลย ไร้อันเร่ง
เก็บที. ขอลาท่านละ. ท่านเป็นผู้มีความหวัง
ก็ในตัวข้าพเจ้า. ข้าพเจ้าจะไม่ลืมกลับมา
พาท่านไปเสด็จองค์สักด้วย. ขอลาที จะ
ชักซ้ายอยู่อีกไม่ได้."

กล่าวแล้ว กามนิค ก็ซึมซม้นออกจาก
บ้านไป, วิ่งไปตามถนนโดยเร็ว. ครั้นไปถึง
ประตูกำแพงกรุงราชคฤห์ ยังไม่ถึงเวลาเข้,
กามนิค จำต้องรอคอยอยู่เป็นครู่หนึ่ง ซึ่ง
รู้สึกว่ามันคงถึง ทำให้ใจเดือดพลุ่งพล่าน
เป็นอันมาก, ได้ใช้เวลาที่รอคอย ลามหา
ความรู้จากหญิงแก่ ซึ่งนำผัวจะเข้าไปขายใน
เมือง แต่ทั้งสองนั้นคอยอยู่เหมือนกัน ว่าทางลัด
ที่ใกล้ที่สุดไปทางไหน จนได้ความรู้ดี; พอ

ถึงเวลาเข้ประตูเมือง กามนิค ก็วิ่งเข้าไป
ตามทางที่หญิงแก่บอกไว้, อาตมาจะไปให้
ถึงเร็ว ไม่ได้รู้เห็นอะไร ฟุ้งไปชนเด็กหกล้ม
สองสามคน, แล้วโดนหญิงคนหนึ่งที่กำลัง
ล้างชามอยู่ข้างถนน จนชามกลิ้งตกแตก,
ถลอกนั้นไป โดนคนหย่าน้ำ. ถูกใครต่อ
ใครตะโกนคำว่าย่างโกรธจิก, แต่ กามนิค
จะไต่ขึ้นก็หาไม่ เพราะกำลังคนยลมีในลางที
จะได้เสด็จองค์ในเวลานั้นเร็ว ผิดความ
คาดหมาย มาก.

บังเกิดช็อคชานว่า "ช่างโชคก็จริง
หนอ! กว่าพระพุทธเจ้าจะมาตรัสถึงองค์หนึ่ง
ก็เป็นเวลาหลายชั่วโมง, ถึงว่าในรุ่นอายุ
สมัยที่พระพุทธเจ้ามาตรัส ผู้จะได้เห็นพระองค์
กันอยู่นัก. ยศความสุขที่เราจะได้เสด็จองค์
เจ้า เป็นของแน่แล้ว. หวัน ๆ อยู่ว่า จะต้อง
เคียวทางไปไกล เผลอฝันครวญตลอดทาง
ด้วยใจและสติวร้าย จะทำให้ ไม่มีโอกาส
ได้เสด็จองค์. แต่คราวนี้ เป็นอันสมประสงค์
เที่ยวละ."

เมื่อ กามนิค วิ่งเลยลัดเข้าไปทางตรอกที่
แคบที่สุด กำลังมีโคนที่นั่งอยู่ข้างนั้น จนไม่
ได้สังเกตเห็นโดยทั่วทั้ง กำลังวิ่งไล่คนแตก
กระพายมาข้างหน้า. ทางนั้นเข้าไปในย่าน

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

มีน

บ้าง, หลบซ่อนหรือบนหน่อจนไปอยู่บนกำแพงบ้าง. หญิงคนหนึ่งอยู่บนมุขบ้านตะโกนบอกให้ระวีท้าว. แต่ กามนิต ก็มีไต่ขึ้นค้างอยู่ที่ยอกหอคอย ซึ่งเป็นที่มุ่งหมายอยู่ตรงหน้า เพื่อมิให้เลยผิดทาง, กว่าจะรู้สึกตัวก็พอดำเนินกรากเข้ามาถึงหัวเสียแล้วหนีไม่ทัน. ทันใดนั้น โค้งขวิดกามนิต ร้องเสียงโหยหวนลงอยู่ริมกำแพง. ส่วนโคเมือขวิด กามนิต แล้ว, ก็วิ่งเลยหายไปนอกทางหนึ่ง.

ขณะนั้น มีผู้คนวิ่งกันมาสอบ ๆ บางคนเพียงมาก, แต่บางคนก็มาช่วยเหลือ. หญิงคนตะโกนบอกให้ระวีท้าว เหนือชำระขาดแผลให้, ฉีกเอาผ้าที่ กามนิต ห่มมาพันมกขาดแผล เพราะโลหิตไหลพุ่ง ออกมาราวน้ำพุ.

ในขณะนั้น กามนิต ยังไม่รู้สึกตัวเลย แต่คนเฝ้าทั่วเห็นว่าอย่างไรเสียคนก็จะตาย. อันความตายหรือความเจ็บปวดก็ยังไม่ทำให้ กามนิต รู้สึกหวั่นไหวเช่นทุกขเวทนา มากเท่าที่ควรคิดว่าจะไม่ไต่เอาพระพุทธรูป. ถึงกับขอรองผู้ที่อยู่ใกล้ โดยมิเสียงอันสิ้นเครื่องให้ช่วยพาเอาไปใส่พระพุทธรูป. ที่ยามเฝ้าด้วย:

“ท่านสหายทั้งหลาย, ข้าพเจ้าเกรงจะมาไกลจนจะถึงที่มุ่งหมายแล้ว. กรุณาช่วยพาข้าพเจ้าไปเถิดฉันใด, อย่าได้ชักช้าเลย, ไม่ต้องวิตกถึงความเจ็บปวด หรือกลัวว่าข้าพเจ้าจะตาย. ข้าพเจ้ายังไม่ยอมตายจนกว่าท่านจะช่วยวางข้าพเจ้า ไว้แทนบาท พระพุทธเจ้า, แล้วจงระทวยด้วยความสุข และไปเกิดมีความสุขใหม่.”

คนที่อยู่นั้น บางคนวิ่งไปหาเสื้อ หาคานหาม. ส่วนหญิงคนนั้นเอายาชุกำลังให้ กามนิต คมสองสามข้อพอให้ชุ่มชื้น. พวกเหล่านั้นกำลังออกความเห็นโต้แย้งกัน ถึงเรื่องว่าจะไปทางไหนก็จริงจะใกล้ที่สุด ถ้าไปผิดทางข้าพเจ้าแล้วจะไม่มีทันการ เพราะกามนิตกำลังมีอาการทรุดลงเร็ว.

ขณะนั้น ชายคนหนึ่ง เหม่อซีไปทางถนนเล็ก ร้องว่า “นั่นแน่ สาวกของพระพุทธเจ้า. ท่านคง จะขอให้ ทราบไว้ว่า ไปทาง ไหน จึงจะเหมาะ.”

อันที่จริง เวลานั้นมีพระภิกษุหลายองค์ ห่มคลุมด้วยกาสาผืนสี มีธูปธูปเทียนเครื่องบูชา. พระภิกษุเหล่านั้น ล้วนมีอาชญาอยู่ในวัยหนุ่ม, แต่ข้างหน้ามีพระภิกษุผู้แก่อาวุโสสององค์. องค์หนึ่งเห็นลมทองออกแล้ว ทำทางมีสิ่งจำแล

พ.ศ. ๒๔๘๓

กามนิต

บอกว่าทรงความเลียบซกสามารถ, อิกองค์
หนึ่ง มีอายุอยู่ในมัจฉิมวัย ทำทางสังข
เส่งยม สิ่งกตกลัษณะราวกับเป็นผู้มีอายุ
อยู่ในวัยต้น, พระภิกษุสององค์ ถึงผู้ที่ไม่
ชำนาญกลัษณะ ก็อาทรยไควว่า องค์แก่
คงอยู่ใน วรณพราหมณ์ ส่วนองค์หนุ่มอยู่
ในวรณกษัตริย์.

เมื่อหนุ่มพระภิกษุ หยุดลงที่ฝั่งชนออกันอยู่,
ก็มีผู้แย่งกันอธิบาย เรืองให้ ฟังแทบไม่เขินศัพท
แล้วว่ากำลังจะหามชายชากันทุกะทลุด โคชวิก
คนนั้น ไปยังขามะม่วง เพื่อเผาพระพุทเจ้า
ตามความประสงค์ของใหญ่ของเขา, จึงอยาก
ระขอให้ช่วยชี้ทางที่จะไปเผาพระพุทเจ้าซึ่งใกล้
ที่สุด.

พระภิกษุองค์ที่ส่งอายุตอบว่า “เวลานี้
พระศาสดา ไม่ได้ประทับอยู่ที่ขามะม่วง. และ
พวกอาคมก็ยัง ไม่ทราบว่า เสด็จไปประทับ ที่
ไหน.”

พอ กามนิต ไคยันคน ก็ถอนหายใจยาว
มีอาการเสียวใจว่าหมดหวัง.

พระภิกษุองค์ที่มีอายุรองลงมา กล่าวว่า
“แต่เห็นจะไม่ประทับอยู่ไกลจากที่นี่นัก, เพราะ
ก่อนหน้าที่จะเสด็จมากรุงนี้ รัชสัทธิพวก
ภิกษุยวชใหม่ล่วงหน้ามาก่อน ส่วนพระองค์

เสด็จตามหลังมาล้าพดแต่เมื่อวาน. บางที
จะเสด็จมาดั่งเป็นเวลาเย็นมาก คงจะประทับ
แรมอยู่ในที่ใดที่หนึ่ง บางทีจะในเขตต์ชาย
กรุงเอง. ที่อาคมพากันมานี้ ก็เพื่อตามมา
เผ่า.”

กามนิต ร้องวิงวอนว่า “ขอได้ โปรด
ตามหาด้วยเถิด, ท่านเจ้าข้า.”

พระภิกษุองค์ที่ส่งอายุว่า “ถึงหากจะตาม
หาจนพบแล้ว เสด็จประทับอยู่ที่ไหน ก็ระหอยหิว
คนไข้ ไปไม่ได้, เพราะจะกระเทือนทำให้
อาการทรุดลงเร็ว เมื่อไปถึงอาจะสันตติเสีย
แล้ว คงไม่สามารถฟังพระโอวาทได้. ควร
ระช่วยกันรีบหาหมอเสียดิเคียนเพื่อแก้ ไขประ
ทึงไปพลางก่อนดีกว่า บางทีจะมีทางพบนถ้าง
พอได้ฟังพระพุทเจ้าโอวาท.”

แต่ กามนิต เขามีชีไปทีเปเลหาม พก
ชากระยะเห็นห้วงๆว่า “อย่าช้า— จวนตาย—
โปรดนำ— เผาพระองค์— ถอดต้อง— ตาย
เย็นสุข. โปรดเร็ว—”

พระภิกษุส่งอายุยกไหล่ (ตามวาสนาที่ตก
ไม่ช้า) หันไปพทกยเพอนภิกษุด้วยก้นว่า

“ชายคนนั้น ยักถอพระพุทเจ้าเขนคังรูป
บูชา, นถว่าเมื่อใดสัณผลแล้วกัพนายป.”

องค์ที่มีอายุรองลงมาพุดว่า “ท่านค้ำริ-

พ. ศ. ๒๔๗๓

กามนิค

มิก ในเวลาเที่ยงคืน, วิมลปากชมพูขมิบ
แล้วค่อย ๆ เสนอพุทธออกมว่า “แม่คงคา.”

พระอานนท์— “เพ้อแล้ว.”

ผู้ยืนอยู่ไกลหลายคน ไก่ยืน กามนิค
พัก ไก่ยืน, ที่ความหมายของ กามนิค ว่า
“เห็นจะต้องการให้พาไปฝั่งแม่คงคาคบกัน
เพื่อ ขำระล้าง ขาปมทน คบย่นาคักกสิทถ นัน.
แต่แม่คงคาอยู่ไกลมาก, ใครจะพาไปถึง
ไก่อ?”

ทันใดนั้น กามนิค ค่อยมีสติขึ้น ทวงคา
สกลี มีอาการขมุกขมุกประหม่นว่าอิมใจ, พยา-
ยามจะลุกขึ้น; พระอานนท์เข้าประคอง.

“แม่คงคาในสวรรค์!” กามนิค กระ-
ซิบเสียงแล้วแต่แจ่มใส เอามือขวาชี้ไปบน
ฟ้าเหนือศีรษะ, พูกว่า “แม่คงคาในสวรรค์—
เราไปปฏิบัติญา—แทยกะระเสศกัน—วาสิฏฐี—”

กามนิค กล่าวไก่อแทน ตัวสันเทิ้ม กะอิก
โลทิกออกจากปาก, สันเสียง สันใจ อยู่ใน
วงแขนพระอานนท์.

ล่องต่อมาไม่ทันถึงครึ่งชั่วโมง พระคาริ-
บุตร และ พระอานนท์ พร้อม ค้วย พระภิกษุ ทั้ง
หลาย ก็ไปถึงบ้านช่างหม้อ, เข้าไปเฝ้าพระเจ้า
มีพระภาคเจ้า ถวายอภิวัตแล้ว นั่งฉกกวร
มีส่วนสุกข้างหนึ่ง.

พระศาสดา ตรัสสัมโมทนียกถา ทัก ทาย
ตามอาคันตุกวรแล้ว, ตรัสถามว่า “สำแดง
คาริบุตร, ตัวท่านกับพวกภิกษุใหม่ผู้ ถิ่นสัสถ์
ในท่าน เคียรทางไกลมาจนถึงที่นี่ เวียบร่อยคิ
หรือว่าประสบเหตุการณ์อะไรบ้าง? อาหาร
และ เภสัช สำหรับภิกษุ ทอาพาธ ลง กลางทาง
ซากแคลนบ้าง หรืออย่างไร? บรรดาสาธุศิษย์
มีความสยหายและทำความเพียรขยันขันแข็งคิ-
อยู่หรือ?”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ, ข้าพระองค์มี
ความยินดีที่จะกราบทูลไก่อว่า ไม่มีความซาก-
แคลนประการไร, และภิกษุใหม่ก็มีความเพียร
แข็งแรงคิ แต่มีความปรารถนายั้งอยู่อย่าง
เดียว คือ เพ้อมาเฝ้า. ภิกษุหนุ่มเหล่านั้น ไก่อ
รู้แจ้งและมีนในพรหมจรรย์แล้ว, ข้าพระองค์
จึงไก่อพามาเฝ้าไก่อชกข้า.”

ขณะนั้น ภิกษุหนุ่มสามองค์ ลุกขึ้นจาก
ที่นั่ง ประคอง อนุชลิ ถวาย อภิวัต พระศาสดา.
พระองค์ทรงรับอภิวัตนั้นแล้ว มีพระพุทธา
นุญาตให้นั่งลงตามปกติไก่อ.

“ข้าแต่พระศาสดาเจ้า, พระองค์ไก่อ
เสด็จมาถึงที่นี่แต่เมื่อวานนี้ ทรงเห็นคิเห็นอย
เมื่อย ล้า หรือประสบ อุปสรรค สถานไร บ้าง?
และไก่อเสด็จ ประทับ แรม อยู่ ใน บ้านช่างหม้อ
หรือพระเจ้าข้า?”

เสฐียรโกเศศและนาคะประทีป

มีน

“เฮ! ภิกษุทั้งหลาย, เราตกคามา
ถึงเป็นเวลาเย็นมีคดงแล้ว ถึงว่าเรารู้สึก
เห็นอยู่มากก็จริง แต่ไม่ประสพอุปสรรคอย่าง-
ไรตลอดทาง, ใ้พักแรมคืนในนี้ กับชาย
อาคันตุกะคนหนึ่ง เวียบริยก็อยู่.”

พระคารุบุตร— “ชายอาคันตุกะคนนั้น
มีกัณเฑาะก์ทำกาลกิริยาเสียแล้ว ไ้โดยถูกโค
ขวิดที่ในกรุงราชคฤห์.”

พระอนนท— “และทั้งเขาไม่นึกเลี้ยว
ท้วงว่า ผู้ที่แรมคืนอยู่กับคนนั้นเป็นใคร. ความ
ประสังข์ของผู้นั้นมีอย่างเกี้ยว คือ ใครจะ
เฝ้าพระองค์.”

พระคารุบุตร— “แล้วล่วงมาไม่ช้า ขอ
ให้พาไปแต่แม่คงคา.”

พระอนนท— “หามิได้, ท่านคารุบุตร.
เพราะพอเขาพุดถึงแม่คงคาในสวรรค์ ก็มี
สีหน้าอาการสกลไส้น กุเหมือนจะระลึกลง

ข้อปฏิญญาอะไรอย่างหนึ่ง, แล้วก็ออกข้อ
ผู้หญิง กุเหมือนข้อ วาสิฏฐี, แล้วก็สิ้นใจ.”

พระคารุบุตร— “เมื่อจิตก็ดับไป มีข้อ
ผู้หญิงก็คือนุทรมผลาญไปด้วย ใจคงเศร้า
หมอง. นี่จะไปเกิดในภพไหนหนอ?”

พระพทอเจ้า— “อาคันตุกะ กามนิค เป็น
ผู้ที่โง่หลงผิด คล้ายเด็กที่ถือ. กุก่อนภิกษุ
ทั้งหลาย, ชายอาคันตุกะผู้นั้นสยเสาะหาเรา
เพื่อจะขอเป็นสาวกศึกษาหลักธรรม. เรา
ตกคตเล็งเห็นอุปนิสัยเสียแล้ว จึงแสดงหลัก
ธรรมพอเป็นขำขัน. ในที่สุดก็สมเหตุ คือ เขา
แสดงความไม่พอใจ คืนนั้นไม่มุงอยู่ในคามสุข
ทิพยารมณ์. และเพราะจิตก็คึกคักท้วงเอาคา-
คตเป็นอารมณ์คึกคักไปด้วย ฉะนั้น ไ้ไป
เกิด อยู่ใน สุชาวกัฏฏะ สวรรค์ ๓๖๓ ชั้น แล้ว,
และ จะส่วย กามาพรสุข อยู่ในนั้น นัยเวลาไ้
หลายโกฏิ.”

(จบภาคหนึ่ง บนดิน ภาคสอง บนฟ้า ต่อฉบับหน้า)

ของฝากไทยเขษม

จากมหาสมุทรอินเดีย เมื่อท่าพระนครไปครบ ๓๐ วัน

เขียนในเรือหลวง กลาง

สัทหลวักกัหิตะฉันท์

๑๕	สามสิบวันจรเพณีกำนเริประทุงเคี้ยว	หลักหลักระบักเป็ว
ทิวา	๑	
๑	หลายจังหวัดผ่านสถานชลคณา	เรือหลวงกลางพา
กระไล	๑	
๑	เลียบฝั่งสิงขรเกาะละเมานิคมไพร	พิศเขมมกระเพมไป
ระภา	๑	
๑	เป็นทิวทอดทะยอกก็แผกกลประหลาด	บ้ำม่มะคุ่มลาค
พิกล	๑	
๑	บางขอกสูงค้ำเทียมและเขยมนภีประคณ	เมฆหมอกก็พอกจน
สกว	๑	
๑	เล็งโล่งเลื่อมชลลัมณฉิมฉะวาว	คณกลอกกละลอกขาว
กระเซ็น	๑	
๑	พิศฟ้าสุทธะกำหนดการก่อกทกเห็น	เกาะกลุ่มทะคุ่มแก่น
รำไร	๑	
๑	เรียงรายหลายละเมารมากและหลากวนไสว	ผลิลลิกสลักใบ
กัม	๑	

ศ. เทศะแพทย

มน

๑	แลเลือนลายคละพรายกระจายนยทวิ	นานาคณาสี
ประกัย	ฯ	
๑	บางเกาะแก่นสิลลาคระทาศิลลัสลั	ใหญ่เล็กแลเหลียมณั
ชเนก	ฯ	
๑	แหล่งบางเกาะชนว่างระร้าง วนวิเวก	บางเกาะกัมเณก
ทำยล	ฯ	
๑	ชนชชยอาชีวิกรมกรทำละมูทำงาน	ล่อมัคยากล
อุบาย	ฯ	
๑	ข้างลงจนจรลัธมประนอมมศยราย	ไต้มังกักทากชาย
ชนาน	ฯ	
๑	ยามว่างว่างยทณัทค่านัลพจนมาน	ฝากไทยเขมมสาร
ประสงค	ฯ	

ศ. เทศะแพทย

๑	คนชอกกัย คนให้ ไกลกนัลย	ยิ่งกว่ายิ น้ำสุรา กัยยาหอม
คนชอไค	ไร่เพียร และเอียนออม	คนให้ยัสม ญาดเบ็ง บัญเว็งเขย
		ฯ
		พระศรี นิพนธ์

ตำนานเครื่องหอม

ไทย

พจนานวน

ตำนานเครื่องหอมที่จะกล่าวต่อไปนี้ ไม่ใช่เรื่องของ น้าอบ น้ามน หรือ ดอกไม้ เย็น เรือง ของ เนื้อไม้ ยางไม้ หอม เช่น จันทน์ กฤษณา กระดังก่า อำพันทอง ขอนคอก ขอบเชย กำยาน ฯลฯ ที่มนุษย์นิยมเอามาเผา หรืออบให้มกกลิ่นหอม ส่วนตำนานที่จะกล่าว ก็ไม่ใช่กล่าวด้วยกำเนิด หรือชะนิก หรือ ความหอมของไม้ แต่จะกล่าวถึงความเย็นไปของ พันธ์ไม้ เหล่านั้น ละเพราะที่เขามาเกี่ยวข้องกับ ความนัยของมนุษย์ ท่านองค์เกี่ยวกันกับที่ ข้าพเจ้าเคยค้นรวบรวมกล่าวมาแล้ว อย่างตำนานดอกบัว นารายณ์อวตาร รัตน ฐ ฯลฯ ในไทยเขมมเล่มก่อน ๆ เท่านั้น

เครื่องหอม เป็น ของ ที่ มนุษย์ ทั้ง ชาติ ศิวั และสัตว์ นัยถือว่าเป็นของวิเศษมาแต่

โบราณดึกดำบรรพ์หลายพันปี เราจะเห็นว่าใน ทางศาสนา และใน ทางลัทธิธรรมนิยมประเพณี ต่าง ๆ มีเครื่องหอมเข้าไปเกี่ยวข้องกับเย็นของ สำคัญอยู่ด้วยทุก ๆ ศาสนา และทุก ๆ ลัทธิ ที่ กระทำกันโดยมาก ก็คือ เผาให้มกกลิ่นหอมใน ขณะทำพิธีทางศาสนา หรือทางลัทธิธรรมนิยม ประเพณีต่าง ๆ อันเหตุการเผาเครื่องหอม อันเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ถ้าจะสาวขึ้นไป ก็จำเป็น ระต้องรอฟังคำวิจารณ์ของมนุษยชาติต่าง ๆ ออก มากระจายกันใหญ่โต ซึ่งออกกระเป็นงานใหญ่ มิใช่น้อย ฉะนั้น เพื่อไม่ให้เปลืองกระดาษ และเปลืองเวลาอ่าน ในที่นี้จึงจะขอแค่พอ เพล่า ๆ มาเขียนรวบรวมทักความให้ท่านรู้เรื่อง ได้ในเวลาไม่ถึงครึ่งชั่วโมง

อันเหตุ การเผาเครื่องหอม เกี่ยวกับการ

พ. ศ. ๒๔๗๓

ตำนานเครื่องหอม

หรือเนกิน หรือจะทำเนกินกะท่อมไม้ ต้องทำ
ให้มันปล่องไฟสำหรับควันลอยขึ้นไปทุก ๆ บ้าน
ณเทศกาลปล่องไฟควันนั้น เป็นที่ที่ใครยฝน
และนาคางของฟ้า กษัย แสงตะวัน แสงเดือนด้วย
จึงถือกันว่า เป็นที่ศักดิ์สิทธิ์ ของเจ้า ทศุมครอง
บ้าน เป็นที่ที่กกแด่งอาหาร และเป็นที่ประชุม
ของครอบครัวครัวเสร็จ เจ้าองค์ ทอมาภายหลัง
กลายเป็นเจ้าประจำเขาไฟหรือครัวไฟ เรียกว่า
เจ้าหิน ถือกันว่ามหาดสำหรับขึ้นไปรายงาน
ความและความชั่ว ของคนในครอบครัวครัวทุก
ระยะเวลาสิ้นเดือน และใดเกิดมีพ่อเช่น เช่น
ของหลวงศรีแรกขึ้นในสมัย กษัยศรีราชวงศ์
ขึ้น โดย พระเจ้าวชิ (พ. ศ. ๔๐๓-๔๕๗)
ต่อมาถึงสมัย กษัยศรีราชวงศ์ของ ครัวของแผ่น-
ทินจัน ระหว่าง พ. ศ. ๑๕๐๓ ถึง พ. ศ. ๑๘๒๑
กษัยประเพณีส่งเจ้าเขินสวรรค์ ในวันก่อน ตรีษจัน
กระทำกันเป็นงานใหญ่ ทุกบ้าน ต่อมาจนทวาย
เท่าทุกวันนี้)

การนับถือฟ้าและเทวดาของจีน เช่นเหตุให้
เกิดการเซ่นเซ่นธูปเทวดาได้ด้วยการเผาให้
เป็นควันลอยขึ้นไปยังฟ้า การเผาวัตถุ

ต่าง ๆ ให้เป็นควันลอยขึ้นไป จึงเป็นของสำคัญ
ในพิธีเซ่น เพราะความเป็นเหตุที่ทำการติดต่อก
กับเทวดาเบื้องบน ทั้งระบอบทเพลงสังเว
เทวดา ของจีน ที่ใช้ อยู่ใน พระราชพิธีเซ่น ของ
หลวง สมัย ราชวงศ์ หมิง มา สมัย สมัยให้เห็น
ต่อไปใน อีกทางหนึ่ง

“เพื่อพอรันใหญ่ยิ่งของฟ้า

ข้าขอนำเครื่องเซ่นถวาย

ควันเครื่องสังเวคาลัย

เคลื่อนขนทำการบ่าวประกาศแก่ฟ้า

พระผู้ทรงศักดิ์สิทธิ์องค์เดียวเท่า-

นั้นที่สามารถรับเครื่องบ่าวาง

ทวยเทพทั้งปวง ประทับในรถ

เทียมด้วยมังกรหก

ขนขมเมฆม่วงสี

ขอให้ข้าได้มีเวลารักษากำหนด-

ของฟ้า นาน และ ยึดการปกครอง

แว่นแคว้นให้ยาวยิ่งออกไปเทอญ”

จึงคือการเผาวัตถุให้ เป็นควัน พลุขึ้นไปยอก
เทวดาเอง น่าจะเป็นมูลเหตุให้เกิดการเผา
เครื่องหอม

- กำหนดของฟ้าข้างจีน เทียบได้กับ พรหมลิขิต ข้างลัทธิพราหมณ์ หรือ ฮินดู และลิขิตของ
พระเจ้าหลักที่าวักไวยวนหน้าผากมนุษย์ ข้างลัทธิ มะหะหมัด หรือ อิสลาม

กาญจนาภรณ์

มีน

การเผาเครื่องหอมข้างร้านระไคเคยกระทำกันมาแล้ว แต่ ครั้ง ยัง เป็น ซากเรื้อรัง หรือ ไม่ ปรากฏชัด เท่าที่คนได้ ปรากฏว่าได้เริ่มกระทำ กันขึ้น ต่อเมื่อ จน ไค อพยพเข้ามา อยู่ใน กลุ่มน้ำขวางโท (แม่น้ำเหลือง) แล้ว กล่าวคือ ไคกระทำ เป็นพิธีหลวงขึ้น ใน รัชสมัย พระเจ้า ชวงศ์ (ราชาราชเหลือง) ซึ่งทรงราชย์อยู่ ณ เมือง เซิน ใน แคว้น โชนัน บกั้น ใน ราว ๒๑๕๕ ถึง ๒๑๕๕ ก่อนพุทธศก พระเจ้า ชวงศ์ เป็น กษัตริย์องค์แรก ที่สร้างศาล สำหรับ บูชาเทวดา แล้วนำเอาเครื่องหอมมาเผาบูชา นอกจากนั้น พระองค์ ไค เป็นผู้ทำการ บวงสรวง พระอาทิตย์ พระจันทร์ ท้าวพระเคราะห์ห้าดวง กับเช่นบรรพบุรุษเป็นองค์แรกด้วย การเอา เครื่องหอมมาเผาบูชาเทวดานี้ แม้จะไม่ได้ ความชัดว่ามีความมุ่งหมายอะไร ก็พอจะอนุมานได้ว่า กระทำเพื่อส่งควันหอมไปยัง เทวดา เพื่อเป็นการเชิญเชิญให้ลงมารับเครื่องเซ่นหรือ พังคาศักดิ์ หรือ คำอ้อนวอนของมนุษย์ ตามคติเก่าแก่ของจีน ทั้งนี้คงเนื่องด้วย ความช่ายตัวของลัทธิ ซึ่งเมื่อเรื้อรังขึ้น ก็ย่อมมีการดัดแปลงแทรกเสริมพิธี ให้วิจิตรพิสดารออกไป โดย บุคคลได้เข้าถึง หลักฐาน นี้คง ลงในลุ่มน้ำขวางโท แล้ว ยทเพลงสังเวทเทวดาในพระ-

ราชพิธีเซ่นของหลวง ครั้ง สมัย ราชวงศ์ เม็งจู เป็นเครื่องสนับสนุนว่า การเผาเครื่องหอมนี้ กระทำ เพื่อส่งควันไป อัญเชิญเทวดาให้ลงมา ชุมมนรับเครื่องสังเวท ดังต่อไปนี้

“โอม ! ขึ้นสู่ที่บูชาประกาศ
เสร็จพิธีสังเวท ครันกรุ่นด้วย
เครื่องหอมระเหยขึ้นกลบกลิ่นที่
บูชากับศาล เหลือवल้งด้วย
การวากการที่ได้เห็นรถของทวยเทพ
แล่นหล่นกันไปประคองกลุ่มเมฆ

ข้าขอพรอดิเรกสำหรับฤดูแล
ขอพระองค์เอื้อเออาการ รับเครื่อง
บวงสรวงมีเครื่องหอมวิเศษ เหตุ
เชื่อมั่นในพระกรุณาธิคุณ ปวง
ข้าปรารถนาด้วยใจร้อน ว่าพระ
องค์คงยังให้เกิด เหล่านักเรียน
ที่จะเชิดชูช่วยวงศ์กษัตริย์

ขอฟ้าได้โปรดส่ง ฝน น้ำค้าง
มูลดิน สารพัดดี มาบำรุงสัตว์โลก
ทั้งผอง

ขอ ข้า ร้อยเม็ด จง เนืองนอง
อุดมสมบูรณ์ ขอได้เพิ่มพูนขุน
นางที่ปรีชาวิเศษ ผู้ที่จะนิตเทศ
ทางที่ ถูกต้อง ซื่อตรง กับ ก่อเกื้อ

สันติภาพ และความเลียบสงบ^๑”

ได้กล่าวถึงคติของจีน ในการเผาเครื่อง-
หอมมาแล้ว ท่านจะได้อ่านถึงคติข้างมนุญ
ชาติผิวขาว ประเภทที่เรียกว่า อินเดียนยุโรป ต่อ
ไป ชาติอินเดียนยุโรป มีศาสนาหลายสาขา
ที่สำคัญมีอยู่สอง คือ กรีก กับ อารยัน ซึ่ง
แยกมาเป็น อิหร่าน (อิหร่าน ออกจากคำ
อารยัน) กับ อินดู ลัทธิศาสนาทั้งสอง
ของชาติผิวขาว เหล่านี้ คล้ายคลึงกับของจีน
จนชวนให้เห็นว่า นำมาดัดแปลงกัน อย่างไร
อย่างหนึ่ง ทั้งนี้เพราะเดิมทีเชื้อชาติจีน ก็
เป็นชาติเร่ร่อนอยู่ทางทิศตะวันออก ของ ทะเล-
สาบ คัสเปียน ส่วนชาติอินเดียนยุโรป ก็เป็น
ชาติเร่ร่อนอยู่ทางเหนือของ ทะเลสาบ คัสเปียน
เหมือนกัน ความคติความเห็นในลัทธิศาสนา
ชั้นเดิมจึงน่าจะรวม ๆ กัน ถ้าสองชาตินี้
ไม่เคยอยู่คามริ้วทะเลสาบคัสเปียนใกล้กัน
มาแล้ว ลัทธิทั้งสองคงจะไม่ใกล้กันมากนัก

สมัยที่การค้าระหว่างโลกยังไม่เจริญ ความ-
คติความเห็น จะเหมือนกันได้ ก็อาศัยที่อยู่ใกล้
เดียวกัน ไม่เหมือนสมัยหลัง ๆ ที่ใคร ๆ
อาจค้าขายกันได้ด้วยการคมนาคม

ลัทธิของชาติอารยันและกรีก นับถือเทวดา
เบ่งบนกับไฟเหมือนกัน เทวดาสำคัญที่เป็น
ใหญ่ในปากฟ้า เห็นได้ว่าเป็นองค์เดียวกันโดย
มูลศัพท์ ต่างกันแต่ชื่อ กล่าวคือ ของ กรีก
ชื่อ เซอซ ของ อารยัน ชื่อ ทายส (ภาษา
สันสกฤต) เซอซ หรือ ทายส เป็นชื่อของ
พระอินทร์ มาแต่ ครั้ง ที่การค้าระหว่าง (ตรงกับ
เข้ียงเต๋ ข้างจีน) และ ทายส คำน แปลว่า พา
ก๊วย (ตรงกับ เทียน ข้างจีนอีก) อนึ่งเมื่อ
ชาติอารยัน แยกไป เป็น อิหร่าน เกิดนับถือ
เทพยด ชื่อ มิทรัส (ความสว่าง) ตามลัทธิ
โซโรอัสเตอร์ ชน เทพองค์นี้คือ พระอินทร์
ไม่ใช่ชน (ในสมัยที่การค้าระหว่าง พระอินทร์
เป็นใหญ่แก่พระองค์เดียว พระพรหม อิศวร

๑ ขทเพลงสองบทข้างกัน ข้าพเจ้าก็ยกอนแปลจากภาษาฝรั่ง ฉะเพาะที่ว่าก๊วยพระราชาพิชิต
ของหลวง สมัยราชวงศ์เม็งจู ที่ไม่น่าท่านจะขียนหรือฝรั่ง มาลงก๊วยไว้มาก เพราะเห็นว่า
ไม่จำเป็นอะไรนัก เชื่อว่าท่านผู้อ่านคงไม่คิดโทษของการแปลของข้าพเจ้าซึ่งไปกล่าวละเอีย
แต่ใจความ แต่ที่ท่านจะแย้งว่า ทำไมข้าพเจ้าไม่แปลเป็นร้อยแก้ว ข้าพเจ้าก็จะขอ
ความกรุณาอย่างใด เข้มแข็ง ว่า “ขอท่านอย่าได้คิดเขียนเลย เพราะของจีนเขาก็เป็น
คำกลอนเหมือนกัน”

กาญจนาภรณ์

มีน

นารายณ์ พง เกิดขึ้นใน สมัย อินท ชุนหลัง)
การบูชาเทวคามีพระอินทร์ ก็คือ เช่น หรือ พล
ซึ่งในชั้นเดิมเอาอาหารวางลงกับพื้นดินเลย ๆ
เหมือนกัน ต่อมาจึงได้เกิดความคิดเรื่อง
เผาไฟ เช่นกรีก ก็เอาเนื้อแกะเผา อารยัน
ก็เอาเปรียงเผา เพราะต้องการจะให้กลิ่นฟุ้ง
ตามเปลวและควันขึ้นไปเบื้องบน นัยว่าการ
เผาวาดู เพื่อให้ควันลอยขึ้นไปถึงเทวคาได้เกิด
ขึ้นในระหว่างชาติเร่ร่อน คล้าย ๆ กัน และ
ต้องเป็นต้นเหตุของการเผาเครื่องหอมส่วนหนึ่ง
เหมือนกันด้วย

ไฟ เป็น ของ สำคัญ อย่างหนึ่ง ที่ เกี่ยว กับ
เทวคาของชาติกรีกและอารยัน ความนับถือไฟ
ของชาติกรีกและอารยันก็คล้ายคลึงกับของจีน
กรีก และ อารยัน นับถือไฟเป็นทุก อย่างของจีน
ก็จะเห็นได้จากหนังสือสันสกฤตเก่า ซึ่งกล่าว
พระนาคคุณพระเพลิง (แปลตามพระราชนิพนธ์
รัชกาลที่ ๖) ว่า

“ พระองค์เป็นทูตอันระเห็จไปโดย
รวดเร็วยิ่ง เพื่ออัญเชิญสุนิกร
จากสวรรค์ลงมาสู่กองกุนท์ เพื่อ
รับเครื่องสังเวย เพื่อสดับคำ

บูชา และแผ่เมตตาจิตต์ประสิทธิ์
พรทั้งหลาย ให้สำเร็จดังปรารถนา
ทุกประการ ”

ไฟที่เคารพและอารยันก็นับถือเหมือนกัน
กรีก นับถือไฟที่เผาเป็นเทวองค์หนึ่ง มีชื่อวา
เฮสเทีย บูชากันทั้งในบ้าน และกลางแจ้ง
อารยัน ก็บูชาไฟที่เผา ดังปรากฏในหนังสือ
สันสกฤตเก่าว่า

“ พระองค์ได้กำเนิดแรกในเทวโลก
แต่พระมุนีทั้งหลายผู้ทรงเวท ได้
อัญเชิญ พระองค์ ลง มา ยัง เตาไฟ
แห่งมนุษย์ในอดีตกาล แล้ว
พระองค์ ก็เลยสถิต อยู่ในพสุธาน
สืบมา ”

เนื่องจาก ความนับถือไฟ เป็น ทุก และ เป็น องค์
เทวคาก็กล่าวกันว่า จึงได้เกิดมีการบูชาไฟ
โดยเฉพาะ ซึ่งต่อมาเมื่อชาติอารยัน แยก
กันไปเป็นอิหร่าน กับอินท ก็ได้เกิดลัทธิบูชาไฟ
ขึ้นทั้งสองชาติ มัตถิโซโรอัสเตอร์ ของ
ปาร์ซี และลัทธิบูชาไฟของอินท พินธุบูชาไฟ
กล่าวกว้าง ๆ ก็คือกองไฟให้ลุกเป็นเปลวโพลง
อยู่เสมอ ไม่ให้มอดดับ ไม่ให้ใช้สไฟ

พ. ศ. ๒๔๗๓

ตำนานเครื่องหอม

และทำพณ ต้องใช้ไม้ตลอดจนว่าคักกิลทอต่าง ๆ เช่นในหมู่ชาติอินเดียใช้ไม้มะเกลือทอพรม^๑ หรือไม้ขนุน^๒ มาถักนให้เป็นไฟ เมื่อคักแล้วก็ใช้ไม้ธมาท^๓ ไม้ไทร^๔ ไม้โพ^๕ ไม้รัก^๖ ไม้คัม^๗ ฯลฯ เป็นต้น ในขณะที่ไฟลุกโพลงนั้น ผู้ทำพณก็ห้อยดอกเบญจหรือเนยลงไป เป็นการพลพระเพลิงนั่นเอง หรือพลเทวคาของชนก็ได้ทั้งสองอย่าง ลัทธิบูชาเทวคาและไฟด้วยการเผาวัตถุต่าง ๆ นั้น ไม่ต้องสงสัยว่าจะไม่เป็นต้นเหตุการเผาเครื่องหอมของชาตินี้กรีกและอารยัน

ถ้าคนจะไล่กล่าวถึงคติการนยถือเครื่องหอมข้างมนุษย์ชาติผิวขาว ประเภทที่เรียกว่าหะมิก คือ ชาติโยคุปต์ การนยถือเครื่องหอมของชาติโยคุปต์ผิดกับชาติอื่น ๆ ที่มีได้เข้าไปในทางศาสนาโดยตรง แต่เข้าไปในทางลัทธิธรรมนัยม ชาติโยคุปต์นิยมใช้เครื่องหอม เกี่ยวกับลัทธิประเพณี เช่น สองทางทางหนึ่ง ใช้ย่นให้ละเอียดผสมกับ ของอื่น ๆ บรรจุในศัพททายานอกศพ ทำเป็นศัพแท้งที่เรียกกันว่า มัมมี่ อีกทางหนึ่งใช้เผาเรียกวิญญาณ มัมมี่ ให้พ้นคณชีพ ลัทธิประเพณี

- ๑ *Ficus glomerata* ไม้เช่นวิมาน ของ พระกัศคาเตรย คือ พระเป็นเจ้าทั้งสามปางรวมกัน ชาติอินเดียนยถืออย่างนี้ สัตว์ของการบูช ให้เคี้ยวขยคนไม้พินครั้ง ทุก ๆ เวลาเช้า
 - ๒ *Artocarpus integrifolia* พวหมณ ทางแถบ มาลาบาร์ นยถือมาถ
 - ๓ ไม้รู้ว่าไม้อะไร ภาษาละติน เขียน *Achyranthes aspera* ถ้าแปลตามภาษาพฤกษศาสตร์ไทย กว่าหญ้าเขียว ไม้กร ปรวณะ ชอบ ทุมมาสมหาทมย กล่าวว่ามีเป็นภาคของ พระพุทธเจ้า อันเป็น อวตารปางที่เก้าของพระนารายณ์ กิ่งใช้ทำงแปรงสีฟันในวันอุยขณูเม โยใช้บูชา พระคณศ
 - ๔ *Ficus Indica* หรือ *Bengalensis* ไม้กร ทุมมาสมหาทมยว่าไม้ไทรเป็นภาคของพระพรหม เวลาที่เราสึงอยู่ในไม้ไทรนี้ ชาติอินเดียถือว่าไม้ไทร เป็นเครื่องหมายแห่งความเจริญ ยงน และประสิทธิผลต่าง ๆ (คล้าย ธกลกขัว ข้างเงิน) สัตว์บูชาไม้ในอินเดีย
- ๑๕ คำของเกอนเซมู (เกอน ๗) จะทำให้สามอายุขึ้น และสำเร็จความปรารถนาต่าง ๆ
- ๕, ๖, ๗ เคยอธิบายไว้แล้วในเรื่องก่อน ๆ ของข้าพเจ้า

กาญจนาศพนธ์

มีน

ที่สองทางจะไต่เลาะรวมกันไป ชาวไทยคุยกั้
โยธาณ์มีความเชื่อว่าคนตายนั้น วิญญาณออก
ไปจากกายชั่วคราว ภายหลังที่ไต่ทองเที่ยว

วนเวียนไป หรือถ้าทำชั่วมาก ก็ไปเกิดเป็น
สัตว์เดรัจฉานจนกว่าจะสิ้นกรรมขงพินัยแล้ว
วิญญาณ ก็ กลับ เข้าสู่ว่างกาย ตามเดิม อีก
เพราะเหตุนี้ จึงได้มี ธรรมเนียม สงวน ร่างกาย
ของ คนตายไม่ให้เน่าเปื่อยสลายไปไ้ โดยวิธี

อาบยาให้ศพแห้ง วิธีที่กระทำ ก็คือ เอา
ขมิ้นบด ระบายใน เช่น หัวใจ ปอด ทับ
กระเพาะอาหาร ออกท้องก่อน ครั้นแล้วก็
ชำแหละเอา กล้ามเนื้อ ไช้มัน เส้นโลหิต เส้น
ประสาท ออกจนเหลือแต่หนัง ทิ้งเอาเครื่อง-
หอม มีกำยาน และอบเชย ผสมกับเครื่องเทศ
ขมิ้น อบเชย และขมิ้นอื่น ๆ บรรจุแทนเนื้อที่เอาออก
ให้เต็มจนดูเป็นเหมือนร่างกายคนธรรมดาแล้ว
เย็บรอยชำแหละให้ คึกคักสนิท เสริ้วแล้วเอา

กำยานและน้ำมันทาภายนอกอีก เอาผ้าขาว
เป็นแถบยาว นยั้งพันหาลา พันให้รอบ แล้วเอา
เชือกเย็บเส้นเสริ้วการไปค่อนหนึ่ง พัดศัพทออกมา
ก็คือนำศพไปเก็บในถ้ำ เอาเครื่องเช่น เช่น
และเผาศรี เครื่องหอม มีกำยานเป็นต้น การเผาศรี
เครื่องหอมนี้ ถอดกันว่าเส้นทางที่จะทำให้ศพ
มีมม พนคนชีพ กลับเป็นขึ้นมาได้ คตินิยม

เครื่องหอมของชาวไทยคุยกั้ เป็นของแปลก น่า
พิศวง และควรจะถือนว่าเป็นของสำคัญ ผิดกับ
คตินิยมของชาติอื่น ดังแสดงมา

การเผาศรีเครื่องหอมในทางศาสนา และทาง
ลัทธิธรรมเนียม นอกจากที่ไต่เริ่มขึ้นในหมู่
ชนชาติโยธาณ์ ดังได้บรรยายมา จะไ้มีใน
หมู่ชนชาติใดในสมัยนั้นอีก ยังค้นไม่พบ ที่
ปรากฏในสมัยต่อมา นิยมใช้กันเป็นประเพณี
แทบทุกชาติ ถิ่นนี้จะถ่ายจากกัน เช่น ญี่ปุ่น
อาบถ่ายจากกัน แต่ญวน ยังสงสัย (ดูต่อไป
ข้างหน้า) ส่วนชาติพม่า ก็อ่านพบจดหมายเหตุ
เทศน์ใน สมัย กษัตริย์ ราชวงศ์ดอง ซึ่ง ครอบ
แผ่นดินจีน ใน ระหว่าง พ.ศ. ๑๑๖๑ ถึง
พ.ศ. ๑๔๕๐ ว่ามีลัทธิเผาศรีเครื่องหอมบูชา
เทวดาเหมือนกัน โดยในนั้นมีควมกล่าวถึง
ประเทศพม่า เกี่ยวกับ การเผาศรีเครื่องหอม ตอน
หนึ่งว่า

“..... ใน พระราชวัง พระเจ้าแผ่นดิน มี
ระฆังอยู่สองใบ ใบหนึ่งเป็นทอง อีกใบหนึ่ง
เป็นเงิน เมื่อชาติมากมาคึกคักเมือง เขาก็ระฆัง
ทั้งสองนี้ และเผาศรีเครื่องหอมบูชาเทวดา
เป็นการเสียสรีคราะห์ว่า จะดีหรือร้าย”
คตินิยมการเผาศรีเครื่องหอมของพม่านี้ จะ
ถ่ายจากใครอย่างไรหรือไม่ ยังค้นไม่พบ ทาง

พ.ศ. ๒๔๗๓

ตำนานเครื่องหอม

ทวีปยุโรปสันนิษฐานว่า การนับถือเครื่องหอม
เกี่ยวกับลัทธิคริสต์ศาสนา นำมาได้มีมาแล้ว
ตั้งแต่คริสต์สมัยตอนต้น ๆ โดยถ่ายไปจาก
ชาติตะวันออก ความจริงปรากฏในสมัยต่อมา
ว่าได้เกิดการห้ามปรามกันขึ้น โดยหัวหน้า
นักบวชคนหนึ่ง ชื่อ เทอร์คิลเลียน ผู้เป็น
ชาวโรม เกิดที่ประเทศคาเอซ เมื่อ พ.ศ. ๑๐๓๓
เขารับบัพติศมาตั้งแต่ยังหนุ่ม ครั้น
ได้บวชก็ไปฝึกหัดงานนักบวชมณฑลอันตีโม ไก
เป็นหัวหน้านักบวชสำคัญคนหนึ่ง เทอร์-
คิลเลียน มีความเห็นไม่ลงรอยกับลัทธิคริสต์-
ศาสนา มากมาย หลายอย่าง และแย้งเอา
แรง ๆ ด้วย การเผาเครื่องหอม ก็เป็นข้อหนึ่ง
ที่เทอร์คิลเลียน แย้ง ซึ่งทำให้เลิกกันมา
หลายร้อยปี ล่วงมาราว พ.ศ. ๑๑๐๐ เคย
ได้กลายใช้กันใหม่อีก ผู้ที่เริ่มให้ใช้นั้นว่า

คือ มหาสังโตปาปา เกรกอรี ที่ ๑ ผู้เป็น
คริสต์ศาสนปณิการใหญ่ระหว่าง พ.ศ. ๑๑๓๓
ถึง พ.ศ. ๑๑๘๗ และตั้งแต่นั้นก็ใช้กันเป็น
ประเพณีนิยมเรื่อยมา

ได้กล่าวถึง คตินิยมเครื่องหอมในทางนำ
มาเผามาแล้ว ต่อไปนี้จะกล่าวถึงคตินิยม
เครื่องหอมในทางนำมาเป็น ของบูชา ของให้
หรือของบรรณาการบ้าง ตามหนังสือต่าง ๆ
ทั้งใน ทางศาสนา และ ใน ทาง ลัทธิธรรมนิยม
มีความปรากฏว่า ไม่หอม เป็นของที่ มนุษย์ ทั่ว
ชาตินับถือว่าเป็นของสูง บุคคลใดชอบเป็นท
นียบถือ หรือการอะไรที่นับว่าสำคัญแล้ว มักจะช
หรือให้ หรือ บรรณาการ กัน ด้วย เครื่องหอม
ทั้งนั้น ตามเรื่องราวในพระพุทธศาสนา เรา
จะเห็นว่า ทุกคนที่ไปเฝ้า สมเด็จพระบรมศาสดา
ต้องมีดอกไม้และของหอมไปถวายเสมอ ในทัน

- ๑ นักบวช มณฑลอันตีโม เป็นนักบวชสำคัญนักบวชหนึ่งในลัทธิคริสต์ศาสนา ผู้ค้นนักบวชชื่อ
มณฑลันตี เริ่มค้นนักบวชขึ้นในราว พ.ศ. ๖๐๐ หลักในนักบวชที่สำคัญ กล่าวคร่าว ๆ
มีถือ อคทาหาร ไม่มีการบวช และปฏิเสธการล้างบาป เป็นต้น นักบวช มณฑลันตี มีแพร่หลาย
อยู่ในประเทศอิตาลี กอล (ฝรั่งเศส) อาฟริกาเหนือ อยู่พักหนึ่ง ที่ประเทศซุม (ทำนอง
การประสมสังคายนา) ที่เมือง อิกอนิอุม เมื่อ พ.ศ. ๑๗๘๘ ก็ถูกตีว่านักบวช มณฑลันตี
เป็นมิชลาทิอู ถึง พ.ศ. ๑๗๘๔ ที่ประเทศที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล ประกาศปฏิเสธไม่ยอมรับ
ปฏิบัติ พวกนักบวช มณฑลันตี ให้เขารับศีลแบบอีสต์ นักบวช มณฑลันตี เลยสาปสูญไปใน
ราว พ.ศ. ๕๕๐

จะชยกรเรื่อง อนาคตบัณฑิตกวดในอัมมปัทฐ-
กถา มาให้เห็นสักเรื่องหนึ่ง ความว่า “ปาง
เมื่อ สมเด็จพระบรมครู เล็ดประทัยแรมพระ-
อิริยาบถอยู่ในพระเชศวัน ครั้งนั้น อนาคต-
บัณฑิต กฤตยัคิ ก็ออกไปสู่ที่อุปฐาก วันละ
๓ วัน ทุกวัน ๆ มิได้ขาด เมื่อจะไปนั้น ก็มีไ้
ไปมือเปล่า ด้วยมาทักเห็นว่า ถ้าหากมา
ไปมือเปล่าแล้ว ภิกษุหนุ่ม และ สามเณร
ทั้งหลาย ก็ระชวนกันแลคมือของอาคมว่า
อนาคตบัณฑิตกฤตยัคิก็ออกมาดอสั่งไ้ออกมา
ด้วยข้าง อนาคตบัณฑิตกฤตยัคิ คำนึงแล้ว
จึงมิไ้ออกไปด้วยมือเปล่า เมื่อไปในเวลา
เช้านั้น ก็ยังทาสกรรมกรทั้งหลายให้ถือเอา
ซึ่งเข้ายุคแล้ว จึงออกไปสู่พระวิหาร เมื่อ
ไปในเวลาสาย บรโภคเข้าเข้าแล้วนั้น ยัง
ทาสกรรมกรทั้งหลาย ให้ถือเอาซึ่งเกสขทั้ง-
หลาย มีสัปปิ และนวนต เป็นต้นแล้ว จึง
คมนาคมการออกไปสู่พระวิหาร ถ้าออกไปใน
เวลาสายอันสมบัย บ่อมยังทาสกรรมกรให้
ถือเอา ซึ่งวัตถุทั้งหลาย มีคอกไม้และ
ของหอมเป็นต้นแล้ว จึงคมนาคมการออกไปสู่
พระวิหาร” ยังเรื่องอนตแสดงให้เห็นความ
นยถอเครื่องหอม ก็มอก ในคัมภีร์พระปฐม
สมโพธิ มีความกล่าวในยมกปาฏิหาริยปริ-

วตคปริเฉทว่า มีเศรษฐีชาวเมืองราชคฤห
คนหนึ่งลงอาบน้ำ เห็นยมไม้ประหลาดลอย
มาติดคาซ้าย ก็ให้คนเอาขึ้นมา เอาพรวาดกย
ก็รู้ว่าเงินพันแท่งมีดอันสูงสด เป็นของวิเศษ
หาค่ามิไ้ เศรษฐีไม่รู้ว่าจะเอามาทำอะไร
จึงคิดว่า มีคน ขวคคน เป็น พระอรหันต์ กันมาก
(เวลานั้น เป็น สมัย ที่ ศาสตราเจ้าลัทธิต่าง ๆ
กำลัง แฝงแฝงลัทธิของตน มีปุณณาสกย
มกขลิโคศล และ นิครนถนาฏบุตร เป็นต้น)
ถ้าเอาเงินพันแท่งนั้นมากลึงเป็นยาตร เอาเงิน
ไปแขวนไว้ให้สูง ๖๐ คอก แล้วประกาศว่า
ผู้ใด เป็น พระอรหันต์ ให้หาไปถือเอาขาคมนั้น
ก็จะไ้พยพระอรหันต์ที่แท้ ตนก็จะไ้นยถอ
(เวลานั้น เศรษฐีซึ่งตนเป็นกลาง ไม่นยถอ
ศาสนาของใคร) เศรษฐี คิดคังนั้นแล้ว ก็
กระทำคามที่คค ฝ่ายพวก ศาสตรา ทั้ง ๖
รู้ความ ก็ไ้ว่ากยเศรษฐีให้ให้ ขาคมนั้น แก่ตน
แก่เศรษฐีไมยอมให้ นาฏบุตรใช้ความ
พยายาม จนถึงกับสังคิษย์ของตนให้ทำเป็นห้าม
ปราม ในขณะที่ตนอุบายทำหาหะขันไปเอา
ขาคมนั้น ผลที่สุด พระบิณฑโจลสาวกพระ-
พุทธเจ้าหาหะขันไปเอามาไ้ เศรษฐีก็นยถอ
พระพุทศาสนา (แก่ สมเด็จพระพุทธเจ้าให้
ทำลายขาคมนั้นเป็นเจด แยกพระสงฆ์ไว้สาทรย

พ. ศ. ๒๔๗๓

ตำนานเครื่องหอม

ทำยาใส่เท้า และบัญญัติสิกขาบทห้ามไม่ให้
สาวก กระทำปฏิกิริยา (เสียไป) ความเรื่องราว
ในคัมภีร์ไบเบิล ของ คริสตศาสนา มีความ
กล่าวว่า เมื่อ พระเยซู ขี้ตั้นในโลก มี
การประหลาดดวงหนึ่ง ขึ้นอยู่เหนือกรุงเยรู-
ซาเล็ม^๑ มากนักปราชญ์ชาติยิว สามคน
ได้เห็นการดวงนี้ ก็รู้ว่าคนมีอยู่มาเกิด จึง
พากันไป ยังสถานที่ ที่ พระเยซูเกิด ณ กรุงเยรู-
ซาเล็ม ทั้งสามคนได้นำเอาเครื่องบูชาไปบูชา
คนละอย่าง คือ กำนยาน คนหนึ่ง มกยอย^๒
คนหนึ่ง และทอง อีกคนหนึ่ง ตามลัทธิฮินดู
หรือบูชา พระเจ้า คือ พระอมาตย์ เป็น มเหสี
พระอัคร ใน วัน ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๓ ทรพ
(เดือน ๑๐) ใช้คนกำยานแทนองค์พระเจ้า
ลัทธิศาสนา คือ พระอาทิตย์ ของ มนุษย์ชาติยิว-
ชาวประเภทที่เรียกว่า เสมิติก มีชาติยิวโธเน
หรือคิดเกิดขึ้นโบราณก็ปรากฏว่ายกเครื่องหอม
ขึ้นเป็นของศักดิ์สิทธิ์สำหรับพระอาทิตย์ (ลัทธิ
บูชาพระอาทิตย์นี้ ถ้าเทียบกับลัทธิบูชาไฟ ก็
ลงรอยกัน กุศลทั้งสี่อันศักดิ์สิทธิ์เก่าพระธนา

คุณพระองค์นี้ ไว้ว่า “ข้าแต่พระมหาองค์
แม่พระองค์มีแต่องค์เดียวก็ แต่มีพระรูปแบ่ง
โดยวัตถุเป็นสาม ในที่นี้ (คือเคหสถาน)
พระองค์คือเพลิงโพล่ง ในอากาศ พระองค์
คือแสงอันอันแวววาว ในนภส พระองค์
คือ ธรรมอันส่องจ้า”)^๓ คตินิยมเครื่องหอม
ในทางนี้ถือว่าขึ้นของสูงสำคัญเพียงไร มี
เรื่องราวก็ไปพิจารณา

เหตุใด มนุษย์ จึงนำเอาไม้หอมมาเผาบูชา
เทวดา หรือนำมาเป็นบรรณาการก็ไปบรรยาย
มาแต่กัน ข้อคอบกว้าง ๆ ว่า เป็นเพราะ
เหตุที่ไม่หอมมีคุณสมบัติความหอมอย่างหนึ่ง
ก็เป็นของวิเศษหายาก อีกอย่างหนึ่ง ต้อง
ตามสัญชาติพระมาที่ว่าไว้ว่า

“รัตนไม่มีอยู่ในหินทุกก้อน
มุกดาไม่มีอยู่ในช้างทุกตัว
ไม้จันทน์ ไม่มีอยู่ในป่าทุกแห่ง
การศึกษาไม่มีอยู่ในที่ทั่วไป”

ในสมัยโบราณ ประเทศใด เมืองใด มีไม้หอม
แล้ว ย่อมเป็นที่ชนชอบชื้อสนามกันนัก ใคร

๑ ข้าพเจ้าได้เล่าถึงการดวงนี้ไว้แล้วในเรื่องทางที่ข้าพเจ้าเขียนลงในหนังสือมหาวิทยาลัย
ฉบับ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๒

๒ มกยอย เป็นเนื้อไม้หอม ชนิดหนึ่ง ใช้ทำยา

กาญจนาภรณ์

มีน

ไม่ว่าจะไม่ว่าถึงไม่มีเลย กินแทนอื่น
เช่นที่กำเนิดไม้หอมในท้องถิ่น เท่าที่โคพใน
หนังสือต่าง ๆ ปรากฏว่ามีมากอยู่เพียงสอง-
แห่งเท่านั้น คือในประเทศอาหรับแห่งหนึ่ง
กับทางแหลมอินโดจีน อีกแห่งหนึ่ง ประเทศ
อาหรับ ชนเชื้อลอมานมาว่าเป็นประเทศที่มีเครื่อง-
หอมมาแต่โบราณกาลด้วยรพหลายพันปี ที่
ชาวโอยคุปต์โบราณกล่าวถึง เมืองยูนต์ และ
เรียกว่า เมืองเครื่องหอม กังมาจารอยู่ตาม
อนุสรณ์นั้น ก็ปรากฏว่าหมายความว่า
ประเทศอาหรับแหละ ฮีโรโดตัส ชาวกรีก
เกิดราว พ.ศ. ๖๐ ที่โลกยกย่องว่าเป็นคน
เก่งพงศาวดารคนแรก ได้กล่าวไว้ในหนังสือ
ที่เขาแต่ง เป็นใจความว่า ประเทศอาหรับ
เป็นประเทศเกิดเท่านั้น ที่มีเครื่องหอม เช่น
กำยาน อบเชย ฯลฯ และการที่จะเอา
กำยาน มาเป็นสินค้า กระทำกันลำบากแสนสา-
หัส เพราะ ต้นกำยาน มีงอกขึ้นที่กิ่ง วิทยา
เช่นพืช มีกอย่างคางคาว สัตว์ต่าง ๆ ตัว
ไม่มี โตนก แขนงหรือขั้วเยยอยู่ตามต้น
ทุก ๆ ต้น วิธเอากำยาน ต้องเอายางไม้
ชนิดหนึ่ง คล้ายยางสน มาเผาเอาที่โคนต้น
รมไฟให้แห้งไป เรืองขี้กัน ฮีโรโดตัส
กล่าวสั้นสั้นว่าให้พยายามใช้ศึกษาความจริง

ที่ประเทศอาหรับด้วยตนเอง ได้ไปพบพระครู
มากมาย นอกเหนือที่ เหลือที่จะประมาณได้ อยู่
ตรงปากทางช่องแคบ ระหว่างภูเขาสูงชัน อัน
เป็นช่องที่ทะลุออกไปสู่ทราย คัดคองไปถึงประเทศ
โอยคุปต์ ตามเรื่องปรากฏว่า ทุกฤดูใบไม้ผลิ
ขี้ก พากันขึ้นจาก ประเทศอาหรับ ไปสู่ประเทศ
โอยคุปต์ แต่เมื่อมาถึงภูเขา ก็ต้องประจัน
กันนกชนิดหนึ่ง มีชื่อว่า อิบิส นกชนิดนี้ นก
ขี้กตายหมด พวกอาหรับกับพวกโอยคุปต์
กล่าวขวัญกันว่า เพราะนกชนิดนี้ ประท้วงขี้กไม่
ให้ไปเป็นขี้กแก่ ประเทศโอยคุปต์ ได้ ชาว
โอยคุปต์ จึงนำขี้ก นกชนิดนี้ เช่น ข้างข้าง มา แต่
โบราณกาลด้วยรพ (เรื่องนกขี้กกับการ
นับถือ นาค และ ครุฑ ของ ชาวมอญประเทศ)
นอกจาก ฮีโรโดตัส ยังมีคนสำคัญในสมัย
โบราณอีกหลายคนเทียบกันบ้างกับฝรั่ง เช่น
ฮิลโลโดตัส นักปราชญ์กรีก (พ.ศ. ๑๔๘-
๒๒๑) ว่าขี้ก มีในประเทศเอธิโอเปีย (ก
หนังสืออียิปต์) โยเซฟัส นักพงศาวดาร
ชาติยิว (พ.ศ. ๕๐๖-๖๔๓) ได้เล่าเรื่อง
โมเชสใช้ขี้กชนิดนี้ ข้างขี้ก เมื่อคราวรบกับพวก
เอธิโอเปีย (กหนังสือแอนติควีตี้ ของยิว)
ซีเซโร (พ.ศ. ๔๓๗-๕๐๐) ปล้น
(พ.ศ. ๕๖๖-๖๒๒) นักปราชญ์โรมัน

พ. ศ. ๒๔๗๓

ตำนานเครื่องหอม

ทั้งนี้ก็กล่าวถึงงูบักไว้ในหนังสือที่เขาแต่ง
เมกสีเทเนส ทุกวัน ประจำราชสำนักกรุง
ปาฏลบุตร ในสมัยพระเจ้านันทราชปติ (พ. ศ.
๒๒๒-๒๔๖) ก็กล่าวว่าในอินเดียมีงูบัก

ลูกัน กัวชาวโรมัน (พ. ศ. ๒๔๒-๖๐๘)
ผู้แต่งหนังสือฟาร์ซาเลีย คือ กาพย์ว่าด้วย
การสงครามกลางเมือง ระหว่าง ยูเลียสซซาร์
กับ ปอมเปย์ พดถึงงูบักว่า แม่มีคชาว
เทสซาเลีย คนหนึ่ง ชื่อ อริท โทโก้นำเอามาต้ม
เป็นยา กรอก ศพ ให้พิษ ชน ทอษ คำถาม ของ
เชกสคัส ผู้เป็นลูกชายของ ปอมเปย์ งูบัก
มีจริงถึงคนสำคัญในสมัยโบราณหลายคน
บันทึกไว้ และทำหน้าที่รักษาเครื่องหอมด้วย

คนโบราณทางภาคตะวันตกจึงนิยมเครื่องหอม
ว่าเป็นของวิเศษศักดิ์สิทธิ์ ส่วนทางแหลม
อินโดจีน ถิ่นเกิดไม้หอมก็มีพม่า สยาม
และดินแดนที่เขมร จีน ไท กบญ เวียดนาม
แต่ของ สยาม เป็นชนกตชนชอบกล่าวถึงทุก
ในโลก ข้าพเจ้าจะกล่าวของพม่าก่อน ทาง
พม่านั้นปรากฏจากจดหมายเหตุซื่อเฟอวรันค
ซึ่ง อียนไฉรคักซเซ่ นักท่องเที่ยวชาวอิหร่าน
ที่ มา จาก เมือง บัศรา มาประเทศ พม่า เมื่อ
พ. ศ. ๑๓๘๗-๑๓๙๑ เขียนไว้เป็นใจความ
ว่า ประเทศพม่าได้มีผลทำด้วยผ้าย นุ่มๆ

กำมะหยี่ และมีไม้กฤษณาชนิดที่เรียกกันว่า
สินคัด้วย ในหนังสืออื่น ๆ ก็มีพูดถึงพม่าว่า
ในสมัยโบราณ พม่ามีสินค้าไม้หอมต่าง ๆ
ทางดินแดนจีน ไท กบญ เวียดนาม ถิ่นเกิด

ไม้หอม ก็คือ มณฑลกวางไส กวางตุ้ง ของจีน
กับ เวียดนาม ขจรชน ในสมัยโบราณ
เมื่อจีนยังไม่ได้ขยายอาณาเขตค้งลงมาทางใต้
ลำน้ำ ยางซีเคียง ดินแดนบริเวณที่กล่าวนี้
เรียกกันว่า อีวก หรือ อีค เมื่อญวนปกครอง
ญวนเรียก กวางไส ว่า อีคเดิม จีนเรียกว่า
อีวกไส เพราะอยู่ทางตะวันตก ส่วนประเทศ
ญวน จีนเรียก อีคนาน คือ เวียดนาม เพราะ
อยู่ทางใต้ กวางตุ้ง เรียก อีคคัง หรือ
แะอีค ครั้นพระเจ้าวักกยทริยราชวงศ์ฮั่น
ซึ่งทรงราชย์ระหว่าง พ.ศ. ๔๐๓ ถึง พ.ศ. ๔๕๗
ขยายอาณาเขตค้งลงมาทางใต้ มาได้ไ้เมือง
อีคเดิม ของญวน ไปเป็นขอบเขตลัสมา ก็
เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า กุยหลิม เพราะเมืองนั้น
ทำเลเกิดกบ อยเซย (กบ แปลว่า อยเซย
หลิม แปลว่า กบ) และนับว่าจีนได้เริ่มรู้จัก
ออยเซยในสมัยนั้นเป็นที่แรกด้วย ในหนังสือ
สีโนอิวานิก้า ซึ่ง ลอเฟอว์ เป็นผู้แต่ง กล่าว
ถึงกันในเรื่องนั้นเป็นใจความว่า จีนมิได้ใช้
ชาติแรกทริจกใช้ ออยเซย ชาติแรกทริจกใช้

กาณูฬาคพนัษ

มิน

อชเชย กัถั ชาคัทไผ่ไช่จัน (Non-Chinese) ทัชยไถนคินแกน อินโกจัน (หมายดิงไทย และ ญวน สมัยไวยวดทังยอไถนจันภาคไถนเอง) ฝ่ายชางสยาม ไม่หอม ทัเกกไถน ประเทศัน ยกยอังกันมาแต่ไวยวดว่า เชน ชะนิก ทักวเคษ สุก นัยถอกันยั้งกว่าเมือไถน ๆ ไถโลกัน หมก ยอรัชไวท่ ฟอคัองกฤษ ผู้พา คอนสแตนท่ ฟอลคอน คื่อ เจ้าพระยาวชิรา- เยนทร์ เจ้ามา เมืองไทย ไถ สมัย สมเด็จพระ- นารายณ์มหาราช (พ.ศ. ๒๑๕๕-๒๒๓๑) มาคัทำการค้าขายอัยไถสมัยนั้น ไก่กัล่าว ชมเชยเนอไม่ของสยาม ไวไถรายงานการการค้า- ขายท้เขาหมอกไยยังบริษทอสทอินเกยทังอัย- ฒเมืองยันทม ไถเกาะชะวาไยพิศการ เลา ความว่าเนอไม่ของสยาม เชนอย่างเอะ วิเศษ กว่าเมืองไถน ๆ ไถโลก มีอคมอัยไยา ไกลเชกคัเชมร เนอไม่ชะนิกัน พวกแกกมัวล ไถเมือง อินคุดตาน ไชกรนัค เบงคอลล นิยม ไช่กันมาก ยั้ง แกกครกั และ อาทริย แล้ว ยั้งนิยมไช่กันมากทัสค กัล่าวคื่อ นำไย ฐชาพระมหมคท้เมืองมะคินา และ เมืองเมกกะ- ราชาอชชาย อย่างท้หลาย ๑๒๘๐ ยาท แต่

ท้นำไยขายท้เมืองโมกาไถทะเลแกงันขายดิง หลาย ๑๕๐๐ ยาท ลาลูแบร์ ผู้เชนทคของ พระเจ้าหลุยส์ ๑๔ มาสัราชสำนักสยาม ไถแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช กัล่าว วัชรองว่า เนอไม่ของสยาม ไม่มัทไถน คักัว่า เหมอันกัน ไถหนงสือหลวงเล็ชยันเทียนทงเคา อินเชนหนงสือหลวง พรรณว่าคัวยกรงสยาม เรียบเรียงไถสมัย กษัตริย์ราชวงศ์ไต้เชง เมือ แผ่นดินเชียนหลง ยท ๔๒ เกงอิว (ทรงกัย พ.ศ. ๒๓๓๐) ทอนกัล่าวดิงสิ่งของท้มิไถ ประเทศ (ตามท้พระเจนจันอักษร แปล) ชันคันกัว่า มีอาพันทองท้หอม ไม่หอมลัทอง ไม่หอมสัเงิน กฤษณา ไม่หอมอิน ๆ ทลอก จนหลอชก อินเชนเครองยาหอมคัล้ายกฤษณา นามประเทศสยาม ท้เรบก หลอชกคัก กัว่า คงระจันนจากเควองหอมลั้งนั๑ ไห่เนอไม่หอม เชนของวิเศษ หาไม่ไต้ง่าย ๆ มีแต่กะเพา ขางประเทศเชันน มนุษยจังยกยอองนัยถอไช่ เชนของลัคัญไถ ลัทธิศาสนา และ ขนบธรรม- เนียมประเพณี มาแต่ไวยวดคัคคัยบรรพ กะทัง ดิงสมัยจันยัน ทก ๆ ชาคั ยั้งชาคัคัาง ๆ ไถทัวป้อาเชยทัวไยแล้ว ยั้งเนอถอกันมากทัสค

๑ เชนท้เชอกันชกาทาหน่งว่า หลอชก ออกจากคำ ละไว อินเชนนามเก่าของเมืองลพบุรี ไถสมัยก่อนจอมพลครอง

ลำดับนี้จะได้กล่าวถึง คตินิยมเครื่องหอม ของชนชาติไทยโดยเฉพาะ ชนชาติไทยเรา เข้าใจว่า จะกินยัดเครื่องหอมมาแต่สมัยกษัตริย์ กษัตริย์อยู่ในสมัยล้านนาเดิม คือ กินแทนตามลุ่มลำน้ำข้างข้างเคียง นั้นแล้ว ตามหนังสือสโมสรานิกา ของ ลอเฟอว์ แม้แต่จะไม่ได้กล่าวขึ้นขึ้นลงไปว่า ชนชาติแรกๆ ที่ใช้ ยอยเซบ เป็นชาติไทย เราก็คงอนุมานได้ตาม หลักฐานทางประวัติศาสตร์ทาง ๆ ว่าต้องเป็น ชาติไทยนั่นเอง แต่การใช้เครื่องหอม ของ ชาติไทยในสมัยนั้น จะเป็นประการใด ไม่ได้ ปรากฏชัดชัด ข้าพเจ้าจะข้ามสมัยที่ไทย อยู่ในดินแดนจีนในสมัย มาอีกกล่าวเอา สมัยที่ไทย มาตั้งในสยามประเทศนี้ทีเดียว

ชนชาติไทย นิยดยอดเครื่องหอม ทั้งใน ทาง ศาสนา และในทางลัทธิธรรมนิยมต่าง ๆ ใน ทางศาสนา มีการเผาเครื่องหอม ซึ่งนับว่าเป็น พิธีที่นาสนใจ อย่างยิ่ง การเผาเครื่องหอม ที่ว่านี้ คือ การจุดธูปบูชาพระ ประเพณีจุดธูป ของไทยโดยความประสงค์ให้วัตถุที่เรายูชาได้ รัยกลิ่นหอม น่าจะมาจากอินเดีย เพราะชาว อินเดียมีธรรมเนียมจุดธูปซึ่งเรารู้เขาเป็นลักษณะ อย่างหนึ่งใน สิบหก ลักษณะ ของการพลี ตาม พิธี อยุทธยาพร ปรากฏชัดเห็นอยู่ เราจึงได้เรียกธูป

ตามชาวอินเดีย แต่คติการใช้ธูปที่เห็นคอก ะมาจากอินเดีย หรือ เป็นของเราคิดขึ้นเอง ยัง สงสัย ในอธิธานสันสกฤตของ เซอร์ ไมเนียร์ วิลเลียมส์บอกแล้วว่า ธูป เป็นเครื่องหอมหรือ ควันหอมที่จุดจากยางไม้ (ได้พบคำอุปมาเย เป็นกิริยาอีกแห่งหนึ่ง แปลว่า ทำให้มีควัน หรือ อยให้หอมด้วยเครื่องหอม) ไม่บอก ลักษณะว่าเป็นอย่างไร ดังนั้น ถ้าจะลอง สันนิษฐาน เทียบเคียงที่ว่า ชาวอินเดียโบราณ น่าจะไม่มีความเห็น เพราะไม่เห็นคัมภีร์เก่า ๆ ทางพุทธศาสนากล่าวถึงเทียนเลย โดยมาก กล่าวแต่ด้วยชาควัยคอกไม้และ ของหอมแล้ว ก็ชวนให้คิดว่า ธูป คงเป็นแต่ของหอม หรือ เครื่องหอมเลย ๆ ไม่เป็นคอก อย่างธูปที่เรา รู้จักอยู่อย่างในทวณัน ธูปที่เห็นคอก น่าจะ เป็นของคิดขึ้นที่เห็นเด่นชัดด้วยกัน แต่คติ การใช้เทียนเป็นของใคร ก็บอกยาก คำว่า เทียน เท่าที่ได้อ่านได้พบ ประกอบกับคำอธิบาย ของ พระยาประชาติกรจักร ว่า เป็นภาษาจีน (โบราณ) แปลว่า ฟา เลื่อนมาเป็นความ สว่าง จนกระทั่งเป็นดวงเทียน ดังนั้น ถ้า ถือว่าคติการใช้เทียนที่เห็นเด่นมาจากจีน คติ การใช้ธูปที่เห็นคอก ก็ น่าจะมาจากจีนได้ ข้าง กระจ่าง ธูปของจีนนั้น มีแน่นอนไม่ต้องสงสัย

กาญจนาคพันธุ์

มีน

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาควาร
ราชานาภาพ ไก่ทรงอธิยาไวในตำนานเรื่อง
เครื่องโระและถวียนว่า “...แต่รัชช
ก้วยเสาเครื่องหอมนั้น ทำไ้โดยอาการ

๒ อย่าง แต่เดิมคงจะใช้เอาไม้หอมมาเสา
จึงต้องใช้กระถางเสา ต่อมาผู้คิดเอาไม้หอม
นั้นมาผสมทำเป็นธูปให้ก่ง่ายเข้า และการ
ใช้ธูปอยู่ช้านั้น อาจะบูชาแยกไ้หลายวัตถุ
โดยกำหนดจำนวนธูปบูชาวัตถุละดอก จึง
ใช้ธูปเป็นเครื่องบูชาชกอย่าง ๑ โถยนี้
อันเคยวางกยทเสาไม้หอม ทุยช่าจึงใช้กระ
ถางลำห้วยขกธูป มีนอกออกไปจากกระถางเสา
ไม้หอม ชกอย่าง ๑” แต่ถึงนั้นะยังชก

ลงไปว่าคคการใช้ธูปที่เ็นดอกเ็นของมาจาก
จีนก็ไม่ได้ นอกจากนั้นยังมีความปรากฏ
ชกเ็นในหนังสือคัมเียชกทงจื๋อเ็นหนังสือ
หลวงของจีน กล่าวก้วยทางพระราชไมตรี
ระหว่างไทยกับจีน (ที่พระเจนจันทรแยปล
สำหรับหอพระสมุค) ว่า ธูปและธูปหอมอันเ็น
เครื่องบรรณาการของไทย ที่ สมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวท้ายสระส่งไปกรุงจีนในรัชสมัยพระเจ้า
สีโ้วหยิน ชองเเก เมื่อปี ๗ ชกก้วย (ทรง
กยเอน ๕ พ.ศ. ๒๒๗๒) นั้น เ็นสิ่งของ

พนประเทศของไทย อย่างไ้ก็ตาม ถ้าคค
การใช้ธูปเ็นดอก ไมใช่เ็นของไทยคคขึ้น
เอง ก็คงมาจากอินเดีย คงเ็นว่าเข้ามาสู่
ดินแดนที่เ็นสยามประเทศเคยวัน ในระหว่าง
พ.ศ. ๒๔๐ เเคีย (หลังจากพระเจ้าอโศก ก
กลิงกราชฐ์) ถึง พ.ศ. ๑๕๑๕ ทงน
เพราะในรัชสมัยพระเจ้าลิไทย ซึ่งชนทรง
ราชย์กรุงสุโขทัย เมื่อ พ.ศ. ๑๔๕๗ ถึง
พ.ศ. ๑๕๑๕ นั้น ปรากฏว่ามีธูปเทียนใช้แล้ว
กึ่งมีความกล่าวชกเ็นใน หนังสือไตรภูมิพระ
ร่วง ที่ พระเจ้าลิไทย ทรงพระราชนิพนธ์เอง
และนิยว่าเ็นหนังสือเก่าที่สุดที่แต่งขึ้นในภาษา
ไทย ตอนหนึ่งว่า

“จึงผู้คนทั้งหลายเขาที่เอาเข้า
ดอก และ ดอกไม้ บุษบชาติ เทียน
และธูปวาศชวลา และกระแจะ
จวงจันทน์ น้ำมันหอม มาไหว้ มานบ
การ พวันทนาการ บูชา กงจักร แก้ว
นั้น”

นี้ให้เ็นว่า คคการใช้ ธูป เทียน มีมาในสมัย
กรุงสุโขทัย เ็นราชธานีแล้ว คคการใช้ธูป
จะเ็นของใครก็ตาม คงไ้คความว่าเ็นลทธิ
ที่เอน มาจาก การ เสาเครื่องหอม อย่างหนึ่ง

พ. ศ. ๒๔๗๓

ตำนานเครื่องหอม

เป็นแน่ไม้มหัสติ^๑ ในทางลัทธิธรรมนิยม
ประเพณี ไทยนิยมใช้เครื่องหอมเป็น ๒ ทาง
ทางหนึ่งใช้เส้นของมงคล ตามธรรมดา ไม่เผ
อีกทางหนึ่งใช้เผา ทางที่ใช้เส้นของมงคล
ตามธรรมดาไม่ต้องเผา มีหลายอย่าง ที่
สำคัญ ๆ ก็มี หนึ่ง นำมาขยี้ที่เรือน^๒
เป็นคันทา ถวายพระ หรือถวายคอก^๓ ไม่ขยี้เทียน
แก่เจ้านาย สอง นำไปเส้นเครื่องราชบรร
ณาการในการเจริญทางพระราชไมตรี ระหว่าง
ประเทศ ก็ปรากฏในหนังสือคัมภีร์ชกทง^๔
ว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระเจ้า
ขุนรามคำแหง ได้นำเครื่องราชบรรณาการ
มีอำพันทอง ไปเจริญทาง พระราชไมตรี กับ
พระเจ้าหงวนสัวโจวฮ่องเต้ กรุงจีน ในย. พ. ๒๘
ขึ้นเขาเจ็ญห้วย (ตรงกับพ.ศ. ๑๒๒๖) เถาะ

พ. ศ. ๑๘๓๔) ในสมัย กรุงศรีอยุธยาและ
กรุงธนบุรี ก็มีปรากฏในหนังสือยัชสัชช^๕
ซึ่งวงศ์กล่อกันว่า ไทยได้นำเครื่องหอม
เป็นราชบรรณาการไปเจริญทางพระราชไมตรี
กับพระเจ้ากรุงจีน หลายครั้งหลายครา ใน
สมัย กรุงรัตนโกสินทร์ ไทย กับญวน เป็น
ไมตรีกัน ต่างก็ได้นำเครื่องหอมมาเป็นราช-
บรรณาการ เจริญทางพระราชไมตรีในระหว่าง
กันหลายคราว เช่นเมื่อคราว พระบาทสมเด็จพระ
พุทธเลิศหล้านภาลัย ขึ้นเสวยราชย์ พระ-
เจ้ากรุง เวียดนาม ยาลอง ได้ส่งทูต นำเครื่อง
ราชบรรณาการ มี กำไลพัก อยะเชย และของ
อื่น ๆ เข้ามาถวาย สิ่งของที่พระบาทสมเด็จพระ
พุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงยินดี คอยแทนไป
ก็มี จันทน์เทศ และของอื่น ๆ ทางสาม ท

๑ เรื่องอุปเท่ห์ที่พระนางมา อาณิก เพราะข้าพเจ้ายังไม่ได้อ่านว่า ที่เขียนลงไปก็เนื่องด้วย
จมนมานิตย^๖ ครั้งเมื่อเป็น บรรณาการ ไทยเขมม ได้ ขอร้องให้ ข้าพเจ้าเขียนตำนาน
อุปเท่ห์ ข้าพเจ้ารับคำว่าจะลองพยายามเขียน แต่ทำไม่ได้เขียนไม่ ครั้นมาเขียนเรื่อง
ตำนานเครื่องหอมนี้ เห็นมีทางที่จะแทรกลงไว้ได้ก็ใส่ลงไป เพื่อเป็นการแก้ปัญญานเสีย
ขึ้นหนึ่งก่อนเท่านั้น ข้าพเจ้าจึงไว้ว่าต่อไปจึงจะเขียนใหม่ในวันหลัง ในเมื่อข้าพเจ้าได้มี
โอกาสไปเห็นเหตุการณ์ใฝ่มา ๆ ทั้งนี้เพราะการเขียนตำนานที่ไม่มีหลักฐานทางหนังสือ
อย่างอุปเท่ห์ จำเป็นต้องอาศัยการเห็นด้วยตาจากที่ต่าง ๆ มาประกอบด้วย หากไม่ก็เขียน
ไม่ได้ หรือเขียนได้ไม่ถี่ แม้ตำนานเครื่องหอมเอง ก็อาจบกพร่องได้มาก คำที่ค้นคว้า
เท่าที่ค้นได้ มาเขียนภายในเวลาไม่ถึง ๑๕ วัน พลากพลังบรพ^๗ของข้าพเจ้าด้วย.

กาญจนาศพนธ์

มีน

นำมาใช้ในงานมงคลต่าง ๆ ก็เช่นที่ทาเป็น
กระแจะเจิมหน้าผากตามพิธีพราหมณ์ ทำนอง
ให้เป็นอู่อาโลม เพื่อความ สวัสดิ์^๑ชัย^๑
ทั้ง หม่อมราชโชนัย กล่าวไว้ใน นิราศลอนดอน
ตอน ราชทูตทูตลา ว่า

“ พระทรงจิมจันทน์เจิมเฉลิมวิลาส
แล้วผูกคาค่ายขวัญรำพรรณสอน
เสร็จจิดำรัสตรัสอำนวยอวยพระพร
จงถวญเรื่องยศหมดทุกคน ”

ทางที่นำเครื่องหอมมาเผาที่สำคัญมีสาม คือ
หนึ่ง เผาในงานศพ สอง เผาในพิธีบวงสรวง
สังเวยเทวดา และสาม เผาในการรับเสด็จ
พระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งทั้งสามอย่างนี้ มีทั้งการ
บูชา และเอาเครื่องหอมมาเผาโดยตรง ใน
งานศพของไทย เราใช้เครื่องหอมกันหลาย
ระยาระยกันเอาเครื่องหอมผสมวัดอื่นๆ
บรรจุในหีบ พร้อมกันศพ เพื่อให้ศพแห้ง กล้าย
วิชของโอบคุปต์ วิชนี้ใช้กันไม่สู้ทั่วไปนัก
เพราะเครื่องหอมแพงและหายาก ระยาระย
เอาเครื่องหอมเผารวม ณที่ซึ่งศพ กล้ายวิชเรียก
วิญญาณของโอบคุปต์ วิชนี้จะถ่ายจากใคร

หรือมีความหมายนอกออกไปจากเพื่อให้มีกลิ่น
หอม เช่น ทำนอง เรียก วิญญาณ แขนโอบคุปต์
หรืออย่างไร ยังตอบไม่ได้เกิดจาก ระยาระย
เอาเครื่องหอมใช้ เป็นเชื้อเพลิง ผงศพในเวลา
ทำการเผา การเผาศพของไทย ระยาระยตาม
แบบอย่าง ช้าง อินเดีย หรือ อย่างไร ยัง สงสัย
การเผาศพข้างอินเดีย นั้น ถือว่าเป็นวิธีที่กระทำ
ให้ วิญญาณหลุดพ้นจากร่างกาย ลอยตาม
เปลวไฟ ขึ้นไปอยู่บนสวรรค์ ช้างไทย ระยาระย
ความประสงค์อย่างไร ยังตอบไม่ได้เกิดจาก
เหมือนกัน แต่อย่างไรก็ตาม คงได้ความว่า
ในงานศพของไทย ใช้เครื่องหอมเป็นเครื่อง
บูชาสำคัญอันหนึ่ง ในพิธีสังเวยเทวดา
ตาม คติพราหมณ์ที่เรียกว่า พลี คือ เช่น
โดยมากใช้ธูป ความประสงค์ก็จะเป็นไป
ในทางให้ควันลอยขึ้นไป อัญเชิญเทวดา ลงมา
รับเครื่องสังเวยโดยตรง ทั้งนี้กล่าวใน
คำทำขวัญทหารว่า “ โสม ศิวสิทธิดะโช
นโม นมัสการ ข้าจะอ่านโองการอัญเชิญ
เทพยเจริญทั้งหลาย ขอเชิญพระนารายณ์
อิชัก ทั้ง พระอิศวร ผู้มีศักดิ์กาเกษ เป็นจอม

- ๑ เรื่องวันของข้าพเจ้าในไทยเขมร ๒๕๖๑ ค.ศ. ๒๕๖๑ ได้กล่าวถึงคติเจิมหน้าผาก
ไว้อย่างพิสดารแล้ว จะนำมาเล่าอีก ก็จะต้องหน้ากระดาษมาก ขอท่านได้ทำ
เอาเถิด

พ. ศ. ๒๔๗๓

ตำนานเครื่องหอม

มกุฎเกษไกรลาค ขอ อภิวัตน์ทนายชา
 หนึ่ง พระอมภาภัก อัมมสิริเฉลิมโลก จง
 ภัยโรคให้เสื่อมหาย ขออัญเชิญ พระพวย
 พระเพลิง พระกาฬเดกิง และพระพรหม ทั้ง
 พระยม จตโลกบาล พระศรีกาลก พระจันทร์
 เจ้าสุทนต์นคร องค์อินทร์ เป็นย่น เทวพิภพ
 ศบยสืบสอง องค์ทรงมเหศวร ขออวยการประณม
 บังคมเหนือศิโรเพศ ขออัญเชิญมาประเวศ
 มาสถิต ประคิณฐานเหนือเคียร สรรพอปป
 เกียนชวลา ปวราธาคามถวาย เจ้าคอก
 ปรายขยสา ข้อคณธารชวร” ในการรับเสด็จ
 พระเจ้าแผ่นดิน ทำกันทั้ง รุกขป และ เสา
 เครื่องหอม คตินิยมการเผาเครื่องหอม
 นำเรมาจากรรรมเนรมิตกัน กล่าวคือ เมื่อเอา
 โตะเครื่องบูชาขึ้น มารับเสด็จ ก็ต้องเผา
 เครื่องหอมใน กระถาง เสา เหนือไม้ ซึ่งมีประจำ
 เป็นชั้นหนึ่งของ โตะนั้นเสมอ แท้จริงโตะนั้น
 นั้นเป็นโตะเครื่องบูชาพระคามาธิพุทธศาสนา
 ข้างฝ่ายจีน แต่ไทยเรากลับนำมาใช้เป็นโตะ
 เครื่องบูชาของไทยบ้าง กุ๊กกึ่ง สมเด็จพระเจ้า
 ขรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรง

อธิบายไว้ในตำนานเครื่องโตะ และถวายน ว่า
 “โตะเครื่องบูชา ของจีน เป็น ขอมมีมา แต่คึก-
 ค่ายบรรพ์ และคงมีเข้ามาในเมืองไทยตั้งแต่
 มจีนเข้ามาอยู่ เมื่อในครั้ง สมเด็จพระร่วง
 หรือแต่ก่อนนั้น ข้าพเจ้าได้ สืบถามผู้
 เช่าใจอู่ตั้งเครื่องบูชาของจีน ได้ความว่า
 หลกเครื่องบูชาของจีนนั้น ก็คือ ถวายดอกไม้
 อย่าง ๑ เสาของหอม อย่าง ๑ และ รุกเทียน
 อย่าง ๑ ครกกับดอกไม้ธูปเทียน ของไทย
 สิ่งของทั้งนี้ทั้งโตะบูชาประจำที่ เช่นคั้งหน้า
 พระในย่าน จึงต้องมีขวกสำหรับยักดอกไม้
 คู่ ๑ กระถางสำหรับเผาเครื่องหอมใบ ๑
 เซึ่งสำหรับยักเทียนคู่ ๑ รวมเป็น ๕ ชิ้น
 จีน เรียกว่า ‘โง้วส่าย’ ไทย เรียกเพี้ยนว่า
 ‘เหงาไซ้’ แปลว่าบูชาด้วยเครื่อง ๕ โตะ
 เครื่องบูชาจำทองมีเครื่อง ๕ นั้น จะขาดมิได้”
 ดังนั้น เวลานั้นเอามาตั้งรับเสด็จ ก็ต้องเผา
 เครื่องหอมอย่างธรรมเนียมจีนด้วย จึงเลย
 กลายเป็นประเพณี อย่างหนึ่งไป คตินิยม
 เครื่องหอม ของชาติไทย เป็นดังได้บรรยาย
 มา

คำโคลง ภาษาไทย

เทียบกับ ภาษาไทย ภาค อีสาน

๑	แม่นั้น ^๕ นร ^๕ พาง ^๕ เพียง	พัน ^๕ จัก- ^๕ ษ ^๕ แฮ
	มี ^๕ วิชา ^๕ รู้ ^๕ หลัก	เลิศ ^๕ ล้ำ
	บ ^๕ ัญญา ^๕ ยิ่ง ^๕ ยศ ^๕ ศักดิ์	ภ ^๕ า ^๕ ท ^๕ ว ^๕ ภ ^๕ พ ^๕ นา
	รู้ ^๕ เท่า ^๕ ใด ^๕ ฤ ^๕ พ ^๕ ัน	พ ^๕ ่าย ^๕ แพ ^๕ ้ความ ^๕ ตาย

๑ แม่นั้น^๕มี^๕วิชา^๕พร้อม^๕พัน^๕ตา^๕แจ้ง^๕สว่าง, ระวัง^๕ขง^๕เขต^๕ทอ^๕ม^๕พอ^๕เพียง^๕ชอ^๕ท^๕ัน, ก^๕ย^๕ท^๕ม^๕ความ^๕รู้^๕วิชา^๕ศาส^๕ตร์^๕แหล^๕ม^๕หลัก, ไช^๕รัก^๕มา^๕ท^๕น^๕เทียม^๕เปรียบ^๕ย^๕อ^๕มี^๕มา^๕ไกล, บ^๕ัญญา^๕ไ^๕่พอ^๕ใจหลาย^๕เหลื^๕ม^๕าก, ย^๕ศ^๕ค^๕ค^๕ค^๕หาก^๕ผ^๕่า^๕พร^๕อม^๕ล^๕อ^๕เท่า^๕ท^๕ว^๕แก^๕น, แม่น^๕จ^๕ก^๕มี^๕ความ^๕ช^๕ู้^๕ทั้ง^๕ผล^๕า^๕บ^๕ัญญา^๕ย^๕ศ^๕, ค^๕ง^๕น^๕, ภา^๕ก^๕ป^๕ล^๕ก^๕ความ^๕ต^๕าย^๕หน^๕่า^๕ย^๕อ^๕มี^๕ไ^๕้.

๒	ม ^๕ ฤ ^๕ ท ^๕ ร ^๕ รู้ ^๕ ย ^๕ ง ^๕ แม่น ^๕	ส ^๕ ัพ ^๕ พ ^๕ ัญ ^๕ ญ ^๕
	เห ^๕ ิน ^๕ เห ^๕ ็ด ^๕ เต ^๕ ร ^๕ ดี ^๕ ไ ^๕ ตร ^๕ ต ^๕ ู	ท ^๕ ว ^๕ หล ^๕ ้า
	คำ ^๕ ดิ ^๕ น ^๕ แห ^๕ ว ^๕ ก ^๕ สิน ^๕ ธ ^๕	ท ^๕ ุก ^๕ ท ^๕ ี ^๕ ก ^๕ ี้ ^๕
	รู้ ^๕ เท่า ^๕ ร ^๕ ู ^๕ สิน ^๕ พ ^๕ า	ห ^๕ ่อ ^๕ น ^๕ พ ^๕ ัน ^๕ ความ ^๕ ต ^๕ าย

๒ ม^๕ฤ^๕ท^๕อ^๕ทั้ง^๕ความ^๕ช^๕ู้^๕วิชา^๕ศาส^๕ตร์^๕เหลื^๕ม^๕หลาย, ห^๕มา^๕ย^๕เท^๕ียม^๕ม^๕อง^๕ค^๕ส^๕ัพ^๕พ^๕ัญ^๕ญ^๕ย^๕ศ^๕ก^๕ณ^๕า^๕ณ^๕ก^๕อ^๕ล^๕าน, แม่น^๕จ^๕ก^๕เห^๕ิน^๕หา^๕ญ^๕ท^๕ว^๕โล^๕กา^๕เ^๕็น^๕ไ^๕หญ^๕, ไ^๕ท^๕ะ^๕หล^๕่ง^๕หล^๕้า^๕ทะ^๕ยาน^๕ค^๕ัน^๕ค^๕ว^๕แส^๕ว^๕, ย^๕ง^๕เหล^๕้า^๕ฝ^๕่ง^๕ต^๕น^๕ผ^๕่า^๕ย^๕บ^๕ท^๕พ^๕น^๕แ^๕่น, ท^๕ว^๕แก^๕น^๕ท^๕ุก^๕ท^๕ี^๕ค^๕ำ^๕เม^๕อง^๕พ^๕า^๕โล^๕ก^๕ณ^๕, ใน^๕ส^๕ำ^๕ก^๕ล^๕ัญ^๕วิชา^๕ชา^๕ญ^๕ม^๕วล^๕ช^๕อย, ล^๕น^๕ช^๕อย^๕พ^๕า^๕ส^๕ว^๕าง^๕ว^๕าง^๕ล^๕อ^๕พ^๕น^๕ท^๕าย.

พ. ศ. ๒๔๗๓

คำโคลงไทยกับไทยอิสลาม

๓ มีฤทธิ์แรงมากแม่

ทศพล

หักพระเมรุทบทน

ท้าวแท้

หยิบขกลี่สากล

ชุกลอก ไร้หน้า

บัดย่อมจะพ่ายแพ้

แก้ท้าวมฤตยู

๓ แม่มีฤทธิ์กล่าวกำลังแรงเหลือมาก, เห็นอาจได้ลุ่มพำขามย่านทั่วแดน, ยอแซนต้อง
เสมรุทองเมรุราช, พังทะลายมากม้างเซล้มมุ่นกระเวน, มีอรั้มวันระคุราสากลใหญ่, ยอ
ยกลูท่อนไวประสงค์เล่นม่วนใจ, ยังจักวางทนให้ยมิภยาลมาชอก, หากจกัมอระมอคมเย็น
ช่วงเสนเพอนผ.

๔ มีคนรักมากไซริ

แสดงผล

ซังมากนินทาตน

โสกเศร้า

รักมากเมื่อเป็นผล

วานช่วย กันนา

ซังมากมักຸຸຸຸຸຸຸຸ

กล่าวเกล้งรันทำ

๔ อันว่า ชักโนไว้ควทนมวลงมอย, มีผู้ชักช้อยเนอเหลือจนผะผล, คนซังนินทาตน
ทุกเข้าคำ, จักทำให้โสกเศร้าเหงง่วนยอววย, ชักหลายแท้มีคุณผลประโยชน์, ยามเมื่อ
โจยเชยภเณงานได้ช่วยกัน, คนซังหลายประการเข้าโยื่อ, ก็ต่อหากล่าวขอความเขย
อะเหียหยัน.

ส. ศรีภาพสินธุ์

มีน

๕ บัญญัติลูกเต้าทรรพ์	สันสกฤต
ผู้ใดคิดเวียนวน	โสภณเสว
บ่อดิคว่าตัวตน	สุญเปล่า ไชรฎา
เมื่อยลูกทรรพ์หากเข้า	เกาะขอยามมรณ

๕ อันว่าบุญอันยบไตรปิฎก, ทั้งสมมติเลิกละโลกกว้างโลกคน, คนผู้มีบุญอันยบ
เวียนวนคักข่ำ, คำคนบ่วังสะอนใจเสวาทงวมเหงา, บ่ว่าตนควเจ้าบ่จยบยบรุงเกิก, ตาม
ก่าเนกแต่งตั้งทวยเสียงเปล่าสุญ, เป็นบุญคำเมยทั้งสมมติลูก, ท่อจักผูกเกยไวไ้ม้วยมอก
ชีวัง ฯ

ส. ศรีภาพสินธุ์

๑ การขอภักดิ์ มีคน พนชายหน้า เหมือนเงินตรา น่าสงวน มีควรวื้อ
แต่ขอภักดิ์ น้อยทัว ระวังมิใช่ ใครกล้าไว ก็เพราะหมาย ทั้งร้ายเอย ฯ

พระศรี นพินธ์

โชค และ ชีวิต

ของ

“ส. โพธิ์ศิริ”

—๑—

ไป — และจากไปนานวัน — !”

ลมหนาวพัดกระโชกมาครั้งหนึ่ง อุ่มเอา
เสียงไวโอลินหวานเจือยกรอกเข้ามาทางหน้าต่าง
ที่เขยิบไว แล้วพัดผ่านพ้นไปอย่างเจือยๆ
ทิ้งไว้แต่เสียงโหยหวาน — เศร้า — เศร้าๆ ดัง
เสียงที่โศกสะอื้น — ออกอื้น ว่า พินสั — ความ
อาลัย!

การสนทนาของสองสาว ชะงักลงเพราะ
เสียงนี้ เป็นอำนาจอันเร้นลับซ่อนอยู่ในน้ำ
เสียงซึ่งกังวานเจือยๆ โดยมือที่ชำนาญของผู้นั้น
สั่นไหวแล้วทะลุไต่ไต่เข้า สอดคลอเคลียเข้า
กับเรื่องของเธออย่างจังใจ ต่างทอดกสายตา
มุ่งยัง ต้นเสียง ปล่อยความรู้สึกเลือนล่องไป
ตามเพลง —

“ — เขมรพวง, — ” จิตต์ ชื่น
เคยชินภายหลังเสียงนั้นจนลง — — เป็น
เพลงที่อ่อนหวาน — แค่ว่าทบทวนความรู้สึกของฉัน
ให้สะท้อน — เหมือน เราจะจากกันในไม่ช้า,

เหมือนจิตต์ รัตนมนเทียร สหายสาว
ของเธอถอนหายใจ — “ — ฉันคงจะได้
ว่าเหวระหว่างที่เธอจาก — และคิดถึงเธอ — มาก
ที่สุด — จิตต์ — อย่าลืมฉันเสียนะ ได้รับความ
สุขแล้ว ฉันถึงเหมือนของเธออย่าง — ”

“ — เหมือนของฉัน — ” เจ้าของบ้าน
สาวพกลีเสียงต่ำๆ — “ — ไม่มีใครคิดที่ฉัน
รักอย่างจริงจัง เหมือน — เหมือนจิตต์ — เธอ
จะรู้ได้อย่างไร การแต่งงานของฉันไม่ผิด
กับการเสียโชค — เสียวาสนานั่นหรือ — ความ
สุข — อันไหน — !”

“ — ก็และ — ไม่เป็นการควรกับอายุ ๑๕
ของเธอเธอควรรัก จิตต์ สำหรับสมัยนั้นแก่
ไปเสียอีก ไม่น่าคิดใจอะไรเลยที่รัก แต่ง-
งานเป็นความหวังชั้นสำคัญ — สิ้นหนทาง ของ
การค้นหา — นั่นคือความสุขของชีวิต คอย
อยู่แล้วปล่ายทางเกิดทุก ๆ คน — หนีไม่ได้ — ไป

ส. โพธิ์ศิริ

มิน

ไม่พ้น. แต่งงาน”

“ถูก!” จิตกชนพะยักหนาลงแล้วส่ายไป
ซ้ำๆ “— แต่ฉันต้องการใครไป— ไปจนสุด
ทางของฉันทนเองมากกว่า จะต้องให้ คุณพ่อ หรือ
ใครๆ ช่วยอุ้มส่งอย่างนั้น ฉันจะใคร่— ได้
เห็นหนทางจะขายหรือถนอมการ แค้น—
เหมือนอ้อย คุณพ่อท่านเอาเงินค่าของท่าน
ใส่ให้ฉันแล้วลากฉันครั้งอุ้มครั้ง ให้ฉันไปทั้งๆ
ที่ฉันยังกลัวตา— —”

“— เห็นเรแก่เท่าอายุนี้— กว่าเธอจะ
ลืมตาและเดิน” — เหมือนจิตก ชัก “— คูน
มันของเธอ— บุตรพระยาสระเกษฯ ไม่ก็
พอกันนั้นหรือ?— — เออ! ลืมชื่อเสียแล้ว—
ชื่ออะไรนะ— —?”

“โพโรจน์” จิตกชน ออก น้อยๆ
“— ตระกูลของเขานะก็หรือ— แต่ฉันยังไม่
เคยเห็น คน ยังมั่งมี ค้ำตามใจบุตร คน
เกียวย่างนั้นควยค้อมน้ํากลัว เธอไม่เคย
ได้ยินหรือ ตัวเจ้าคุณเองขจรูเร?”

“— ตาย!” เหมือนจิตกร้องอย่างตก
ใจ “— น่ะเธอยังไม่เคยเห็นคุณโพโรจน์
ของเธอหรือกรร?”

จิตกชนหัวเราะในคอ แลเห็นหน้าเคร่งขรึม
“— อย่างนั้นน่ะ ฉันจึงบอกว่า— ฉัน

ยังกลัวตาอยู่!”

เงิบ! เหมือนจิตก ทอดสายตามองเลย
ออกไปนอกหน้าต่าง เห็นดวงจันทร์วันเพ็ญ
ส่งแสงร่ามฟ้าปราศจากเมฆ เช่นยามที่
บริสุทธิ์ คอกไม้ในส่วนยานสระพริ้ง สละ
กลิ่นหอม ชื่นให้ลมโชย แยกไป ทิวใน ราวศรี.
เป็นธรรมชาติ ของโลก ที่ เต็ม อยู่ ด้วย ความ
เอื้อเฟื้อ กุหลาบน้อยต้นหนึ่งแม่จะแกรนเพราะ
ไม่ได้รับความรักจากเจ้าของ แต่ก็ยัง
พยายามส่งกลิ่นหอมอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง แยก
ไปสละให้คนเที่ยวค้าย ช่องามที่พวงแยมของ
คนโน้นกำลังหอมมันออกไปปลายกิ่ง กวัก
ไถวคงจะเชื่อเชิญให้แตกซม. แท่งสี ปรง
กลิ่นไวปล่อยใจไม่ เลือก ยามทักซ์ ยามเร้งรน
และบุคคล เช่นแดนชื่นที่เข้าใจได้ง่าย ผิด
กันไกลกับมนุษย์—จิตกใจของมนุษย์ เออ!
ยากแท้จะหยั่งถึง!!

เหมือนจิตก ถอนใจอีกครึ่งหนึ่ง แต่
คราวนี้รู้สึกสะทอน หลบจากหน้าต่างเหลียว
กลับมามองจิตกชนใต้ ผ้าผืน ประคอง ดวงหน้า
งามของเธอไว้ แสงจันทร์ส่องเข้ามาทาง
หน้าต่าง ทำให้เห็นหยากน้ำตาเต็มหว่างนัย
จิตกชนกำลังร้องไห้ และสะอื้นจนตัวไหว!
เหมือนจิตก เขยิบเข้าโอบกอดเพื่อนสาวสุด

พ. ศ. ๒๔๘๓

โชค และ ชีวดี

รักไว้แล้วปล่อยโยนด้วยน้ำเสียง อ่อนหวาน แท้
สิ้นเครือ — —

“ — — นี่ๆ ที่รัก เธอไม่ควรทิ้งกันไป
ก่อนเลย เชื่อว่าคุณคงทันท่วงทีไม่ยอมให้ใคร
ที่รักปานทวงโรไลยากายาคุณ — — คุณไฟ-
โรจน์คงดีพอ” พลังกึ่งมือออกและเช็กหน้า
ตาให้

“ฉันไม่ควรใจอ่อน ถึงเพียงนี้—เหมือน-
จำ —” จิตที่ขุ่นแยะหน้าขมมองเพื่อนอย่าง
ขบขัน “ — — แต่—ฉันรู้สึกอ่อนใจ—ใจอ่อน
แท้ๆ—อยากร้องไห้—อยากสะอื้น เมื่อคิด
ถึงกาลภายหน้า—โอ้ เหมือน ไม่น่าว่าเหว
อะไรหรือ? คุณไฟโรจน์—เป็นคนอย่างไร?
อาจไม่ต้องการฉัน—ฉันไม่ใช่คนสวย ถ้าใจ
ของเขา เป็น อย่างชาย ที่เห็น พวกเรา—หญิง!
เป็นเครือข่เล่น เขาคงจะต้องการแต่ความ
บริสุทธิ์ ครั้นแล้วฝ่ายเรา—ในที่สุดเรา เป็น
ฝ่ายหมดความ เขาเสียหายนะไรบ้าง—โลก
เฉย” เธอหยุดถอนใจอย่างระโหย — “ส่า-
หรับความรัก—รักที่ยืนยาว ควรจะมีเวลา
ที่รักใคร่และเห็นกันมากกว่านี้ใช่หรือ?”

“แล้วทำไมเธอไม่เขียนคุณลง ถึง เรือง
เล่า?” เหมือนจิตที่ถามอย่างทุกข์แทน
เพื่อน

“ฉันไม่อยากชักใจคุณพอเลย —” เธอ
ตอบอย่างเศร้า “ — ตั้งแต่คุณเริ่มสนม
ฉันก็พยายามเอาไว้แทน และท่านก็ไว้ใจฉัน
สำหรับเรื่องนเพื่อบอกได้สัก ๔-๕ วัน ท่าน
ว่าถึงกำหนดสิ้นสุดแล้ว — อายุฉัน ๒๐
และคุณไฟโรจน์ ๒๔ ปี —”

“แล้วเธอมองอย่างไรอีก—ต่อไป —”
“ก็หน้าหรือ? คิดอะไรอีก และคิด
อย่างไร? สัญญาการมันมีไว้แล้วทุก ๆ
ทาง เหมือนเขย ถ้าฉันไม่ยอม คุณพอ
ถูกริบ

“อะไรถึงอย่างนั้น?” เหมือนจิตที่ร้อง
“เท่าที่—ถ้าเขาไม่แต่งกับฉัน —” เธอ
เล่าต่อไป “เขาก็ถูกริบ
เหมือนจิตที่ส่ายหน้า พุกพมพ่า “ — เกม
ของผีใหญ่—ก็สนุก”

“ — เหลือร้ายสำหรับฉัน” พุกต่อแล้ว
ระบายลมแก้ความรู้สึก “ — เป็นชีวิตที่
ถูกจองจำก็ยังคงแค่นี้—ไม่มีความ—ไม่มีค่าสำหรับ
ความอิสระ”

เหมือนจิตที่ทิ้งไปครึ่งหนึ่ง ยกมือ ชน
หลังเพื่อนเบา ๆ แล้ว พุก อย่างครึก-
ครอง — —

“ — มันใจไว้ — ที่รัก! ไม่เป็นไร

ส. โพธิ์ศิริ

มน

ชีวิตของคนทุกคน — ย่อม ต้องผจญ ทุกสิ่งทุก
อย่าง — ตามโชค และวาสนาเหมือนล้อ ทดของ
หมุนไป — ทนร้อน — ทนเย็น ทนลม แลลม —
และอิฐหิน — — แต่ในที่สุดก็ช่างทนกรวยร้อน —

“กรวยร้อน — —” ย้อนคำขึ้นลอยๆ “ถ้า
กรวยร้อน นั้น! — เป็นบุญของฉัน อย่างที่ไม่
อาจจะเชื่อไหว ทั่วๆ อยู่แต่คำว่า — —” เธอ
หยุดหนึ่ง แล้วเปลี่ยนเสียงเป็นทาร์อ — เฮอ!
เหมือน เขาว่าคนที่ไม่มีความรักต่อกัน แม้จะ
อยู่ด้วยกันได้ ก็ไม่มีความสุขมิใช่หรือ?
— — ที่ฉันไม่เคยรักเขา — — แล้ว — — แล้ว
เรามีความสุขใจอย่างไร?

“ — — เธอคงจะได้รัก — รักเขาในค่อไป
ฉันหวังเช่นนั้น ”

จิตตชนสันติธรรมทวยความท้อใจ.

“จิต! ดวงใจของเธอบริสุทธิ์—เหมือน
กลิ้งขาวของคอกมะเดื่อ ย่อมไม่ยากที่จะยอมให้
เป็นสื่อนๆ ยิ่งไปกว่าจะยอมสละแห่งคอก
กลหลายให้เขาสีขาว—ฉะนั้น คุณไฟโรจน์
คุณนั้นของเธอ จะเข่นสละแรกที่ยอมใจ—เปลี่ยน
สีจากขาวให้เข่นแสด—สีของความรัก” เหมือน
จิตต์ปลอยโยน “ — — มาเถิดเรามาอน
เลียบกวางักมากแล้วนะ ”

“ฉันอยากให้ เป็นอยู่ อย่างนี้ — — นอกนี้

เธอ—ก็กับเธอ—เล่นกับเธอ—เหมือน. ขอ
อย่าให้เราจากกันเลย ” จิตตชนกล่าวอย่าง
จริงจัง เมื่อเธอนั่งลงบนเตียงกอดเพื่อนอย่าง
รักใคร่ ”

“อย่าเลย — — อีก หน่อย ก็ระ ลืม เหมือน
เสียหระก” เหมือนจิตต์พลสัพยอก—แต่ก็—
ถูกบีบที่คั่นแขน เป็นการลงโทษ.

เหตุการณ์ที่กล่าวถึงนั้น เกิดขึ้นภายในห้อง
ส่วนหนึ่งแห่งที่ “รัตนโสภาส” ซึ่งจิต
ไวเป็นห้องนอนของนางสาวจิตตชน รัตนโ
ภาส บุตรีคนโตของพระมเหศวรองค์แรก พ่อ
ม่าย เศรษฐีเหมือนแห่งในมณฑลภาคใต้ คั้น
วันนั้น พระมเหศวรฯ ไปตรวจการที่เมืองแ
เพราะ เมื่อ ค่อน เข่น มีคน มา ส่งข่าวว่าคนการ
พร้อมใจกันหยูกงาน, ดังนั้นจิตตชนจึงต้อง
รับเอาเหมือนจิตต์ รัตนมนเพียร บุตรที่หลวง
นักคิดคัมภีร์พหุภาษา เพื่อนรักของคุณพระ
มเหศวรฯ มาอนเช่นเพื่อนเหมือนเคยมา—

—๒๔—

วันรุ่งขึ้น. ขณะจิตตชน กำลังเรียบคางของ
มองคอยบีบคั้นอยู่ด้วยความวิตก คนการเหมือน—
แคว้นหนึ่งกำลัง เติบโต มาประคย้าน อย่าง รียบ
ร้อนจิตตชนรีบลงบันไดไปหา “ — — คุณพ่อ

พ. ศ. ๒๔๗๓

โชค และ ชีวิศ

ฉันยังไม่กลับอีกหรือ?” คำแรกที่เธอถามอย่างสันใจ.

ชายอายุกลางคนนั่งลงพกว่า “—ยังขอรับ ท่านกำลังยังอยู่ที่ผมนำจดหมายมาให้คุณ—” พลังส่งจดหมายให้ เมื่อรับจดหมายแล้ว เธอก็ถามต่อไป “—แล้วลุงรู้ไหมจ๊ะ ว่าท่านจะกลับเมื่อไหร่?”

“ไม่ทราบขอรับ—ท่านไม่ได้บอก—” ชายนั้นตอบ “—แต่คงจะอยู่อีกหลายวัน—เพราะทางโน้น เกิด ฆ่า กัน ตาย—คน การไม่มีทำงาน.”

“—ฆ่ากันตาย! คนการหยุดงาน!! เธอสะกึ่งล้มคาโพลง “—อะไรจ๊ะ—ฆ่า—ใคร—ตาย!”

“เรื่องผู้จัดการฆ่าผู้จัดการขอรับ” มือถือจดหมาย กำเข้ามา อย่างไม่ตั้งใจ จิตต์ ชนรังือออกมาด้วยความหวาดหวั่น “พระ—โอ! — ลุงทุเรษ่านายเกตุ! ลุงหมายความอย่างนั้นหรือ?”

“ขอรับ—ถูกแล้ว, ฆ่าแล้วค่อยตำรวหัน —เอ! — เย็นมากแล้ว ผมต้องกราบลา. เกยวระกลับไม่ทัน” พกแล้วชายนั้นลุกขึ้นและออกเคียว. จิตต์ ชนรังือถึง—คนนั้นใจอย่างพุกไม่ถูก เป็นครั้งแรกที่ประสพต่อ

ข่าวน่าเกรงกลัวเช่นนั้น—ฆ่ากันตาย! อื้อ! เลี้ยวได้กระไรอย่างนั้น? เธอสาวเท้าตาม

ชายผู้ถือศาสนา ร้องถามถึงคุณพ่อด้วยความร้อนใจและเป็นห่วง แต่ชายนั้นหันมาตอบว่า: “—คุณไม่ต้องเป็นห่วงบอกขอรับ ท่านไม่เย็นอะไร ทุเหมือนในจดหมายนั้นคงจะบอกข้อความให้คุณทราบแล้ว.

ยกจดหมายในกำมือทยอยขึ้น ชนคเห็น จำนาถึงเธอเองก็วยลายมือที่ชันคา จิตต์ ชนหันหลัง กลับวิ่งขึ้น ขึ้นโค ตรงเข้า ห้อง รัยแซก ทั้งตัวลงบนเก้าอ้นวมตัวใหญ่ริมหน้าต่าง มือเป็ทของออกอ่านทันที — —

—หนูเล็ก!
ที่เหมืองเกิดฆ่ากันตาย เจ้าพระฆ่าเจ้าเกตุ กำลังอยู่ในห้องผู้ตาย เจ้าหนาทก็มาถึงตรงเข้ารับ เจ้าพระค่อยตำรวล้มลงแล้วหันไป ก่อนหน้าพอไปดังลิก ๓๐ นาที พร้อมด้วยคนการ ๕๐ กว่า พวกกันหนีไปหมดเค้า ๆ ว่าเนองหาก เจ้าเกตุ ไม่ย้ายเงินก้อน—หรือโกะอะไรกันยังฟังไม่ถนัด พอคังจัดการศพ แล้วหาคนทำงาน รว ๔-๕ วัน หรือสักอาทิตย์หนึ่ง จึงจะโคกลับ บอกให้แม่หนเหมือนจิตต์ แก่มาอนเป็นเพื่อน และ—ช่วยเอาโทรเลข ที่ สอภ ของ มาน ส่งไป กรุงเทพฯ

ส. ไพฑูริ

มีน

กวย.

ไม่ทิ้งห่วงพ่อ.

ผดุง

๑๓/๕/๗๓.

อีกจะขยับหนึ่งทีสอมาในช่อง :-

โทรเลข

พระยาสุรเทศฯ บ้านเวชชัคคิก

สามเสน กรุงเทพฯ

เกิดเรื่องที่ เหมือนแระขอ เลื่อนไปดังที่ ๑๕

มกรา อย่างช้า.

ผดุง

อ่านจบเธอทอดถอนใจ วางจดหมายลง
ข้างตัว สายตาลอยออกไปนอกหน้าต่าง เห็น
ดวงตะวัน เวลาเย็นยอแสง ซ่อนอยู่ใต้กิ่งไผ่
นกน้อยสองตัวเดินไล่กันกวยความผาสัก. ผี-
เสื้อบินว่อนเล่นลอมอยู่อย่างสำราญ แต่-ดวง
ใจของเธอ. จิตคน ใจเธอนั้นหวนหวาด
ห่อเหี่ยว มองตลกลึงรำคาญตา สมอง
กำลังทำงานอย่างหนัก คิดไปข้างหน้า-แล้ว
ย้อนหลัง-ห่วงบิดาที่อยู่ไกล-เหมือนแรกเกิด
จากครรภ์ นึกถึงภาพของคนๆ นั้น เธอ
ยังจำได้คึกคัก เขาเป็นชายหนุ่ม-ร่างคมจำ
ล่ำสันและ ผ่องใส ซ่อนไว้ ภายในกิริยาท่าทาง
อันสุภาพอ่อนโยน และสงบแสงยมเริ่มตัว

วันที่มาหาคุณพ่อ เขาสวมเสื้อขนอกสีขาว
ซีกคุมทุกเม็ด นุ่งผ้าสีเงินค่อนจะเก่า ไม่
สวมหมวก ทรงผมหยิกโคกเพียงเล็กน้อย
เส้นสรวยดำเป็นมันดกแบ่งแยกไขไป ข้างซ้าย
หน้าผากกว้างดวงตาเป็นประกายบอกความ
เบิกซาดและซื่อตรง, เขานั่งสำรวมอยู่ข้าง
บันได เมื่อเธอถามได้รบคำตอบกวยความ
นอบนอบ ถ้อยคำปกติแต่มีความน่าฟัง

“ผมมารายเฝ้าคุณพระรัตนเพชญ์ของงานทำ
ซอรัย” และในที่สุดเขาก็ได้คำช่วยร่วมบ้าน
กับเธอ ช่วยเหลือทุกอย่าง งานในบ้าน-นอก
บ้าน ทั้งส่วนตัวเธอ และคุณพ่อ. จน
เป็นที่ไว้วางใจ. เขาเป็นชายหนุ่มที่ไม่เคย
พดลงเรื่องส่วนตัว เมื่อคุณพ่อถามถึงเรื่อง
นั้นเขามักจะตอบว่า “เขามียศมารดาอยู่
แต่เขาคิดการ ทำการ งานไม่ชยอก จะ เบียด
ท่าน” นอกจากนั้นเขาไม่เคยทราบดีอะไรอีก
ครึ่งหนึ่งเป็นเวลาเย็น เธอเลิกจากช่วยเขา
ร่อนนำพรวนกินกันไม่ทันในสวน. ก็นั่งให้อาหาร
ปลาที่ชอยสระ ขณะเพลิดเพลินอยู่นั้น เผลอ
ฝนตกลงมา และ ลม พายุพัดอย่างแรงในเวลา
กะทันหัน เธอวิ่งจะขยับบ้าน. ผ่านกัน
โคกพันไปไม่ถึงวา กิ่งโคกซึ่งท่านกำลัง
ลมไว้ไม่ให้หักก็หักสะบัดลงทันที เธอวิ่งสุด

พ. ศ. ๒๔๘๓

โชค และ ชีวิศ

เสียงจำได้ว่าทรงพอกับศิษย์ แล้วเธอหลบ
 หนีเสียสิ ทุติยเสียง “วิ-ธิด” แล้ว
 ก็เสียงโครม แต่ไม่รู้สิกว่าได้ถูกกับไม่
 อย่าง คาค ลมทาชน — — คุณพระช่วย!
 เขาถูกกับไม่ได้อยู่ที่ศิษย์โลหิตไหล ปน กับน้ำ
 ฝน ทั้งเพราะเขาวางตามหลังมาและโคกเขา
 กันไม่ทันไวก่อนจะ ถูก ตัวเธอ “วิ-ธิด
 เร็ว ๆ” เขาสั่งเสียงแข็งขึงคิ๊ พยายามคน
 จากกิ่งไม้ แต่เธอยังคงง — ทำอะไรไม่ได้ —
 ยืนนั่งอยู่กลางพายุคงถูกตึ้ง จนเขาหลุดจาก
 กิ่งไม้ไถ่หวกเร็ว หมดหนทางของกัน ทุติย
 ยืนเสียง “ขอประทานโทษ” ประโยคเดียว
 เธอถูกเขาจับขึ้นอย่างเทก ๆ พาวังฝ่า
 พายุและฝนไปจนถึงบ้าน แต่พอวางเธอลงที่
 บ้านโคแล้ว ตัวเขาก็เซ หมดลมไวที่ศิษย์—เซ
 ไปข้างหน้าและถอยหลังแล้วกลิ้งลง!

นักมาถึงตอนนั้นสีหน้าเศร้าลง ถอนใจและ
 คราง “โอ — — เอ๊ย” อย่างไม่รู้สิ
 เธอเรียกคุณพ่อเป็นคนแรกให้มาช่วย คอ
 จากนั้น คนในบ้านหลายคน คาสี กยทิมม
 ช่วยกันหามเข้าห้องของเขา คุณพ่อสั่งให้
 เกิดสกลไปตามแพทย์ ส่วนเธอน้ำตาไหล—ไม่
 ทราว่าเพราะเหตุใด? — ยืนคั่งลัง ภาว-
 หลงวังเข้าใจเอาว่า เพราะสงสาร — ?

อนิจา! เขาเจ็บเพราะช่วยเธอ — — บ่อกัน
 เธอไว้ — —

เธอเข้าไปเยี่ยมเขาในเวลาอีก เมื่อ
 แพทย์กลับไปแล้ว รู้สึกจะทนต่อไปอีก
 รุ่งเช้าขึ้นไม่ได้ แค่ว่าเห็นเขาเซกกับคน
 เขานอนหันหลังให้ประตู หน้าเขาฝ่า ที่ศิษย์
 พันไว้ควยผ่าขาว เกรงจะกลายเท้าเข้าไป
 ตามเขา ๆ

“รู้สึกอย่างไรบ้าง?” เสียงเธอออก
 จะสั้น ๆ คนเจ็บหันหน้ามาช้า ๆ และคราว
 คุณจิต — —

“เป็นอย่างไรบ้าง?” เธอถามอีก
 “ผมหรือ? — —” กล่าวแล้วหลบตา
 “— ผม ใจผมยัง”
 “บอกฉัน—เจ็บมากไหม?”
 “ไม่เป็นไรขอรับ — นิดหน่อย — เออ!

ผมล้มตาไม่ไหว — เคืองตาจริง ๆ”
 “โอ — —” ครางอย่างแผดถว “— เจ็บ
 เพราะฉนั้นแท้ ๆ หลับเสียละ ต้องการอะไรบอก
 ใช้ฉัน — —” เธอมีมือไปแตะอย่างซาลก
 ในใจอยากจะทำคำขอใจให้สกลซัง แต่
 หาคำพูดไม่ได้ เลยบอกลาในที่สุด
 “เป็น บุญ ของผม — และ คุณ ความ อด
 ของคุณผม—ขอขอบใจอย่างย้ง ที่อุทิศส่าหรีมา

ส. โพธิ์ศิริ

มิน

เยี่ยม” เขากล่าวเมื่อเธอออกจากห้อง
 ก่อจากนั้น เธอทวความสงสารเพิ่มขึ้นใน
 ตัวเธออีกหลายเท่า เขาเห็นว่าครั้งก่อน
 ก็หายเป็นปกติ เกือบหนึ่งทศวรรษความสนิท
 ระหว่างเขากับเธอเจริญขึ้นเป็นลำดับ เป็นผู้ชาย
 คนแรกต่อจากคุณพ่อ — ที่เธอรู้จักสนิท—และ
 ไว้วางใจ.

คุณพ่อ ส่งให้ เขาไป เป็น ผู้ ช่วย ผู้ จักการ
 เหมือนแระ โขยไคขาว เพียงนำส่งสัปดาห์
 นายเอก จุลทรรพ ผู้จัดการทรวิต. ไกรย
 พองจากคนการหลายครั้ง เมื่อเขาไปอยู่
 เหมือนแระแล้วก็ไปมาอยู่เสมอ คุณพ่อชมว่า
 เป็นคนขยันมีความรู้พอคว ทำการงานแก้
 ขากและรวกเร็ว จนเป็นที่รักเคารพแห่งคน
 การทวไป — แท้ —

—วัน— เธอ! ไม่น่าประหลาดเลยหรือ?
 นายทระหม่นงาน ชายหนุ่มคนนั้น ว่า
 นายเอกผู้จัดการเหมือนแระ—ตาย! อนาถนัก
 มนุษย์เอ๋ย — นาใจช่างลึกล้ำ—ลงตาเสีย
 ะไรเลย

“ก็อะไรเพี้ยนเที่ยวหรือ?—จิตต์”
 เธอสะกิด หันมาโดยเร็ว สักนายยังซัก
 เคี้ยว. “โอ! แหม! —” จิตต์ ชื่น อุทาน
 เลื่อนมืออุ้มไว้มองทวหัวใจ “— เล่นอะไร พูกว่า “อ่าน — คุช! เรืองมันอยู่

ไม่รู, มากไม่บอก—ทำให้ตกใจ. เหมือน!
 นนซี”

หญิงสาวอยู่อย่างลึกลับ นิ่งลงข้างๆ
 จับมือจิตต์จนจนมากำไว้ — — —

“โอ! — ขวัญเอ๋ย! ขวัญอ่อนมาอยู่
 กับ — — —”

“—เซียวใหญ่เสียแล้ว—แหม! มันน่า
 บิดให้ — —” จิตต์จนสะบักมือ “—จริง
 นะ— ๒-๓ วันมานักเธอช่างใจอ่อน และ
 ชอบสร้างความคิดลุ่มๆ เหลือเกิน—จิตต์! คง
 ไม่พ้นเรื่อง — — ?”

“อะไรนี่! โอ! ยายเหมือน”
 “เรื่องอะไร? นั่นแหละ — — —”
 “ยุ่ง—รู้จัก” ชายคาซ้อนอย่างเจี้ยนเค้น.
 เพือนสาวไม่เอาใจใส่ “ไม่คอยกันนัก

หรือ — แค่นั้นแค่ว่า — อ้า — —”
 เหมือนจิตต์ลากเสียงแล้วหัวเราะวุ่น
 จิตต์จนทำควมขมกพอกอย่างๆ “—หน้า
 เป็นจริงๆ เกยวนลือเสียไม่หยุด — โอคนหนึ่ง
 กลุ้มใจจะตาย”

“อ้อ! จริงหรือ?” เปลียนสีหน้าเป็น
 จริงจัง “— กลุ้มอะไรเล่า—จิตต์?”
 จิตต์จนคว่ำจากหมายของนิภาส่งให้ พลง
 “อ่าน — คุช! เรืองมันอยู่

พ. ศ. ๒๔๗๓

โชค และ ชีวิต

นั้นแล้ว”

รับมาอ่านทั้งๆ ทำสัมเสียงใกล้เข้ากั๊ยไป
พวก โชน แต่พออ่านใกล้สักครึ่งบรรทัดเสียง
ค้อยเขาลงๆ จนเงยไป สิ้นหน้าขอกความสงสัย
แกมขดากกล้ว ที่สุดเหมือนจิกทรวงออกไป
อย่างทะลึ่ง

“จิกท! จิกท! โอ!” ทั้งจิกทหมายแล้ว
เกาะไหล่เพื่อนไว้ ละล่ำละลักพอกเสียงลัน.

“จิกท! เมื่อคนนั้น — นายพระมานอน
ที่ขานฉัน และ — และ — บอกกับคุณพ่อว่า —”

“เหมือน!” จิกทขึ้นเรียกอย่างร้อนรน
“ — เหมือนจิกท”

“จริง ๆ —” เหมือนจิกทเล่าต่อไป
โดยไม่ฟังเสียง “บอกกับคุณพ่อว่า “เขา
มีเรื่องยุ่งๆ จะออกเฑรทางไปทรงแต่เช้า ขอพัก
นอนสักคืนหนึ่ง” คุณพ่อถามว่าทำไมไม่นอน
ที่นั่น เขาบอกว่าเกรงใจเธอ — เพราะคุณลุง
ไม่อยู่ — น้องเล็กยังใช้ให้เขาเล่นไวโอลิน —”

“ — เพลงเขมรพวง — เหมือน! และ
โคกเค๊วร้ายเสียเหลือเกิน — ไซ้เฮ้ย!” จิกท-
ชน สอกลเสียงสะท้าน.

“ — ฉันกลับจากที่นั่นเมื่อเช้าสวนทางกับ
เขาที่หน้าประตูขาน ยังบอกลากับฉัน — จิกท!
กูเขาเค๊วร้าย — และ — และ — ส้มมาถึงเธอ —”

“ทำไม — ส้มถึงฉัน — —! เขาสั่งว่า
อย่างไร?”

“ไปบอกให้ชาวคุณจิกทขึ้น —” แล้ว
เขารับเฑรไป — ฉันเข้าขาน —”

“ท่านหรือ? เขาฆ่าคนตาย — เหมือน!
เธอเชื่อข่าวนี้ไหม?”

“ฉัน — ฉัน — ก็เธอละ?” กล่าวอย่าง
ดังเลใจ

จิกทขึ้นเปลี่ยนสีหน้าเคร่งเครียด พก
อย่างคล้ายกับสำยาน “ — ฉันไม่เชื่อ

เลย —” แต่แล้วก็ส่ายหน้าช้าๆ “เหมือน!
แต่ก็เป็นไปได้ — ใจมนุษย์ — ผู้ซำย! — เขาคง

จะโล้ฆ่า — — จริง — ฆ่าตาย!” ชนหน้า
อย่างหมกมัวเร่งแรงลงกับไหล่เพื่อนสาว หนัก

หน่วงที่หัวใจ แค้นอยู่ที่ทรวงอก มันคั่งที่
สมอง และ — มกค้อทนายคนพาพวย — พวาว

รู้สึกสะท้านในลำคอ เหมือนจิกทรู้สึกชุ่ม
ก้วยน้ำอุ่นๆ ที่ไหล่ —

“จิกท! จิกท!!” ร้องเสียงคล้าย
เสียงกราง ไม้ล้มเสียงทอย เธอกำลังค้ำ

ท้านกับหัวใจที่ชอนเยือก ทวาทหวัดสันกำลัง
อ่อนระโหย

บอกไม่ถูกว่า เพราะเหตุใด?
เสียงโคกของไวโอลินเค๊วๆ เมื่อคืนกลับมา

ก็อยู่ยู่ในหู ภาพที่เขาอุ้มเธอหนีพายุแล้ว

ส. ไพฑูริ

นีน

ล้มลงแทบเท้า กลัวยมาปรากฏเป็นอุปาทาน
แล้วเสียงกรางจากความ เจ็บปวด — นั่นอะไร
ไป

“จิก! จิก!” ลูกเรียกและเขย่า
ร่างเขาๆ เธอฝันอย่างสับสน เงยหน้าเบิก
เผยให้เพื่อนเห็นหยาดอัสสัสนทนองคา!

“พา—ฉันไปทีห้อง —” วิงวอน
อย่างน่าสงสาร “ฉันเกรงจะเป็นลม—เวียน
ศีรษะเหลือเกิน!

—๓—

ช่วงเวลา ๑๕ วันต่อมา ชาวของพระหมื่น-
งาน ซึ่งเป็นคนที่เคยเรียบร้อย สุภาพ ใน
ความหวังของจิกชัน เต็มอยู่ในหน้าหนัง-
สีข้าว คึกปากร และหัวใจของหมู่ชน
ทั่วไป ล้วนแต่ความโศกเศร้า คำนวณที่ ๓
ค่อจากได้เห็นจากเหมืองแร่ แล้วก็คุมพวก
เข้าปล้นกลางกลางหน้าเจ้าทรัพย์ตาย ที่อสู
ตำรวจ หนีข้ามไปอาละวาดชาวบ้านทุกคนทั้ง
ทั้งกองเป็นโรปล้นเร็วสินค้า ทุระ—เป็น
อ้ายโร ทุกครั้งที่ไถ่กระทำโจรกรรม เขา
เอาตัวหนีออกไปไกลอย่างไม่พลาดพลั้ง!

ส่วนทางบ้าน รัตนโอภาส ในที่สุดวัน
สำคัญของจิกชันก็เวียนมาถึง เธอต้องทน

แต่เข้าจิกแรงเข้าของเสร็จ รัยประทานน้ำชา
กัยบิคาและมีครุฑหอย แล้วชนของชนรถมา
คอยรับส่งท่าเรือ เหมือนจิกชัน ช่วยเหลือ
ตามส่งจนถึงที่ เมื่อเธอลงจากรถยนต์ เห็น
คนยืนอยู่เป็นกลุ่มใหญ่ เกิรเขาไปไกลจึง
เห็นว่า จินคา—วิมล และเพื่อน ๆ ของเธอ
เอง พากันล้อมหน้าล้อมหลัง ย่างอวยพร
ข้างแสดงความยินดี แค่ว่าคนก็เศร้า. พวก
ผู้ชายช่วยกันชนของ จวนใกล้เวลาเรือออก
คงพระเก็อนให้ตามท่านลงเรือใหญ่ พกยักัน
ท่าน หยท ทัก — จิกชัน เหลียวแล คุห่มุ

เพื่อนแล้วใจหาย — จิก! เรือลลยออกจาก
ท่าช้าๆ และเบนหัวห่างออก — จากเกาะ
ภูเก็ต. นำเธอให้ห่างไป มือโยกย้ายอยู่นั้น
อ่อนไหวเหมือนระยะเด่นของหัวใจที่รันทด ไม่
มีอะไรเหลืออีกแล้ว นั่นเหมือนจิกชัน ผ่าส
ชมพพลิวิไปมายอก ความ ฮาลยฝักไว้ กัย คิว
เธอเป็นเงาของความ สัมพันธ์ อดทนทุกย่าง
ก้าว โอ! เหมือนเธอ

เรือใช้กรแรงเร็วผาดลนคังออกไปไกลลง
ทะเลลึก จิกชัน ใช้มานะฝ่าใจที่แสนเศร้า
แต่ไม่วายสลค น้ำทว่าๆ จะไหลออกมา
เสียให้ไ้ จ้องมองเงาเลือนๆ ไปกับความ
อ้างว้าง เล็กกลง—เล็กกลง—ที่สุกเกาะที่เคย

พ. ศ. ๒๔๗๓

โชค และ ชีวิต

ผาสักมาแต่เขี้ยว พร้อมทั้งมีครุสหาย ที่เคยรัก
— ลับหายไปจากสายตา — และแล้วก็มีแต่
พากันมา — ปรากฏแทน !

พระผดุง อันสาว กับยศวรี เข้าห้องคน
ละห้อง ในเรือชาญสมุทร แต่มีห้องของพ่อค้า
อันคนอยู่ ๒ ห้องและอยู่ตรงกันข้าม ท่าน
ให้จิตกษณ อยู่สัคริมทางตรง หัวเลี้ยว ห้องอา-
หารส่วนท่านถนัดไปข้างใน เมื่อเสร็จการ
รับประทานอาหารแล้ว จิตกษณแยกกับยศวรี
เธอตรงเข้าห้องเบ็ดหน้าข้างออก ทรศกั
นั่งลงบนเตียงนอน มองออกไปที่เขตคัส
ของนากยพาทกณ ชั่วครู่ภายหลังของเธอ
เป็นเงา ๆ แสงอยู่ทันนี้ ยังอยู่แต่เพียงจะค้น

หา ความรัก—ความอาลัย และชีวิต
แห่งเกาะภูเก็ตผ่านไปแล้วทุกขมทะเลที่พยอน
หลังไปฉิว ๆ ท่างไป—ร่วงโรยไป วันข้าง
หน้าจะกลืนให้ลบลสูญ—แล้วชีวิตใหม่—เฮอ!
ใครจะทายได้เล่า?

เพื่อกันความคึกคักทั้งซ่าน หยิบเอาหนังสือ
ชาวซันอันวางรับใจ จนรู้สึกว่าง วาง
หนังสือเอนตัวลงนอนแล้วเลยหลับไป. ทันที
เพราะหุสมีผลเสีย:—

“เล็ก—เข็นอะไรไปละลูก? — มาเร็วหรือ?”

ล้มตาขึ้นก็เห็นคุณพระยืนอยู่ตรง หน้าค่าง

เธองรีบลุกขึ้นไหว้ยศ

“เล็กหลับไปละคุณพ่อ—!” เธอตอบ

เขา ๆ “เห็นจะเข็นแล้ว—แห่ม! เล็กหลับ
นานเชียวหรือคะ?”

“อ้อ!” คุณพระพระยกหน้าพลางเกาะเท้า
ยศจรากกลิ้งลงก้นกรอบนหน้าค่าง “— ห้อง

ของเล็กสบาย—ห้องพ่อร้อนหน่อย คดเย็น
ลูกแสงแดดส่องเต็มที—เคยงัดงอนคร—”

“นกวรี อรรมราช—หรือคะ เล็กถึจะ
ออกไปก่เหมือนกัน—” เธอรีบแจ้งเจ้า

ห้องอาหรและแต่งตัวเสร็จ คุณพระนำออก
มาทบนาคาพา เป็นสถานอันแรกทีเธอรู้สึก
เบิกบานใจ

ดวงอาทิตย์เรือง ๆ จวนจรทิวไม้ไกล
ลับเบื้องทิศตะวันตก ส่องรัศมีแดงเรื่อ ๆ รัย

ท้องทะเลแลละเลื่อมกังจะโศกสง. กำลังเย็น
ภาพที่เข็นตา ยวกลกับความเปล่าปลอกทั่ว

ทุกทิศ. ลมพัดโชยอยู่เฉื่อยฉิว เสียงรัย
เรือเบียดยาวสองครั้งแล้วย้ายหัวตรงเข้าไปถึงจะ

คามควงอาทิตย์ที่ใกล้จะระลาโลกอยู่รอน ๆ ผู้
โดยสารถจะชนทันครท่างก็เตรียมเข้าของและ

เสียง โห่ กน อ้อ อึง — เรือแล่น ไกล เข้า ไป
— ใกล้กันเห็นกะโม่ไฟถนัด มีเรือเล็กหลาย

ลำยรรทุกผู้โดยสารและสินค้าออกจาก ท่าตรง

ส. โพธิ์ศิริ

มโน

มา แล้วกลับไปตามอีก อยู่หลายเที่ยว
ร่วมช่วนพิการภัยเขยกันไ้ ผู้โดยสารที่
มาใหม่คราวนี้ โดยมากเป็นจีนกับแขกแทน
ทั้งสิน คุณพระลงไปพบกัยมีครสหายที่ไ้
ทรายและมากอยส่ง จิตตขึ้น คงยืนเกาะ
ลูกกรงอยู่บนคาคพา พระอาทิตย์ ลัยไปแล้ว
พระจันทร์เจ้า ผลัดโผล่ขึ้นท่ามกลาง กระแส
น้ำอันเขียวสดของทิศตะวันออก ไขแสงอร่าม
รุ่งกิงพากันนอนบนละลอกเขยๆ สะท้อน
เพียงถอนใจ.

๑๘ น. เศษเสี้ยวการรับสั่งสินค้าและผู้โดยสารแล้ว
เรือก็เริ่มใช้กรออกเคียวไ้
คนใช้จีนนำอาหารเย็นมาให้จิตตขึ้นบนคาคพา
โดยคำสั่งของคุณพระผู้บิดา. แสงจันทร์—อา
กาศบริสุทธิ์และความงามของท้องทะเลในยาม
นี้เป็นแรงทึงหวัใจของเขไ้. ไม่อยากจาก
ไปข้างล่างซึ่งเต็มไปด้วยเสียงไล่เลซึ่งผู้โดยสาร
และแขกคงว้ระพคเพื่อประกวความ
ถึง เสริ้จากอาหารเย็นเอือจึงลุกจากเก้าอี้
ก้มหน้าเคียวไปมา ปล่อยหัวไ้ล่องลอยกลับไ้
คิดถึงความหลังคิดถึงเพื่อนที่เคยรัก เหมือน
จิต—วิมล—และจินกา บ้านนะเป็นไฉน?
อีกกัยเอือระไ้กลับเขยเม ภักดิ์—เกาะ อันเคย
ประสาทความสุขมาแต่เยาว์—การณ่ภายหน้า

ยังหนักท่น่วง—ชีวิตใหม่—พระนคร—และ
ที่สุดคูน—อา! ไ้โรจน์—ไ้โรจน์—!”

เธอหยกซงกั เสียงผิวปากเขาๆ ทำนอง
เพลงเขมรพวง—และ เมืองเขยหน้าขึ้น—โอ!
คุณพระช่วย—นั่น! เธอประสพความ
ทึนไ้จนมนง—!

ตรงขึ้นไ้ทิศขึ้นจากเคียน ท่ามกลาง
แสงจันทร์อันวลจำ ภาพร่างชายหนุ่มสวม
เสื้อเชคขาว นุ่งกางเกงแพรสัเดียวกัน
หัวผมเขยไ้ข้างซ้าย เขากำลังเคียวเงินมาพาลาง
ผิวปากอย่างไ้เย็น นันคากัยเขยของสั—ที่
ดวงจันทร์ ไ้กลัวยจน— จิตตขึ้น
อุทาน— “นายทุระ!” แล้วกัย
ตะลึง—!

ชายหนุ่มหยุดทึงเท้าที่เคียวและผิวปาก ทำ
ทางคินเคียนปานๆ กัน นังอยุกยทลคู้ทึง
แล้วกัมีคัระลงทำความเคารพ อย่าง นอยน้อม
พร้อมกัยพคเสียงแจ่มใส—

“ขอรับไ้—คุณจิตต์! คุณตกไ้
มากหรือ?”

“ตกไ้!—เปล่า!” เธอพยายาม
ระงับความคินคิน “—แปลกไ้ ไม่
ใช้แค่ตกไ้—ทุระนะเอือะไ้ไ้ไ้?”

“ยังไ้คู้เอือะแน—” เขาคอยทึง

พ. ศ. ๒๔๗๓

โชค และ ชีวิต

จะสงสัยตัวเอง “—แต่ผมจันทานนครา—
และไปค้อไป—คุณพระมาก้วยหรือครับ?”

“คุณพออยู่ข้างล่างเธอไม่เห็นค้อกร?”

“อ้อ!—ถ้าจะเป็นเพราะ ความ รวยของ ผม
จึงไม่ทันสังเกต—แต่กักแล้ว—เวลานั้นผม
ยังไม่ถึงใจจะให้ท่านพบ และให้ใคร ๆ เห็น”

“ตกลงถึงกับของฉัน—เสียใจที่—”

เขาซึ่งพบก่อนเธอจะลงพร้อม ก้วย โยก
มือ “—เปล่า!—เปล่า!! ผมทั้งใจ
และยินดี โดยแท้ทุกคุณ แก่สำหรับคน
อื่น—”

“—เธอ หัน มา มา—ทู่—หัน—”

เธอพัก อย่าง เกรงกลัว เขาก็ คืบระยับ
“—ครับ—เพื่อ ความ อิศสระ—เพื่อ ชีวิต
บริสุทธิ์—ผมจำต้องหัน—หนีไป”

“เหตุใดจึง ต้อง เป็นถึง เพียง นั้น—ทู่!
ฉันไม่นึกเลย”—เธอกล่าวลอย ๆ

ทู่ ถอน ใจ เขย่งผู้มี ทุกข์ พง ระบาย
ความอึกอั้น—ส่งสายตาอันเซื่องซึม ลอยไปใน
ทะเลอย่างไม่มีจุดหมายนาน—จิต ชื่นเหี้ยม
คุกริบ ๆ ซึ่งนอกจากเธอกับทู่ผู้มีฉายาว่า
“โจ” แล้วก็ไม่ใครเลยที่นั่น เมื่อเธอ
ทวนนึกถึงความโหดร้ายของชายนั้น ความ
หวาดหวั่นก็เข้ามาร่ำความรู้สึก เธอขยิบ

ทู่จะเกริกกลัลงบนโคลนห้องล่าง ก็พอ
ทู่หันหน้ามาโดย เร็ว—จาก สายตาที่เต็มไปด้วย
ก้วยแววอันอ้อมเชิงวังวน พร้อมกันนำเสียง
สุภาพ คล้ายกับจะมีอำนาจมืดเธอไว้ตลอด
กาย จิตที่ชื้นค้อย ๆ หันกลับมาซ้ำ ๆ อย่าง
ลึกลับ—

“คุณจิต ชื่น—”

เขาขานนามเธอ
อย่างละห้อย “—ความ เชื่อในเกียรติยศ
คนอย่างผมนั้น ห่มไปเสียแล้ว—คุณกำลังจะ
หันผม—หนีหรือ?” สัตว์ที่รักชื่อนี้เปลี่ยน
เป็นอันโยน มองดูเขาด้วยความเวทนา แต่
ไม่พูดว่าจะไร

“ไปรัก—เด็ก” เขาพูดออกไป “ไปรัก
ให้เร็วเท่ากับผม คุณจิต ชื่น—อย่างนี้—ถ้า! ผม—
ถ้าไม่ เป็นการ ฝืนใจคุณ ผมอาจตอบ บางสิ่ง ที่
คุณ อยากรบาย—ให้ทราบ—แต่คุณจะไม่ฟัง
ล่วงหน้าหรือครับ——ผมขอจริง!”

จิต ชื่นนั่งลงบนเก้าอี้ อย่างเงย ๆ และ
เขาก็นั่งลงอีกตัวหนึ่ง แล้วพูดว่า—

“ขอขอยกคุณที่กรุณา—ผมแน่ใจว่าจะต้อง
บอกกับคุณเป็นคนแรก—” —หยุดนึกหนึ่ง
ก็จะทำความตกใจ “—ข้างเถะ แม้คุณ
จะไม่เชื่อถือ—ผมไม่มีหลักฐานอะไรมายืนยัน
ให้—นอกจากคำพูด และความจริง—” —ใน

ส. ไพฑูริ

มิน

ภูเก็ทเคียนซอของผมน้า—ทู่ระ !” เขา

“แต่—ทู่ระ เธอไม่ไ้เข้าเขาหรือ ?”

หยกอย่างออคอกใจ.

จิตต ชน พมพ้า

“ในภูเก็ท—ฉันรู้แล้ว” เธอพูดเมื่อ
เห็นเขานั่งไปนาน

—๘—

“—ท้อยากรู้ต่อไป—ถ้าเธอไม่ปลกัก
ในส่วนตัวของเธอ—ฉันต้องการ ทราบความ
จริง—”

ผมนจะเล่าความจริง !
ตั้งแต่ผมนออกจากบ้าน ไปทำการ ในหนาท

“ทู่ระ ! ฉันนายเกตุผู้จัดการเหมืองแร่
—ตาย ! เวรเอ๋ย !” เขาพูดค่อเสียงเครือ ๆ
“ใครจะบอกไ้—ใครจะเป็นพระยานไ้—แม้ผมน
ปฏิเสธ”

ผู้ช่วยของ นายเกตุ ผมนทราบที่ว่า นายเกตุ
เป็นคนเห็นแก่ตัว—เขาเปรียบผู้ช่วย กุลิน้อย
คนนักที่จะไม่ถุกเขาคักเงิน ซึ่งต่างทำด้วย
ความมุ่งหวัง และเห็นแก่ตนเอง แต่นั่นไม่
ร้ายแรง เท่า ๓ เดือน ก่อน หนาทที่เขาจะถูก

“ความจริง เป็นพระยาน—ความจริง ซึ่ง
ไม่ตาย” เธอเตือน “—ถ้าเธอไม่ไ้เข้าเขา”

ฆาตกรรม คุณจิตต์—นายเกตุ ไม่จ่าย
เงินให้กุลินเลย เดือนแรกที่เคยจ่ายวนที่ ๓๑

“—ไม่ไ้เข้า—ไม่มีส่วน ร่วมมือเลย—
ในนามของพระ ผมนไ้เกลี้ยข้อ” เขาพูด
หนักแน่นถึงคำปฏิญาณ

ผิดไปวนที่ ๑๕ ถึงวนที่ ๑๕ ผิดคอดถึงสิ้นเดือน
เงินทั้งหมดเขาเอาไปเล่น การพนัน—บ้านเรอ
หญิง— ตกถึงเดือนที่สอง ก็พอผมนไ้ปลง

“ก็ทำไม ไม่แข็งแรง กับเจ้าหนาท—ทู่ระ
แล้วเธอทำร้ายคำรวร และ—และ—หน—”

พวกกุลินพากันมาอ้อนวอน—พอง, ให้ผมนช่วย
ผมนไ้ไปหาเขา ๓ ครั้งพูดถึง—เรอเงิน ครั้ง

“นอกจากพระ, —เทพยเจ้า, ซึ่งจะอ้าง
มาไ้การ เป็นพระยานไม่ไ้แล้ว ผมนจะนำ
หลักฐาน อะไ รมาแสดงไ้ เจ้าหนาท เขา เชื่อ
ผมนอยู่กับผู้ตายในท้องคนเคียนกำลังถึงมคจาก
อก เป็นคุณแก่เขอไม่ไหว ฉะนั้นเจ้าหนาท
ซึ่งมิใช่เทพยเจ้า จึงควรเขายับผมน—”

แรกเขาพูดผิด ครั้งที่สองเลยพลาดหาเหตุ
จน ผมน ขยาก ไม่กล้าไป พระเป็น พระยาน
ผมนเด็ก—เงิน ที่ผมนไ้รับความกรุณาจากคุณ—
พระเกียรวยรวมไว้รวม ๕๐๐ ผมนไ้แจกจ่าย
จนเจอ ให้ กุลิน ที่แรนแคน และ ไ้กล่เกลี่ยเรอ
เพื่อความสงบ เพราะผมนยังใหม่ต้องานครัน

พ. ศ. ๒๔๗๓

โชค และ ชีวิต

ระนำความมาเรียน คุณพระ ก็เกรง จะเป็นกา
รกวททั้งความเสื่อม จะเกิดขึ้น แก่นายเกตุซึ่ง
ผมหวังว่าเขาอาจจะก็ได้ จึงพยายามสย
ไว้. ต่อมาอีก ๑ เดือน ความมอทยากยาก
แค้นเนื่อง จาก กุศลไม่ได้รับเงินเดือน ครอวยทวี
กุศลราว ๕๐ คนมาหาผมที่ ๆ พัก เช่นวัน
เกิดเหตุ ขณะที่ผมกำลังจะอาบน้ำ แล้วยก
กยผมอย่างเด็กชาคว่า ถ้าพวกมันไม่ได้รับจ่าย
เงินเดือนคงเกิดเรื่อง ผมขอรับอย่างไร ๆ
ก็ไม่ยอม ที่จริงพวกนั้นพากันเห็นใจ—รักใคร่
นับถือผมทุกคน พวกอย่างใดเคยเชื่อถือเสมอ
แต่เวลานั้น คุณจิกก็ เอ๊ย ! เจ้าสินหัวหนากุศลถึง
กับกรายผม พวกพร้อมกับน้ำคำร่วง—ขออย่า
ให้ผมทราบห้ามมันเลย มันจะไปพุกกับ
นายเกตุเอง ผมคิดว่าบางที อาจจะทำให้
นายเกตุ ใจอ่อนลง ได้บ้าง จึง ยอม ให้ มัน ไป
ตั้งไว้ว่าอย่าสำเร็จแล้ว จะตามไป ที่หลัง—พอ
เสร็จการอาบน้ำแต่งตัว ออกจากบ้าน ราว ๑๗
น.เศษ ถึง บ้าน นายเกตุ—เข้า ประตูบ้าน
ซึ่งเข็ดไว้แต่ไม่เห็นใคร เข้าใจว่าพวกนั้น
ยังมาไม่ถึง จึงเคาะเข้าประตูชั้นบนได้ ไกลสัก
๒ ชั้น ความประหลาดใจอย่างเหลือล้นยังเกิด
ขึ้นแก่ผม เพราะเสียงคราวๆคนที่จะชักใจ
พร้อมกบเสียงกันรณ ผมรีบขึ้นบันไดโดยเร็ว

พอถึงหน้ามุข สายตาก็จึงภาพน่าสยวสยอง
นายเกตุนอนคว่ำหน้าอยู่ ด้วยเลือดสกล ๆ
กำลังไหล ในห้องรับแขกซึ่งเกลื่อนกลาด
ไปด้วยโต๊ะเก้าอี้ล้มระเนน ผมยืนตะลึง
ตัวชาไปหมดคิดว่าหัวใจหยุดทำการ พอรู้สึก
ได้สยวสยองความสยวสยองผมไม่ได้อีกอะไร
โศกเข้าไปประคอง เขาไว้ เรียกคน ให้มาช่วย
แต่เปล่า ! ในบ้านนั้นจะมีใครอยู่สักคนก็หาไม่
ผมอุ้มเขาขึ้นให้นอนบนเก้าอี้ยาว เลือดไหล
จากแผลไม่หยุดเขือนผมหมดทั้งตัว มีกตใช้
ประหารคงติดอยู่ไคร่ราวมนเมืองซ้าย—อ้า !
หัวใจ !

นายเกตุล้มคาบ้นขึ้นมัวร้องมายังผมอย่าง
ประสยวสยอง พลางแน่นท่า และ ครวญคราง—
ในที่สุด ทา กบฏ สะท้อน ครวณ—ตาย !
คุณจิกก็—เขาสนใจในอ้อมแขนของผม”

พระ หยุคพลางระบายลมอย่างท้อใจ
จิกขึ้น หน้าสยวส และ พมพา ด้วย ความ
สยวสยอง—

“ร้ายกาจ—ใครเป็นคนฆ่าเอกราย
หรือ ?”

“—พวกไปประเ็นยาไป ผมไม่เห็น แต่
คาดว่าพวกนั้น—พวกกุศลนั่นเอง ! ฆ่าแล้ว
มันก็พากันหนีไป

ส. โพธิ์ศิริ

มีน

ผมลุกขึ้นออกจากกอนายเกตุพอสุดปลาย
ก็ได้ยินเสียง “จ๊—จ๊, คนนั้นชำนาญเกตุ”
พร้อมกันเจ้าหน้าที่—คำรวกรเข้ามา ผมเพิ่ง
รู้สึกตัว—โชคชะตากำลังเข้าตัวร้าย นอก
จากนั้นผมจะเอาอะไรรู้ โดยหลังซัดฝ่าพาลง
โยกมือร้องว่า “—ผมไม่ได้ฆ่า—”
แต่ใครจะฟังเสียง รัฐบาลผมมันเย็นพระยาน
ยืนอยู่แล้ว คำรวกรเข้ามา—ผมมาถึง คุณพระ
รัตนตรัยทรงช่วย ก่อนจะรวมมือผม—ผม
ก็เหวี่ยงอย่างซอทาง จำเข้าหน้าหยาบไปทั้งคู่
พอเขาค้างหลักได้ก็ร้องให้คนที่หมู่กอยู่นั้นช่วย
อนิจจา! คุณจิตต์ ผมคนเกือบแท้ ๆ ในที่สุด
ก็ถูกจับได้ แต่—พระยังทรงโปรด ชดเชย
ที่พวกนั้นจะมีมือผมไขว่หลัง ผมก็ยกเข้า
ยออกคนข้างหน้าพอเซ ขออภัยคุณจิตต์ ผม
เลยถอยสองเท้าหกดคะเมนข้ามศีรษะคนข้างหลัง
ที่กำลังมก พร้อมกันก็ออกประเคเข้าอีก เก็ก
จริง ๆ พวกนั้นพากันละทิ้งหมก เป็นโอกาส
ของผมแล้ว ผมโคกลงบันได ดูเหมือน
เหยียบขึ้นแรก แล้วขึ้นสีกก็ คือ ขึ้น ออกได้
วังลึกเข้าข้างตรงไปข้าง ทั้งความ อลหม่าน ไว้
ข้างหลัง จิกเข้าของที่ทำเย็นเปลี่ยนเครื่อง
แต่งกาย เสรีรอกเกิร พักบ้านหลวงนิกิ ๑ ใน
คืนนั้น ทราบว่าคุณพระไปเหมือน คุณ

เหมือนจิตต์ ไปนอนกับคุณ ผมบ่มีความไม่
แพร่งพรายเลย อยากจะไปเยี่ยมคุณแต่เกรง
ว่าเรอบอกคุณไม่ได้และเรื่องก็ระเสียบมากขึ้น
คืนนั้น ทั้งคืน ผมนอน ไม่หลับ—นึก ถึง โชค—
แล้วแทบสอเน โอ้ ! คุณจิตต์ ขอรับ—ผมได้
ชื่อว่า อายผู้ร้ายฆ่าคน—อนิจจา—โชคเอ๋ย !”
เขาหยุดก็อึกคร้งหนึ่งคล้าย จะท้อค่าน กับความ
ระทมใจ

จิตต์ ชื่น รู้สึก ว่า น้ำตา กำลังวิ่ง ขึ้นมาที่
ขอบตาด้วยความสงสารจับชั่วหัวใจ เมินหน้า
ส่งสายตาไปในทะเล มีละลอกน้อย ๆ แล่นได้
มากระทบข้างเรือแล้วแตกกระจายไปแสงจันทร์
อยู่พราว ๆ—อา! ชีวิตของมนุษย์ขึ้นลงเกลือก
อยู่กับโลก แล้วก็แตกดับไปตามวาระ—ภาวะ
แห่งกรรมเวร ใครรู้ล่วงหน้า ได้เล่า ?
เบื้องหน้าจะมีอะไร มากักค้นให้กระทบกระทั้ง ถึง
ย่อยยับ—ซอกซ้า, ละลอกน้อยกำลังกลิ้งอยู่
นั้นก็เช่นกัน จะรู้หรือว่าเรือใหญ่—เฮอ !
ตัวโชคได้ ก็กลัวจะทำลายเจ้าอยู่—”

“คุณจิตต์—” เสียงเสียงแหบเครือ
“—พระจันทร์เย็นพระยานในความบริสุทธิ์—เป็น
เพื่อนเกิรทางของผมในคืนนั้น จากเหมือนแ
ถึงบ้านคุณหลวงนิกิ ๑ ๓ ชั่วโมงเพิกาศึกษ และ
รุ่งขึ้นผมต้องเกิร จากที่นั้น ๑๕ วัน ข้างที่

พ. ศ. ๒๔๗๓

โชค และ ชีวิต

กลางคืนก่อนเที่ยงก็ออกเที่ยวจนถึงนคร ฯ
และในที่สุดก็พบคุณ——”

“ทระ——” เธอขานชื่อเขาด้วยความ
ลำยาก “—แล้วต่อไป—เธอจะทำอย่างไร
ชื่อของเธอยังไม่ลงเขาอยู่ทุกที่—ทุกที่!”

“ตามแต่เวร——” เป็นเสียงตอบหมก
ห่วยใบ, “—กันทร, พาชักอันหมกคำ
หลักหิน ไปตามเรื่อง—ผม มีเงิน อยู่พอจะ
ช่มพร—แล้วต่อจากนั้น——” เสียงของเขา
หายเครือเขาไปในลำคอ เพราะความตื้นตัน
นั่งไปสักครู่ซุ่มใจเย็นปกติได้ จึงพูดต่อไป
อย่างขึงขัง “—เปล่า! —เปล่า!! ผม
ไม่วอนใจอะไรแล้ว—เชื่อโชค! สุกแต่จะ
ขึ้นกาล ถึงคราวเคราะห์ แม้จะนั่ง ทนทุกข่มัก
ไม่พ้นไปได้ เพราะฉะนั้น—ข้างมัน——”

“แม่ทสุก—เธอจะถูกเขาจับได้” พุก
ขลุ่ยลอย ฯ

“ทริบ—แม่เขา จับได้—และ—ต้อง จับได้
ผมจะหนีไปไหนพ้น”

“เธอสารภาพหรือ?—ทระ———โอ!
พระ ทรงโปรดเด็ก——เธอ ไม่ได้ ฆ่าเขา—ฉัน
—ฉันเชื่อ!”

“น้ำใจ คุณอาว์ ถึง พระจันทร์—ถึง มหา-
สมุทร” เขาพมพ้า

“ผมคงจะสนใจ—ผมใจพอ แม้ ใครจะ
ควานหาผมว่า เป็นอภัยผู้ร้าย——แต่ก็มีคุณ
คุณจิตชื่น, ไม่เชื่อเช่นนั้นคนหนึ่ง—อา! มี
คำเท่ากยทั้งโลก พวกมัน สรรเสริญ—แม้จะตาย
ไปตามอาชญาแผ่นดิน ก็จะไม่เสียความสัจ
ของผม—พระคุณที่เธอเพอ—ของคุณไปจนลม
หายใจครั้งสุดท้าย——”

“อะไรบ้างที่ฉันจะช่วยเธอได้ ทระ—เธอ
มีคุณต่อฉันมากมาย ถ้ามีสิ่งใดที่ฉันจะช่วยได้
ขอให้คุณได้ ทบทวนบุญคุณ ของเธอเด็ก—เงิน
ค่าใช้จาย มีพอ หรือ?” เธอกล่าว อย่าง
จริงจัง สระกกลั่น ความสงสารอย่างลำยาก—
หยิบเงินจากกระเป๋ายื่นให้ “—โปรดรับ
ไปใช้—เขาไปเป็นเพื่อนตัว—อย่าคิดว่า——”

คำที่อสาสนกันขณะที่ยืนให้ แว่วคาของ
จิตชื่น นั้นเต็มไปด้วยความเวทนา—อ่อนโยน
ส่วน ทระ — เป็น ดวงตาที่ รู้สึก ถึง ความ
อ่อนน้อม และรู้สึก มองดู กังขงข้าทสุก—
ทระ เป็นฝ่ายหลบลงเบื้องต่ำ พร้อมก้มส่ายหน้า

“—เป็นบุญของชีวิต—เป็นคุณอันใหญ่ยิ่ง
ของคุณ—คุณจิตชื่น ขอคุณจงประสบแต่
ความสุขความเจริญด้วย ผลอันนี้—เงินของผม
มีพอแล้ว——แต่ฉัน คงไม่ยื่นประโยชน์ต่อไป
สักกวัน——”

ทำงานนั่งเขียน — ใ้กินแต่เสียง คุม !
 ผา^๕ข้า^๕ ! ซึ่งเรือชาญสมุทร ทำการพันคลื่น
 อย่าง เข้มแข็ง เข้ายกเสียงเครื่องจักรคราว—
 และมีลมพื้ทว้อ ๆ มาข้างคราว คนข้างล่าง
 คงพากันหล่นนอนจมใ้ดินเสียงเลย จิต^๕ช่น
 ขยับตัวลุกขึ้นอย่างอ่อนเพลีย !

“กึกแล้ว—คุณจิต^๕ ! ไปนอนเสียเด็ก
 ผม^๕จะไปส่ง” ทุระ พุกแล้วลุกขึ้นยืน—กาล
 ภายหน้า—นั้กมาก ก็เป็น กังวล—ปล่อย มิน
 ไปตามแรงคิด^๕ว่า—

จิต^๕ช่น ตันใจจนพุกไม่ออก เธอสงสาร—
 เวทนาในโชคของชายผู้^๕เสียเหลือเกิน เกิ^๕
 ลงยืนไ้^๕ช้า ๆ ถึงข้างล่าง ๒๒ นาฬิกาเศษ
 ห้องคุณพระยังแง้มไว้ เธอหัน มาบอกกับทุระ—
 “นั่น ! ห้องคุณพ่อ เข้าไปชี้—ไปบอก
 กับท่าน—”

“ขอบใจ—แต่อย่าเลย ระวังท่าน
 เปลา^๕ ๆ” เขาตอบ และก็มีคิริระ “ผม^๕จะ
 แยกไปทางโน้น—ราตรี สวัสดิ์—คุณจิต^๕”
 พุกแล้วก็เดินจากไป เธอตามส่งก้วยสายตาอัน
 เข้ม^๕ซึ้งจนลนัยเงามืด หนกลับไปที่ห้อยคุณพระ
 เคาะประคองเสียงหวานแถมเศร้า—

“ราตรี สวัสดิ์ ค่ะ คุณพ่อ ทรึก ของเล็ก”
 “เข้ามาก่อนซึก^๕—พ่ออ่านหนังสือเพลิน

ว่าจะขึ้นไปตากอากาศกับ เล็ก ลิมสนิท” เสียง
 คุณพระตอบ

“กึกแล้วค่ะ—เล็กไปนอนละ—ราตรี สวัสดิ์
 ขอใ้^๕คุณพ่อห้อยเป็นสุข”

“—คิ ! พ่อก็ จะนอน เหมือนกัน—อ้อ !

๔ ทุ่มแล้ว—เออ ! ราตรี สวัสดิ์หนูเล็ก !

เธอเข้าห้อง ใ้^๕กลอนแล้วก็มีตัวลงนอน
 ทั้งเครื่อง แต่งกาย สำรับนั้น อ่อนเพลีย ทั้ง
 ภาย—ใจ แต่สมอง ยังทำการไม่หยุดหย่อน
 พยายาม ระวัง พลิกแล้ว กลับเล่า สักชั่ว
 นาฬิกาจึงไ้^๕หลับลง

—๕—

เที่ยงคืน ทุกสิ่งทุกอย่างจำไว้ด้วยความ
 เจ็บ วิญญาณ ของ ผู้^๕ที่หลับไหล ผากไว้ กัย
 ดวงจันทร์ และน้ำในสมุทรอันอ้างว้าง ชั่วค
 มอยไว้กับการเคลื่อนไหวของลำเรือ ซึ่งอยู่
 ในความระวิงวักของนายเรือ และเวลานัก
 หลับ คงเหลือเพียงช่วงไฟ ช่วงเครื่องเท่านั้น
 เรือ ชาญสมุทร คงแล่นเท่ง อยู่ กลางทะเล อัน
 ไกลลิบไม่เห็นฝั่ง

ภายนอกแสงจันทร์นวลระเงาทำมกลาง
 ผ่นน้ำอัน เรียบราว—มี เต้น แต่ น้อย ๆ กัง
 เท่กล่อม ผู้หลับอยู่ในอก ใ้^๕เป็นสุข—ไกลจาก

ส. โพธิ์ศิริ

มีน

ฝั่ง ! ที่ประทุ และ รวดเร็ว กุส่ายฟ้าแลบ
มือ ของชายในเครื่อง แต่งกายขาว ไคตัวคอก
เจ้าชายก็ก้มพระไว้ทันท่วงที ก่อนที่หมอกของ
มันจะทำการสำเร็จ

“สัตว์นรก” เสียงผู้เข้ามาชักขวางร้อง
สำคัญ ร่างของเธอดูคล้ายออกจากรนทรา
ไต่ถอย จิตตชน ถอยห่างซิดอย่างตะลึง

เจ้าทมิฬ เอามือ ไชวคว่ำ ข้างหลัง และจับ
ชายร่างเล็กไคทรงขึ้นแวบยกขึ้นก้มก้างแรง
ร่างในเครื่องขาว พุ่งสูง ในท่า หกคะเมน ข้าม
ศีรษะผู้จับไปข้างหน้า ทุ่มโครมลงบนเตียง
นอนของ จิตตชน

“ผี—ตายแต่เธอมึง—อ้ายกระยา” มัน
สำราญ และ ไคถนไปซ้ำ แต่ถูกย่นควยเท้า
ทรงขบคอก ถางมือ ถลาศีรษะ ทิ่มเข่ากับฝ่าเท้า
ครั้น เขาไคทตามลงไปและกอดปล้ำกันกลม
กลางพนักห้อง ผลักเปลี่ยนถลึงไปมา

จิตตชน มือ ทายไว้ ที่ ทรวงอก ชน สันเทม
ความกลดงจกซิดตึก ขยิบจะออกจากห้อง
พอคิดรู้ว่าทกลึงไปขวางประตูไว้ หมกโอกาส
มอหทางหนือรอบ ๆ ห้องไม่มีผล ทันใดนั้น
ชายทมิฬพลิกกลยขึ้นทักชกชายร่างเล็กพร้อม
กับสองมือเค้นคอ แล้วลากไปไกล หนีห่างทำ
ที่กระโยนลงทะเล แสงเดือนย่ำคล้อยลอค

เข้ามาฉายให้เห็นดวงหน้าอันคมจำ ท่ากำสนิท
ทั้งคู่ แต่เหลือกลาน ผมเส้นสรวยนนั้นยังเหยียง
และเสื่อเช็ดขาวชาควัน— “ว้าย !—ทุระ
ตายแล้ว พระช่วย” จิตตชน อุทานพลาง

ขมมือชนยกหน้า—เซ—ชวน”
“เฮ้ย ! ใครนั่นไวย—จัน” เสียงทาง
ประตู พร้อมกับ มีคน ออกแน่น และ ย่อย ๆ เข้า
ประตูศรวระคน

เจ้าร่างทมิฬผู้ถูกเรียกนามว่า จัน ร่างมือ
จากคอ ทุระ หนีมาโดยเร็ว หอยพลางคอบ
อย่างไม่ค่อยเป็นภาษา “—อ้าย—อ้ายหมอ
อ้ายหมอ—ฮะ ! คนนี้ ง่า—นายมากู—”

ไม่ทันซึกคำก็ถูกหมักซังทุระปลัดขอย่าง
เต็มฝีมือครั้งสุดท้าย “เสียงพลก” ทรง
ซากรไรโร มันทำอาการตาเหลือก และคน
พรวก ๆ อยู่กับที่

พวกใหม่ถ่มเข้ามา พอ ทุระ ถูกตั้งตัวไค
จิตตชน โผเข้ากอดอย่างหมกสนิท

“คุณทุระ—”
“อ้าว—สิน”

สองเสียงประสานกัน พวกอื่นหยุดซังก็
จิตตชน ไคสิดัง เสียงไปยืน ข้างหลัง ทุระ แต่
มืออันสันนระกัจับ ทุระไว้แน่น

“คุณมาอย่างไรกัน ?” ในที่สุดเจ้า

พ. ศ. ๒๔๗๓

โชค และ วิจิต

หัวหน้าเขยขึ้นก่อน

“ก็สินละ?” พระยอนถาม

“ตามหน้าที่ของผม—เท่าที่เห็นแหละ”

ตอบทันที

“แกปล้นเรือ? สิน! พวกนักล้นของ
แกหรือ?”

“ใครจะยอมออกขาย” สิน ตอบเสียงเข้า

หาหลัก “—ทางตรงไม่ได้ก็ต้องกระเสือกกระสน
ไปตามเรือ ออกจากเหมืองแร่แล้วก็หมด
ทางหากิน ความจำเป็นบังคับให้ต้องทำ พวกนัก
เคยเป็นกลุ่มมากับกันทั้งนั้น”

“ไม่เหมาะเลย—” พระ พท “—แล้ว
มันจะอย่างไรอีก”

สินมองหน้าพวกของนครบ ๗ ห้อง หัน
ไปสั่ง “เนคร! เนะ! แกช่วยพะยุง จัน
ไปข้างนอกก่อนสิ”

เมื่อเนคร พะยุงคนเขยออกไปแล้วก็พากัน
กระโดด จากห้อง พรอม กว๊ว พระ และ จิตช่น
จากแสงสะท้อนเงาแว่น ดวงใหญ่กลางห้องวิ-
ประทานอาหาร ฉายให้เห็นพวกมีวิชาชีพ
ทยอยเป็นกลุ่มใหญ่ สิน เติร์ไปหยุกกลางห้อง
หันหน้า มาทาง พระ และ พท อย่าง ตรึง ตรอง
“—คือไป? ผมทำมาหา ทนทาน บิด, คน
ในเรือทุกคน ชีวิต ตกอยู่ในกำมือ ของผมแล้ว

เพราะฉะนั้น ไม่มีปัญหา พวกเราต้องการเงิน
—ทวย เพื่อยังชีพและ—และในที่สุด”

“เราจระมเรือเสีย!” พวกนักล้นของ พท
ขึ้นพรอมกันด้วยวามคะนอง

“ถ้าฉันซื้อสิน! ละเพราะครวนี้”

พระ ถามเชิงวิงวอน “เห็นแก่ฉัน—แก่
พระ”

“ไม่ได้!—ผมเสียใจ พวกเราชักคัก
กำลังต้องการมีชีวิตต่อไป แก่—” สิน
กวาดตาไปจับจองทวงหน้าหวานแลฉ่ำ และ
เคี้ยวซัง ตลอดจนของ จิตช่น ที่สิ้นรักแหวท
อันกว้างของเขาอ่อนโยนลง “—แต่—เพื่อ
เห็นแก่คุณ ผู้มี พระคุณ เคยให้ ความ อุปการะ
ต่อผมมาแล้วมา เขาละละผมก็ระยทให้เป็นการ
ทดแทนคุณ อันนั้น—แต่ที่ว่า ต้องขอ สิ่งแลก
เปลี่ยน—”

“แก่ต้องการอะไรที่ฉันสิน! ทั้งหมก
ทั้งฉันมี ฉันยอมให้ ขอแก่ความปลอดภัย
ของเรือและผู้ โดยสรวเท่านั้น” พระ ทอย
อย่างแนใจ

“มาย—ย้าย ที่คุณ” สิน หรีทาทพ

“ผมขอ—ง่า—คุณผู้หญิงคนนั้นคนเคียว” ชี
ที่ จิตช่น ซึ่งเธอสะก๊ว หน้าผอก ขยับเข้าชิด
พระ สิน พทคือไป “—แลกกับโชคกลาง

ส. โพธิ์ศิริ

ไม้

“อันพระโศกทั้งล้าเรื่อ”

พระ หันหน้ามาทาง จิตชน แล้วหันกลับ
ไปทาง สีน ถามว่า “ແຈະເອົາໄປຫ້າມ—สิน !
ถามเธอ คุช ถ้าเธอ ยอมไป ก็ได้ ฉันไม่มีส่วน
เกี่ยวข้อง—”

จิตชน จับแขน พระ ไม้ แน่น ร้อง ปฏิเสธ
อย่างหวาทกถา “อย่าให้ฉันไปเลย พระ
โธ่เอ๊ย !—ฉัน—”

“ถ้ากระนั้น” สีน พกอย่างขึงขัง “ผม
ก็ยอมไม่ได้—เสียเวลาเปล่า ๆ—สำหรับคุณ
เป็นอิสระได้ ส่วนคนในเรือ อ้า ! ทุกอย่าง
เป็นสิทธิของผลตกอกแม่คน—” สีน เกริ
เข้าไปหา จิตชน เธอ แอบ หลับ พระ ไม้ สิ้น
เร่า ๆ พกเสียงเกรี้ยวแกมสะอื้น “—พระ
—พระ—โอไม่ช่วยฉันเล่า ?

“มาไปช่วยกันเสีย ๆ เอะ แม่สินจิต
ยอกใจอย่าสะกิดไปเลย ฉันรักเธอและจะปล่อย
คุณทั้งหมดไป ถ้าเธอยินยอม” สีน พกพลา
งเอื้อมมือไปคว้า พระ ยกแขนกันไว้

“สิน ! นั่นกระทำการอย่างนี้ไม่เหมาะละ”
สิน ชะงัก “ก็ไหนคิดว่าไม่เกี่ยวข้องละ?”
“ถ้าเธอยอมไป ฉันก็ไม่เกี่ยวข้อง—เธอ
ไม่ยอม—”

“อ้า !” สีน พกอย่างทุเคียด “—ไม่

ยอมหรือ? ก็นักชั้ย ข้ายสินจะฆ่าให้หมด
โคตรเชียวเอ้า ! ทาพระพระมุกไว้ ในห้อง
เอนามันเย็นชื่นร่าแล้วไฟก็จุด?”

“ว๊าย ! คุณพ่อ—” จิตชน ออทาน
สะอื้นไห้ไปทั้งกาย ผลระทาก พระ เธอวิ่งไป
ทูลประทุหึ่งพลากร้องเรียกรำให้ “คุณพ่อขา
คุณพ่อ—โถ ! ยอกชีวิตของลูก—” ไม่มี
เสียงตอบ มีแต่เสียงคนร่นอยู่ข้างใน

สิน หัวเราะอย่างเขี่ยหยัน “ฮะ ๆ—
อย่าเรี่ยกเสียให้ยากเลยแม่คุณ—ผ่านันนุดปาก
อยู่—ไม่ต้องเป็นห่วง แะ ! มาพูกกันดีกว่า
รักตัวมากกว่าพ่อที่ตามใจ ถ้ารักพ่อมาก
กว่าตัว ไม่ต้องทูลประทุให้มือช้ำ สิน จะ
ไขกัญแจให้ และเธอ ไป กับ ฉัน—แม่ จิตชน
ฉันรักเธอ พ่อที่ จะเลี้ยง ให้ มีความ ผาสุก เช่น
เขาอื่น !”

เธอเมยหน้าขึ้นน้ำตาไหลเป็นทางหยกหย้อย
ไม่หยุกหย่อน คำว่า “รักตัวมากกว่าพ่อ ?
หรือ รักพ่อมากกว่าตัว ?” มีน้ำหนักก็คง
คึกและเทียบเคียง คุณพ่อ และคนโดยสาร
ซึ่งมีบุทธรวิธา สามีคอยเขา อยู่ด้วยความหวัง
จะรอไต่เพราะตัวเธอ—ในทำนองเดียวกันทาง
ตรงข้ามตัวเธอเอง ตลอดทั้งล้าเรื่อ และ คุณพ่อ
จิต ต้อง ถูก รมลง กลางสมุทร เป็นเหยื่อปลา

พ. ศ. ๒๔๗๓

โชค และ ชีวิต

อ้า ! คิดเด็กเล็กทางไหน ?

เรือ—”

จิตชนรยรวบรวมความมานะเป็นครั้งสุดท้าย
ก็พ้นขจิกความเกรงกลัวสิ้นทุกอย่าง เช็ก
นำตาจนแห้ง ทรงทวยยืนหยกเป็นสง่า พก
ทวยเสียงแจ่มใสจนทุกคนพากันละลึง—

“ทวยเกียรติยศ—และ—ชีวิต ถ้าเธอ
ยอมไป—ฉันก็ยอมสัญญา” สิ้น คอยอย่าง
ใจเย็น

“ฉันยอมแล้ว—” พกทวยความ

“—นายสิน !” เธอเรียกอย่างอาหาญ
“—ແກ້เคย ทำการไต่รับความร่มเย็นจาก
คุณพ่อมาแล้วแต่หนหลัง—ยั้ง ท่านกำลังตก
อยู่ในอำนาจของแกล—ແກจะฆ่าหรือทำอย่างไร
ก็ได้ทุกอย่าง—”

หมกท้วง “โชกคุณแจให้ฉันได้กรวยคุณพ่อ—
ลา—”

“เฮนเนตร” สิ้น ร้องส่ง “โชห้อง
พระผลทุ่งทชี”

“แน่นอน” สิ้น พกหนักแน่น “ถ้าเธอ
ไม่ยอมไป—ไปกับฉัน—ทางเคียว !”

เนตร ลูกสมุนตัวโปรกเก็บไปโชกคุณแจออก
และแก้มักคุณพระจนหมก จิตคิด โผเข้า
กอดคุณพ่อไว้ สะอน และว่าพัน

“ถ้าฉันเป็นผู้ชาย—หรือ—ไม่มีหัวใน
คุณพ่อ ฉันจะ คอสู กับความตาย แทนที่จะไป
กับแกล—ແກ—เพื่อความรักคุณญ เพือชีวิต
ของคุณพ่อ และผู้ โดยสารทั้งหมดก็ไม่มี
ความผิด—ฉัน จะยอม ไปกับแกล—นายสิน”
เสียงเธอหายเข้าไปในลำคอ อากาสะฮอน
วิ่งเข้ามาปะทะ ความอตกทน ได้ พ่ายแพ้ ไปแล้ว
จนสิ้นเชิง เธอได้สำแดงความเป็นหญิงอีก
ครั้งหนึ่งในระยะที่ติดไปถึงการระคอง จากบิภา
ไปในมือของพวกโจรไปปราศจากกรรม สะฮอน
พลางพก—

“คุณพ่อชา—โม่เอ๋ย ! เวรกรรมของลูก”
แล้วกร้องให้ “—ขอให้คุณพ่ออยู่เป็นสุข
ลูกกรวยลาไปตามเวร”

นำตา ผู้เฒ่า ไหลริน กอดบุตรไว้
“—ลูกเอ๋ย !—พ่อนทำกรรมไว้อย่างไหน ?”
หันไปทาง สิ้น พกทวยเสียงแหบแห้ง

“—สิน แกลหรือ ? เออ ! โทหนา”

“ผมรัก แม่จิตชน—” สิ้นพก กอ ๆ

“—ผมยอมเอาโชคลาก อันใหญ่ยิ่ง พลให้
แก่เธอ—”

“ขอให้ฉัน—อ้า ! เพือพระของแกล—

“ແກก็้องสัญญา—ให้ความ อิศสระแกล พระรัตนทวย—สิน เอ๋ย เจ้าทวยเขาไม่รัก”

ส. โพธิ์ศิริ

มิน

“ไม่เห็น ประหลาด—นอกจาก ยิก พลับ
ไม่รัก ?—เอาเถอะแล้ว^{ขี้}ขี้^{ขี้}เกียจหลง”

“ฉันส่งสาร หนูเด็ก เหลือเกิน—ความรัก
คือ ความสละ นะสิน แกะต้องการให้คนท
แกร็กไปไหนทุกซั่มรามาณกับแกหรือ ? สละ
เสียเด็ก เขากำลัง เติรทาง ไปแต่งงาน”

คุณพระวิงวอน

“ไม่ต้องเทศน์—เฮ้ย ! เสียเวลา—” ลิน
พุกสั้น ๆ นัยน์ตาขุ่นแสดงความรำคาญ “ฉัน
ขอ^{ขี้}เพ^{ขี้}เน^{ขี้}ย^{ขี้}คน^{ขี้}ที่^{ขี้}สุด^{ขี้}กว่า^{ขี้} จะยอมไปหรือยอมคาย
เฮอ ! ภายหลังโคคร^{ขี้}เทีย^{ขี้}หวา—ขอกมา—”

—๖—

ปลายคาพทั้งสอง กวักแกว่งอย่างรวก
เร็ว ค้วยกำลังแรง ขางครึ่งประสานกันจน
เกิกเป็นประกายอย่างน่าสยดสยอง คู่ต่อสู้ต่าง
พยายาม เอาชีวิตชิงกันและกันเป็นจุคหมาย
ฉับยักท่าทาง รุกรีบกะชั้น ไต่และดอยหนี
คล่องแคล่วกว่ากันทั้งสองฝ่าย สิ้นผู้มั่ว่งกำ
ยำใหญ่ พยายามคักทอนศักรของกันเสีย
โดยเร็ว เห็นได้จากกรการกรไล้ที่มั่ว่ง—โถม
ฟันสักรแรงและว่องไว ใช้กำลังเจ้าหักหาญ
พร้อมทั้งไหวพร้อม^{ขี้}ที่มั่ว่งอยู่ จนฝ่าย^{ขี้}พระ^{ขี้}ซัง^{ขี้}เสีย
เปรียบ เพราะร่างเขยบางกว่ากันมาก ต้อง

ดอยรันรวัชระนั้นอยู่ท่าเคยว แม้กระนั้นก็ได้
พลาทพลัง

๑๐ นาทีล่วงไปการต่อสู้ดำเนินไปอย่างรุนแรง
เสียงคาพปะทะกัน เสียงดอยหาญใจ
อย่างเห็นคเห็นอย หอยดอยเช่นลาคัย เปลี่ยน
ฝ่ายรุกคือสินเช่นฝ่ายรับ พระที่เคยดอยเช่น
ฝ่ายรุก—และรุกพร้อมทั้งฟันแทง รวคเร็ว
กว่าคนมือ จนทำให้สินรู้สึกงัง ฟังรู้สึกตัว
ว่าศักรของตนก็อ้อมกำลังไวแต่แรก ผิดกับ
คนทหักหาญจนหมดกำลังเมือปลายมือ ความ
โกรธทวถึงซึกสูง เม็ดเหงื่อ^{ขี้}ผุด^{ขี้}ขึ้น^{ขี้}เต็ม^{ขี้}ทั้ง^{ขี้}หน้า
สยดสาขานในลำคอ พอไค้ซึงสินทะลงฟัน
สุดแรง^{ขี้}ที่มั่ว่งอยู่ ทำให้ลูกน้องผู้เอาใจช่วยร้อง
หนุนอย่างอึ้งอล คุณพระร้องเกือบทระเสียง
หลง และจิตที่ขื่นยกมือขึ้นยกหนาเสีย
ขวัญ—

แต่—พลาท ! พระเอียวตัวหลยไป
ข้างซ้ายนิคหนึ่ง ฟันคัคลงไปโดยแรง ยัง
ผลให้อย่างพึงใจ คาพสินหลกมีอกระเกินกลัย
ชักเอาหัวไหล่ซ้ายของเจ้าซอง เป็นทางยาว
โล่หักโหล พร้อมกับร้องออกมาอย่างคนจะ
สิ้นใจ “โฮ้ย !—พวกเรา—ซำมัน” แล้ว
กุมแผลเซลล์ ในอ้อมแขนลุกสมุนทียนออกมา
รยทันท่วงที

พ. ศ. ๒๔๗๓

โชค และ ชีวิต

และ—ในชั่วพริบตา นั้น ภาพก็ค่อยสลับ
เล็มจากพวกที่ยืนล้อม ก็พุ่งตรงเข้ามาถึงจะ
แย่งกันกินเนื้อของพระเสียบให้หมดแค่นั้น!

“หมาหมู่” พระร้องพลางขับของเค็ม
สามารถ ถอยหลังจนชิดบันได แล้วโคกขึ้น
ไปค้อยที่อยู่บนชั้นที่ ๔ คนไหนแหลมเข้าไป
ก็ถูกทิ่มด้วยภาพร่วงลงมาอย่างออกแรง แต่

จะทำให้พวกกระหายเลือดเซ็ด ซบาก็ทำไม่
ยังทนแน่นเข้ามาทุกที เพราะสิ้นหัวหนำร้อง
ขลุ่ยซ่าอยู่ข้างนอก เจ้าคนหนึ่งกะโหลกเหี่ยย
บันไดชั้นที่ ๓ พร้อมกับฟาดภาพตรงพระ

อย่างอาหาวญ์ เขายกขึ้นรีบเสียบ “ฉิว—
ควว” ภาพทั้งสองหักสะบั้นไปกบมือ พระ
โยนภาพที่เหลืออยู่ แล้วรวบข้อมือเจ้าคนนั้น
ไว้ในทันที ไขเข้ากะแทกตรงอกสูกแรงจนตัว

ลอย เพียงจะข้ามศีรษะของเขาไป และเมื่อ
เขาใช้กำลังแขนชูขึ้นสูง แล้วก็ทุ่มลงมาย
กลางวงซึ่งชุดภาพสลับเห็นอคริยะ เป็นการ
ฝึกคากอย่างมหัศจรรย์ เจ้าหมอนม่อไว

ทหายาก พอพระพุ่งส่งไปกระทบเชิงตะเกียง
กลางห้อง มันถลันคว่ำไถมัน ห้อยโยนตัว
แกว่งไปมาสัก ๒ กลีบ กระเบื้องทองใหญ่
ก็ซอกเสียง “วูบ—โครม” กลางกลุ่มคน

พากันโคกหินชนกันล้มลุกแตกกระวาย ไฟ

ก็ไหม้นิ่งโหลพลุกๆ จากตะเกียงลามไป
ทั่วห้อง ค้างพาดันตกโทะลิ่ง ย่างมีดลัด
โกลไปคว้านำมรดก ย่างถลอกเสื้อ—ผ้า—ทุก
อย่างอันจะมีอยู่ใกล้ตัว ฟาดหมายจะให้คยช
เหมือนยังอยู่ และถลันเป็นเชื้อไฟคิกร่วงโรจน์
ลุกลามไหม้กว้างออกไป—ออกไปจนเจียน
จะถึงห้องน่านนี้—!

ระหว่างที่พากันชุมนุมอยู่กบไฟ พระไ้
โอกาสค่อยๆ เลาะบันได เล็งเข้าไปกระชับ
บอกคุณพระกยจิกคชน “—หินเร็ว—เร็ว

อยู่ข้างท้าย พลังคุดมือสองพ่อลูกวิ่งไปจน
ถึงท้ายเรือพระยงคุณพระลงเรือก่อน แล้วถลัน
ขึ้นมาไม่ทันคยตัว คนกรมาพร้อมกยเสียบ
ระเบียบยัง แสงไฟสว่างโรเรืองสะท้านทั่วทั้งถ้ำ

จิกคชนวิ่งเวียนอยู่กยหทัยไม่ฉวลาโยใหญ่ อีก
ข้างหนึ่งมเจ้าสินหัวหน้าโจไรได้ย อยู่อย่างพล
วันพระเผ่นพรวกเข้าควคคองเจ้าสินซึ่งไม่ทันรู้ตัว

พากันล้มลง ถลันถลอกกันไปตามเสียงระเบ
คณ! อีกควหนึ่งหันสะเก็กไม่ทันใหญ่ปลิวควมา
กำลังแรงเฉียดศีรษะพระ แต่ตรงพอเหมาะกย

เจ้าสิน “โผละ” ทั้งคยเสียงทบมะพร้า
เจ้ามนุยโยพาลันพรากๆ อยู่กยที่ อ้า!
พระ! เวรไ้คยมาสนองเขาแล้ว
พระผละจากทันนั้น ตรงเข้ารวบร่างจิกคชน

ส. โพธิ์ศิริ

มณีน

อัมพวงไปท้ายเรือ—แต่——อินจา! เรือ
ไต่ทางใบแล่นห่างออกไปเสียแล้ว เขาวาง
จิตขันลง คอคก พกอย่างหมกเรียวแรง
“——คุณจิตต์—กรรมของเรา—โน่นเรือใบ
ออกไป—เสียแล้ว—” เธอหันไปเห็นเรือซึ่ง
แล่นห่างออกไป—แล้วโผล่เข้าหาพระ ชะหน้า
ลงสอนพุกเสียดสนระวี

“พระชา—ตาย! เราไม่มีทางรอด—
คุณพ่อ—ไปรอก—”

“คุณพระไปกับเรือแล้ว—รอกอันตราย”
เขาปล่อยมือวาง ที่ สัน เต้นไว้ด้วย ความ รัก
และสงสาร “—ท่านรอกคุณจิตต์—แต่
เรา—”

“ตาย!” เธอรำพัน “—อย่าทง
ฉันนะพระ เราตาย ด้วย กัน—นั่น เรือกำลัง จะ
จม—”

“อย่ากลัว—ขอหัวใจ” ทอด้วยเสียง
มันคง “—ผมจะบอกคุณจนลมหายใจ
ครั้งสุดท้าย! จิตขัน, ไม่ทวายหรือ? ผมรัก
คุณ รักเหลือเกิน! อย่าร้องไห้ผมและทอ
สักคำก่อนจะจมลงเช่นเดียวกับลา ทอว่ารัก
พระของคุณ—ทอซี!

จิตขันเงยหน้าขึ้น คาต่อคาประสานกัน
เป็นทางเชื่อมกระแสน้ำแห่งความรักอันร้อน แร่ง

แล่นเข้าจับหัวใจ และกระพายไปทั่วทุก
หยาดโลหิต รัก! เป็นอำนาจพิเศษและศักดิ์
สิทธิ์เหนือจิตใจ ใ้ประสพแล้วในเวลาอัน
คับแค้นในรวงอันตราย เช่นความรู้สึกใหม่
ของชีวิตที่คึกคัก เบิกบาน! จิตขันรู้สึก
ว่าหัวใจเธอเป็นสุขแต่อย่างว่าง กังไกลอยขึ้น
สู่ที่สูง ทุกสิ่งเลื่อน ๆ ถึงความฝัน, ทอว่า
อันตรายไว้กับวงแขน ในความคุ้มครองของ
เขา—พระ, พร้อมทั้งจิตใจ, “พลังของจิตัน”
เธอพิมพ์ “—เรามา—รู้สึกตัว—เมื่อจวน
จะสิ้นใจ—โอ! พระพ่อขอรัก—เธอเป็นหัวใจ
ของจิตัน—”

พระก้มลงจูบ—จูบและจูบ—จูบที่แนบ—
ที่ดวงตา คลั่งเคล้าไปทั่วทั้งหน้า และใน
ที่รัก ริมฝีปาก ทั้งสอง เลื่อนเข้ามา ประสานกัน
หนักหน่วงนานเต็มความรู้สึก! ท่ามกลาง
อันตรายซึ่งจะมาถึง เรือกำลังจม—ไฟลามเข้า
มาใกล้—แต่ทั้งสองคงมีอยู่—กัวยรสรัก
ชะโลมใจ ปราศจากความหว่นกลัว—!
เรือกระแทกจนใหญ่กลิ้งมาปะทะเสาทั้ง
คู่ เกือบให้คึกคักชีวิตในชั่วขณะ พลันความ
คึกคะเตาตัวรอกก็อุ้ยคียน พระออกแรงกลิ้ง
หีบลงน้ำ แล้วอุ้มจิตขันขึ้นนั่ง เขาคามขึ้น
มาที่หลัง หีบใหญ่ทาน้ำหนักได้พอสองคน

พ. ศ. ๒๔๗๓

โชค และ ชีวิศ

กึ่งพระสมุทระทรวงอนเคราะห์ พอคณชก
หีบห่างสัก ๕-๖๖๖ เสียระเบคคองสคทาย
ของเรอชาญสมุทร ครัน! ก้องไป-สะเทอน
ทัวตามกระแสน้ำ แล้วเรออีกม-จมส์ทอง
มหาสมุทร อนาคต! ชีวิศของผี โดยสารทล
ขังอยู่ในห้องน้ ะมทางรอกโกอยู่หรือ?
อินจา!

จิต ชนชัยหน้าเกลือกอยู่กัไฮล์ คณ รก
อย่างแสนสกละเหยใจ พระจันทร์ย้ายคด้อย
จวนจะลงลิ้นผวน้ำเบองทวนคก ผากแสงสัง
สมุทรอย่างอาลัย ลมพัดแรงหีบห่างรทกหนุ่ม
สาวทั้งคั ไฮล์ตามกระแสน้ำไปโดยเร็ว ใน
ทศกไคย่นแหว่เสียงคณชกหาค อยู่โครม
โครม ทุระลคชนย่นมองไปข้างหน้า

“ถึงฝั่งแล้ว” — เขาทะโกน —
สวรค์ทรวงไปรค-เรารอคทาย —” พลง
หูกเชอชนและกอกไว้ “— โน่น! คำ
ทะคุม ๆ ข้างหน้า — เห็นไหมยอครก !”
“คะ!” ทอญค้วยความยคจินน้ำค้ำไฮล์
คณชก หีบเข้าไป-เข้า ไปในระยะทคณ
ใหญ่ ชกชอนกันมการทยหีบเข้ากัยคณ
อย่างรัง-ณค ทั้งคัพากันหคคะเมน จาก
หีบทกลงอย่างพยศ ร่วงลงไปในน้ำทนท
จิตชน ร้อง วก! อย่าตกใจ ทุระคองเจ้า

พอยุ่ น่ายงลคมากหีบทยอนหนีไปกัยคณเขา
พวยายมประคองเชอไว้พลง ว่ายกระเคอ
ไปตามกระแสน้ำ ย้งนาคย้งเปลย อ่อน

— เพลยคคคทงว้าง —
“ทุระชา-จิตคะสันใจอยู่แล้ว” เชอ
คว่ำควรวญ-มอข้างหนึ่งเกาะเขาไว้ อคข้าง
หนึ่งว่า น้า ช่วยเทาทั้งสอง ชงทมคเวยวแรง

“แซ้งใจ-ยอครก — จวนถึง หาคแล้ว
เขาพลอย แคท่นโกนนั้น คณโกชคชัว ๆ กณมา
โดยแรงทั้งสองม-กัลง-โผล่ขึ้นมา ถก
คณชกสททาย แล้วจมลงอีกมลง-เป็น
วาระสคทาย แท้งควมรู้ สักทงปวง!

— ๗ —

แสงแคคในเวลาเช้า กรทยคัวทำใหรู้
สีกอญ่นพอสาย ลมพัดโชยไม่ชากระบะ
เสียงอู้ ๆ ของใบสนทคองลม เขากัยเสียงคณ
ชกเจ้าหาคหาคเพียงเขา ๆ จิตชน พวยายม
ลคคาคชน แคคคองทยลยงอิก ค้วยทวนแสง
อาทคยอนก้านนไม่ไหว พลคคัวท่นหน้าท
จากแสงนั้น ู้สีกคัวของคัวเพลยเสียเหลอ
เกิน ลคคาคชนคองนมองออกไปข้างหน้า
พอยหาคเคอ ภาพท่นจากท่นคคอหาคทรวย
ชาวละเอียค ไกลออกไปสคก้านโน้นเป็นน้ำ

ส. โพธิ์ศรี

มีน

ทียบ เหมือนกับส่วนเห็นของศีรษะ คำนข้าง
ปลายเท้าเหยียดไปนั้น มีมากขพาหลอม
พวย ๆ อยู่ด้วยละลอกน้อย ๆ ได้เข้ามากระทบ
ฝั่ง และที่ ๆ เรือนนอนอยู่นั้น คือชายหาดซึ่ง
ซมอยู่ด้วยน้ำพองคลั่ง เรือนนั้นทวลักขึ้นอย่าง
กระปลกกระเปลี้ย หลบตาปล่อยให้สมองพิน
ความจำ รวบรวมเหตุที่เกิดขึ้นแล้ว อย่างถ
ถ้วน จำได้เมื่อเธอเริ่มลงแล้วโผล่ขึ้น สลัก
นำเสียหลายหน กระเสือกกระสนไปตามกำลัง
ทุระ ไ้ประคองชะลอเธอไว้ และกระซิบปล่อย,
พอรู้สึกว่าเขาวางมือเธอก็จมลง เหมือนว่า
ไ้สิ้นใจไปแล้ว คงจะถูกคลื่นซัดมาเกยหาด
ที่ทรงนมเมอหมกกำลัง — แต่ส่วนทุระเล่า?
เขาไปไหนเสีย — ตาย? เขารมน้ำ —?
ปลา —? เธอรีบลุกขึ้นยืนทันที ศีรษะมัน
ซุน—เซไปมาแล้ว ก็คงตัวไ้ขยับอิดโรย
มอโรยชายหาด อันเป็นรูปโค้งกลมไปจนท
หน้าผาส่งขึ้น เห็นแค่สั้เก็กไม้—หิยและกระเ้า
เกิรทาง ถูกคลื่นซัดขึ้นไ้ระกระระ ความ
อยากทรวางดังชายที่รัก เธออดสำห้พะยุงว่าง
ซึ่งบอบข้า เกิรเลียบชายทะเลไปช้า ๆ ส่ง
สายทาสอดสายทุก ๆ ซอกไม้ที่เกลื่อนกอง
แต่จะไ้พยว่างมมยักทำไม่ จนเห็นน้อยและ
อ่อนใจกระพายน้าเป็นกำลัง เมื่อดงหมู่หิย

แตกออกจากกัน โดยความแรงของคลื่นซัด
ให้กระแตกกันเอง เห็นมีเครื่องกระเบื้อง
บรรจุอยู่ภายใน บางทียมีขวดบรรจุน้ำต่าง ๆ
จึกขึ้นหย่อนควลงนงนเห็นหนึ่ง เลือกกขวก
เห็นยงเรยบรียก บกขึ้นคงใจระเบิดออก
แตกไ้คววไ้ไม่มีทบยท สักทรงฟากเขากหิย
แตกตรงคอแล้ว บกขึ้นค้มนพอกข้ความ
กระพาย รสของน้ำแลมโมเน่กภายในทำให้
ค้อมมีกำลังขึ้น สมองเริ่มนกดงกลางภายหน้า
เธอตกอยู่ทีเกาะกลางทะเล เปลี่ยนปราศจาก
ผู้คน ออกสั้กถวน—เคือน หรือบะ ระพยเรอไ้
ซาตึยกลั้พ้นจากเกาะที่ก้นการ ชั่วค่อน
ไม่เคยคกยากเช่นเธอนั้น จะทนทานข้ความ
อดอยากเปล้าเปลี้ยวอยไ้สั้กถวน? หรือตา
แหละเกาะนมสั้ควรวาย อันเป็นศั้ตรูยข้ชีวิต
ของเธอสาคั้ยอยู่เล่า? ใครจะช่วยเหลือไ้
นอกจากจะต้งผจญกับทุกอย่างที่ระมีมา ทุก
สิ่ง—ทุกอย่าง ภัย และความวิยากกำลังเป็น
เงาฉายโกล้เข้ามาแล้ว, ข้างหน้าสั้สำคัญ
ที่อาศัย, ร่างกายของเธอข้การความพัค
ผ่อนเป็นที่สุด แต่ระไ้ทัก ๆ พะระไ้ไ้
ไ้—โกล้ถอยันครวย ที่ตรงไหน?—หากทรวาย
นหรือ? —
เธอลุกขึ้นพมพาดตนเอง “คนเป็นทง

พ. ศ. ๒๔๗๓

โชค และ ชีวิต

แห่งคน” แม้จะเหนื่อยอ่อนมาเพียงใด เธอ ก็ต้องใช้ตัวของตัวเอง พยายามหาที่พักให้ได้อีกก่อนเวลาค่ำ ค่ำจากนั้นคือ นำข้าวระกายซึ่งรับ สักเห็นขว—คนอยู่ทั่วคว ส่วนอาหารพอมี หวัง เครื่องกระป๋องหยาบรุ่มสูงของต่าง ๆ คง จะพอประทังไปได้อีกสักอาทิตย์, ทักใจตกลงทำ สิ่งสำคัญชิ้นแรก คือสำรวจหาเพื่อจะไต่พิศ ออกเคิร์มมุ่งไปยังเนินสูงข้างหน้า เลาะเลียบ ไปตามชายทะเล พยหัยและกระเป๋าทะเลทาง หลายใบ เธอเก็บเขยออกข้างในมเสื่อผา สำหรับชายและหญิง รือออกผิงแดดแล้วเริ่ร เลยไป ไกลจากที่นั้นราว๕—๕๕เส้น ถึงถึงหน้า ผาชันคล้ายกำแพงกันน้ำทะเลไว้ ส่วนบนปกคลุมด้วยต้นไม้ มองหาทางที่จะไต่ขึ้นและข้าม ไปก็ไม่มี ต้องเริ่รยอนฮอมข้ามไปทางสันเนิน ซึ่งซ่อนข้างร่มเงาวัลล ชนพบนคนไม่ เห็น ชุ่ม เชิงเสื่อลอคเข้าไปถึงที่สูงเป็นลานกว้าง มี หญาชันปกคลุมรายริน มองเห็นหน้าในทะเล ได้รอบทุกทิศ เว้นแต่ทางทิศตะวันตกอันมีเขา หินตั้งเป็นฉากก้ำบังไว้ จิตตชนเคิร์มเรยเข้า ไปหวังจะพิศร่มเพราะแคกรอนจัก ถัดจากที่ รายเคียนคังสันนาม ขึ้นไปเพียงเล็กน้อย มีหิน ย่นออกมากังชันบนใด เห็นอหินนมผาถัน ๆ หินหน้าสู่ทิศตะวันออกเออริยชนไปทันที ถ้า

น้อย พอเหมาะ เป็น ที่นอน สำหรับ สัก ๒ คน กว้างพอสักศิวิระรศเท่า ส่วนเล็กน้อย ๆ สัก ๓ วา จิตตชนลคตวลนึ่งพกได้รยลม โชยค้อยชุ่มใจ อาการ่งวงด้วยอ่อนเพลียยัง เกิดขึ้น ทวงอาทิตย์กำลังเที่ยง เห็นพอจะ พักเอากาลังได้ จึงจักแหยงคักกวาคเลียรน เคียน เอนหลังลงก้นหินรู้สึกก้างและสาก ระคายผิวหนัง แต่จำทนในยามยาก, หวน นกถึงมีคางงเกิดเกล้า ทพลคไปย่านฉะนะระ เป็นไฉน? เพื่อนฝูงรวมทัง โพโรน คุมัน ซึ่งเขาเหล่านัน คงจะทราบจากหนงสื่อพิมพ์ หรือข่าวลือ เรือช่ายลสมุทรรอยปาง เธอเริมทาย เลียในทะเลระคคคอย่างไรรนอ! และ—ทุระ ในที่ลึก, ทุระของเธอมะมีชีวิตรอคได้หรือ ทาย—ถูกพระสมุทรรกลินไว้แล้ว พรอมกยเรือ! ความหวังที่จะไต่เขาเป็นทง กอตกคกันทาย ในทะเล—แต่โอเวรไคเล่า? จึงซักให้ เป็นคณ— ทุระเอ๋ย! นำคาคอนเป็นเพื่อนซื่อสคคมาแต่เยาว์ ของ จิตตชนไหลพรากพรอมกยระสอน ๆ จนในที สักก็หลยไปด้วยความอิกโรย ตกคอนเป็นลมพคกลบเปลี่ยนทาง จาก ตะวันตกไปตะวันออก ถ้าจิตตชนนอนอยู่ ถูกบังไว้ด้วยภุเขา เมื่อไม่มีลมพคโชย ความ

ส. โพธิ์ศิริ

มิน

ร้อนก็ระอุมากขึ้น ถูกปลุกให้คนชนโดยความ
ร้อน เธอถูกกล่าวจากถ้า รู้สึกใจคอและ
ร่างกายค่อยมีกำลังขึ้นกว่าตอนเช้า เหลียว
กวาดอาทิตย์ตกต่ำคล้อยลงแล้ว เธอจึงรีบไป
ชนะของเครื่องรับประทาน และหยิบเสื้อผ้า
ของใช้ขึ้นมาไว้ที่ถาด ในเที่ยวที่สามเธอเครื่อง
ทางทิศตะวันตก ค่อย ๆ เเละลงไปตามทลาค
สลับ ซับซ้อน ค่อย ๆ วนเข้าหิน ธรรม ชาติ ไก่ สรร
ไว้อย่างเรียบร้อย แต่บางแห่งก็ชั่วชระจนต้อง
ค่อย ๆ หย่อนตัวลงไป ครึ่งหนึ่งก่อนเห็นซึ่ง
แตกออกจากกันก่อนแล้วไม่ทันสังเกต พอ
จิตตกเห็นเหยียบเขา ๆ ก็หลุดกลิ้ง หล่น ๆ ลง
ไปเบื้องล่าง เสียงกระทบดังกึก—แก๊ก ๆ
เรื่อยลงไป แล้วในที่สุดเสียงดังตม! เห็น
หยาดน้ำกระเซ็นขึ้นมา ความมืดทำให้เธอ
รีบลงไปโดยเร็ว ห่างจากพื้นราว ๓ วา มี
แสงขึ้นน้ำ—ไวเบยมเต็ม วิกมาแคะทลนรู้สึก
จักสนิท เธอมีลงกอบขมคม—ล้างหน้า, ลูบ
ไล่ตามเพื่อค่อยอย่างขึ้นใจ เสร็จแล้วเลียบลง
ถึงชายหาด เกรียวโค้งน้อยหนึ่งกึ่ง
กองหินข้างที่เธอตกคลื่นขึ้นมาเมื่อคืน หันไป
มองเห็นเชิงเขาอันมีถ้ำเ็นที่พอกอยู่ใกล้ ๆ รู้
ทันทีว่าเกาะนั้นเป็นเกาะเล็ก มีเนื้อที่ไม่เกิน
๓-๔ ไร่, รวบรวมหยิบเครื่องของพอติด

แล้วก็เดินขึ้นไป ว่างลงเบียดคนหาเครื่อง
แต่งตัวเพื่อจะไปขายน้า พมมีกพบขนาดใหญ่
๑ เล่มมีที่เบียดบ้อง—ขวดในแก้ว และมีเครื่อง
ใช้เล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ซัดไฟระบี่ ขมิ้นระบี่ เขา
หยิบขมิ้นบ้อง ขมิ้นคามาเบียดเทนมออกไว้นั่ง
ควาผาโล่สร้างแซก ออกเกรียวเลี้ยวทางชายหาด
ไต่ขึ้นไปยังแอ่งน้ำ เป็นทางอ้อมแต่สะดวกกว่า
ที่จะต้องไต่ลงทางผาชัน, ใช้กระบี่ขึงค้ำหน้า
ชำระกายจนหมดทุก ผลึกผาซัดจากไว้นั้น
กลบถึงถ้ำพอกี ดวงอาทิตย์มลงต่ำเบื้อง
ทิศตะวันตก แสงกระทันหันของฟ้าแดงกำ
แล้วแล้วว่างลงเย็นสีเรื่อ ๆ—เลื่อนลื่นไปก้นของ
พอนขมิ้นค้ำ ไก้นเสียงลมพัดผ่านใบสนดัง
อู่ ๆ นกบินกลิ้งไปไกลตอนกลางฟ้า ย่างก
ร้อนลงอาทิตย์ยังเกาะน้อย ขมิ้นเรียงกันอยู่บน
ยอดเขา ส่งเสียงร้องอย่างสำราญ จิตตกมอง
ดูแสงอาทิตย์อันมีสีงามประหลาด จนหายลึบ
ไปในท้องทะเลลึก แล้วจึงกลิ้งขึ้นถ้ำ หยิบเอา
ขมิ้นบ้องมารับประทาน และเบียดกะเยาอื่น ๆ
ออก มีผลไม้กวนหลายชนิด จิตเกิดไวเ็น
ที่ทนเสียงนกร้องเจิบหายไ้, จึงหรรษา
ร้องทั้งประสานกับเรไร ร้องแซ่อยู่บนกันสน
ยามวิคกีกาล นำความเปลี่ยวเปล่าอ้างว้างมา
เบยมแทน ความมืดกลืนไว้ทุกสิ่งทางเกาะ

หัวใจของเธอนาวสวาทัน เริ่มหันเหวกก้วย
ไม้เคบ ไม้ข้าวทวงจันทร์ใจแสงเยยมขอบ
น้ำมารำไร ค่อยเกินทวงเปล่งรัศมีร่ำพา
อ้อมเอิบไม่ทวนไหว เช่นเพื่อนเหงา—พระยาน
รัก เป็นยายำรุงหัวใจแห่งแสงทั่วทั้งโลก
จิตชื้น เสงยหน้ามอง ทั้งจะถามข่าวถึงบิดา
และคนรัก ทวงตาหวานเศร้าทั้งคู่กลออยู่ก้วย
หยากน้ำตาทาบรสท้อ ลูกแล้ว—หญิง! น้ำตา
นั้นแหละเป็น เพื่อน ในยามทุกข์ ยามโศกเศร้า
ไม่มีอะไรก็ยิ่งกว่าอีกแล้ว เช่นความจริง!

มอง—ไปรอย ๆ ทั่ว และเลยไปรอยท้อ
ทะเล จิตชื้น ถอนใจอย่าหนักอก หันกลับ
รอผลดังปลากระเบนทนอน เหลือนั้นพยับนุ่น
—ต่างหอน เธอกรวยลงสามครั้งทั้งจิต
แน่ว มันในคุณพระรัตนตรัย ขอความคุ้ม
ครองทั่วเธอ ตลอดถึงบิดาและพระ—ชายแวก
ที่เธอรัก ขอให้วิญญาณของเขาประสพสุข
แล้วล้มตัวลงนอน หันหน้าถึงทาร์ปอยู่ทวง
จันทร์ หัวใจลอยข้ามสมุทร—คึก ๆ ไป
ไกล!—

—๑๖—

รุ่งขึ้นเวลาเช้าก่อนพระอาทิตย์ จะโผล่ขึ้น
เยยมโลก จิตชื้น ขึ้นจากนอนลงไปอาบน้ำ

ล้างหน้า ยังแฉ่งน้ำแล้วลงไปเคียว ตามชาย
ทะเลจนรอยเกาะ ทอกลาย ภาควากไป ทั่ว
หัวจรดไคพบเห็นเรืออื่นจะผ่านมา แก้วโผล่ เห็น
ก็แตกนกลอยลวเลวว่างสุกสายคา ลม
ตอนเช้าพักไชยเฉื่อย น้ำทะเลขึ้นเอือกคลื่น
กระนองอยู่ควีนโครม จนแสงพระอาทิตย์กล้า
เอื้องกลยขึ้นสู่ฟ้า เข็มชนมยังและผลไม้ใน
กระป๋องออกเรียงประทาน แล้วตั้งทาร์ปอยู่
ทะเลจนเบื้องหน้า ความคิดอื่นหนึ่งขยับขึ้น
จิตชื้น ความผาสุกแสนหนึ่ง ผูกติดกับปลาย
ไม้ยาวทำเป็นธง ค่อย ๆ ไถขึ้นไปปักไว้บน
ยอดเขา เพื่อว่าเมื่อเรือผ่านมาจะไคเห็นและแวะ
เข้ามารับ, เมื่อลงจากยอดเขา ก็ถ่มผักพวย
ออกเคียวชอกซอน ไปตามสุ่มทุมพุ่มไม้อันร่ม
เย็น มันเด็ก ๆ อาศัย อยู่เบื้องบนส่ง
เสียงร้องอย่างไพเราะ ทำให้หวนคิดถึง
นิยายเก่าแก่ที่ท่านจินตกรวิธียรองไว้ ปาง
อิเหนาจากสามนางไปคาหา เห็นนกพลอก
เคล้ากันกลางทางก็โศกเศร้า เหมือนอกเธอ
จิตชื้น ไคยินนกร้อง ก็คิดถึงบิดาที่พวกลงไป
เห็นนกเคล้ากันกันถึงพระ—โอ้วสนาความ
รักเกิดขึ้นแล้วมีทิวไรสัคคินัย ทั้งลูกตลอด
ทั้งรักเข้ากระทบฝั่งแล้วแตกกระเจา จะมีอะไร
เหลืออยู่อีกนอกจากความเศร้าหมอง!

ส. โพธิ์ศรี

มีน

ตะวันบ่ายคล้อยน้ำในทะเลกลาง หาค คลายลง จักเอาเครื่องถมและธนบัตร เก็บ
 ทรายบนออกไปไกล จักขึ้นลงเก็บเลนชาย เข้าที่ขึ้นถ้ำญะไว้อย่างเดิม ยกขึ้นอุ้มพาเกิ
 หาก อีกครึ่งหนึ่งไปพยับถูกคลื่นซัดขึ้นมา หมายไปล่า ยังเก็บรู้สึกว่ายับถ่วงหนักมาก
 ไว้ พลิกขึ้นคพพยายามเอาบุญแหหลายพวง ทุกที พอถึงไค้คนสนักต้องวางลง ระบายลม
 ที่เก็บได้และห่อหมกคความ ล่องไซ้ที่ตะคอก ด้วยความเหนื่อยหอบ คากวากไปในทะเล
 เกือบหมกคอกสุดท้ายไซ้กันได้ เข้กออกพอ ภาพุขาว ๆ โทกว่าเปลือกแดงโม ลอย
 เห็นข้างใน เธอแทบจะลืออทานออกมาเขา ๆ เค้นเห็นฉนวน้ำ ทางทิศตะวันตกประกายแก่
 “อนันต์ !” หีบขอกมาฝั่งแกกเป็นพวง ๆ สายตา พลันความใจถึงซึกซึกยังเกิขึ้นแก่
 ละครยะ ๕-๑๐-๒๐ ถึง ๑๐๐ บาทมอยู่ร่วม เธอ — จักขึ้น ร้อง ขอก แก่ ตัว เอง กัง ๆ ว่า
 ๕,๐๐๐ รือคนลงไปไม้เครื่องทอง—เงินลาย “เรื่อ !” นั่นเรื่อแน่แล้ว สวรรค์พระทรงโปรก
 ถม เป็นผอมนครศรีธรรมราชแทบทั้งนั้น เลิก ” แล้วก้วงทหยไ้วผานถ้ำ—ไค้ขึ้นไป
 เมื่อรือออกวางคว่ำที่บนน้ำออกแล้ว เก็บเลย ยนเขา คว่ำเอาขมาโยกไปมาไม่หยกหยับอัน
 ไปจนถึงหน้าผา เห็นกะเป้าหัวหลายโยก้าง รววงครึ่งขวานฟ้ากา ภาพเวียนตร์ขนกกลาง
 เล่นคลื่น ค้างกอนหินอยู่ไกลนากัน ๆ จัก- ก้างทั้งหน้าแล่นเข้ามาจนเห็นคนใน เรือ หนัก
 ขึ้นลงไปเอ้อมจะหยิบกะเป้า สายคากังภาพ ใกล้เคียงมา—จอกทหาคมีชายชราลงจาก เรือ
 อนันต์เรื่อ ถึงกับต้องชะงักหยมคองกึ่งนั้น พรอมกขอกคนหนึ่งรววกลางคน จักขึ้น รบ
 พलगลอยหลัง ห่างจากกะเป้าไปเล็กน้อย วังลงไป ปากกัชานซออย่างถึงโลก— “คุณ
 ตรงกอนหินใหญ่ ๒ กอน ศพมณยัก้าง ฟ้า พ้อชา คุณพ่อของเล็ !” และตรงเจ้าฟัย
 ลอยบืออยู่ ในนาซนอีกจนทวักกลม มีรอยดก ตัวลึงกอกทเท้าท่าน สืออนจนพุดไม่ออก
 ปลาสวนเขาเอนอย่างแห่งไปเล็กร้อน กลิ่น คุณพระผะกุกอกคยทัว พलगก้มลงรยมลอย่าง
 ก้างแรง เธอทนคอีกค่อไปไม่ไค้ รบหันหลัง ปราณ ปากกัพว่าพัน “เล็เอ๋ย ! คึกว่า
 กลบจากต้นเทศที่ ทวักทวลงนทหยกมือ ลูกจะสนซอ อยู่กลางทะเลนแล้ว—พ้อคด้าห
 ขึ้นบักหน้า หัวใจเอนเรื่อแรงไม่เ็นจึงหวะจน คามหาสอวันเค็ม ๆ พ้อมาพวนน—ลูก
 สะเทือนไปทวากาย เป็นนานงค้อมระยให้ เอ๋ย ! นึกเหมือนตายแล้วไค้เกิใหม่” ทำน

คลายลง จักเอาเครื่องถมและธนบัตร เก็บ
 เข้าที่ขึ้นถ้ำญะไว้อย่างเดิม ยกขึ้นอุ้มพาเกิ
 หมายไปล่า ยังเก็บรู้สึกว่ายับถ่วงหนักมาก
 ทุกที พอถึงไค้คนสนักต้องวางลง ระบายลม
 ด้วยความเหนื่อยหอบ คากวากไปในทะเล
 ภาพุขาว ๆ โทกว่าเปลือกแดงโม ลอย
 เค้นเห็นฉนวน้ำ ทางทิศตะวันตกประกายแก่
 สายตา พลันความใจถึงซึกซึกยังเกิขึ้นแก่
 เธอ — จักขึ้น ร้อง ขอก แก่ ตัว เอง กัง ๆ ว่า
 “เรื่อ !” นั่นเรื่อแน่แล้ว สวรรค์พระทรงโปรก
 เลิก ” แล้วก้วงทหยไ้วผานถ้ำ—ไค้ขึ้นไป
 ยนเขา คว่ำเอาขมาโยกไปมาไม่หยกหยับอัน
 รววงครึ่งขวานฟ้ากา ภาพเวียนตร์ขนกกลาง
 ก้างทั้งหน้าแล่นเข้ามาจนเห็นคนใน เรือ หนัก
 ใกล้เคียงมา—จอกทหาคมีชายชราลงจาก เรือ
 พรอมกขอกคนหนึ่งรววกลางคน จักขึ้น รบ
 วังลงไป ปากกัชานซออย่างถึงโลก— “คุณ
 พ้อชา คุณพ่อของเล็ !” และตรงเจ้าฟัย
 ตัวลึงกอกทเท้าท่าน สืออนจนพุดไม่ออก
 คุณพระผะกุกอกคยทัว พलगก้มลงรยมลอย่าง
 ปราณ ปากกัพว่าพัน “เล็เอ๋ย ! คึกว่า
 ลูกจะสนซอ อยู่กลางทะเลนแล้ว—พ้อคด้าห
 คามหาสอวันเค็ม ๆ พ้อมาพวนน—ลูก
 เอ๋ย ! นึกเหมือนตายแล้วไค้เกิใหม่” ทำน

เงยหน้าขึ้นมองไปรอบ ๆ “— — เล็ก อยู่คน
เกียจ ลึก — — และแล้วอะไร?”

“ เล็ก รอดมาคนเกียจ ทูระ — — คาย !
คุณพ่อชา เธอหายไปแล้ว ! ”

“ อหิชา ! โอเอ๋ย ! ” คุณพระพิมพ์
“ ขอให้ไปสู่อุทัย ๆ เล็ก — — เล็ก เขามี
บุญคุณต่อเรามาก ! ”

“ ช่วยเล็กรอดตัวตาย ! ” เธอสะอื้น
“ — — เล็ก เรามาหลายครั้ง เขาได้ช่วย
ประคองไว้ — — แต่ในที่สุด — — ”

“ นิ่ง ๆ เล็ก ลูก บุญเขาส่งมาเพียง
นั้นจะทำอะไรได้ ! ” ท่านพ่อเสียงเครือซน หัน
ไปทางชายกลางคน ซึ้งยืนอยู่ข้าง ๆ “ น
คุณหลวงเวช ศาสตร์บรรพชา อาของเล็ก —
และคุณหลวงหลานของคุณ, จิตกชนที่เรา
ถามหา ”

จิตกชน ประณมมือไหว้ อย่าง อ่อน น้อม
คุณหลวง ก็มีพระสงฆ์ และพูดว่า : —

“ เห็นบุญแล้วแม่หลานทวดมา ก็เหมือน
นอกจากหลานกับพวกทวดจิบ ในเรือคุณพระ
แล้ว ก็ไม่มีใครรอดอีก ”

จิตกชน เข่น้ำตา “ ใครจะทักไว้ ”

“ โอ้พวกนั้นแหละ ลึก — โจรปล้นเรือ ไป
เรือเดียวกับพ่อ ถูกจับที่นั่นก่อน “ คุณพระ

ตอบ “ มันสารภาพหมดไม่ใช่หรือคุณหลวง ”

“ ครบ — — มันยังยืนยันว่า เจ้าสันท
หน้าของมันที่คายนกลางทะเล นั้นแหละฆ่าผู้
จัดการเหมืองแร่ของคุณพระ ” หลวงเวชฯ
พูดแล้วหันมาถามจิตกชน

“ เกาะแม่หลานมาอยู่กวนแล้ว เทียว
ขบหรือยัง ? ”

“ ๒ วันกับ ๑ คืนค่ะ เกาะนี้เกียจกิลัน
เกิดในวันแรกที่ท่วมหมด ! ”

มีอะไรข้าง — เสือมีไหม ? ”

“ ไม่เคยพบค่ะ — พบแต่ — — ” เธอ
พูดถึงตอนนั้นทวนถอยหลัง เหล็ก จิ้งหรีดไป
บอกคุณพ่อ

“ เล็ก เกียจทักท้วงหนึ่ง วางอยู่ใต้โคน
สน ข้างในมีเงินและเครื่องถม ”

“ อ้อ — — นั่นแหละของขวัญ ของหลาน
ละ — มา ! ไปเที่ยวให้ทั่ว ๆ สักที ” คุณหลวง
ชวน “ เขยส์ ! เขาจะมาด้วย ให้ — เจ้า
รองเฝ้าเรือ ”

เมื่อพากันออกมาไปถึงหน้าผา จิตกชนชี้
ให้ดูศพลอยอยู่ในน้ำ หลวงเวชฯ เข้าไป
พิจารณาใกล้ ๆ ร้องว่าจำหน้าไม่ได้เพราะเมื่อย
เมา เจ้าสันท เขาเชือกผูกลากขึ้นมา ช่วยกัน
เอามาผูกศพกลายเป็นหลุมฝังไว้ แล้วก็รีบไป

ส. ไพฑูริ

222

จิตชนนำไปได้ ยกเอาเครื่องกระเบื้องลงมา
 เลียง “นี่เป็นอาหารของคติน” เอชบอก
 กับคุณหลวง หันไปทางคุณพ่อพ่อกว่า “เมื่อ
 คตินเล่นชนในถ้ำ คิดกับคุณพ่อเหลือเกิน
 ไม่ทราบว่าจะเป็นอย่างไร?”

“พอกลับจากตามหาเด็ก—นอนที่บ้าน
คุณหลวงนอนไม่หลับเลย หัวงัดกลอกกัน”
คุณพระว่า

๑๖ น. เสาร์การรพบปะทานเคื่องกระของ
คตทลวงตุกันพวว่า "เยนเสัยแล่ว-กตย
กันเถะ ถึงยานักคงมิก แม่แฉลัมคงคเ
เมือไคพยหลาน"

“ขอให้คิดน้ ๕
เขาหิ ย เกรอง ๕
ฉมไป ๕
ด้วย” ๕
เชอชอ ๕
ของ “อ๊ต! ๕
สิคเนะไป ๕
แบกหิ ๕
ไตคณ ๕
๕
สนไป ๕
ปรเวอ ๕
ด้วย” ๕
คณหลว ๕
๕

เมื่อเจ้าคิดไปแล้ว จิตก็สนใจจะไปดื้อเอง
 น้าฝน แล้วเลยไปจอดเรือพอกเจ้าคิดแยกหีบ
 มาถึง ชนเรือคนเรียบรอยหมวก ก็ใช้กร
 ดอยจากเกาะ บ่ายหน้าคงจะไปตามวงวาทกิจ
 โดยกำลังเร็ว จิตก็สนใจหันหาฝั่งเกาะ ที่
 ไกลๆ ดอยชั้วเรือไว้เป็นครั้งหลัง แล้วหาอัน
 ะโหย นึกถึงภาพของพระในคืนนั้น แยก
 ะกลิ้งน้ำคำไว้ไม่อยู่ โอดินใจอาบ ร่วงของ
 เขาคงไม่ผิดกับซากศพในวังเกาะ และ—

วิญญูณ ข้า! วิญญูณของเขาเล่า? พระ
 ต้องลอยอยู่บนไหน? พระทวารหรือ หัวใจของ
 จิตที่ฉัน ฝากอยู่กับเขาเพียงใด “ผมจะบอก
 คุณจนลมหายใจครั้งสุดท้าย” คำพูดมันคงยัง
 ก้องอยู่ในหู อารมณ์สัมผัสแห่งน้ำลึกเหมือน
 พระอรหันต์ฝากอยู่กับแก้วมณีคน—เฮ! พระเอ๋ย
 จิตที่ ๖ จะลึกลับไวไหว”

เรือดั้งแล่นเรื่อย ถึงปากน้ำ พอพลุดำ
เจ้าเมื่อนามาพักหนึ่ง ก็เห็นแสงไฟจากเรือนแพ
ทั้งสองฟากเป็นศลาคอยอยู่คั่น ในลำน้ำมีเรือ
ย่นคร เรือแจว พายชนล่องกันสับสน ขยับ
คือน! เป็นคราวแรกในชีวิตที่เธอมา!

— ୧୩ —

พุทธพระผะกอนสาร ไค่ถิงพระนคร ๑
พรอมทั้ง จิตตชน รัตนโสภาส บุตร หลังจาก
พักอยูบ้านคอนเพิง ๕ วัน, วันนั้นเข่นวัน
ที่ ๒ ที่เอือ—กลัมาพักอยูบ้านเก่า บ้านซ่ง
จากไปเสียนาเบี ทุกสิ่งทุกอย่างคงอยู่ใน
สภาพเดิม แด่สวนดอกไค่เปลี่ยนแปลกลาม
แล่มพอนอ ไม่เพิ่มชน คนพักคนสนทรมิว
ยงเล็ก ๆ เมื่อ ครัง กระโนน—ซอระน กี่สูง ครม
ตาม ๆ กัน บนคักและทุกห้องเคอองคักแถ่
มีไค่ขายเปลี่ยนไปเลบ คงท่อย้อย่างนั้น

พ. ศ. ๒๔๗๓

โชค และ ชีวิต

แต่—บ้านไม้สองชั้น ขนาดย่อมทระนง คำถามว่า เธอจะอย่างไร และ—? เธอ
งามทาสีฟ้าของทนายความผู้หนึ่ง ถัดจากเขตก
ริ้วบ้านเรือน—ขยักกลายเขตกใหญ่งามสง่า
รอบนอกกันไว้ด้วยรั้วเหล็ก โปร่งๆ มีสวนดอก
ไม้—สระน้ำ สนามกีฬาหลายชนิด หน้าย่าน
มีหนังสือควิโประดึก สี่ทอง เขียนไว้ว่า
“บ้านเวชชศักดิ์” ทราบจากคุณพ่อว่า บ้าน
ของพระยาสระเกษ สว่างขึ้นภายหลังที่เธอและ
คุณพ่อจากไป ๒๒ ปี บ้านหนึ่งเป็นบ้านของคุณ
มัน ซึ่งจะกลับจากหัวหิน พร้อมกับพระยา-
สระเกษคนวนัน!

ตั้งแต่เข้ามาแล้วเห็นคนในบ้าน เกรียม
วัยรองจักษัย ขี้กวดตาเธอรถยนต์ออกจาก
โรงเช็ดรถทำความสะอาด ทางคุณพ่อก็สั่งให้
คนใช้ในบ้านย้ายโต๊ะเก้าอี้, เปลี่ยนแปลง
ตกแต่งกันมากมาย ส่วนจิตต์ขึ้นตัวเธอรู้สึก
ลำบากใจ ทำอะไรไม่ถูก หนาวๆ ร้อนๆ อย่าง
ไม่เคยเป็น เธอคิดว่าอะไรก็พ่ายค้อมัน แต่ยังไม่รู้
ความจริงอย่างซัดักพรั้งนี้ จะหามีมิให้หนักมิให้
คึกคะไรได้ เขาจะเป็นคนอย่างไร? สิ่งที่เขา
ประหลาดที่สุด ก็คือ การที่จะทองเธอนอนอย่าง
จึงหน้า และก็จะเห็นเช่นนั้นไม่ช้า เมื่อมี

ไม่กล้าพอที่จะตอบลงไปให้เขาคิดได้ นอก
จากพยายามไม่คิดถึง— แล้วก็ถอนใจ—

เพราะที่ ที่คุณพระไม่ได้ชวนให้ไปรับ
ที่รถไฟ ท่านไปกับคนขี้รถเพียงสองคน
เวลาว่างไปถึง ๒๐ น.เศษ ได้ยินเสียงรถยนต์
แล่นเข้าบ้านเวชชศักดิ์ และเสียงผู้คนออก
คงจะกลับมาถึงแล้ว รวมทั้งผู้มาเยี่ยม จิตต์ขึ้น
แหม่นหน้าคางมอ เห็นแสงไฟสว่างจ้าล่อ
ออกมาจากห้องรับแขก มีคนเคียวพลุกพล่าน
เสียงเฮฮาด้วยความสุขสำราญ พอเสียงคน
เจิบ เสียงคนตรกัยบรรเลงขึ้นแทนที่เสียงร้อง
ส่งอย่างโหยหวนสลัดกันไป, ครู่หนึ่งก็มีผู้
แสดงสุนทรพจน์ ซึ่งได้ยินไม่ชัดชัดเจนนัก
แต่รวมความได้ว่า เป็นคำแสดงความยินดี
ต้อนรับผู้มีนามว่า ไพโรจน์— และในที่สุก
ก็ขอให้ ไพโรจน์เก็บไวโอลิน หลายเสียง
ช่วยกันสนับสนุน ต่อจากนั้น เสียงไวโอลิน
เดี่ยวเพลงโคก ก็กังวานขึ้นคราวน้อยๆ
เศร้าคลอ ก็จึงว่าพ้นจากความเศร้าอันแสน
เศร้า—ความอ้างว้างสู่ขวัญเอง ลากเสียง
ยาว—สิ้นระริกถึงเสียงทองด้วยความเจือยวอก

ส. โพธิ์ศิริ

มีน

และหายกันไปแล้วเหมือนขาดใจ แต่ — —
กลับแล้ว ๆ ขึ้นมา — ขึ้นมาจนแจ่มใส —
จ้อย ๆ ปรากฏ ขยับ ๆ คงจะเร้าให้ ^{คึกคัก} คึกคัก
ชวนใจให้ทะยาน — ด้วย ความร่าเริง เร็ว — เร็ว
เร็ว และเร็ว จนเหลือที่จะตามทัน — อ้อย ๆ ลง
พร้อมกันเสียงปรบมือให้เกียรติยศ แห่งความ
ชำนาญ!

จิต ^{คึกคัก} คึกคัก ดอยหลังจากหน้าคาง นั่งลงบน
เตียงนอน สมองมันหัวใจคึกคักไปหมดสิ้น
ความหลังถูกนำมาทบทวน เป็นเสียงร้อง
ทุกข์ของ ทระ — ซ่อน เรน มา กับเสียง อันโอด
ครวญ เหมือนคนที่จะจากเกาะภูเก็ต ทระ ร้อง
ส่งท้ายไว้อาลัย เป็นนิสัยอย่างหนึ่งของเธอ
เคยเห็นมา ยามทุกขกตสังขารช่วยระบายนความใน
ใจ เขาเป็นชายที่อภัพ อนิจจา! — โชค —
ทระ เอ๊ย!

ซบหน้าลงกับหมอน น้ำตาหลังออกมา
โดยไม่รู้รู้สึก

๐ ๐ ๐

รุ่งขึ้นแต่เช้าตรู่ จิต ^{คึกคัก} คึกคัก ตื่นตนจากนอน อวย
น้ำแล้วสวมเสื้ออยู่บนกันหนาว ลงไปข้างล่าง
สนามหน้าบ้านบนยอดทิวเขาทักท้วงเวียน ยัง

เต็มไปด้วยน้ำค้างใสแจ่ม ใจแสงอาทิตย์แรก
ขึ้นแลดูพร่าวไปทั่ว เธอเกิดทัศนนามนั้นไป
ซ้ำ ๆ ธรรมชาติสดชื่นเวลาเช้า ช่วยให้
เธอรู้สึกชุ่มชื้นขึ้น นำตัวไปนั่งอยู่ที่ขอบสระ
น้ำ ข้างรั้วกันระวางย่านเวชชัคคิก กับบ้าน
เธอ พลังอารมณ์ก็คึกคักถึงความเย็นไปของ
ตัว นาน ๆ ก็ระบายลมหายใจก็เห็นอ้อยอ่อน
มองดูเงาในน้ำอย่างไรลอย มีก้อนกรวดเล็ก ๆ
ซัดมาจากข้างหลังของเธอ และหล่นลงไป
กระทบน้ำในบ่อคึกคัก พร้อมกันเสียงเหมือน
คนเคาะเข้ามาใกล้ ๆ เธอสะก๊วเมื่อเหลียวหน้า
มาเห็นภาพนั้นไม่น่าจะเป็นไปได้ — คุณพระ
ช่วย! ภาพที่ประจักษ์อยู่ใกล้ตัวในแนวสายตา
ฉับนั้น เราเส้นประสาทให้สะท้อนไปหมด
จิต ^{คึกคัก} คึกคัก หลับตาแล้วลืมขึ้น พยายามตั้งใจ
บังคับให้มันคง — คนตายแล้ว เคยมีบ้าง
หรือ? ที่ระลึกมายาปรากฏว่างในเวลากลาง
วันเช่นนั้น หรือเป็นคำอุปมา — เปล่า!
แน่นอนที่เคียว เธอไม่ได้มีสติวิปลาส ไม่ได้
ฝัน หรือตาฟาง ภาพนั้นคงปรากฏเด่นชัด
และเกิดเข้ามาออกยืมผลาง พุกด้วยเสียงปกติ
ยัง “จิตทำ! มันทำให้เธอตกใจมากทีเดียว

พ. ศ. ๒๔๘๓

โชค และ ชีวิต

หรือ ?”

ช่วยไว้ เขาส่งฉันขึ้นที่หัวหิน พบคุณพ่อฉัน

“ทู่!” อุทานอย่างลึกลับ “กลับ
มาแล้ว—เธอไม่ตาย—ทู่!”

เลยมากับท่าน ทราบเรื่องเธอจากคุณพระ—
คุณพ่อของจิตต์ทั้งหมด”

เขาลกตัวลงนิ่งเงียบ กับ เธอ บน ขอบสระ
มอง ภูเขา อันงาม ซึ่ง เต็มอยู่ด้วย ความพิศวง
ของจิตต์นั้น—ขมอย่างเย็นสลับ พลุเสียง
อ่อนโยน

—“ตลอดเรื่อง ที่คิดนั้น จะ ต้อง แต่งงาน
กับ — บุตรเจ้าคุณ สรเทศ — คุณไฟโรจน์
—” เธอพูดเสียงสั้น
—“คือ—ทู่ ของเธอจิตต์ บอกรัก!

“ทู่ ของเธอยังไม่ตาย และกลับมากหา
เธอ—มาครองความรัก เธอไม่ตั้งใจคบ
หรือ?”

เขาคือ “ไม่ต้องตกใจ ทู่เป็นคน ๆ เดียว
กับไฟโรจน์ เวชชศักดิ์” เขากางแขนโอบ
ร่างของเธอไว้ โดยไม่มีโอกาสที่เธอจะหนี

จิตต์ซ่อนพักไม่ออก ด้วยความตื่นเต้น
เขาจึงพูดต่อไป “—ก็คิดถึงเหลือเกิน—ตั้งแต่
คุณพ่อหยอกขำ เมื่อคืนนั้นนอนไม่หลับ อยาก
จะเห็นหน้า จิตต์ ๑ เลี้ยงจริง ๆ”

ไ้ แล้วเขาจะซบเซา—ก็ใจใหม่จะ? —
“ใจเก่าเหลือเกิน!” จิตต์ ฟังพ่อบอก
พยายามออกจากวงแขน “เหตุไรจึงไม่ออก
ก็ฉันเสีย แต่ เติม— ทำให้ เสีย น้ำตา—เสีย
ความรู้สึกเพราะเรื่องนี้เป็นหลายคราว”

“รอกมาไ้ อย่างไร?—มาทัน— ก็ฉัน
ไม่เข้าใจเลย?” จิตต์ถามในที่สุด

“โอ! ใช่ว่า—ฉันจะรู้แล้ว และจะบอก
ไว้เมื่อไร ฟังทราบดีเมื่อคืนทั้งหมด—จิตต์ จำ!

“ไม่มีอะไรมาก—เมื่อคืนนั้น—เราตก
จากหีบ แล้วจากกันฉันซัดฉันไปปะทะหีบ
และเกาะหีบไว้ไ้ ร้องเรียกจิตต์ ๑ ไม่มีเสียง
ตอบ ฉันหมดกำลังใจฉันนอนหลับ แล้วฉัน
สติปล่อยให้ฉันซัดไปตามบุญกรรม รู้สึก
ตัวก็มานอนอยู่ในเรือใบะ ซึ่งเขาเห็นและไ้

ฉันถูกคุณพ่อหยอกขำเพราะความเกรง จึง
ต้องเที่ยววิ่งร่อนไปในนามของทู่ หนึ่งงาน
จนไ้ พงศาชัยเธอ แล้วรู้สึกตัวไ้คราวนั้น”
ปล่อยพลางเขยิบกางให้เงยขึ้น ท่าที่อาปะ-
สาน ทั้งสัญญา—ทั้งสองเอนเข้าหากัน

ส. โพธิ์ศิริ

มีน

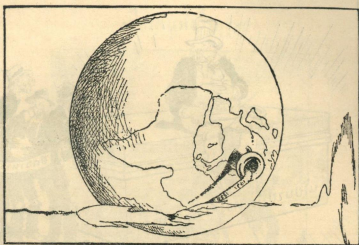
“โชคของเรา!” ไพโรจน์พมพ้า ด้วยความสับสนเวลาเช้า ดวงอาทิตย์เรืองเรือง
 “คิดมันไม่เคยหนัก...” เหลือของร่ำม ผุดจากก้นเมฆ ลมพัดมา
 “แต่ก็เย็นไปไ้... จิตต์ก็ใจใหม่?” เลือบ ๆ ต้องถึงไม้โอเอนอยู่ไปมา เรื่อง
 ชยหน้าดังที่ไหล ช่อนน้ำคาแห่งความ โชคและชีวิต! เจบลงในเวลาเข้าอันปลอศ
 บัดใด ทูระก้มลงสูทกลืนหอมจากเส้นผม โปร่ง...แต่ความสุขของหนุ่มสาว ในเรือน
 อันละเอียบก่อนท่ามกลางธรรมชาติ คันทิว ยังคงยักยวต่อไปจนตรายเท่า --

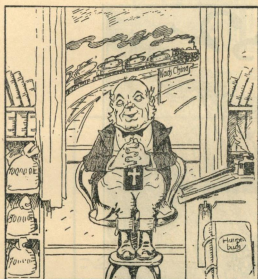
๑ ถนนประมุล ทางน้ำ พอสำนึก
 แด่อากาศ ประมุลล้ำ ยกน้านั้น

รดยนตร์ชก ประมุลเกวียน พอเห็นหัน ฯ
 น้ำอศัจรรย เกินเห็น แต่เย็นเฮย ฯ

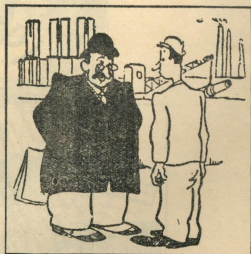
พระศรี นิพนธ์

อันตรายที่คุกคามการลดอาวุธ จดบันทึกไว้ที่คิดจะนวนเสียก่อนที่จะคับไม่ไหว.

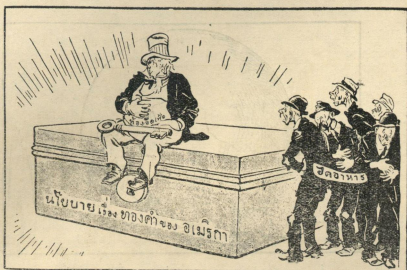

ขอห์นบลูกล “พระเจ้าที่รักของข้าพระเจ้า พระองค์ข้อม
ทรงทราบดีแล้วว่า ข้าพระเจ้าปรารถนาจะปลดอาวุธเพียงไร
แต่โปรดอย่าให้การสั่งทำ รดบ ของ เมืองจีนจนสิ้นลงเสีย
เร็วเลย พระเจ้าข้า!” (จากเบรลิน)

ช่างทำปืน “ไม่ต้องสงสัยอะไรเลย มันเห็นอยู่
โถงๆ แล้ว. เราซึ่งทำปืนมาก เราซึ่งปลดคักขมมาก.
เราซึ่งปลดคักขมมาก เราซึ่งลดอาวุธได้มาก”

(จากปารีส)

ลุงแซม (กับพาดิซซ์แห่งโลก) “ท่านทั้งหลายเอ๋ย! อย่าโทษข้าพเจ้าให้เป็น
อבותศัตรวมเลย. ข้าพเจ้าก็ได้รับความทรمانในอวัยวะส่วนเดียวกับท่านด้วยเหมือน
กันไม่ใช่หรือ?”

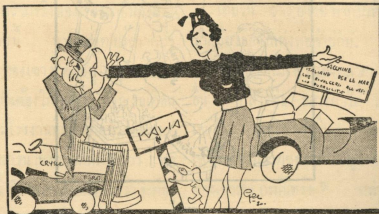
ท่านขุดดินฟ้าอากาศ
อย่าหวังว่าวันคืนจะมาถึงก่อนปี ๑๙๓๒

เกียรติแห่งวีรบุรุษ

ศานติ กับ สงคราม

(จากเบรลีน)

อิตาลีตอบภาษีขาเข้าของลุงแซม “เสียใจจริงลุง แต่รถยนต์ของฉันที่ดีพอ
ฉันจะไม่ให้รถของลุงเข้ามาได้ละ”

(จากอิตาลี)

“เห็นชาวอินเดีย ๒๕๐,๐๐๐ คน มาประชุมกันอยู่ในถนน
หรือไมเล่า? เพราะหัดเขาอยู่ในอินเดีย ไม่ได้อยู่ใน
อิตาลี” (จากปารีส)

คนไข้

แม่ยุโรป “พ่อหมอบรืองตุ ตั้งแต่วันที่ ๑๙๑๔ มา ฉันไม่เคย
มีโรคมากเหมือนคราวนี้เลย” (จากหนังสือข่าวเยอรมัน)

ฟอรุด ทำให้ ยุโรป ตื่นเต้น

จาก รั้ว ออฟ รั้ว ส อเมริกัน

(โดย เทว)

ยุโรป กำลัง ตื่นเต้น กัน ควบ กับการ ของ
นายฟอรุด ซึ่ง จะ ชื่นเงิน เคือน กรรมกร ใน โรง
งาน ทั้ง หลาย ที่ เขา ตั้ง ขึ้น ใน ยุโรป ให้ เสมอ กับ
คนงาน ใน โรงงาน ฟอรุด ใน อเมริกา. งาน
อะไร ที่ นายฟอรุด ทำ ขึ้น มัก เป็น งาน ใหญ่ เสมอ
การ ชื่นเงิน เคือน คนงาน คราว นี้ ก็ เป็น งาน ใหญ่
อีก. เพียง เสีย ว่า เขา ตั้ง ที่ ให้ ยุโรป ตกใจ
เสีย แล้ว จนถึง แก่ เกิด ความ สงสัย กัน ทั่ว ว่า นี่
วิธี ของ นายฟอรุด จะ มี มา ทำ ให้ ยุโรป ยืน ยืน ไป
หมก หรือ ? ความ จริง ของ เรื่อง นี้ เป็น ดัง นั้น—

เมื่อ บก ปลาย น นายฟอรุด ประกาศ ว่า
บรรดา โรงงาน ของ เขา ที่ ตั้ง อยู่ ใน ยุโรป กว่า
ยี่สิบ แห่ง เขา จะ ต้อง ให้ คนงาน ได้รับ เงิน เคือน
เท่ากับ คนงาน ใน โรงงาน ที่ เมือง คีร์วูด ของ เขา.
สำนักงาน กรรมกร นานาชาติ ที่ กรุง ยิน ว่า พอ
ได้ ทราย ความ มั่น ก็ อ้า สาสะ สอด ส่วน ให้ ว่า จะต้อง
เพิ่ม เงิน ขึ้น เท่า ไหร่ คิด เป็น เงิน ประเทศ ต่าง ๆ
ตาม ที่ โรงงาน นั้น ๆ ตั้ง อยู่. บัด นี้ การ สอด ส่วน
ปรากฏ เป็น เล่า ๆ ว่า กรรมกร ใน โรงงาน ที่

เมือง คีร์วูด ได้ ค่าจ้าง สูง กว่า กรรมกร ใน ยุโรป
ถึง ๒ ถึง ๕ เท่า. อัน ที่จริง โรงงาน ของ
นายฟอรุด ใน ยุโรป ก็ ให้ ค่าจ้าง แก่ คนงาน สูง
กว่า โรงงาน อื่น ๆ อยู่ แล้ว เพราะ วิธี การ ของ
นายฟอรุด นั้น เขา ให้ ค่าจ้าง แพง และ เขา งาน
มาก โรงงาน ของ เขา ปรากฏ ว่า มี กำไร มาก.
หุ้น ส่วน ใน โรงงาน ฟอรุด ทั้ง ใน ประเทศ อังกฤษ
และ เยอรมัน มี ผู้ นิยม ช้อ มาก ถึง แก่ แย่ง กัน
อยู่ เสมอ.

เดี๋ยว นี้ ชาว ยุโรป พวก นี้ เห็น นายฟอรุด
เป็น อย่าง อย่าง แห้ง พ้อ ค้ายักษ์. พ้อ ค้ายูโรป
ได้ ใจ พ้อ ค้า อเมริกา แย่ง ตลาด มา แล้ว ใน ทวีป
อื่น ๆ กล่าว คือ อเมริกาใต้ แอฟริกา และ
เอเชีย บัด นี้ กำลัง ตื่นเต้น กัน ว่า อเมริกา จะ
เข้า มา แย่ง ตลาด ของ เขา ใน ยุโรป คือ ย้าน
ของเขา เอง กัน นี้ หรือ ? กล่าว กัน ว่า แผน
สห ปา ลั ธิ ฐ ยุโรป ของ นายบริธง ก็ ปรารถนา ชื่น
ด้วย ภาษาคือ นั้น.

เมื่อ บก ปลาย น เสธ เบิร์ชชีวาล เบิร์ช

เทา

มีน

ผู้จัดการโรงงาน ฟอรัค ใน ประเทศ อังกฤษ ได้เขียนหนังสือถึง สำนักงานกรรมกร นานาชาติถามถึงสถิติการค้าขาย ของ กรรมกรในเมืองต่าง ๆ ที่มีโรงงานฟอรัค ตั้งอยู่. จดหมายเช่นนี้ตกกระไม่แปลกประหลาด เพราะการถามเพื่อ ความรู้ เช่นนี้ ทำกัน เกลื่อนไป ทั้งในยุโรป และ อเมริกา. สำนักงานกรรมกรนานาชาติ ที่กรุง ยินวาน นั้นเป็นสาขาของสันนิษฐานชาติอยู่ด้วย แต่ความจริงนั้นเช่นครึ่งสาขา ครึ่งอิสระ. ในจดหมาย ของ เซอร์เปอรูชีวัล นั้น มีความข้อหนึ่งกล่าวถึงความทุกข์ ของ นายฟอรัค ที่ จะขึ้น เงินเดือน คนงานของเขา ในโรงงาน ต่าง ๆ ใน ยุโรป อยู่ด้วย สำนักงานกรรมกร นานาชาติ เห็นเป็นโอกาสดีที่จะทำ ประโยชน์ และ เผยแผ่ ข้อเสีย ของคนจีนที่ ครอบงำเขาเสียส่วน เขาเป็นอิสระ อย่างจริงจังทีเดียว. เขาได้พิมพ์สำเนาใจความแห่งจดหมาย ของ เซอร์เปอรูชีวัล แจกแก่ผู้แทนหนังสือข่าวต่าง ๆ ที่ประจำอยู่ที่ กรุง ยินวา ทุกคน และได้กล่าวข้อความว่าเช่นเรื่องที่เขาต้องการสถิติกันให้ละเอียด แต่การสำรวจนั้นจะต้องลงทุนอยู่บ้าง ซึ่งถ้าจะไม่สำเร็จก็เพราะสำนักงานนั้นไม่มีเงินพอจะทำได้.

ต่อมาไม่นานนัก มีมหาเศรษฐี แห่ง กรุง

ยอสตัน ใน อเมริกา คนหนึ่ง ชื่อ นาย อี. เอ. พิลเลน เกิดศรัทธาแก่กล้าในเรื่องนี้ ได้มีหนังสือแจ้งมายาว ว่าจะให้เงินอีกคนหนึ่งจำนวนนี้ปรากฏว่าถึง ๑๕,๐๐๐ เหรียญทองพอได้เงินแล้ว การสำรวจก็ได้ตั้งค้นกันขึ้นงานใหญ่ทันที. ฝ่ายเจ้าของโรงงานต่าง ๆ ทั่วไปใน ยุโรป รวมทั้ง สมาคมพาณิชย์ พวกกันร้อนตัว กลัวความเสียหาย จะเกิดขึ้นแก่การงานต่าง ๆ ทั่วไป จึงพากันเคียดจัญไรเท่าที่จะทำได้. แม้รัฐบาลเอง มีอิทธิพลกับฝรั่งเศส เป็นอาทิ ก็ได้เข้าชักชวนเพื่อจะให้การสำรวจนี้ต้องเลิกล้ม. ในเบื้องต้นก็ไม่มีใครนึกว่า คำแรงกรรมกร ใน ยุโรป กับอเมริกา จะต่างกันมากมายถึงเพียงนั้น แค่ว่ากันว่าต้องต่างกันไม่น้อย ซึ่งถ้ามีตัวเลขแสดง ออก มา ชัดเจน แล้ว ก็จะเป็นภัยแก่อุตสาหกรรมของ ยุโรป. ภายภาคนี้จึงได้ตั้งขึ้นในรูปเครือชาชาติ และในที่สุด เมื่อไม่ประสบผลสำเร็จ ก็เกิดเป็นการค้นค้นทั่วทั้ง ยุโรป.

สถิติพยากรณ์แห่งสำนักงานกรรมกร นานาชาตินี้ แค่อ่อน ๆ มากก็ไม่ค่อยมีใครอ่านนัก นอกจาก นักเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่แห่งสำนักงานจึงไม่ค่อยมีใครรู้จัก แต่พอสำนักงานนี้ เขาเห็น เจ้าการ สำรวจ สถิติ

พ. ศ. ๒๔๗๓

พอพูด ทำให้ยุโรปตื่นตื่น

คนงาน คงกลัวแล้ว หนึ่งสี่ข่าว ทั่วยุโรป
ก็พากันลงชั่วคราวครึ่งไปหมด. สถิติ
พยากรณ์ครั้งสุดท้ายของสำนักงานนั้น ใกล้เคียง
เทียบ ค่าจ้าง กรรมกร แห่ง ประเทศ
สำคัญๆ ใน ยุโรปไว้ดังนี้. สมมติทั้งอัตรา
ของอังกฤษ เช่นร้อยละ เพื่อจะเทียบอัตรา
ของประเทศอื่นเป็นส่วนร้อย คือ :-

ส. ย. ร. อเมริกา	ค่าแรงกรรมกร	๑๕๗
อังกฤษ	" "	๑๐๐
เยอรมัน	" "	๗๗
ฝรั่งเศส	" "	๕๘
อิตาลี	" "	๔๓

ในประเทศอิตาลี การปกครองของมุสโสลินี
ไคเนรมิต อุตสาหกรรม และ สมาคมกรรมกร
ฟาสซิสต์ขึ้นเป็นอย่างมหัศจรรย์ ซึ่งมุสโสลินี
เอง อวดอ้างกันว่า กรรมกรของ อิตาลี มี
บุญตศุภที่ใดเป็นกรรมกรแห่งประเทศเกิดใหม่
อันการปกครองแบบ ฟาสซิสต์ ไค้นำความ
เจริญมาให้ อย่างรวดเร็ว เห็นทันตา. ชาว
อิตาลีเดิม ที่ ข้ามไป ทาหนักใน อเมริกา เสียอีก
ต้องถูกหาว่าเป็นคนโกง ไม่ซอຍเป็น เทวดา
กลียุคคิดจะไปอยู่ในเมืองมนุษย์. เมื่อ สถิติ
พยากรณ์ แห่ง สำนักงาน กรรมกร นานา ชาติ
ได้พิมพ์ออกประกาศมาดังนี้ ชาวอิตาลีเดิม

จะเห็นได้ว่า ความเชื่อ ของคนนั้น เป็น แค่เพียง
ความฝัน. แท้จริง กรรมกร ส. ย. ร. อเมริกา
มีกิน มีใช้ มากกว่า กรรมกร ของตัวก็ ทำเท่า
มที่อยู่กว้างขวางกว่า มีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม
เป็นชั้นดีกว่าค่าแพงกว่า และมีโอกาสหนึ่ง
ถูกระได้มากกว่าตัวทำเท่า. ยิ่งกว่านั้น
กรรมกร ฟาสซิสต์ จะไค้ทราบว่า คนไค้ ค่าจ้าง

ต่ำกว่ากรรมกรทั้งหมดใน ยุโรป.
ความจริงนั้น กรรมกรในอิตาลี และ แคว้น
บอลข่าน คือ ยุโรปฝ่ายตะวันออก อยู่ไค้ควย
ความอดอยาก. ศูนย์กลางแห่งอุตสาหกรรม
ต้องมิ กองทหาร ตั้งประจำรักษา ตำรวจลับ
มอยู่ทั่วไป. พวกหัวหน้ากรรมกรที่ไม่เคย
รับโทษ จากพวก หรือ แนวเทศ มั่นชยคน. ทาง
ยุโรปตะวันตก ที่ใช้ วัตถุปกครองตามความเห็น
ของคนหนุ่มมาก กรรมกร มีฐานะเป็นอิสระ
ไค้มาก สมาคมกรรมกร มีปากเสียง และ
คณะกรรมกร มีอำนาจทาง การเมือง. ใน
เยอรมัน และ ฝรั่งเศส คณะกรรมกรเกือบจะขึ้น
หน้าอยู่แล้ว ใน อังกฤษ นั้น คณะกรรมกร
ขึ้นนั่งเก้าอี้ว่าราชการบ้านเมืองที่เคียว. แต่
ทุกประเทศในยุโรปเวลานี้ เจ้าของโรงงาน
ต่างๆ กำลังร้องว่าค่าแรงกรรมกรแพงอยู่แล้ว
ถ้าขึ้นเพิ่มขึ้นอีก การอุตสาหกรรมก็จะถึงแก่

เทว

มีน

ชีวิตหาไม่.

การกระทำของ นายฟอรุท ครววน เป็น
ปฏิกิริยาแก่เจ้าของโรงงานทั่วไปในยุโรปโดย
ตรง ความเต็มใจของเขาในอันจะรับค่าจ้าง
กรรมกรของเขาใน ยุโรป ครววน ทั้ง ๒ เท่า
๓ เท่า ๔ เท่า เป็นทาง สนิท สนิท ศติ
โตเชียนลิสต์. ก็กิจการของเขาเป็นข้อพิสูจน์
และ เป็นตัวอย่าง คำตาเจ้าของโรงงานต่าง ๆ
แห่งยุโรป ว่าทำไมเขาจึงทำได้. วิธีการ
แห่งโรงงานในยุโรปจะยังบอกพระองค์อะไรอยู่ยัง
กะมัง?

เมื่อทางสถิติพยากรณ์ การสำรวจของ
นายฟอรุทครั้งนี้จะเป็นอย่างน่าพิศวง แต่ก่อน
แต่ไรยังไม่มีมีการสำรวจโดยละเอียดเช่นนี้ และ
ยังไม่เคยสำรวจเปรียบเทียบระหว่างนานาชาติ
เลย. เมื่อการสำรวจได้สำเร็จบริบูรณ์ และ
ได้ลงพิมพ์เป็นเล่มออกมา จะเป็นสมุทบทวนข้อ
ได้เล่มหนึ่ง.

เมื่อถูกทรวานกลายเป็น นาย อ. สติวอรุท
พนักงาน ตรวจ แห่ง กรม สถิติ กรรมกร ของ
ส. ป. ร. อเมริกา ได้ ไป ตรวจ ข้าราชการกรรมกร
โรงงานของ นายฟอรุท ที่เมืองคิครวัก เลือกที่
พอจะเขาเป็นสถิติได้ รวม ๑๐๐ บ้าน. ได้ตรวจ
ละเอียด ทุกสิ่ง ทุกอย่าง จนขึ้น สิบชีวิตการเท

วันละกั้ว ซอหนึ่งสอชาวอานักเคบับ วลว
ก็ได้ ความสำเร็จ คอวยครวั กรรมกร เหล่านี้เขียน
จดหมาย ส่ง ทางไปรษณีย์ ด้วย ส. ๘๒ ฉะบับ
พักโทรศัพท์ ๓๔ ครั้ง. คนงานเหล่านี้ได้
รับค่าจ้างอย่างต่ำที่สุดตามอัตราของนายฟอรุท
วันละ ๗ เหรียญทอง. คอวยครวัหนึ่ง มี
บ้านอยู่เป็นเรือน ๔ หรือ ๕ ห้อง มีห้องอาบน้ำ
มีน้ำชัก มีครัว มีซักโครก. มีกะมีห้อง
อยู่คนละห้อง หน้าบ้านออกถนน ในถนน
มีไฟโกล ในบ้าน มีเคาไฟ สำหรับ ถูกทรวาน
บ้านใช้ไฟฟ้า ครัวโดยมากก็ใช้แก๊ส อย่าง
สมัยใหม่. ดังนั้นรายงานแห่งเจ้าพนักงาน

กรมสถิติกรรมกรแห่ง ส. ป. ร. อเมริกา.

ใน สองสามเดือนที่แล้วมานี้ เจ้าหน้า
สำรวจได้เที่ยวตรวจร้านในเมืองทั้ง แห่ง อุต-
สาหกรรมทั้งหลายทั่วยุโรป มีตัวอย่างเสฉฉา
เกือก และ อาหาร เครื่อง กะบอง ซึ่งได้มาจาก
เมืองคิครวักไปทั่วๆ สำหรับเปรียบเทียบกับ

ในที่ต่าง ๆ ว่า กรรมกรของกันนั้น ๆ ยังขาดตก
บกพร่องอะไรบ้าง เมื่อเปรียบกับภาวะของ
กรรมกรแห่งเมืองคิครวัก.

เมื่อไม่ช้านานมานัก เจ้าหน้าสำรวจทาง
ประเทศอังกฤษได้กล่าวแก่ผู้แทนหนึ่งสอชาวว่า
กรรมกร อังกฤษ ยังมีเบียดคัม ซึ่งกรรมกร

พ. ศ. ๒๔๗๓

ฟอรุค ทำให้ยุโรปตื่นตื่น

อเมริกันห้ามไม่^๑ ทัก^๒กรรมกรอังกฤษได้เปรียบ^๓ ในเรื่องเบียร์^๔นี้ ก็พอ^๕ดวลกับ^๖เสียเปรียบ^๗กรรมกรอเมริกัน ในเรื่องไม่มีไฟฟ้าใช้^๘ใน^๙บ้าน^{๑๐}และใน^{๑๑}ครัว^{๑๒}. แต่ผู้แทน^{๑๓}หนังสือ^{๑๔}ชาวนั้น^{๑๕}คอย^{๑๖}เชื่อว่าใน^{๑๗}เมือง^{๑๘}คิครว^{๑๙}ก็^{๒๐}เบียร์^{๒๑}หรือ^{๒๒}เซม^{๒๓}ก็^{๒๔}มี^{๒๕}เกลื่อน^{๒๖}กลาด^{๒๗}ไม่น้อยกว่า^{๒๘}เบียร์^{๒๙}สอง^{๓๐}เป่น^{๓๑}ที่^{๓๒}กรรมกร^{๓๓}อังกฤษ^{๓๔}ก็มี^{๓๕}นั้น^{๓๖}เลย.

ใน^๑เมือง^๒แอนตเวอร์^๓ป (เบลเยียม) และวอร์ซอ^๔ (รัสเซีย) พนักงาน^๕สำรวจ^๖รายงาน^๗ว่าใน^๘ท่า^๙เลอ^{๑๐}คสา^{๑๑}กรรมกร^{๑๒}บ้าน^{๑๓}กรรมกร^{๑๔}ที่มี^{๑๕}๕^{๑๖}ห้องอย่าง^{๑๗}อเมริกัน^{๑๘}หา^{๑๙}ไม่^{๒๐}ได้^{๒๑} ทั^{๒๒}ระ^{๒๓}ให้^{๒๔}กรรมกร^{๒๕}ไ^{๒๖}อยู่คน^{๒๗}ละ^{๒๘}ห้อง^{๒๙}ก็^{๓๐}ไม่^{๓๑}ใคร^{๓๒}ฝัน^{๓๓}ถึง^{๓๔}. ถ้า^{๓๕}ระ^{๓๖}ให้^{๓๗}กรรมกร^{๓๘}ที่^{๓๙}นั้น^{๔๐}ไ^{๔๑}อยู่^{๔๒}สย^{๔๓}ย^{๔๔}อย่าง^{๔๕}กรรมกร^{๔๖}ที่^{๔๗}คิครว^{๔๘}พวก^{๔๙}กรรมกร^{๕๐}ระ^{๕๑}กอง^{๕๒}เลอ^{๕๓}เข้า^{๕๔}ไป^{๕๕}อยู่^{๕๖}คาม^{๕๗}บ้าน^{๕๘}ของ^{๕๙}คน^{๖๐}ชั้น^{๖๑}สูง^{๖๒}ขึ้น^{๖๓}ไป^{๖๔} ถึง^{๖๕}กระ^{๖๖}นั้น^{๖๗}ก็^{๖๘}ก^{๖๙}บ้าน^{๗๐}เหล่าน^{๗๑}นั้น^{๗๒}ก็^{๗๓}หา^{๗๔}มี^{๗๕}ห้อง^{๗๖}อา^{๗๗}ย^{๗๘}น้ำ^{๗๙}อยู่^{๘๐}ใน^{๘๑}เร^{๘๒}ือน^{๘๓}ค^{๘๔}้วย^{๘๕}ไม่^{๘๖}.

อัน^๑จะ^๒ให้^๓กรรมกร^๔โรง^๕งาน^๖ฟอรุค^๗ใน^๘ยุโรป^๙มี^{๑๐}ภา^{๑๑}วะ^{๑๒}เท^{๑๓}ย^{๑๔}ม^{๑๕}ทน^{๑๖}ก^{๑๗}ย^{๑๘}กรรมกร^{๑๙}ฟอรุค^{๒๐}ที่^{๒๑}คิครว^{๒๒}ค^{๒๓}นั้น^{๒๔}กรรมกร^{๒๕}ฟอรุค^{๒๖}ใน^{๒๗}ยุโรป^{๒๘}จะ^{๒๙}ค^{๓๐}อง^{๓๑}เปล^{๓๒}ี่ย^{๓๓}น^{๓๔}แ^{๓๕}ย^{๓๖}แ^{๓๗}น^{๓๘}ใน^{๓๙}ยุโรป^{๔๐}อีก^{๔๑}หลาย^{๔๒}อย่าง^{๔๓} ทั^{๔๔}ว^{๔๕}อย่าง^{๔๖}ที่^{๔๗}สำคัญ^{๔๘}คือ^{๔๙}ใน^{๕๐}เร^{๕๑}ือง^{๕๒}เส^{๕๓}อ^{๕๔}ผ^{๕๕}า^{๕๖}เค^{๕๗}ร^{๕๘}อง^{๕๙}แ^{๖๐}่ง^{๖๑}ทั^{๖๒}ว^{๖๓}. จ^{๖๔}ร^{๖๕}ม^{๖๖}เน^{๖๗}ย^{๖๘}ม^{๖๙}ใน^{๗๐}ยุโรป^{๗๑}นี้^{๗๒} กรรมกร^{๗๓}แ^{๗๔}่ง^{๗๕}ทั^{๗๖}ว^{๗๗}เร^{๗๘}ีย^{๗๙}บ^{๘๐}ร^{๘๑}ย^{๘๒}แ^{๘๓}ก^{๘๔}เวลา^{๘๕}วัน^{๘๖}อา^{๘๗}ท^{๘๘}ค^{๘๙}ย^{๙๐} ซึ่ง^{๙๑}เป็น^{๙๒}วัน^{๙๓}หยุด^{๙๔}งาน^{๙๕} และ^{๙๖}ไ^{๙๗}ย^{๙๘}ว^{๙๙}ค^{๑๐๐}ก^{๑๐๑}ัน^{๑๐๒}ที่^{๑๐๓}นั้น^{๑๐๔} นอก^{๑๐๕}นั้น^{๑๐๖} เวลา^{๑๐๗}ป^{๑๐๘}ก^{๑๐๙}ก^{๑๑๐}เขา^{๑๑๑}แ^{๑๑๒}่ง^{๑๑๓}ทั^{๑๑๔}ว^{๑๑๕}ร^{๑๑๖}ุ^{๑๑๗}บ^{๑๑๘}.

ไม^๑ว่า^๒ประ^๓เท^๔ศ^๕ไหน^๖ใน^๗ยุโรป^๘ เมื่อ^๙แล^{๑๐}เ^{๑๑}ป^{๑๒}ระ^{๑๓}ย^{๑๔}ออก^{๑๕}ไ^{๑๖}ค^{๑๗}ที่^{๑๘}น^{๑๙}ว่า^{๒๐} คน^{๒๑}นั้น^{๒๒} เป็น^{๒๓}กรรมกร^{๒๔} คน^{๒๕}นั้น^{๒๖}ไม่^{๒๗}ไ^{๒๘}่^{๒๙}กรรมกร^{๓๐} ทำ^{๓๑}น^{๓๒}อง^{๓๓}เค^{๓๔}ีย^{๓๕}ก^{๓๖}ับ^{๓๗}ใน^{๓๘}อเมริกัน^{๓๙} ทั^{๔๐}ระ^{๔๑}ย^{๔๒}ออก^{๔๓}ไ^{๔๔}ค^{๔๕}ไ^{๔๖}โดย^{๔๗}ส^{๔๘}ิว^{๔๙}เ^{๕๐}น^{๕๑}อ^{๕๒}ว^{๕๓}ว่า^{๕๔} ไ^{๕๕}น^{๕๖}เป็น^{๕๗}พ^{๕๘}ว^{๕๙}ก^{๖๐}นิ^{๖๑}โ^{๖๒}ร^{๖๓} และ^{๖๔}ไ^{๖๕}น^{๖๖}ไม่^{๖๗}ไ^{๖๘}่^{๖๙}. การ^{๗๐}แ^{๗๑}่ง^{๗๒}ช^{๗๓}ั้น^{๗๔}คน^{๗๕}ใน^{๗๖}ยุโรป^{๗๗}ยัง^{๗๘}ช^{๗๙}ัก^{๘๐}เ^{๘๑}น^{๘๒}เหล^{๘๓}ือ^{๘๔}เก^{๘๕}ิน^{๘๖} ทุ^{๘๗}น^{๘๘}ที่^{๘๙}แ^{๙๐}ล^{๙๑}ก^{๙๒}ย^{๙๓}ว^{๙๔}า^{๙๕}ค^{๙๖}ก^{๙๗}ย^{๙๘}กับ^{๙๙}ย^{๑๐๐}ออก^{๑๐๑}ไ^{๑๐๒}ค^{๑๐๓}ว่า^{๑๐๔} คน^{๑๐๕}ไ^{๑๐๖}น^{๑๐๗}อยู่^{๑๐๘}ใน^{๑๐๙}ช^{๑๑๐}ั้น^{๑๑๑}ไ^{๑๑๒}น^{๑๑๓}. โรง^{๑๑๔}เหล^{๑๑๕}้า^{๑๑๖}ของ^{๑๑๗}อังกฤษ^{๑๑๘} มี^{๑๑๙}ประ^{๑๒๐}ท^{๑๒๑}เข้า^{๑๒๒}สอง^{๑๒๓}ทาง^{๑๒๔} ทาง^{๑๒๕}หน^{๑๒๖}ึง^{๑๒๗}ส^{๑๒๘}ำ^{๑๒๙}ห^{๑๓๐}ับ^{๑๓๑}พวก^{๑๓๒}ค^{๑๓๓}อ^{๑๓๔}ล^{๑๓๕}ลา^{๑๓๖}ว^{๑๓๗} (สุ^{๑๓๘}ภ^{๑๓๙}า^{๑๔๐}พ^{๑๔๑}ชน^{๑๔๒}) อีก^{๑๔๓}ทาง^{๑๔๔}หน^{๑๔๕}ึง^{๑๔๖}ส^{๑๔๗}ำ^{๑๔๘}ห^{๑๔๙}ับ^{๑๕๐}ย^{๑๕๑}ว^{๑๕๒}ก^{๑๕๓}กรรมกร^{๑๕๔}. ใน^{๑๕๕}ประ^{๑๕๖}เท^{๑๕๗}ศ^{๑๕๘}ฝ^{๑๕๙}รัง^{๑๖๐}เศ^{๑๖๑}ส^{๑๖๒}ร^{๑๖๓}อ^{๑๖๔}ย^{๑๖๕}ส^{๑๖๖}แ^{๑๖๗}่ง^{๑๖๘}เป็น^{๑๖๙}สอง^{๑๗๐}ค^{๑๗๑}อน^{๑๗๒} ส^{๑๗๓}ำ^{๑๗๔}ห^{๑๗๕}ับ^{๑๗๖}ให้^{๑๗๗}ค^{๑๗๘}อ^{๑๗๙}ล^{๑๘๐}ลา^{๑๘๑}ว^{๑๘๒}กับ^{๑๘๓}กรรมกร^{๑๘๔} อยู่^{๑๘๕}คน^{๑๘๖}ละ^{๑๘๗}ท^{๑๘๘}อน^{๑๘๙}. กรรมกร^{๑๙๐}ของ^{๑๙๑}นาย^{๑๙๒}ฟอรุค^{๑๙๓} อาจ^{๑๙๔}ไ^{๑๙๕}่^{๑๙๖}ค^{๑๙๗}อ^{๑๙๘}ล^{๑๙๙}ลา^{๒๐๐}ว^{๒๐๑} และ^{๒๐๒}แ^{๒๐๓}่ง^{๒๐๔}ทั^{๒๐๕}ว^{๒๐๖}สุ^{๒๐๗}ภ^{๒๐๘}า^{๒๐๙}ใน^{๒๑๐}เวลา^{๒๑๑}ไ^{๒๑๒}ป^{๒๑๓}มา^{๒๑๔}จาก^{๒๑๕}บ้าน^{๒๑๖}ถึง^{๒๑๗}โรง^{๒๑๘}งาน^{๒๑๙} ไ^{๒๒๐}คร^{๒๒๑}เ^{๒๒๒}็น^{๒๒๓}ก^{๒๒๔}ไ^{๒๒๕}ม่^{๒๒๖}อา^{๒๒๗}จ^{๒๒๘}ำ^{๒๒๙}ห^{๒๓๐}น^{๒๓๑}ไ^{๒๓๒}ค^{๒๓๓}ว^{๒๓๔}า^{๒๓๕}เขา^{๒๓๖}เป็น^{๒๓๗}กรรมกร^{๒๓๘}. มี^{๒๓๙}บุ^{๒๔๐}ตร^{๒๔๑} เขา^{๒๔๒}ก็^{๒๔๓}อา^{๒๔๔}จ^{๒๔๕}ำ^{๒๔๖}ส่ง^{๒๔๗}เข้า^{๒๔๘}มห^{๒๔๙}า^{๒๕๐}วิ^{๒๕๑}ทยา^{๒๕๒}ล^{๒๕๓}ย^{๒๕๔}ไ^{๒๕๕}ค^{๒๕๖} ะ^{๒๕๗}นั้น^{๒๕๘}

บุ^๑ตร^๒เหล^๓าน^๔ของ^๕เขา^๖อาจ^๗เป็น^๘คน^๙มี^{๑๐}อา^{๑๑}ชีพ^{๑๒} ช^{๑๓}ั้น^{๑๔}วิ^{๑๕}เศษ^{๑๖}ค^{๑๗}่อ^{๑๘}ไป^{๑๙}ใน^{๒๐}ภ^{๒๑}า^{๒๒}ย^{๒๓}หน้า^{๒๔} ทำ^{๒๕}ให้^{๒๖}ส^{๒๗}ก^{๒๘}ุ^{๒๙}ล^{๓๐}ของ^{๓๑}เขา^{๓๒}เล^{๓๓}อ^{๓๔}น^{๓๕} สุ^{๓๖}า^{๓๗}น^{๓๘}เป็น^{๓๙}อย่าง^{๔๐}อื่น^{๔๑}ไป^{๔๒}. นอก^{๔๓}จาก^{๔๔}นั้น^{๔๕} ถ้า^{๔๖}กรรมกร^{๔๗}ฟอรุค^{๔๘}ใน^{๔๙}ยุโรป^{๕๐}ไ^{๕๑}ค^{๕๒}อยู่^{๕๓}ก^{๕๔}ิน^{๕๕}อย่าง^{๕๖}กรรมกร^{๕๗}ฟอรุค^{๕๘}ใน^{๕๙}ค^{๖๐}ิครว^{๖๑} เขา^{๖๒}ก็^{๖๓}จะ^{๖๔}มี^{๖๕}ร^{๖๖}ย^{๖๗}น^{๖๘}ทร^{๖๙}ช^{๗๐}ด^{๗๑}ว^{๗๒}ย^{๗๓}อัน^{๗๔}นั้น^{๗๕}จะ^{๗๖}ค^{๗๗}อง^{๗๘}ทำ^{๗๙}ให้^{๘๐}ยุโรป^{๘๑}ท^{๘๒}ก^{๘๓}ใ^{๘๔}มา^{๘๕}ก^{๘๖} เพราะ^{๘๗}ใน^{๘๘}ยุโรป^{๘๙}ร^{๙๐}ย^{๙๑}น^{๙๒}ทร^{๙๓} กล^{๙๔}ย^{๙๕}เป็น^{๙๖}อุป^{๙๗}การ^{๙๘}ณ์^{๙๙} แ^{๑๐๐}่ง^{๑๐๑}การ^{๑๐๒} แ^{๑๐๓}ย^{๑๐๔}่ง^{๑๐๕}ช^{๑๐๖}ั้น^{๑๐๗}คน^{๑๐๘}.

เทว

มีน

นาย อองเดรย สึฟลิเชก นักประวัติศาสตร์ผู้
จีนชื่อ ออกปากว่า “ที่เขานำค่าจ้าง และ
วิธีการของ อเมริกา มาใช้ในยุโรปนี้ ไม่เห็นมี
ทางจะสำเร็จได้. มหาเศรษฐีฟอรุค ก็เป็นผู้มี
สิทธิวิญญูสามารถ ได้รับความสรวเสรีอยู่
ทั่วโลก แต่เขาอยู่ห่างพวกเรานัก เขาไม่อา
ทรายนคนล็กหนายาง ของยุโรป เขาจะทำให้
ยุโรปขวัญหนีหิ้นเสียแล้ว. ยุโรปเป็นทวีป
แห่งความเป็นตนเอง เห็นงามตามใจ จะเอา
วิธีอุตสาหกรรม ขนานใหญ่ Mass production
มาใช้ เห็นไม่มีทางสำเร็จ.”

ฟังเถิน ๆ ตามความเห็นของนักประวัติ
ศาสตร์นี้ ก็น่าเชื่อว่าเป็นเช่นนั้นจริง แต่
เสียญกิจการของ ฟอรุค ใน ยุโรป ซึ่งใช้วิธีให้
ค่าจ้างแพงเอางานมากเป็นปกติอยู่แล้ว กลับ
ให้ผล ปรากฏว่า เป็น กำไรงามจริงเสียด้วย.
เสอรุ เปอรุชีवाल ผู้จัดการโรงงาน ฟอรุค ที่
แมนเชสเตอร์ ใน ประเทศอังกฤษ รายงานว่า
เมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๐ คนงานได้ค่าจ้างชั่วโมง
ละ ๕๔ เซนต. ใ้กรรณยณตร์คันหนึ่ง ทำ
แล้วเสร็จใน ๓๕ ชั่วโมง กับ ๑๗ นาที คิก
ค่าแรงตกเป็น ๒๑.๔๔ เหรียญทอง. ตลอด
ศก ๑๙๒๐ มาถึงตลอดครึ่งต้นแห่ง ๑๙๒๑
ได้มีการขึ้นค่าจ้างเรื่อยมาทุกสองสามสัปดาห์.

ขึ้นค่าจ้างคราวไร ก็ได้งานทวนขึ้นคราวนั้น ทำ
ให้เสียหุ้ยต่ำลง จึงได้กำไรงามขึ้น. เมื่อ
กันยายน ๑๙๒๑ ค่าจ้างได้เพิ่มขึ้นเป็นชั่วโมง
ละ ๗๐ เซนต. ใ้กรรณยณตร์คันหนึ่ง ทำได้
แล้วภายใน ๒๔ ชั่วโมง ราคาจึงตกลงไป
เหลือเพียง ๑๔.๐๔ เหรียญทองเท่านั้น ถูก
ลงไปกว่าเก่าถึง คันละ ๓.๔๔ เหรียญทอง.

ที่ เมืองแอนทเวอร์ป เมื่อ ๑๐ ปีมาแล้ว
ค่าจ้างเป็นค่าที่สุกใน ยุโรป. โรงงานฟอรุค
ในที่นั้น กลับปรากฏสถิติว่าเสียหุ้ยที่ต่ำกลับสูง
ที่สุด เมื่อเทียบกับเสียหุ้ยของ โรงงานฟอรุคใน
ที่อื่น ๆ พอขึ้นค่าจ้างเสียหุ้ยก็ค่อยต่ำลง เขา
จึงได้ใช้วิธีให้ค่าจ้างแพงต่อมา.

ใน ประเทศอเมริกาเอง เมื่อ นายฟอรุค
เริ่มใช้ วิธีใหม่ของเขา พวกพ่อค้าและ
นายธนาคารทั้งหลาย ก็ทำนายว่าเขาจะขาดทุน
ยับ. ต่อมากระทั่งทวนขึ้นสี่ ชาวอเมริกัน
จึงได้เห็นจริงว่า ค่าจ้างแพง เป็นกำไรงาม
ค่าจ้างตก เป็นความผลกเคือง. แต่ลัทธิของ
นายฟอรุค ที่ได้ทำสำเร็จใน อเมริกา มาแล้ว
จะทำให้สำเร็จในยุโรป เห็นจะยากอยู่ กรรม-
กรกินอยู่พุ่มพวยในอเมริกา เป็นของไม่ประ-
หลาก แต่กรรมกรใช้ค้อนลารชาว และ
รณยณตร์จากบ้าน ไปทำงานในระยะทางไกลใน

พ. ศ. ๒๔๗๓

ฟอรด์ ทำให้ยุโรปตื่นตื่น

ยุโรป เรียกว่าเป็น กรรมกร อย่างไรก็ได้ ?
เพียงยังไม่ทันถึงเช่นนั้น ยุโรป ยังกินเกลือ
แล้ว กว่าที่จะเช่นนั้นได้ น่ากลัวจะมีอุปสรรค
อีกมาก.

ชาติต่าง ๆ ในยุโรปเวลานี้กำลังกังวล
เกี่ยวกับข้าเข้าอย่างแรง ภาษัลดยนคร เป็น
ภัยแรงที่สุด จนรถอเมริกันจะเข้าไปขายใน
ยุโรปก็ขายไม่ได้เสียเลย. การขึ้นภาษัข้าเข้า
เพื่อ ของ กัน สินค้า ต่าง ประเทศมิให้เข้าได้
อเมริกาได้ทำขึ้นก่อน ยุโรป จึงทำตามเพื่อ
เป็นการต่อสู้และป้องกันตัว. ความคิดของ
นายฟอรด์ ที่ได้ ตั้ง โรงงานรถยนต์ในยุโรป ก็
เพื่อหนีภาษี แท้จริง นายฟอรด์ได้ตั้งโรง-
งานทำรถยนต์ในแคนาดา มาแล้ว เพราะ
เหตุหนีภาษันั่นเอง. การตั้งโรงงานเพื่อหนี
ภาษั ในเมืองเราเกิดขึ้นแล้ว คือ โรงงาน
ทำไม้ ชิดไฟ ที่ บริษัท ต่าง ประเทศ ตั้ง ขึ้นใหม่
ที่ ห้าง ขอนเียว. ใน ประเทศ อังกฤษ มี
โรงงานฟอรด์ถึงสองแห่ง โรงงานใหญ่ตั้ง
อยู่ที่แมนเชสเตอร์. ใน อารแลนตุ ฝรั่งเศส
เยอรมัน อิตาลี และแทบทุกประเทศในยุโรป
ก็มี โรงงานฟอรด์ ตั้ง ที่นั้น. ที่โยโกฮาม่า

ในประเทศญี่ปุ่น ก็มี โรงหนึ่งเหมือนกัน. โรง-
งานตั้งที่โทโทนา ชาวเมืองนั้น ถัดออกจากส่วนราว
ครึ่งหนึ่ง และบริษัทฟอรด์ ตั้งขึ้นตามกฎ-
หมาย ของบ้านเมือง คนงานทั้งหลาย ก็ใช้
คนพื้นเมือง นั้นเอง. ผู้จัดการในโรงงาน ที่
อังกฤษ คือ เซอร์ เปอริซิลล เปอริว เป็น
คนอังกฤษ มีชาวอเมริกัน ทำงานอยู่ข้างหลัง
สองสามคน วัตถุประสงค์ก็ซื้อในประเทศที่ทั้ง
โรงงานนั่นเอง เว้นไว้แต่อะไรซื้อได้จาก
อเมริกา ก็จะซื้อในอเมริกา.

เหตุที่โรงงานฟอรด์ ตั้งในประเทศ และ
นอกประเทศ มีถ้าโรงงานนั้น กล่าวกันว่า
เพราะความคิดที่ แยกแยะ และวิจิตร ทำให้
ราคาของถูก และขายได้มาก. เขาคิด และ
จัดสำเร็จไปจาก อเมริกา ทั้งนั้น นายช่าง
ทั้งหลาย ผู้คิด และ ออกแบบเหล่านั้น เป็น ชาว
อเมริกัน ทำงานประจำหน้าที่อยู่ใน อเมริกา
เพราะฉะนั้น เมื่อชาวยุโรป ซื้อรถฟอรด์ ทำใน
ยุโรป เขาย่อมซื้อความคิดเหล่านั้น มาจาก
อเมริกาด้วย เหตุฉะนั้น ก็การของนายฟอรด์
จึงหา เป็นการ ส่ง แรงไป ทำงานใน ยุโรป ไม่
เป็นการส่งเงิน กับ ส่งความคิดไปหาประโยชน์

เทา

มิน

ในยุโรป และหาซื้อเสียงให้ อเมริกา เท่านั้น.
 วิชั่น เป็นวิสัยใหม่ ของ อเมริกา เพราะ
 แต่ไหนแต่ไรมา การค้าขายระหว่างประเทศ
 เป็นการแลกเปลี่ยนวัตถุ คือ สินค้า แต่บัดนี้
 ภาษีเข้าของนานาประเทศย่อมกีดกันสินค้าต่าง
 ประเทศมิให้เข้าได้สะดวก อเมริกาจึงยกขาย
 แกะไข่อสังหาริมทรัพย์ไปขาย แทนสินค้า.
 จำนวนโรงงาน ของ พ่อค้า อเมริกัน ทั้ง ๆ ไป
 ในยุโรป บัดนี้กำลังแพร่หลายขึ้นทุกที เป็น
 การกีดกันของ อเมริกา ได้แผ่ไปไม่ถึง ยุโรป

เป็นการทดลอง ซึ่งบางทีจะเป็นประโยชน์ทั้ง
 ยุโรป และอเมริกา ด้วยกันทั้งสองฝ่าย. แต่
 ความมั่นคงของนักการเมือง และ พ่อค้ายุโรป
 ในเรื่องสวัสดิคติของนายพรตคราวนั้นจะเป็น
 อุปสรรคขัดขวางทางการได้เพียงไร ยังจะต้อง
 รอคอยต่อไป แต่ถึงอย่างไรก็เชื่อว่าคงเป็นเพียง
 เดิรทางขัดได้บ้าง ชั่วคราวเท่านั้น ที่จะต้องแก้
 ไขวรณ์มิให้ทางการสำเร็จทีเดียว คงเป็นไปได้
 ไม่ได้.

๑ ลาภไหนไหน ไม่ละม้าย ลาภวายโรค
 ญาทิไหนไหน ไม่กำ ญาคิน้ำมิตร

พลลาภไหนไหน นำไฟจิตต์
 สุขไหนไหน ไม่ชนะนิค นิพพานเฮย ฯ
 พระศรี นิพนธ์

ว. สารคาม

มัน

เขาจะทราบว่ ข้าพเจ้าถูกขปลอกน ให้เ็น
เจ้า หรือเจ้าเก้ ทั้ง พระนาม ของข้าพเจ้า
เท่าที่เขเข้าใจก็หาทราบไม่ เมื่อหียบยหรี
ออกจากพานพอสสมควร แล้วข้าพเจ้าก็เลย
ออก

แต่พอ ข้าพเจ้าก้าวออกไปยัง ไม่พ้น ธรณ
ประทุ บรมแท่งควเรียบรรยแต่เข็มสรวัก
ก็เกิดประเษมาดอวลสาสนะนงเกา

“เกาะเข้ามาขุ่มข่ามทน ไม่ไ้ ทนสำหรับ
เจ้านายริ้ ใหม่?” ข้อมสมมกของข้าพเจ้า
กล่าวโดยเสียงก้งสนั่น

“อะ! ก็กันเ็นเจ้าเหมือนกันหว่า
กันหรือ คือ องค์เจ้านกหยันควงสมร แกคือ
ใครทไหนเล่า หือ”

เขาผู้แต่ก่อนมีฐานะเ็นนาย และภาย-
หลังยอมทน เ็นขรีพารข้าพเจ้า หวเระเสี่ยก
ใหญ่ หันมาทาง ข้าพเจ้า แล้วโค้งควค่านย
อย่างสละสลวยพลง “ทูล” ข้าพเจ้าว่า
“เพราะฝ่าพระบาทพพพระททยใน ‘อินคอก-
นโค’ เจ้าเหมือนเ็นงกล่าอังกนว่า เ็นฝ่า
พระบาท แต่สำหรับคนอย่างกรหม่อมแล้ว
อย่าหวังเลยว่ ‘มัน’ จะคบทาไ้”

พอรู้เืองว่าเวลาเ็น ข้าพเจ้ากำลังเสชฉย
หน้าอยู่กั “เจ้า” แท้จริง คางของข้าพเจ้า

ก็เริ่มสั่นเทา และเสโทไหลลง เียงท่าเสี่ยก-
ใหญ่

“จะดอสสาอะไรกับคนเมา ฉันไม่ถ
คอก” ข้าพเจ้าแข็งใจกล่าว พาเขาไปหลย
นอนเสี่ยทอ้งโคทอ้งหน่ง ทลยคาคนจะกักว่า
การที่ปล่อยเขามา ขุ่มข่ามทนในท่นคนร่วคาญ”

เขาโค้ง คว ลง ค่านย ด้วยความ อ่อนโยน
พริ้มกั “ทูล” ข้าพเจ้าว่า “กรหม่อม
จะกักการคามพระประสงคข์ของฝ่าพระบาท ฝ่า
พระบาทข้อมมีพระททยกัเสมอ”

แล้ว “เจ้า” จึงกัถูกลากถูกลงออกไป
ข้างนอก อย่างไม่ปรวณป่วาศรัย และข้าพเจ้า
ผู้มีฐานะเ็นเจ้านมาไ้ราว ๕ นาที กันั่งเกา
อย่างสง่าผ่าเผย แต่เวลาเ็นใจคอมันช่าง

หวากหวนควนควมเลี่ยนระไร กลวว่าใคร
จะบีความจริงไ้ ที่จริงข้าพเจ้าไม่ทอ้งการ
เ็นเจ้า แต่ข้าพเจ้าจำเ็น ต้องเ็น ต่างหาก
เมื่อไ้สำราญภาย (แต่ใจทอ้ง) ยนเกา
ท่อมอากสัก ๒ นาที นายเจ้า ‘จอน’ กักราก
เขามาฉุกแซนข้าพเจ้า พริ้มกัมกักล่าวว่า
“คุณออกจะแกกักรไ้ไปหน้อย ไม่รู้ หรีอว่า
นั่น, เ็นทลสำหรับเจ้า”

ข้าพเจ้าพอเ็นเ็นไ้เ็นไ้ มากกว่า ‘เจ้า’
เพราะชนวางขุ่มอควเคียไป ไม่ซำกัคจะ

พ.ศ. ๒๔๗๓

เพื่อความรัก

ถูกจับได้” บางทีจะต้องถูกเชื่อเชื่อนให้ไปสู่วัย
กรรเหล็ก พร้อมกันเฉลิมนามใหม่ว่า “อัย
ยะโมย” เพราะข้าพเจ้าไม่มีฐานะที่จะมา
ประการหนึ่ง และเรามีคนรู้จักมากกว่าไพร่
ฉะนั้นเป็นไพร่แหละดีกว่า

เวลานี้ ข้าพเจ้าไม่มาแล้ว ความกลัว
ทำให้อาการมันเมาหายไปทั้งปดทั้ง แต่
ข้าพเจ้าพยายาม คัดเสียงให้ออแอ เป็นเชิงว่า

เมามาก ว่า “เปล่า—พระ—ผม—ไม่—มา
—ไม่—มา—วิ่ง—ๆ—เย็น—แต่—มัน—นึก—ห่อ—
เท่านั้น—เอง—แหละ” นายเจ้า “เอน” หัวเราะ
ด้วยความขบขัน เขาจึงมือข้าพเจ้าออกมาข้าง
นอก พลาญพัก ว่า “มากี่—โซก—กับ—ผม
ดีกว่า—ผม—ชอบ—ซอ—ซอ—ของคุณ—เสีย—จริง—ๆ”

“ผมจะเรียกชื่อคุณว่าอย่างไรกัน?”

“เอน ซิคุณ เรียกผมว่า เอน ก็แล้ว
กัน”

พอโซกาทกถึงท้อง ข้าพเจ้าก็ทำเป็นหาย-

เมา

“ก็ละ คุณเอน คุณคอยอยู่นี่ประเดี๋ยวละ
ผมจะออกไปซื้อเหล้าสักหน่อย” นายเจ้า
“เอน” กล่าวแก่ข้าพเจ้า แล้วก็เดินออกไป
ละทิ้งให้ข้าพเจ้าอยู่แต่ลำพัง

บางคนข้าพเจ้ามาเวลาคึกคัก— สดทั้งข้าพเจ้า

รัก คิดว่าความอดกลั้นพยายามของข้าพเจ้า
ถึงปานนี้ อย่างน้อยคงจะได้รับความรัก
สงสารพอสมควร แต่แล้วผู้แสดงตนเป็น
บริวารของข้าพเจ้า ผู้ยกย่องให้เกียรติยศ
ของข้าพเจ้าเช่น ‘เจ้า’ ก็เข้ามา “แหม กระ-
หม่อมตามหาฝ่าพระบาทเสียแยกเกือบ เสีย
ฝ่าพระบาทเสด็จไปประทับที่โนนกกว่า ที่
ไม่สมควรกับฝ่าพระบาท”

“จะ ประเดี๋ยวฉันจะตามไป เธอออกไป
ก่อนเถละ” ข้าพเจ้าพูดแสดงกิริยาทำทาง
อย่างเจ้า เขาโค้งกายลงคำนับ แล้วก็ถอย
ห่างออกไป ที่ข้าพเจ้ารีบไล่เขาไปทั้งนี้ เพราะ
กลัวนาย ‘เจ้าเอน’ จะมาพบ เกือบจะรู้
ว่าข้าพเจ้าเป็นใคร

“คุณเอน — คุณเอน มาทางนั้นละ”

ข้าพเจ้าวิ่งไปหาทันที แต่ในเวลาเดียว
กันนั้นเอง บุรุษอีกคนหนึ่งก็วิ่งมาหาเหมือน
กัน

เขา (ผู้วิ่ง) และข้าพเจ้าต่างซิงกันถาม

ว่า “อะไรอะไรกัน?”

“ผมต้องการพบคนที่ชื่อ คุณเอน” คุณ
หลวงท่านสั่งให้มาเรียก”

“ผมเองแหละชื่อ เอน” ข้าพเจ้ากล่าว
โดยเร็วรู้สึกใจหาย คิดในใจว่า เห็นจะถูก

เพื่อความรัก

โดย ว. สारคาม

หญิงสาว ภายในเครื่อง แต่งกายไว้ ทุกข์
สัปดาห์ ไกลหนามองข้าพเจ้าอยู่คู่หนึ่ง
และรีบสาวเท้าเดินตามบิดามารดาของสาวของ
หล่อนเข้าไปในปราสาทพระเทพยศ

วันนั้น เช่นวันพระลักพระมหากษัตริย์ และวัน
กาชาด เวลาบ่าย มหาชนจึงเดินหลอมเข้าไป
ในบริเวณพระบรมมหาราชวังเนื่องแน่น โดย
ความปรารถนาว่า เมื่อเสร็จจากการถวาย
บังคมออกมหาราชแล้ว เขาจักได้ไปเที่ยว
ในงานกาชาดต่อไป

แม้ฝูงชนจะกระสับสั่นกันเป็นอันมาก แต่
ข้าพเจ้ารู้สึกเหมือนกับไม่มีเลย ทั้งเพราะ
ข้าพเจ้าหมายใจจะพบใครคนหนึ่งและแล้วข้าพ-
เจ้าได้พบจริงด้วย

เราสยดงกัน ทั้งนั้นจะเป็นโดยบังเอิญ
หรือเจตนาก็ตามที แต่การสยดงนำความ
พอใจให้แก่ข้าพเจ้าเป็นอันมาก ครั้นนี้ไม่ใช่
การพบครั้งแรก ข้าพเจ้าเคยพบหล่อนในงาน
หลายงานแล้ว ในงาน นมัสการพระ งาน-
ลูกเสือ และงานอื่น

เมื่อพบครั้งแรก ข้าพเจ้าไม่ได้ ตั้งใจจะรัก
หล่อน แต่การสังเกตคุณสมบัติในตัวของหล่อน
ทำให้ข้าพเจ้ารัก หล่อนเป็นคนมีธรรมชาติ
ดีหลายอย่าง กล่าว คือ ร่างกายสมบูรณ์
ท้วมบ้างเล็กน้อย แต่เก๋ไก๋น้อยกว่าเป็นคน
ซึ่งสรวลคนง่าย และมีลักษณะนอนอยู่อย่าง
แต่หญิงสาว ถ้าไม่รู้จักงอนก็ไม่สวย และ
งอนจนเกินงามก็ไม่ดี แต่เจ้าหล่อนงอนพอ
เหมาะ หญิงสาวทั้งสองมักปรากฏว่า ออเซาะ
เก่งด้วย แต่ที่ข้าพเจ้าชอบมากที่สุด คือ กิริยา

มารยาทอันละมุนละม่อมของหล่อน เพราะ
คุณสมบัติอันดีของหล่อนนั้น มารดาหล่อน
จึงรักหล่อนมากกว่าพี่สาว — น้องสาว และ
ข้าพเจ้าเองก็รู้สึกเช่นนั้นด้วย หล่อนเริ่ม

สังเกตว่าข้าพเจ้าเอาใจใส่ในหล่อนมาก มาก
กว่าความสนุก สนาน ซึ่งกำลังมีอยู่ในที่นั้นอีก
และหล่อนเองหล่อนไม่ได้เอาใจใส่ในความสนุก
สนานนั้นเหมือนกัน หล่อนหันมาคุยกับสหาย
ของหล่อน และแล้วข้าพเจ้าได้มาทางข้าพเจ้า
เราจึงมีโอกาสมองเห็นกันเสมอ

ตั้งแต่วันนั้นมา ภาพของข้าพเจ้าจึงคุ้น
กับตาของหล่อนอยู่เสมอ มานานหล่อนจึง
มองข้าพเจ้าอีก

ภายหลัง เมื่อ ฉววย บัง คม อัครมหาราช
และมัสการ พระแก้ว เสร็จแล้ว หล่อนก็
เที่ยวกลีบออกมายังนอก ข้าพเจ้าจึงมีโอกาส
สยดากับหล่อนอีกครั้งหนึ่งในเวลาต่อมา

แล้ว ข้าพเจ้า พย หล่อนในงาน กาศาคน
แรก คนทั้งสองและคนที่สาม ก็เหมือนยังพย
การสนิทสนม ความเอาใจใส่ของหล่อนยิ่ง
น้อยลงเป็นลำดับ และคืนสุดท้ายหล่อนก็
ไม่ได้เอาใจใส่ในข้าพเจ้าอีกเลย

ไม่จำเป็น ที่ ข้าพเจ้า จะพรรณนา ถึง ความ
เศร้าโศกสลด อันข้าพเจ้า รู้สึก ในคืนนั้น
คนครทกลางบรรเลงเพลงอยู่อย่างไพเราะ การ
มหรสพ ที่ กำลัง บรรเลง อยู่ อย่าง สนุกสนาน
เหล่านั้น แทนที่จะทำให้ข้าพเจ้าเพลิดเพลิน ข้าพ
เจ้ารู้สึกเหมือนกับยาพิษ และเมื่อเห็นว่า
ชนอยู่ต่อไปก็ไม่มีประโยชน์อีกแล้ว ข้าพเจ้าจึง
กลบขานเสีย

ข้าพเจ้าไม่โทษหล่อน เพราะหล่อนทำ
กิจอย่างเห็นจากข้าพเจ้า และทั้งข้าพเจ้าก็ไม่
โทษตัว ข้าพเจ้าเอง ในการ ที่ออกอา รัก หล่อน
จริง หล่อนมีคุณสมบัติดีกว่าข้าพเจ้าด้วย ประ-

การทั้งปวง แต่ข้าพเจ้าไม่หวังในคุณสมบัติ
ภายนอกเหล่านั้น ข้าพเจ้าหวัง ในคุณสมบัติ
ตามธรรมชาติ และยินดีที่จะทนรับหล่อน
ไว้เป็นภรรยา ถ้าหากหล่อน รัก ข้าพเจ้า
มาก พอที่จะเสียสละคุณสมบัติภายนอก อัน
หล่อนได้มาโดยกำเนิดนั้นเสีย

ข้าพเจ้าจะโทษหล่อนได้อย่างไร คน
ทุกคนในโลกมีใจเป็นอิสระ (ฟรีวิล) ด้วย
กันทั้งนั้น วันหนึ่งหล่อนอาจรักข้าพเจ้า และ
พวunganหล่อนอาจเกลียด ก็เพราะข้าพเจ้าเป็นข้า-
พเจ้า ถ้าข้าพเจ้า “ดี” จริงแล้ว หล่อนจะ
ต้องรักข้าพเจ้าแน่นอนแท้ รักด้วยความ “ดี”
ระยังคงมีอยู่ แต่ข้าพเจ้าไม่ “ดี” จริง
หล่อนจึงไม่รัก

ความรักของข้าพเจ้า เป็นความรักชเชนิก
ที่เกินไปไม่ได้ ข้าพเจ้าทรยศ แต่กระนั้นการ
หักใจ ไม่ได้ คิดคำนึง ถึงหล่อน ก็เกินไป ไม่ได้
เหมือนกัน

หลายคืนต่อมาข้าพเจ้าก็ยังคิดถึงหล่อน
คืนหนึ่งข้าพเจ้าอ่านหนังสือว่าทรายว่า บิคา
ของหล่อนทำบุญวันเกิด วันนั้น

ข้าพเจ้ารู้สึกตัวว่า เข้ามาปรากฏใน
บ้านของบิคาหล่อนได้อย่างประหลาด ข้าพเจ้า
สืบสนทนกับพวกข้าราชการที่มาช่วยทำงาน

พ. ศ. ๒๔๘๓

เพื่อความรัก

ในบ้าน (บิดาของหล่อนเป็นข้าราชการชั้น
ผู้ใหญ่ จึงไม่ต้องสงสัยว่าเธอไม่มีลูกน้องมาก)
และข้าพเจ้าพยายามเลี้ยงมิให้ ประชันหน้ากับ
บรรดา ข้าราชการ ที่มาช่วย งานนั้น อย่างที่สั

“แล้วกัน จอน, ทำไมแกไม่รีบยกโต๊ะ
มาตั้งที่สนามหญ้าเล่า? ประเคียวในกรม
เรเสด็จ”

พอเคียวมาใกล้ข้าพเจ้า เขารู้สึกตัว
ว่าไม่ใช่ และกล่าวว่า “ขอโทษผมคิดว่า
เจ้าอน”

ข้าพเจ้าบอกกับเขาว่า “ถึงแม้ ไม่ใช่
เจ้าอน ข้าพเจ้าก็ไม่มีความรังเกียจที่จะกระทำ
หน้าทอย่างเจ้า อน เพราะข้าพเจ้าคงเ
สนองพระเดชพระคุณในงานนี้

โต๊ะนั้นหนักมาก ยิ่งคนค่อนข้างเป็นคน
เจ้าเนื้อ (แต่ไม่ใช่ กล้ามเนื้อ เข้มแข็งๆ)
อย่างข้าพเจ้า จึงเห็นหน้าทอนยากยิ่ง ความ
หนักทำให้ข้าพเจ้าเซไปเสมา เห่งโอโหล
รู้สึกว่ามันหนักกว่าความแกล้งกันก็ เขา (นายเจ้า
“จอน”) เลยต้องช่วยข้าพเจ้ายกด้วย

“ขอขอบคุณแท้ๆ ถ้าไม่ได้คิดผมเห็น
จะโดนคนแกล้ง ผมยกคนเดียวก็ไม่ได้ไหว คุณ
เห็นอยู่มากมายนะประธานแคว้นของผมทางน
ึกว่า”

เราคิดมิสกันโซคา ที่สำหรับข้าราชการ-
การชั้นต่ำข้างเฉลียง ข้าพเจ้าคิดเพราะต้อง
การให้ ใจกล้า และแล้วข้าพเจ้าก็เลยออก
“แยกกันเถอะ ไปที่กลางสนามเร็วเข้า”

สมมติ นายของ ข้าพเจ้า อีกคนหนึ่ง กล่าวเป็น
เชิงค เมื่อข้าพเจ้าเคียวผ่านเขาไป ข้าพเจ้า
ยกให้ โดยมีรอยยิ้ม พอถึงกลางสนาม แสง
ไฟฟ้าส่องหน้าข้าพเจ้า “นาย” ข้าพเจ้าจึง
หันหน้าข้าพเจ้าแล้วสะกิด พลังไค้กกายลง
ค่านับแล้วกล่าวว่า “ขอประธานอภัยโทษ

เกล้ากระหม่อมไม่ทราบว่าเป็นฝ่าพระบาท”

สมมติเจ้า คือ ข้าพเจ้ายกตัวตรงอย่าง
ของอา พลังยืนอย่างสง่าผ่าเผย แล้วกล่าว
แก่เขาว่า “ไม่เป็นไรก็ได้ ผม—เฮ้ย—ฉัน
ไม่ได้”

“กระหม่อม” เขารับคำแล้วพูดคือ “เกล้า
กระหม่อม ทราบเสมอว่า ฝ่ายพระบาทมีพระ-
หทัย” เขาหยอก

“เชิญฝ่าพระบาทเสด็จทางนี้” ข้าพเจ้า
เคียวตามเขาไป เขาพาข้าพเจ้าไปนั่งยังเก้าอี้
นุ่มอันโอ่โถง เวลานั้น ยังไม่มีแขกคนอื่น
แล้วเคียวเขาดเคียวมาไค้กตัวค่านับ พร้อมกัน
ยหรี อย่างคิพานหนึ่ง และชักชวนให้ข้าพเจ้า
สนทนา แต่ข้าพเจ้าทรา

ว. สารคาม

มีน

เขาขี้ไค่ครั้งนกระมังหนอ ?

“สมข้างหากซ้อ ขอน” เจ้าหมอนั้น

ค้าน “คุณหลวง ท่านเรียกผม”

“สมข้างหาก” ขำพเจ้าแซงพ

เราเอียง กันไป กันมา ตกกลางเราต้องไปหา

คุณหลวงทั้ง ๒ คน

ขำพเจ้าใจมาฉนัก เมื่อปรากฏว่าคุณ-
หลวง คือ นายเจ้า ‘ขอนแก่น’ สหายหน้าใหม่
ของขำพเจ้า

“อ้าว! คุณขอนแก่น เชิญทางนี้ ผมต้องการ
ความช่วยเหลือจากคุณสักหน่อย”

“นายขอนแก่น อะไรครับ” นายขอนแก่น
ปากอาสา พร้อมยกหมามาหิ้วเราะเขย่าขำพเจ้า
เป็นเชิงเย้ย

แต่แล้ว นายขอนแก่น (จริง) ก็ตีสหน้าทักๆ
แะนๆ เมื่อไถ่ยนคุณหลวงทว่าว่า “อย่า
เสือก! ทะลึงไม่เข้าเรื่อง!!”

ความเย็นทักขำพเจ้าแล้ว ขำพเจ้าขม

“เฮ้! ถิ่นายสั่งให้คนมาเรียกผม นักรบ”

นายขอนแก่น (จริง) พกด้วยควมไม่พอใจ

“ฉันสั่งให้ ไป เรียก คุณขอนแก่น ค่างหาก”

คุณหลวงพ

“ก็ผมอย่างไรวะเล่าซ้อ ขอน” เขาพ

“ไม่ใช่” คุณหลวงทอห้วนๆ

“เฮ้! ฉันผมซ้ออะไร?” นายขอนแก่น (จริง)

คัทนาลึกถักด้วยควมพิศวง

“เจ้าซ้อ ‘เจ้าขอนแก่น’ แต่คุณ (คุณ-

หลวงพ) หนมาทาง ขำพเจ้า” คุณน ซ้อ

‘คุณขอนแก่น’ ฉันอยากพ คุณขอนแก่น แต่ไม่ถ้อง
การพ เจ้าขอนแก่น”

นายขอนแก่น (จริง) คัทนาลึก ถอน กลยออกไป

แต่คุณขอนแก่น คือ ผ่ายขำพเจ้าเป็นผ่ายมซี้ย ก่อน
ไปขำพเจ้าถักถักมือช่วยเขาทำงาน

คุณหลวง หรือนายเจ้าขอนแก่น เขามีธุระ

หลายแห่ง พอแนะมาถึงสังท ขำพเจ้าควร

จะช่วยเหลือไ้แล้วเขาก็ออกไป

แต่แล้วขำพเจ้าก็เห็นคุณหลวง กัยข้อย

สมมติของขำพเจ้า กล่าว คือผู้ถักแต่งให้

ขำพเจ้าเป็น เจ้า เอียงกันเอ็ดกระไร พลงซ

ไม่ซมอมาทางขำพเจ้า

พิชแแตกแนแล้ว ขำพเจ้าคิกในใจ สอง

ซรวนคิงพยามเอียงกัน เรืองฐานะของขำ-

พเจ้า ขำพเจ้าเกอยจะวังหน้อยแล้วกพอก

ผู้แสดทนเย็นข้อยของขำพเจ้าวังเข้ามา เขา

ไค้ถักคานัย พร้อมกัยกล่าวแก่ขำพเจ้าว่า

“คุณหลวงช่างหวัคอแท้ๆ กระหม่อม

ซ้งแวงว่า ผ่ายพระบาท คือ พระองค์เจ้าแแตกหน

ทวงสมร คุณหลวงก็ไม้อซ้อ”

พ.ศ. ๒๔๘๓

เพื่อความรัก

สีหน้าทักขอยุ่แล้วขี้ชู้ใหญ่ ข้าพเจ้า รมกวนพระหทัยเจ้านาย ผมไปตามพระองค์
แข็งใจตอบว่า “ฉันไม่ถือสาอะไรหรอก จะ ท่านมาแล้ว”
เป็นคุณจนหรือพระองค์เจ้าก็ไม่แปลอะไรกัน ข้าพเจ้าแม้อยู่ไกล แต่การทะเลาะกันนั้น
ฉันพอใจใน อินคือนกโต มากกว่า” ความ ตึงขึ้น จนทรายเนื้อความตลอก และทรง
จริงในเวลานั้น ข้าพเจ้าไม่ทราบว่า อินคือนกโต เห็นว่าถ้าฉันอยู่ไปก็มีแต่จะเป็นภัยแก่ตัว ข้า-
แปลว่าอะไร พเจ้าจึงรีบวิ่งหนีไปเสีย

“ผาพระบาท นแหละ มีพระหทัย เสมอ” แต่คุณหลวง แทะโกนเรียกข้าพเจ้าถึง
เขาโค้งทักคานยแล้วก็ถอยออกไป พร้อมกับ ต้น ข้าพเจ้าต้องหยุด เพราะถ้าไม่หยุด ก็
กล่าวว่า “คุณหลวงแก่ช่างหัวร้อนแท้ๆ น่ากลัวจะเกิดความชกใหญ่ พอถามว่า
มีอย่างไหน ทพระพัฒนการหย่อนอารมณ์ จะ ข้าพเจ้า คุณหลวงแก่กล่าวว่า “อีกพระ
ไม่รู้จักเจ้า รู้จักนาย คุร เหมือนตาหลวง พพัฒนการ แก่แท้ๆ แก่บอกว่า คุณเห็น
นาคเรซมเอมอ้อม นาคี จึงไม่รู้จักเจ้านาย เจ้านายใหญ่โต น่าชื่นไหม? คนๆ เช่นนี้
ใหญ่โตเช่นนั้น ก็แล้วจะโกเห็นคำเห็นแก่ๆ ก็มี”
กันเคยวันแหละ!” “ช่างเขาอะไร” ข้าพเจ้าแข็งใจพูด

ตั้งแต่ข้าพเจ้าเกิดมาเป็นหัวเขตน ไม่ “ผมไม่ถือสาอะไรหรอก”
เคยรู้ ลึกยิ่งยากใจเหมือนครั้งนั้น คุณพระ “คุณละก็มีอชยาคับเขตน เสมอแหละ”
แถมสาวเท่าเข้าไปยังคุณหลวง และต่อมา เขาพูดพลาง สาวเท่าเข้าไป ไล่ท่าน พระ พร้อม
ข้าพเจ้าก็เห็นมีการเถียงกันชกใหญ่ เสียง คุยอชการยมีอย่างมีชัย “มีอย่างไหนที่
ก็เถียงกัน ตึงขึ้น ตึงขึ้น ทุกๆ หลวงนาคเรซมเอมอ้อม จะไม่รู้จักเจ้ารู้จัก
นาย”

“บอกว่าไม่ใช่ยังหัวร้อน!” คุณหลวงเอ๋ย พอเขาเห็นหลังกลบ ข้าพเจ้าวิ่งแยกแฉ่งไป
“ทำไมจะไม่หัวร้อน?” คุณพระคาน ทางอื่น แต่ข้าพเจ้าวิ่งหนีไปได้ ไม่ไกลนัก
“มาพิสูจน์กันเถยวัน” คุณหลวงพูด ก็ถูกเรียกให้หยุด เหลือหลังไปก็ ข้าพเจ้า
ถวากเข้าเฝ้าคุณพระ เห็นคุณพระกับคุณหลวงวิ่งตามมา แต่คราวนี้
“ผมไม่อยากจะไปเสียเวลา เป็นการ

ว. สารคาม

มิน

ข้าพเจ้าไม่ยอมหยุก ปล่อยให้คนอื่นเสียที
ซุ่มซ่อนไม่ ใฝ่ใจไม่เอาใจใส่ในถ้อยคำของ
สองขรวิฑิตะโกนคัง ๆ ตามมา “ฝ่าพระบาท
หยุกก่อน คุณเอน หยุกประเดี๋ยว” นั่นเลย
ข้าพเจ้าคิดว่าข้าพเจ้าพินอยแล้ว แต่ท
ไหนไ้ คุณพระกับคุณหลวงได้ติดตามหา
ข้าพเจ้าจนพบ

“คุณเอน ทำไมจึงหันผมเสียล่ะ?” ไ้
เตนคัง ๆ เหมือนตักถอง รู้สึกว่าควร
เห็นพระหมกประตักแล้ว เมื่อข้าพเจ้าไ้ยิน
คุณพระเคื่อนซ้ำอีกว่า “ทำไมฝ่าพระบาท
จึงหันกระหม่อมเสียล่ะ?” ข้าพเจ้าจึงแจ้งไ้
คุณสติให้มัน แลชอกกล่าวต่อไปอีกว่า “ว่า-
คาญ!”

“จริง คุณหลวง ไม่ควรทำให้ฝ่าพระบาท
ท้อร้อนพระทัยเลย”

ท่านหลวงหัวเราะเสียยกใหญ่ “คุณพระ
ท่าทางไม่ควรทำให้ คุณเอน เกือครวนเลย
คนนิสัยๆ เช่นหาไ้ยากนัก”

“หน้อย คุณเอน” คุณพระพัก แล้ว
หันไปทางคุณหลวง แล้วกลยไ้ใจให้ข้าพเจ้า
แล้วพักว่า “ไ้รักกับหลวงนาคระเซม
เอมอ้ม ที่เถะ กระหม่อม ว่าฝ่าพระบาท คือ
พระองค์เจ้าแคหยันทวงสมร”

คุณหลวงไม่ยอมแพ้ แยกกล่าวว่า “ไ้รัก
อธิบายที่ซ้ำว่า คุณ คือ คุณเอน”

สันทาทซึกแล้วยังซึกหนักขึ้น ความ
กลัวที่มีอยู่แล้วยังมีมากขึ้น ข้าพเจ้าคิดไ้
ไ้ว่า ข้าพเจ้าจะอัยนเสียความแผละหรือ?

“ไ้ละครับ คุณเอน” คุณหลวงหันมา
พักกับข้าพเจ้า “บอกคุณพระท่านซ้ำว่า
คือ คุณเอน”

“สม คือ คุณเอน” ข้าพเจ้าพักท่าทาง
ประหม่า

“อย่างไร สมว่าแล้วไม่ใช่หรือ?” คุณ-
หลวงยิ้มกับควมมีชัย

แต่คุณพระไม่ยอมแพ้ “ไ้รักกับตั้ง
ซ้ำฝ่าพระบาท ว่าฝ่าพระบาท คือ พระองค์เจ้า
แคหยันทวงสมร ฝ่าพระบาทพอพระทัย
ใน อีกคอกนิไ้ เช่นนี้ คนคิอย่างคุณหลวง
นาคระเซมเอมอ้ม เช่นนี้จึงไ้รัก”

คุณหลวง หน้า แง เพราะ ถูก สยประมาท
ความกลัวของข้าพเจ้าลดน้อยลงบ้างแล้ว คุณ
พระแให้ความคึกข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าก็คิดว่าทรงอย่างองอาจ เอามือ
กอดอกวางท่าทางอย่างสง่าผ่าเผย เคียว
ข้าพเจ้าจะเป็นเจ้าอีกแล้ว “ฉนี้ คือ พระ-
องค์เจ้าแคหยันทวงสมรขึ้นะ” ข้าพเจ้ากล่าว

พ. ศ. ๒๔๘๓

เพื่อความรัก

“เฮ้! ไหนคุณบอกผมว่าเป็น คุณนอน
อย่างไรล่ะ?” คุณหลวง คำน

“ผมก็ คือ คุณนอน ซีนะ” ข้าพเจ้า
พูดทำเกิรล้ายไปล้ายมา

“เฮ้! ก็ฝ่าพระบาท คือ พระองค์ เจ้า
แหกหยันกวงสมรนะ”

“ก็อย่างนั้นสินะ” ข้าพเจ้าตอบ

“คุณนอน!” คุณหลวง เรียกข้าพเจ้า
เป็นเชิงเคื่อน และคิดว่าข้าพเจ้าออกกะแ
สุรจกไป

“ครับ” ข้าพเจ้ารับ

“ฝ่าพระบาท” คุณพระ เรียก ในใจ
สักอย่างเกี่ยวกับ คุณหลวง คิดว่าข้าพเจ้าเมา

“จ๋า! ทำอะไร?” ข้าพเจ้าหยอก

คราวนี้ทั้งท่านพระ และคุณหลวง เถียงกัน

เสียงกใหญ่ “บอกมาซิว่าคุณเป็น คุณนอน”

คุณหลวงพูดแสดงว่า น่าเสียงนั้นโกรธจก แ

โกรธท่านพระ แต่ไม่ได้ โกรธข้าพเจ้า

“ฝ่าพระบาทรับสั่งซิ ว่าฝ่าพระบาท คือ

พระองค์เจ้าแหกหยันกวงสมร ไม่ใช่ คุณนอน”

ข้าพเจ้าตอบทันที “ก็อย่างนั้นสินะ”

“พูดให้แน่เร็ว คุณนอน ว่าคุณ คือ

คุณนอน หรือพระองค์เจ้าแหกหยันกวงสมร”

“ทั้งสอง” ข้าพเจ้ากะโณ

สองชั่วพริบตาได้ขึ้นเช่นนี้สะกั้ง “ไปรอกไ
ทรงอธิบายหน่อยเถระ ฝ่าพระบาท”

“ไปรอกอธิบาย คุณนอน”

“ผมจะอธิบายให้ฟัง” ข้าพเจ้าได้ท

ข้าพเจ้าได้ “ผม คือ เจ้านอน แล้วก็เป็น คุณ

นอน” ทันมาทาง คุณพระ พลาดพูดว่า “ฉัน

หรือ คือ พระองค์เจ้าแหกหยันกวงสมร”

“ผมบอกคุณแล้ว ว่าพระองค์ท่าน พอ

พระหทัยใน อีกคืออีกได้ พระองค์ท่านไม่

พอพระหทัยในการแสดงตน”

“อย่างนั้นซิ” ข้าพเจ้าวางภูมิตอบ

ข้าพเจ้าเห็น คุณหลวง สะกั้ง แล้วโค้งท

ลงคำนับข้าพเจ้า พลาดพูดว่า “ขอประทาน

อภัยโทษ กระหม่อมไม่ทราบว่า เป็นฝ่า-

พระบาท”

คราวนี้สอง ชุน นาง ทั้ง ท่านพระ และ คุณ

หลวง ต่างยกย่องให้ข้าพเจ้าเป็นเจ้าพร้อมกัน

และอัญเชิญให้ข้าพเจ้าไปนั่งเสวยในห้องรับแขก

ข้าพเจ้าจึงไปนั่งวางเบาะอยู่เช่นเคย แต่เขา

ทั้ง ๒ กลัวยกออกมาข้างนอก

แล้วสักครู่ ขุนชูชกาแห่งกาย เรียบร้อย ก็

อย่างเข้าเฝ้ามา เขามองข้าพเจ้าอย่างแสดง

ความรังเกียจ แล้วถามว่า “แก คือ ใคร

มาเกี่ยวของกับเรื่องอะไร?” ข้าพเจ้าคิดใน

ว. สารคาม

๑๑๖๖ มิน

ใจว่า เจ้าหมอสรรณอย่างน้อยข้าพเจ้าคง
จะคบหาได้เช่น คุณพระและท่านหลวง พลง
ข้าพเจ้า จึงพูดอย่างไม่หวัค หวั่น ครั้น คร้าม
พยายามเลี่ยนด้อยคำให้คล้ายคลึงกยที่ 'เจ้า
จริง' ไก่เคยกล่าวมานั้นว่า "แก คือ ใคร
ที่ไหนเล่า? ชื่อ! ก็นหรือ คือ องค์เจ้า
แกหยันคงสมร แกไม่รู้จักกันหรือหว่า?"

ชายชรา มองข้าพเจ้า ด้วยความ สันเท
"ชะ! เจ้าแปลกหน้าไปมาก เอาแต่เสพ
สุรายาเมาจนไม่รู้ จักลงเสียแล้วหรือ ชี! ข้า
ยังสงสัยนัก ว่าเจ้าเป็นเจ้าคงสมรใช่ แน่
หรือ?" แกพูดพลางเคียวเข้ามาใกล้ข้าพเจ้า
หยิบแว่นตาออกมาใส่

โลมาข้าพเจ้าลุกขึ้นด้วยความกลัว แก่
ข้าพเจ้ารีบไขส้อมาอีกครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้า
พูดอ้อแอ้ว "อ้อ! เส่ก่สูงหรือ หลาน —
จำ — ไม่ — ไก่" แก่ความจริงเส่ก่หลาน
ไม่เมา"

ครั้นแล้ว ข้าพเจ้า รีบเคียวหนีออกไปเสียอีก
ห้องหนึ่ง ทั้งความพิศวงให้ชายชรา ลง
สมมติของข้าพเจ้าเป็นอันมาก

ขึ้นวนเวียนอยู่ข้างล่าง เห็นระเิกความ
แน่ เพราะลงสมมติข้าพเจ้าแก่กะโณเียวึก
คุณพระ คุณหลวง คงสนั่น และแล้วแก่

เฮ้กระไรว่า "มิชะโมยปลอมแปลงมา"

ข้าพเจ้าเบิกเน่นขยับนไคไป บริเวณเด็ก
นั้นใหญ่โตมาก แย่งเป็นห้องเส่ก่ห้องน้อย
ข้าพเจ้าวิ่งไปตามเลียบทางเคียว รว ๒๐ นาที
ก็พบประตูห้อง และกระซากลุกยิกเข้าไปภายใน
สำเร็จ แล้วแยกเข้าไปยังห้อง ๆ หนึ่ง

ความตกใจยิ่งทวลงซึกที่สุด ข้าพเจ้าได้
พลกเข้าไปยังห้อง ของสาวหล่อ่น นางพิสมัย
เวลานั้นหล่อ่นกำลังแต่งตัว

"ชะโมย!" หล่อ่นร้องเสียงหลง ใน
ขณะเห็นภาพของข้าพเจ้าในกระจกเงา "ชะ-
โมยเจ้าข้า!"

ความไหวพริบได้มาสู่ข้าพเจ้าในขณะเคียว
กันกับความกลัว ข้าพเจ้าได้รีบลงคำนับ
ด้วยอาการแช่มช้า พลงกล่าวแก่หล่อ่นว่า
"หามิได้ ปรากฏว่ามีคนแปลกปลอมเข้ามา
ในถิ่น จึงไค ชนคามมา" หล่อ่นเชื่ออย่าง
สนิทข้าพเจ้าก็เลยไคชักถามว่า

"หล่อ่นเห็นคนรูปร่างอย่าง เจ้า 'จอน'
ไหม?" หล่อ่นปฏิเสธและแนะนำให้ข้าพเจ้า
รีบออกไปเสีย เพราะเป็นการไม่เหมาะถ้าหาก

ใครจะมาพบข้าพเจ้ายู่กับหล่อ่นตามลำพัง ใน
ห้องนอนเจ้านั้น ห้องนอนกับห้องแต่งตัวของ
หล่อ่นเป็นห้องเคียวกัน หล่อ่นขอกกับข้าพเจ้า

พ. ศ. ๒๔๗๓

เพื่อความรัก

ให้คนหาห้องนอนต่อไป ทั้งให้ความรักแก่
ข้าพเจ้าควยว่าห้องถนัดของหล่อนเป็นเช่น-
ห้อง นางสาวไฉน น้องสาวของหล่อน

ความนึกใจใญ่ซื่อซนในใจของข้าพเจ้าโดย
พลัน แน่แล้วควยว่าข้าพเจ้าคงจะมีโอกาส
สนทนากับปราศรัยกับหล่อน สัตว์ที่ข้าพเจ้ารัก
มากที่สุดในโลก

พอกล่าวหาออกนอกห้องหล่อน ข้าพเจ้า
ก็เห็นเสื่อถึงสมมติ พร้อมกันท่านพระและ
คุณหลวง รวยสาวเท่าเข้ามา ข้าพเจ้าจึงรีบ
หลบเข้าห้อง นางสาวไฉน และเล่นกลด้าย

เคราะห์ที่ ทเวลานัน นางสาวไฉน แต่งตัว
เสร็จและลงไปยังข้างล่างแล้ว เสียง นางสาว
พิสมัย บ่นว่า เสื่อ เสียงลูกบ๊องที่ประทุหมัน
ไปหมันมา เสียงคุณพระคุณหลวง บ่นว่าเขา
ถูกทศดา เสียงเจ้าหญิงบ่นว่าไม่ควรเชื่อเจ้า
มารยาร้อยแปด และคำพูดทักความปลม
มาให้ข้าพเจ้ามากก็ คือ เสียงพี่สาวหล่อน
ออกความเห็นว่ “ไม่อยู่ในห้อง แม่ไฉน
แน่! เพราะแม่ไฉน แต่งตัวเสร็จลงไปยังข้างล่าง
นานแล้วเขาจึงลงกลด้ายแล้วเสียงสนทนา
และเสียงฉะกัคนก็กระซิบเจยหายไ้ และ
เคยเห็นเขาทั้งหลายเขาไว้ว่า ข้าพเจ้า ไปอยู่ห้อง
อื่น ข้าพเจ้านึกชอบคุณไสย ที่บันทึกให้

ข้าพเจ้าขัดกลดประด้าย มีฉนั้นเขาก็คง
จับข้าพเจ้าเสียแล้ว

ข้าพเจ้ารู้ สักว่าเวลานั้นข้าพเจ้ามีอัสสภาพ
และอยู่ในห้องของหล่อนแก่ลำพัง
แล้วสายตาของข้าพเจ้า ก็เหลือยไปแลเห็น
สมุกยักแข็ง พอเบียดข้าพเจ้าก็ทราญว่าเข็น
จกหมายเหตุรายวัน

ข้าพเจ้ารีบพลิกมาก ข้อความบรรยาย
ไว้ในวันที่ ๖ เมษายน ซึ่งเป็นวันที่ข้าพเจ้า
ได้พบหล่อนถึง ๒ ครั้ง

ข้าพเจ้ารู้ สักว่า การอ่านจดหมายเหตุ
รายวันของผู้ ฉนั้น นับว่าเสียจรรยาอย่างที่สุด
แต่ความกระหายอยากทราญ ข้อความอันเกี่ยว
แก่ความรัก ทำให้ข้าพเจ้าไม่สามารถเว้น
การอ่านเสียได้ ข้อความที่สะทกใจข้าพเจ้า
นั้น คือ:-

“ที่เรียกว่า เกียรติยศนั้น คือ อะไรเล่า ?
ถ้าไม่ใช่สิ่งที่มีตัวตน อันบุคคลอื่นทั้งหลาย
เขายก ยอให้ แก่คน ๆ หนึ่ง เพราะชาติ
เพราะตระกูล เพราะตำแหน่ง และเพราะ
ทรัพย์สิน เจ้าของเกียรติยศ มีหน้าที่ ๆ จะ
ปกครองเกียรติยศนั้นไว้ โดยไม่ต้องกระทำ
การใด ๆ ซึ่งมีธรรมเนียมว่าทำให้เป็น
เสื่อมเสียเกียรติยศ ตามความคึกคึกสมัยใหม่

ว. สารคาม

มีน

“มีความหมาย แตกต่าง กับคุณความดีไปเสีย
แล้ว”

“คุณรู้สึกตัวว่า คุณมีเกียรติยศโดย
กำเนิด ไกรยเกียรติยศ เพราะมีบิดาซึ่งทรงไว้
โดยเกียรติยศอันสูง จะไปไหนมาไหนก็มี
ผู้แสดงอาการ ต้อนรับอย่าง เคารพ อยู่ ทั่วหน้า
แต่เขาทั้งหลายเหล่านั้น เคารพนับถือคุณด้วย
ความจริงใจหรือ หรือว่าเขาแสดงความ
เคารพ เพราะหวังในความซบเลี้ยง ของคุณพ่อ
แต่อย่างไรก็ตาม คุณเชื่อที่เกี่ยวกับว่า เขาไม่
เคารพคุณเพราะเห็นแก่ตัวคุณเอง ต้องหวัง
อย่างอื่น”

“เพื่อ ดนอม เกียรติยศ อันคุณได้ รม มา
โดยไม่รู้เนื้อตัว จึงคิดจำเริญจะต้อง
ระวังตัวทุกอิริยาบถ คุณไม่สามารถกระทำ
อะไรหลายสิ่งหลายอย่าง ซึ่งสหายเพศเดียวกับ
ของคุณทำได้ โดยไม่มีการเสียหายน่า
ไว แต่คุณเองทำไม่ได้เพราะคุณมีเกียรติ
ยศ”

“ถ้าใคร่นกว่าคุณพอใจในเกียรติยศ ที่
คุณรรมานี้ เขาก็เข้าใจผิดนัก เกียรติยศ
ไม่เย็นประโยชน์สำหรับคุณ แต่เป็นสิ่งที่
คุณจำใจดอมไว้ เพราะว่าเป็นหน้าที่ เกียรติ
ยศเป็นปรียักษ์ กับเสรีภาพ และในเวลา

เดียวกันเป็นปรียักษ์กับความต้องการอันธรรม-
ชาติที่สรรไว้”

“แม้คุณ จะแกล้งล่อไปด้วย เกียรติยศ
นั่งอยู่กองเงิน กองทอง แต่คุณก็ คือ
มนุษย์ผู้มีจิตใจอย่างคนธรรมดานั่นเอง มี
ความรู้สึกอันเกิดจากจิตใจได้เกิดกะทบระ-
เทือนกับเหตุการณ์ภายนอก มีความต้อง
การเหมือนเขาทั้งหลาย”

“สิ่งที่ สติจิตใจ ให้ คุณเห็น เช่นนี้ ก็ คือ
คุณได้ประสบเหตุการณ์อันหนึ่ง ซึ่งบังเกิด
ขึ้นอย่างที่เราเรียกว่าไม่คิดเลย นับว่าสิ้นของ
ใหม่สำหรับคุณ ทำให้คุณมีความรู้สึก
อย่างหนึ่ง เป็นความรู้สึกที่ทนต่อการ
ทรมาน ต้องการรู้จักลักษณะ และสภาพของ
มันมานานนักหนาแล้วฟังได้ มาพบเขาก่อน”

“แต่แล้วคุณก็ต้องแสดงกิริยาทำทางฝน
ความรู้สึก เพราะความคิดได้มาสู่คุณว่า
คุณเป็นผู้มีเกียรติยศ จะทำเช่นนั้นไม่ได้
เป็นอันขาด ความต้องการของคุณจะไม่มี
ทางสำเร็จได้เลย”

“นั่นคือ เกียรติยศ อนิจา! คุณเห็น
ว่ามันเป็นสิ่งทรมานที่สุด เป็นสิ่งที่ทำก
ชักคนเสรีภาพ ซึ่งธรรมชาติ บังคับ, สอน
แนะนำ ทำให้คุณไม่ใช่สัตว์หรือ คุณ

พ. ศ. ๒๔๗๓

เพื่อความรัก

ไม่มีความรู้สึกอย่างสัตว์สาวหรือ สิ่งใด
เกิดมั่งแก่สัตว์สาวคนอื่น สิ่งนั้นย่อมเกิดมั่ง
แก่คนอื่นด้วย การนั่งอยู่บนกองเงิน กองทอง
แวกถล่มไปด้วยเกียรติกษัตริย์เหล่านั้น ไม่สามารถ
ช่วยให้คนอื่นล้มความผิด ล้มความ รู้สึก
ทั้งหลายอันเกิดมามีมาตามธรรมชาตินั้น”

ด้วยอักษรตัวเล็ก ๆ เขียนเว้นระยะช่องไฟ
พองาม แสดงให้เห็นว่าความประณีตของ
เจ้าของ อย่างไรก็ข้าพเจ้าได้สังเกตว่า
อักษรที่เขียนในตอนจะจบนี้ แสดงว่าเจ้าของ
มีความอิดโรยอ่อนใจเป็นอันมาก และแม้ว่า
หล่อนไม่เขียนเป็นเชิงกล่าวถึงข้าพเจ้าโดยตรง
แต่ถ้อยคำนั้นเอง เป็นความรู้สึกอันแท้จริง
และเป็นความนึกเห็นของหล่อนโดยแท้ ทั้งเป็น
ความรู้สึกอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าไม่ได้อะไร
ข้างเคียง

แล้วข้าพเจ้าพลิกมาดูบทหมายเหทรายวัน
ก่อนหน้านั้น และมาพบถึงบทหมายของ

งานลูกเสือ

“คนอื่นได้ ๓ งาน ลูกเสือ วันนั้น ก็ช่วยพ่อ
และคุณพี่ งานนั้นสนุกพอใช้ แต่คนอื่นใช้เวลา
ส่วนมากสนทนากันเสียเสีย ขณะที่คนอื่น
คุยกันเสียเสีย ก็ฉันรู้สึกว่ามีสายตาคู่หนึ่ง
ข้างซอชมองคนอื่นเสียจริง ๆ”

ทำไมใคร่ได้ก็สยบวงศาเขาตกครึ่ง ก็ฉัน
รู้สึกว่าเขาขมขื่น ก็ฉันไม่เคยเห็นมา
ครึ่ง ๑ หรือ ๒ ครั้งแล้ว เขามองคนอื่นเพราะ
คนอื่นสว่— หรือเขามองคนอื่นเพราะเขารักคนอื่น
ก็ฉันหาทราบไม่ เขารักหรือไม่รัก ก็ฉันไม่
รู้ แต่เมื่อทราบว่าเขามองคนอื่น ก็ฉันก็มอง

คอยเขายัง บางทีก็ฉันไม่ปรารถนาจะมอง
เขา แต่แล้วดวงตาก็ชะม้ายมาทางเขา อานา
อันใดหนอ ?”

“อะไรเล่า ทำให้คนอื่นคิดถึงเขา อะไร
เล่า ทำให้คนอื่นมองเขา อะไรเล่า ทำให้คนอื่น
อยากพุกกับเขา เอาใจใส่เขา สังเกตกิริยา
ท่าทางของเขา ก็ฉันไม่ทราบเลย บางทีจะ
เป็นเพราะเขามี ‘น้ำใจ’ ในคนอื่น ก็ฉันจึง
คอยแทนเขาไปกระนั้น บางทีก็ฉันนึกเกลียด
เขาที่เขาเมองคนอื่นมากนัก แต่พอเขาเหลียว

ไปทางอื่น ก็ฉันก็อยากให้เขามองมาทาง
ฉัน”

“คุณนั้นใช่เธอ เขาซอชมองคนอื่นเสีย
จริง ๆ” เป็นคำพูกอันหลกจากปากคนอื่น
โดยที่ฉันไม่ทันรู้ สักยัก เป็นคำพูกอัน
เกิดจากความเอาใจใส่ของผู้อื่นในเขา คนมี
พริ้มมักแสดงความพริ้มออกมาเสมอ”

“สหายของผู้อื่นเหลียวไปคู่เขา ความ

ว. สำนวน

ไม่พอใจเขาปรากฏในสีหน้า ตั้งแต่นั้นเขาก็อยหยาบคายทาสทาสของกลิ่น ก็นั่นเขาจึงมองกลิ่นไม่ไ้มากเหมือนแต่ก่อน”

ในขณะนั้นเขาได้ยื่นเสียงลึกลับ ผ่านประตู ข้าพเจ้ายกสมุดจดหมายเทววิทยานี้ และชักกลอนประตูออกเสีย เพราะเวลานั้นเป็นเวลาอันสมควร ที่กลิ่นจะกลับมายังห้องของกลิ่นแล้ว

ข้าพเจ้ายืนแอบอยู่ข้างประตู เสียงลึกลับก็ประตูดังกึก ภาพของ นางสาวไร ได้เดินเข้ามา กลิ่นไม่เห็นข้าพเจ้า เพราะบานประตูยังอยู่ ภายหลังเมื่อกลิ่นได้ถอดรองเท้าเดินเข้ามาและเสด็จขึ้นอีก และผลัดผ้าถุงเสร็จแล้ว กลิ่นก็เดินเข้ามาปิดประตู

พอประตูปิดกลิ่นก็เห็นข้าพเจ้า กลิ่นสะกิด กลยหลังไป ๒ - ๓ ก้าว ก็เหมือนไม่ทันสังเกตว่าข้าพเจ้าคือใคร กลิ่นจึงว่า “อะ.....!”

ข้าพเจ้ารีบโคกเข้าไปเอามือปิดปากกลิ่น พยายามจะซบเซาหัวว่า

“แม่ไร! เธอจำฉันไม่ได้หรือ?” กลิ่นเหลือบสายตามองข้าพเจ้า แล้วกลยห่าง เราสยดงกันอยู่ครู่หนึ่ง โดยมีได้ปรึกษา

“เธอจำฉันได้ไหม? แม่ไร” ข้าพเจ้าถามกลิ่นเป็นครั้งที่สอง

กลิ่นเหลือบสายตามองข้าพเจ้า แล้วกลยห่าง แล้วเหลือบตามองหน้าข้าพเจ้า

“เธอจำกลิ่นหรือ แม่ไร เธอไม่จำก็พอมันหรือ ไ้เธอ ข้างไม่ทราวยใจของกลิ่นเสียเลย ฉันรักเธอ— รักมากจนฆ่าอันตรายมาหาเธอ— ฝ่าความยากความลำบาก

แสนสาหัสก็มาได้มาพบเธอถึงที่นี่ แทนที่เธอจะต้อนรับฉันด้วยความไมตรีจิต เห็นใจของชายหนุ่มอนาถา ผู้หลงรักเธอโดยสุจริต เธอกลับไม่เอาใจใส่ แม้จะปรึกษาทุกกับฉัน

สักคำหนึ่งก็ไม่มี ฉันจำยอกรัก ความมั่นใจของเธอเสื่อมถอย จึงหันเลี้ยวประหารหัวใจของฉัน ฉันรักเธอมากเท่าไรเธอย่อมรู้ ในงาน

นมัสการพระคันศุภชัย ฉันได้พบเธอเป็นครั้งแรก เธอ— เธอเกลียดชังผมเหมือนที่นางเธอสงสารฉัน— ปรารถนา— คุณธรรมที่ดีของเธอรำใจให้ฉันรักเธอ ในการงานทุก

ครั้ง ฉันตั้งใจจะพบเธอ ในงานสวนสนามงานพระเมรุ เธอเห็นฉัน เธอจำฉันได้ฉันรู้ แม้ฉันไม่เคยสนทนากับเธอ— แต่ดูเหมือนความสัมพันธ์ระหว่างเรายังมีอยู่ ข้างกระไว้นอน เธอข้างไม่คิดถึงความหลัง เธอ

พ. ศ. ๒๔๓๓

เพื่อความรัก

พยายามลืมฉันเสีย ฉันจำแทนที่เธอเธอรักษา
แผลในหัวใจ อันเกิดจากเธอเป็นผู้ก่อขึ้น
เธอกลับเอาเท้าขยี้ให้แตกสลาย”

เจ้าหล่อนนั้นไม่คอย ข้าพเจ้าจึงจำอ่อน
วอนต่อไป

“ฉันรู้ว่าฉันเป็นคนไร้เกียรติยศ เป็น
บุรุษในตระกูล อันต่ำเค็ย ไม่คู่ควรกับเธอ
แต่ยกยอรัก ฉันไม่ไกร้รักเธอ เพราะเธอมีเกียรติ
ยศ ไม่ไกร้รักเธอเพราะเธอมีทรัพย์สมบัติ
ฉันมีสามารภ จะพิสูจน์ความจริงใจ ของฉัน ได้
อย่างไร เพราะคนจนพวกไปไกร้เธอเชื่อ แต่
พยายามแ่่งความรักของฉันทัก คือ การพ่นคำ
อุปสรรคมาฉันทัก หากใครพบใครเห็น ฉันทักต้อง
ถูกหาว่าขะโมย แต่ฉันมา — มาถึงเพียงนี้
แล้ว เธอยังไม่เห็นใจฉันอีก หรือยกยอรัก
เธอจะรักขั้วไม่ไว้ใจเจียวหรือ เธอจะปล่อย
ปลดละเลยให้ฉันจากไปอย่างไม่มีหวัง จากไป
โดยไม่ทรยศความรัก ความปรารถนาที่ฉัน
คอยรอมาช้านาน กวียความกระหายอัน
เหลือล้นขั้วประหนึ่งหัวใจระบือกระนั้นหรือ อย่าง
น้อยเธอควรทอขยี้คำส่วเธอรักฉัน”

แม้ข้าพเจ้าจะวิงวอนโดยอ่อนหวาน หล่อน
ก็หาปริปากไม่ เป็นแค่มองเห็นข้าพเจ้าแล้ว
หายใจสะท้อน ๆ ข้าพเจ้าน้อยใจนัก น้ำตา

ได้ไหลมาคลอตา เป็นน้ำตา ซึ่งเกิดจาก
ความปวดร้าวและความหมกหมัก

“ฉันรู้แล้ว” ข้าพเจ้าพูดถอนสร้อย
“ฉันไม่คู่ควรกับเธอ เธอจึงไม่คอยฉัน เธอ

เห็นฉันเป็นคนเลว — คนระยำคนหนึ่ง และ
เช่นนั้นเธอจึงปรารถนาให้ ฉันไปให้ พันหพันคา

เธอ โอ — เธอช่างไม่เค็ย ฉันจะออกไป
เกลยวน ไม่ขอยอู่ทำความรำคาญให้เธออีก

แล้ว ประเค็ยเธอจะเห็นข้าวกล่าวหาว่าฉัน
เป็นคนขะโมย และแล้วฉันทักต้องถูกคุมขัง

ฉันรู้ว่าฉันมีสามารภออกไปให้ พันหพันการจย-
กัมไค แต่ฉันมา — ฉันมานั ฉันสละหมกแล้ว

เกียรติยศหรือ — ความสุขหรือ — ย่อมไม่มี
ค่าสำหรับฉันถ้าหากฉันไร้ความรัก ฉันทัก

ราคาความรักยิ่งกว่าเกียรติยศ ยิ่งกว่าความ
สุข และบ้ายหน้าผาคความลำยากมาฉันทัก

แต่ผลแห่งความพยายาม ของฉันมี้อย่างไรบ้าง
มีแค่ความอับอาย ความหมกหมัก ความเข็ย

ปวดร้าวร้าว และต่อไปเมื่อฉันออกจากท่น
ก็ระต้องไกร้แต่ความลำยากกาย การพลก-

พวากจากญาติพี่น้อง การเสียชื่อเสียงแห่ง
ตระกูล และสมญาว่า “อ้ายมหาโจร” แต่

ผลร้ายสำหรับฉันเองช่างเถะ ฉันทสละแล้ว
ฉันพลให้แก่ความรัก แต่ทักฉันเสียใจมาก

ว. สารคาม

มัน

ก็ คือฉันทำความรำคาญให้เธอ โอ! ยอครัก
ฉันไม่ทราบเลยว่า เธอไม่รักฉัน เธอเกลียด
ฉัน ฉันคิดว่าเธอส่งสารกรุณาฉัน อินหา!
ฉันคิดเอาข้างเดียวแท้ๆ ถ้าฉันทราบเสียแต่
แรก ว่าเธอเกลียด — เธอไม่อยากจะเห็นหน้าฉัน
ฉันจะไม่มาเลยก็เหว ลาละนะยอครัก
แม้เธอไม่รักฉัน แต่ฉันรักเธอ และรักเธอ
เสมอ”

ข้าพเจ้าความมือหล่อนมากมั่ว น้ำตา
หยดลงท้องหล่มมือหล่อน ทำให้หล่อนสะกั้ง
ข้าพเจ้ามพิศมมือหล่อนทั้งสองข้าง แล้วปล่อย
พลันหันหลังกลบด้วยความวิโยค และค่อยๆ
ก้มศีรษะเหวี่ยงไป ท้วยอาการแค้นซ้ำ
โดยความหมกหมัว

มือนุ่มๆ ไ้มาเกาะแขนข้าพเจ้า พร้อม
กับคำพึมพำว่า “เธอ”

ข้าพเจ้าหันมาจ้องหน้าหล่อน เห็นแววตา
ของหล่อนละห้อย น้ำตาไหลหยดลงนอง
แถม เราต่างมองหน้ากันท้วยอาการทวน
ภาพ

“เธอไม่ทราบว่าเราเป็นการเสื่อมเสียเพียง
ใด? ถ้าหากใครจะมาพบเธออยู่กับฉันสอง
ต่อสองเช่นนี้”

คำพึมพำของหล่อนแผ่วเบา และสั่นเครือ เทยวนๆ ใด ฉันไม่พ่ะวงหวากทวนครันคร้าม

หล่อนเศร้าเหมือนอย่างข้าพเจ้าเศร้า เรา
ความรู้ สักไม่ผิดกันเวลานี้
ข้าพเจ้าทวนทวนเข้าไปใกล้หล่อน ยมมือ
หล่อนมากมั่วแล้วว่า “จริงยอครัก มันเช่น
การเสื่อมเสียมาก ถ้าใครจะมาพบเราเวลานี้
แต่ฉันมองไม่เห็นเลยว่าใครจะมาสู่ในการพบ
ปะของเรา”

หล่อนพยักหน้าเป็นเชิงยอมรับ แล้วพูด
เสียงแผ่วเบาว่า “แต่เธอรู้อยู่ไหม เธอกำลัง
ตกอยู่ในระหว่างอันตราย เธอไม่สามารถ
เล็ดลอดออกจากรายานใด ทั้งทางน้ำและ
ทางบก แหกขามระตะครีวตัวเธอทันที ถ้า
เธอออกไปก็ฉันไม่อยากจะเห็นเธอเป็นอันตรายเลย
จริงนะ แต่ที่ฉันหมกหมัวอยู่”

ข้าพเจ้าปล่อยหล่อนว่า “อย่าวิตกใน
อันตรายฉันเลย ยอครัก ฉันยอมรับ ยอมเสีย
สละ ฉันปรารถนาอย่างเดียวกันเท่านั้น คือความ
รัก เธอคอยฉันหน่อยได้ไหมว่า เธอรักฉัน”
หล่อน ยังคั่งแน่น แต่ข้าพเจ้าได้ไหลลงสู่แก้ม
ของหล่อนได้เมื่ เป็นเครื่องหมายแห่งความ
ส่งสารข้าพเจ้า

“คอยฉันนะ แม่อยู่?” ข้าพเจ้ากระซิบ

“คอยข้าเธอรักฉัน แล้วให้ฉันไปจากที่นี่”

พ.ศ. ๒๔๗๓

เพื่อความรัก

ถึงเหตุการณ์ภายหลังนั้น ขอแต่ให้เธอรักฉัน
ให้ฉันได้ทราบว่า ความสลับซับซ้อน
หัวใจเธอ ให้ฉันภูมิใจว่า ฉันไม่ได้รักเธอ
ฝ่ายเดียว”

ข้าพเจ้าก็มีมือหล่นแน่นขนัด หล่นเงย-
หน้าสยดสยอง ข้าพเจ้า และพลเสียงแผ่วเบาว่า
“คะ — ก็ฉันรักเธอ”

ความปลายนัดใจได้มาสู่ข้าพเจ้าเป็นอัน
มาก มากจนข้าพเจ้าเกือบไม่รู้ตัวว่า ข้า-
พเจ้าตัวคร่ำครวญไฉไลในวงแขน พลางรุมพิชิต
ปรางอันชุ่มฉ่ำด้วยน้ำตา ปากก็พร่ำพรรณนา
ความรัก หล่นหล่นหล่นตามใจฉัน

และแล้วหล่นสะก๊ิง ผลกายออกจาก
วงแขนข้าพเจ้า แล้วกล่าวว่า “เป็นความ
ชั่วร้ายมากที่จะทำเช่นนั้น”

ข้าพเจ้ามองหน้าหล่นแล้วตอบว่า “ถูก
แล้วมันเป็นความชั่วร้ายมาก ถ้าเธอระคึกเหิน
เป็นอย่างนั้น ฉันล่องเกินเธอ รุมพิชิตเธอ
เพราะความรัก ผลแห่งความรักของฉัน
อาจทำให้เธอเสื่อมเสียชื่อเสียง ถ้าใคร
เธอมีหน้าที่จะเลือกกระหว่างสิ่งสองอย่าง ความ
รัก หรือเกียรติยศ เธอควรจงเลือก ถ้าเธอ
รักข้าพเจ้า เธอก็จำต้องสละความรักเสีย
และถ้าเธอชอบระสงค์ความรักอันแท้จริง เธอ

ก็ไม่จำต้องกระดิ่งเกียรติยศ ถึงสิ่งซึ่งเป็น
กำแพงกั้นหน้า ความรักของเรา ถ้าเธอ
ปราศจากเกียรติยศ เช่นคนสามัญเช่นฉัน
ฉันก็สามารถแสดงความรักต่อเธอโดยเกียรติ-

ยศไม่ต่างพริ้ว ฉันเป็นคนมีฐานะพอจะมี
ครอยครวญได้ ความประพฤติของฉันก็ไม่
เลียมหาย แต่เธอเป็นสตรีพิเศษมีเกียรติยศ

มีฐานะสูงกว่าฉันลึกลับ ฉันจึงหมดหนทาง
ที่จะกระทำอย่างอื่น นอกจากรอคอยจนชั่วชีวิต
เลือกอะไร? แม้ยอครัก เธอจะให้ฉันคงอยู่
ต่อไป หรือจะให้ฉันจากเธอไปในบัดนี้”

หล่นนั่งอยู่สักครู่หนึ่ง แล้วเหลียวสายตา
มองหน้าข้าพเจ้าอย่างหวาน และโผกาย
เข้าอกข้าพเจ้า ชบศิระสังระหว่างระ
กะซิบว่า “จริงของเธอ ก็ฉันคิดถึงตัวฉัน

เองมากเกินไป”

ข้าพเจ้าเอามือเชยคางหล่นให้แหงนหน้า
ขึ้นแล้ว รวบแก้ม ขยิบริมฝีปาก รวบคาง มือ
ทั้งสองข้าพเจ้ากุมกันแน่นของหล่นไว้ ร่าง-
กายหล่นสั่นสะท้านด้วยความอาย เคียว
ข้าพเจ้าชะนะหัวใจหล่นแล้ว

หล่นขอขอร้องให้ข้าพเจ้าสัญญาอย่างมั่นคง
ที่จะไม่แพร่พรายความลับของหล่น และ
ชี้แจงว่าฉันไม่ใช่เกียรติยศ ตัวหล่นเอง

ว. สารคาม

มีใน

ที่หล่อนต้องพรวงถึง แต่เป็นเกียรติยศของ
บิดาผู้ยังเกิดเกล้าของหล่อน ของมารดา
ซึ่งรักหล่อนมากกว่าตัวอื่น ๆ ของวงศ์
คณาญาติของหล่อนซึ่งกำลังเพื่องพวยุบลาน
หล่อนกล่าวแก่ข้าพเจ้าว่า “โอ! เธอ
คิดนึกถวิลนคราวยกแต่เธอจริง ๆ”

“อย่าคิดถึงเวลาอันเลຍ ขอบรัก จงคิด
แต่เวลานี้ เวลาแห่งความสุขของเรา การ
ภายหน้ามันจะเกิดมา — มีมาอย่างไร ฉันยอม
รับยอมพลีให้แก่ความรักของเราทั้งสิ้น”

หล่อนพยักหน้าและเบี่ยงคิ้วอยู่ในวงแขน
ของข้าพเจ้า เราต่างสัญญากันว่า แม้อกาล
ภายหน้าจะเป็นอย่างไร เราจะซอรักรັນ
จนกระทั่งอวสานแห่งชีวิต

ความรักอันศกถกมและหวานซึ่งจับดวงจิต
กระทำให้ข้าพเจ้า ลืมความทุกข์ที่บังเกิดขึ้น
ในตอนเช้า ความรักในทำนองดังกล่าวแล้ว
เช่นกันกระทำให้หล่อนลืมคิดถึงเกียรติยศของ
หล่อน ถ้าหากจะมีผู้มาเห็นในเวลานี้ หรือ
หากทราบเรื่องในเวลาต่อไป เราไม่ได้นึกถึง
อะไรหมก นอกจากความรัก ซึ่งเราได้ลืม
ชีวิตรุ่นครั้งแรก และจะเป็นครั้งสุดท้าย
ของเราในวันและเวลาต่อไป ความบริสุทธิ์
อันเราทั้งสองถนอมมาช้านาน เราพลีออก

ให้แก่ความรัก เราคบ เราสนทนาหยอกล้อ
ต่อชะตักกันโดยไม่รู้จักเบื่อหน่าย

กระทั่งถึงเวลาแสงเงินแสงทอง จับทอง
ฟ้าในเวลาเช้าตรู่ เรือกลไฟไต้เข้าหวนใน
ขณะพลากเรือเข้าผ่านหน้าบ้าน เราต่างรู้
จะต้อจากกันในวันนั้น เราต่างพรั่นกลัวกัน

ด้วยความอาลัย มิใคร่จะจากได้ ความพลาย
ปลื้มที่สุดซึ่งเราได้รับมา ในเวลาแห่งความสุข
ในราตรีนั้น ย่อมเท่ากับน้ำหนักแห่งความเศร้า
โศกเสียใจอย่างสุดซึ้งในขณะนี้ เราต่างมอง
หน้ากันด้วยความหมกหมัว เพราะก่อนไป
ในชีวิตของเรา เราຍ่อมไม่มีโอกาสที่จะสน-
ทนา แสดงความรักเช่นราตรีนั้นอีก เธอ!
น้ำอานาดหนอ! น้ำตาไ้ไหลลงนองหน้าของ
เราทั้งสอง ข้าพเจ้าจะถอยออกจากวงแขน
ของหล่อนด้วยความอาลัย และรุ่มพิทลาลา
เป็นครั้งสุดท้าย

“เธอ ไม่ต้อง กวอะไร เป็น ที่ ระลึก ย่าง
หรือ?” หล่อนถามข้าพเจ้า

“ฉันไม่สามารถเอาใจไป” ข้าพเจ้า
ตอบ “เพราะประเดี๋ยวฉันจะต้องถูกจับ
หว่านเป็นชะโมย”

หล่อนร้องไห้สะอึกสะอื้นใหญ่ เมื่อใดเย็น
เช่นนั้น การร้องไห้ของเจ้าหล่อน ทำให้

ค.ศ. ๒๕๓๓

เพื่อความรัก

ใจอ่อนเป็นที่สุด ความเศร้าความอา-
ลัย “ความที่จําเริญจากกันนั้น มีมากเหลือ
จะพรรณยาเป็นพเจ้าให้มาประกอบปลอบหล่อน
ว่า “ความสุข ามความทุกข์เป็นธรรมดา ของ
มนุษย์ในโลกทระคือเอ๋ยอยู่ในโลกนี้ ประเทีย
ก็ไ้รับความสุข แะป่วยก็ไ้รับความทุกข์
ขอให้หล่อนหัก ใจและทำใจเป็นวาสนาที่เรา
ทำมาเพียงเท่านั้น”

หล่อนส่งผ้าเช็ดหน้าทูลมาท ขอบใจให้แก
ข้าพเจ้า และบอกว่า “ขอเธอจะพาเราเข้า
หน้าผาในเวลายะดึก แม่เขาจะจับ ขอรจะ
ว่าเป็นของเธอ ผ้าเช็ดหน้าและจะเป็นพระจะเระข้าพเจ้า ผ้าเช็ดหน้าซึ่งเป็นพระยานแห่งความ
แห่งความรัก อันยิ่งใหญ่ของคนที่มิในเอ๋ยนี้ว่าระหว่างเรา

และเป็นความหมายแห่งดวงใจอันรักแท้ ที่มี
อุปสรรคอยู่เหนือซึ่งเหลือที่จะหล่นไปได้”

ข้าพเจ้าหยิบผ้าเช็ดหน้า เช็ดหน้าตาของ
หล่อนที่ไหลหยกหยกด้วยความโศก รุมพิศ
หล่อนแล้วก็เริ่ดออกมา

หล่อนเริ่ดถามออกมาสั่งและรุมพิศข้าพเจ้า
สองหรือสามครั้ง และมองหน้าข้าพเจ้าคล้าย
กับว่า จะพยายามจําหน้าข้าพเจ้าไว้ในอ-
ประเทศ กว่าชีวิตจะหาไม่

ข้าพเจ้าก็อกในใจละจากหล่อน ด้วย
ความโศกความเสียดาย ข้าพเจ้าเห็นหล่อน
มอญนคามดูข้าพเจ้าอยู่ทุ่ประทุ น้ำตาไหล
หยกหยกของแก้ม

ด้วย ความ รัก ไม่ ยากให้ มี มลทิน แก่
หล่อน ข้าพเจ้าได้ช่วยของอันมีค่ายคักสอง
สามอย่าง เพื่อจะทำให้เชื่อว่าข้าพเจ้าเป็น
ซะโมยมากจน พอเริ่ดออกจากประคัก
ข้าพเจ้าก็เริ่ดแลกยามา

มันยคของที่ข้าพเจ้าอดคักมอมา ไม่แก
แทนมันยบยงอาหารและคองผ้าเช็ดหน้า ของ

ผ้า เถูกเจ้าได้ ถูกมคและนาคัวมาให้อยคของ

หล่อน รวาทสาวหล่อน นางสาวพิสมัย
ผู้ยืนยมนก อน ข้าพเจ้าคจะโมยคี่หลอก

ลงหล่อนข้าพเจ้าคเริ่ดรุม และแล้วข้าพเจ้า
ก็พยคุดหลวง าวข้าพเจ้าคเริ่ด ผู้ยืนยมนว่า

ข้าพเจ้าคเริ่ดคนร้ายทงซ ปลงตัวมา แก่
แล้วข้าพเจ้าคเริ่ดนางสาวข้าพเจ้า ขวัญใจแห่ง

ชีพของข้าพเจ้า เจ้าหล่อน เริ่ดมากด้วย
อาการแ่มข้า หล่อนมองทห่ม ข้าพเจ้า

ว. สารคาม

มีน

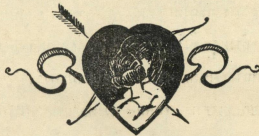
ความอาลัยอาวรณ์เป็นอย่างยิ่ง แต่ข้าพเจ้ารีบ แว่ประจักษ์เพชร แก้ววิสุทธิยิ่งกว่าเพชร
หลยเสียเพราะกลัวจะเป็นพริ้ว ข้าพเจ้าได้ยิน เพราะเป็นน้ำตา ที่กลั่นออกมาจากความจริงใจ
เสียงหล่อนจึงถอนนิภาว่า “ปล่อยไปเสียไม่ แห่งจิตอันปวงกว้าง
ไก่อหรือคะ ?”

น้ำใจของหล่อนช่างก็เสียนี่กะไร แม้คำ
พูดของ หล่อน จะไม่ เป็นผลโดย นิภาไม่ ยอม
แต่ก็เพิ่มความรัก—ความอาลัยอาวรณ์ ให้แก่
ข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่ง

ข้าพเจ้าได้ ถูก แหกขาม พาไป จะ มอให้
ตำรวจ ในขณะจะจากไป ข้าพเจ้าเหลียวหลัง
มากูเห็นน้ำตาของหล่อน หยดอยู่ที่แก้ม เมื่อ
มากระทบกับแสงอาทิตย์ ในเวลาอรุณ ก็วิ

ความรัก—ความเสียสละ— ความ อาลัย
กระทำให้ข้าพเจ้าค้นพบ โดยประสงค์จะเห็น
หน้าหล่อนอีกครั้งหนึ่ง

ข้าพเจ้า รู้สึก เหมือน วัตถุ แฉ่ง มา กระทบ
คืบระ ข้าพเจ้าจึงคล้ายกับระทมกลดลึสมิ่ปชัญญ
ในเวลาอันรวดเร็วที่สุดก็ยังมิอยู่ ข้าพเจ้ารีบกำ
ผ้าเช็ดหน้าไว้แน่น เสมือนไม่ยอมมพลักพวาก
จากมัน จนกว่าจะสวนแห่งชีวิต

๑ กลิ่นเหม็นหุก ยามอก ทุมมิก
เสียงสนั่น บักรรณ เจริญทันที

วายุสะอึก สะเอียนควา หลยคาย
ร้านโลกนี้ หาย เมื่อตายเฮย ๖
พระศรี นิพนธ์

หนีเสือปะจระเข้

(คือ พระเจ้าเงินตรา The Almighty Dollar)

~~~~~

ทุกชาติถือชาติเชื้อชาย	ชาติมลายูชีพมลายู
จึงหมายเขตชาติชุมชน	
เกิดแข่งเขาเราเร้ารณ	งอกเขี้ยวขวาน
เพียบพลเพียบบุทรกัณฑ์ผอง	
เพียบบ่าแบกหนักรัศมี	หาทางปรองดอง
เพื่อลองเลิกรบสบสันต์	
จักได้ลัดคัณฑ์บุทรกัณฑ์	หันเข้าแข่งกัน
ในสรรพสุระสรณสงคราม	
หนีเสือปะจระเข้จาม	แยกเขี้ยวคำราม
กระหิมด้วยคำแข่งขาย	
จักรจำทำได้มากมาย	แรงมือนมลายู
มอม่ายคนไร่งานทำ	
รัฐเลียงเบี่ยงหาทำบ้า	รุ่งยิ่งทวีจำ-
นวนแห่งผู้แล้งรองาน	
พอคำตั้ง 'ตรัสต์' จัดการ	รวมทุนรวมสถาน
เพื่อชด้นตายปลายเป็น	
กำหนดค่างามตามเห็น	ควรซื้อขายเช่น
น้ำมัน, ดิบุก, ทุกผอง	

เงินไหลรี่เข้ารวมกอง   เขาเงินควนทอง
 ลายของระยับจับหาว
 ไหนเห่อดึกก็แห้งแสงราว   นาคอนนศราว
 น้ำน้อยบ่ค่อยพอกทำ
 ไดอดืตมือเปล่าเราสำ—   เร็จบดินจ้ำ
 จักสำเร็จด้วยเงินตรา
 เงินจึ่งมณุษย์บูชา   เลยได้สมยา
 ว่าเป็น 'พระเจ้า' เอาจริง
 ทาสเคยช่วงใช้ได้สิ่ง   สติดีที่ยังยิ่ง
 เป็นสิ่งซึ่งโลกเลื่อนหลง
 เลิกรบเลื่อนภูมิธรรมตรง   โฉนลดตัวลง
 เป็นทาสแห่งแร่แยละ !
 หันเสียปะจระเง๊ะ   ซิงชัยชนะ ธรรม,
 การเมือง, เครื่องอาศัย
 หากปล่อยเสรีมรุกิจพาไป   ไหนจักแก้ได้
 มีแต่จะร้ายแรงรด
 โอ้ ! สยามขามเปลี่ยนเวียนวน   จนเงินจนคน
 ทรัพย์กล่นเกลื่อนหล่นกับดิน
 ขั้ววนชวนเชิญทุนสิน   คนต่างเทศถิ่น
 หุ้มเทเข้ามาเมืองไทย
 ทรัพย์เล่นรวมกองร่ำไป   กรุงขยาชยกใหญ่
 คนไร้งานเริ่มเริ่มมี

พ. ศ. ๒๔๗๓

หนังสือปะระเข้

บูชาเงินตราที่
เป็นแน่เพราะร่วมโลกกัน
โรคโลกเราหลีกเลี่ยงกัน ?
ศักดิ์สิทธิ์เป็นกิจเกินเรา
เชิญเกิดมหาเทศท่องเท
หน้พยัคฆ์อย่าพบกุมภีล
กรังเกรงแต่จักหลีก
แต่สับจะเข้เรา

จักถึงเรา

การเขี้ยวอัน

ทางลดเขี้ยว

ไม่พ้นเสียสละ

จร/ทพ.

๑ แข่งกีฬา แข่งคำ แข่งหาข้อ แข่งฝีมือ แข่งอำนาจ แข่งการกล้า
อาจสมปอง ช้องเฉลิม เพิ่มบุญญา แข่งโฉมแข่ง กวีวิชา ขอมลาเขย ฯ
พระศรี นิพนธ์

เรื่องไม่เป็นเรื่อง

รวบรวมจากที่มีผู้ส่งมาทุกทิศทาง

สามเณรเอกอุบัติเรวตกใจ จนเกิดอะระ ว่าให้มันเสีย เด็กไม่เห็นมีใครสนใจ ก็เก้อ
กันใหญ่ สามเณรอุบัติภัยหลัง เราชู้เท่า และเลิกไปเอง
เสียแล้ว อย่างนี้ จงเรียกว่า “ผิดก็
เป็นครู ถูกก็เป็นครู”

๐ ๐ ๐

สมุทพรนครบาล ท่านว่า นรินทร์ แค่ง
เป็นพระ จะไปเมืองจีน ครั้นเห็นเขาไม่ห้าม
เข้าจริง ก็เลยไม่ไป. ควรชมว่า สมุนของท่าน
ฉลาดจนเป็นกอง

๐ ๐ ๐

เจ้าคุณสมมห่านพดก ท่านว่าคราวก่อน
ทำให้ คน ตื่นเต้น ก็ ต้อง หนีไป ขึ้นศาล ลงโทษ
คราวนี้ ถ้าทำให้คนตื่นตกใจก็ของขบถ. แต่
สามเณรคงรู้ความชอบนี้ จึงไปเปลี่ยนเครื่อง
แต่งตัวจาก แขน มหายาน มาเป็น แขน หินยาน
ตามเดิมอย่างเงี้ยว ๆ โดยไม่ทำให้ใครตื่นตก

๐ ๐ ๐

วิหามเกิดไม่ให้เห็นแล่นปล้นตา ท่าน

คำว่า Religious Tolerance นี้ แปลว่า

อะไร ? จริงหรือ โง่กันกว่า แปลผิด กันมา
เป็นแถว ตั้งแต่ คณะสงฆ์, ราชการ, ตลอดจน
ศาล ? ผู้เจ้าทักขีเอง ก็ระอระไม่รู้จักคำนี้
จึงไม่เห็นเห็นเขาสู้ทางแจ่มสีก

๐ ๐ ๐

การประชุมมณฑลประเทศ ของ จักรวรรดิอัง-
กฤษ ที่ ลอนดอน เมื่อเร็ว ๆ นี้ นัยว่าเพราะ
เป็นการประชุมหทัยวาระ และข่าวศาสนาที่เรา
ทราบกัน ก็คือ ข่าวที่รัฐบาลอังกฤษประสงค์
ให้ทราบ เพราะฉะนั้น เราจึงได้ทราบว่า เรา
ไม่ทราบ

๐ ๐ ๐

การฆ่าชาวกำลังทิวชนทุกทวีป เป็น
ลาภของวัว และสุนัข วัวชอบ เพราะมนุษย์

พ. ศ. ๒๔๗๓

เรื่องไม่เป็นเรื่อง

ระโกณนั้นอ้วนน้อยลง และสันซ้อชบ เพราะ
ระโกณชาวเหล้าให้มันกิน มากจน

ข้าสารลูก พวกข้าราชการขม แต่
พวกชาวนาหนานว. นากลับจะเห็นเหตุให้
ลูกชวานาอยากเป็นข้าราชการ มากจนอก

เวลาข้าวแพง ผู้ขายเท่านั้น ที่ได้เงินเพิ่ม
ค่าข้าวแพง ครั้นเวลาข้าวถูก ผู้ใหญ่เท่านั้น
ที่ระครองได้เงินเกื้อน นี! เขาคิด เนอซาง
พอกเนอหนู

แรกทีเดียวเรากลัว 'บุทธภัย' เพราะ
เป็นสมัยที่เขากำลังเล่นเมืองจีน ต่อมา เรา
กลัว 'ธนภัย' เพราะการเงินเราฟุ่มเฟือยและ
เขินหน มากเขาทุกท. เกยวน เรากลัว
'เศรษฐกิจ' เพราะสินค้าข้าวตกต่ำเหลือเกิน.
เศษะ พระแก้วมรกต ขอให้เศรษฐกิจ ช่งมา
ถึงเขาเดะเพราะหน้าแลวัน ังละลายหายไป
ทุกรายทั้ง ๒ อย่าง ่อนนำฟิงกลัว ได้ค้อยละลาย
ไปหมดแล้ววัน

บุทธภัยของเรา เมื่อสมัยที่ภัยอยู่เดะเพราะ
หน้า เราที่คุมเงินในทางเคียบมรย จะสู้

โคหรือไมโคกพอได้เป็นเขยวงไว้. พอนภัย
มาถึงเดะเพราะหน้า เราถึงจะทำคุณภาพด้วย
อาการที่ครอนอย่างทะรห. ครวณเศรษฐกิจ
มาถึงเข้า บุทธภัยประลาคไปแล้ว เราจะต้อง
ทุ่มเงินในทางไหน และคักเงินในทางไหน ?
นี่คือ ปัญหาประจำวัน. (ดู ขุมทรัพย์ ๔ ใน
โคลงกลอนของกรุงเทพ)

กำลังสำหรับปราบศัตรูภายในเป็นของจำ-
เป็น แต่กำลังสำหรับปราบภายนอกเดะวัน
เป็นสมัยพอกันถึงลค ไม่ใช่เพิ่ม. ถ้าของเรา
จะคงไว้ก็เพราะเหตุว่า ไม่มากไป สำหรับการ
ภายใน แต่กำลังปัญหาวา เราเอาอะไรมา
เพิ่ม เพื่อกำลัต่อสู้ทางเศรษฐกิจสงคราม เล่า ?
ทางนี้ มีทุน จะลงเท่าไร ๆ ก็ได้ คลอกลงชุก
สิ้นก่อน

เมื่อ คณะข้าหลวง สันนิบาตชาติพิจารณา
เรื่องฝน มาถึง สยาม ๆ ก็ออก กฎหมายฝน.
เมื่อ คณะข้าหลวง สันนิบาตชาติพิจารณา เรื่อง
การค้าศกวิ และเด็ก มาถึงพระนคร เราคิดแก้
กฎหมายอาชญา เขียบอายเด็กหญิง ราก ๑๒
เป็น ๑๔. ทำให้เห็นว่า เมื่อคณะข้าหลวง
แห่งสันนิบาตชาติพิจารณาเรื่องอีกภัยจะมาถึง

ไทยเชชม

มีน

เข้าข้าง เราคงจะได้มีสถานค้ำพิเพลิงประจำไว้
ตลอดทั่วพระราชอาณาจักรด้วยเป็นแน่

◎ ◎ ◎

“ข้าพเจ้าไม่มีความรู้ ในทางครู เป็นคน
นอกเข้ามา เพราะฉะนั้น จึงจะขอเตือนอย่าง
คนนอก ซึ่งบางทีจะหาเห็นข้อบกพร่อง อย่าง
อย่างไ้ง่ายกว่าคนในหมู่ในคณะนั้นเอง ทว่า
อย่าง พวกคนในหมู่ที่คอยลบล้างซึ่งอาจเล่นไม่เท่าผู้
ที่กำลังเล่นอยู่ แต่อาจจะแลเห็นความบกพร่อง
ของการเล่นไ้ง่ายกว่าผู้เล่น” —

พระโอวาทเสนาบดีกระทรวงธรรมการ ในวิชา-
จารย์ ตอนที่ ๑ ประจำ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓

จริงยิ่งกว่าจริง ! เราเอง (คนนอก)
ก็เห็นเช่นนั้น

◎ ◎ ◎

“พระมอชร์สวาจาของ พระเจ้าอยู่หัว ทำให้
นักเทนนิสแก่ ๆ รู้สึก เป็นหนุ่มขึ้น”

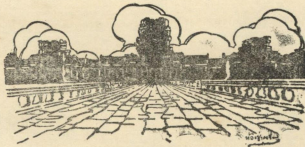
ไทยใหม่ วันอังคารที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๓

เห็นคำ แก่ ๆ หนุ่ม ๆ ทำให้หัวงว้างลึกลง
เลขาธิการสมาคมหนึ่ง ซึ่งมีประสงค์ให้คนหนุ่ม
ได้รับตำแหน่งนั้น เมื่อ ๓ ปีมาแล้ว แก่ท่าน
บ๊วย เลขาธิการ ประจำ ปี ค.ศ. ๑๙๓๑
ก็ยังเป็นผู้ มีอายุไม่น้อยกว่า เลขาธิการ ครัง
ก่อนเลย หรือบางที แก่ ๆ หนุ่ม ๆ จะ
ไม่ได้หมายความว่าอายุ ก็เป็นไปได้ !

◎ ◎ ◎

หมายเหตุ — มีผู้ทักว่า เรืองไม่เขียนเรื่อง
ที่เราน่าสนใจ ทั้งใน รวมข่าว และใน วิวร้ายเคื่อน
ด้านการลงข่าว แต่จริง เราน่าจะรายเคื่อนเขียน
หนังสือเก็บเขียนเล่ม เข้าดู แต่รวมข่าวมักทง
อย่างไร ก็ดี แต่ค้นต่อไป เราคงจะกลอง เรืองไม่
เขียนเรื่องในรายเคื่อน เว้นไว้แต่จะมีสมาชิก
จำนวนมากแสดงความประสงค์ให้ลงทั้ง ๒ ฝ่าย
เช่นเคย.

◎ ◎ ◎

บทนำบางเรื่อง

ยังไม่ได้อ่าน

(บางกอกเคอิมส์ วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์)

กองสำรวจเศรษฐกิจของชาวชนบท ซึ่ง
หมอลิมเมอร์แมน เป็นหัวหน้า (มีข้าราชการ
หลายกระทรวงสมทบร่วมมือด้วย) ได้แถลง
ข่าวล่วงหน้าว่า “ปรากฏแล้วว่า การทดลอง
ทางสถิติกรรม และการทำเนียบข้อไปในทางผสม
พืชพันธุ์ และผลไม้ต่าง ๆ ให้ดีขึ้น การ
เลือกพันธุ์ การใช้ปุ๋ย การพรวนดิน ฯลฯ
เหล่านี้ เมื่อได้ทำจนแล้ว ย่อมมีโอกาสนำ
ให้บังเกิดผล ทางทิศเหนือของประเทศสยาม”
คำแถลงนี้ มิได้ผิดคาด และย่อมมีค่ามาก.

เราอาจสงสัยว่า อย่างนี้ควรบอกไปทำไมได้
เคยจนเรารู้สึกการแข่งขันของประเทศอื่น ๆ
ซึ่งเขาปลูกข้าวได้ถูกกว่า และชนชาวสัง
เกตได้สะดวกกว่าอยู่แล้ว มีอาทิ คือ แคลิ
ฟอร์เนียใน ส.ย. ร. อเมริกา ซึ่งใช้เครื่อง
จักรสมัยใหม่ทำนา ลกโสทัยให้เหลือน้อย

ที่สุด ซึ่งแต่ไหนแต่ไรมาไม่เคยคิดว่าการ
ทำนาจะลวกโสทัยได้ถึงเพียงนี้. ชาวนาทาง
ภาคเหนือ ของประเทศสยาม คงจะไม่เปลี่ยนวิธี
ทำนาจนกว่าจะได้รับคำสั่งสอน และคงจะ
ไม่ถนัดการปลูกพืชผลอย่างอื่นจนกว่าจะได้
มีใครทำให้เป็นตัวอย่าง.

กระทรวงเกษตร ฯ ย่อมทราบเรื่องเหล่านี้
ก็อยู่แล้ว แต่ไม่ปรากฏแก่เราว่า กระทรวง
ได้ทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นจากความรู้นี้. บัด
นี้ ก็ถึงเวลาที่จะทำอะไรกันบ้าง และถึง
เวลาแล้วที่ อำนาจอธิปไตย จะต้อง สืบสวนไล่
เลียง ว่า กระทรวงเกษตร ฯ ได้ทำอะไรบ้าง
และตัวอย่างที่ดีแสดงแล้วทาง ๆ นั้น มีค่าจริง
จึงเพียงไรบ้าง.

คำตอบดูเหมือนจะมีอยู่ในประโยชน์สุดท้าย
แห่งคำแถลงการณ์ของกองสำรวจเศรษฐกิจ
แห่งชาวชนบทที่ว่า “ประโยชน์โอกาสของ
ประเทศและกำลังของราษฎร ยังไม่ได้เกิดขึ้น
ทำให้เกิดขึ้นเลย.”

ปิดประกาศทางภาคเหนือ

(จาก บางกอกเดลิเมล์ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์)

~~~~~

เจ้า หนา ที่ พาณิชย การ ประจำ สถานทูต
อเมริกัน ได้ ไปตรวจการทางเหนือ และรายงาน
งานถึงสิ่งที่ได้ สังเกตเห็นพร้อมด้วย คำแนะนำ
เพื่ออนาคตว่า การทำถนนเชื่อมต่อแขวง
เมืองต่าง ๆ และการทำรถไฟ กำลัง ดำเนินไป
อย่างรวดเร็ว. ที่ไหนถนนได้ ไปถึงเข้าแล้ว
สินค้าหนักได้กะพ้อขน ทั้ง ๆ ที่พระนคร
กำลังถูกรุกทวย กระเทือน ด้วยความตกต่ำ แห่ง
เศรษฐกิจ.

มีเสียงเป็นอันมากที่ไม่เห็นด้วยในนโยบาย
ของกระทรวงพาณิชย์ ฯ ที่สร้างถนนให้ เลี่ยง
รถไฟแต่ไม่ให้เป็นคู่แข่งรถไฟ. เสียงที่คัดค้าน
เช่นนี้ก็มีมูลอยู่บ้าง ถ้านโยบายของกระทรวง
จะเป็นนโยบายที่ยุติและไม่ต้องแก้ไข. แต่ไม่มี
เหตุอันใดที่จะเชื่อถือว่า เมื่อได้ทำถนนเชื่อม
ต่อค้าขาย ทาง เห็นให้ เขาถึง สถาน รถไฟ แล้ว
กระทรวง จะไม่สร้างถนน เชื่อม ต่อสถาน ขึ้น
กลางของรถไฟให้ใกล้เคียงพระนคร. ได้มีข้อ
พิสูน์มาแล้วในทุกประเทศทั่วโลกว่า ถ้าพ
งรถไฟเท่านั้น ยังไม่พอที่จะขนส่งสินค้า ของ
ประเทศ. ในประเทศที่เจริญด้วยอุตสาหกรรม

กรรม เขายังได้แสดงให้เห็นว่า ถ้าพึ่งรถไฟ
ก็ขี้นรถบรรทุก เติร์ดการถนน ก็ยัง ไม่พอ ขนสินค้า
ต้องมียวดยานทางอากาศสำหรับทำ ความเชื่อม
ต่อให้รวดเร็วเข้าด้วยอีก โสภหนึ่ง. แม้ที่เกี่ยว
ถนนแข่งกับรถไฟเวลานี้ ยังไม่เป็นการสม
ควร ต่อเมื่อไรถนนเลี้ยวรถไฟมีเพียงพอแล้ว
ถนนขนานกับรถไฟ จึงควรคิดให้มากขึ้นบ้าง. ใน
การสร้างถนนเลี้ยวรถไฟนี้ ถึงแม้กระทรวง
พาณิชย์ ฯ จะคิดทำถนนขนาน กับรถไฟต่อไป
หรือไม่ก็ตาม เราเห็นว่านโยบายอันฉลาด
และมีนัยสำคัญ.

ถ้าประเทศสยามต้องเอาอย่างประเทศอื่น ๆ

ในความเจริญสมัยใหม่ จะเห็นความเจริญ
ที่นำความสุขมาให้ หรือไม่ก็ตาม แต่มัน
เป็นความเจริญที่นำความสมบรูณ์มาให้ และ
เป็นหนทางเดียวที่จะทำได้ ในสมัยนี้ เพื่อ
ฐานะการอยู่กิน ของราษฎรในหัวเมืองมณฑล
จะได้ค่อยเจริญขึ้น เราจะต้องให้ชาวนา
เห็นว่าถ้าเขาไม่ชวนขาย เขาจะขาดกตภ
พร่องเพียงไร. เกษวนถนนได้เข้ยกเข้าให้เข
ทำเล้งเรือ. พวกไปเที่ยวทางเหนือกลับม
เล่าว่า ชาวนาเหล่านั้นแสดงให้เห็นชัดว่า
เขาคงต้องการเงิน เพื่อซื้อหาสิ่งของแปลก
ประหลาด ซึ่งพ่อค้านำไปตั้งขายตามตลาดหัว

พ.ศ. ๒๔๗๓

บทนำบางเรื่อง

เมือง. อาการเช่นเท่านั้น ที่จะปลุกชาวชนบท
ผู้เคยเกลียดความให้ขยันทำงานได้ เป็นการ
ปลุกเสกให้เขาทำตัวของเขาให้มีความขยันใน
โลกปัจจุบัน.

แต่การปลุกเสกเช่นนี้รัฐบาลจะต้องมีงาน
ทำอีกมาก. ถึงแม้จะได้ตั้งคนทำจริงจังแล้ว
กว่าจะได้เห็นผลสมบูรณ์ก็จะต้องอีกนาน. ก่อน
อื่น ชาวนาจะต้องรู้ สักว่าเงิน ที่คนหามาได้ นั้น
ปราศจากอันตรายจากโรคภัย ซึ่งกับคนเขา
ยังหาวิธีสักเช่นนั้นไม่ได้. โรคกรรมยังชุก
ชุมนัก แม้ห่างจากพระนครไม่กี่ไมล์. และใน
เวลาอยากเชิญเช่นนี้ โรคกรรมจะกระพือขึ้นอีก.

อันรัฐบาลที่องค์คุ้มครองการค้าขาย มี
อาทิ คือ ชาว ความทางการเมืองส่อละมย
และละมยอื่น ๆ ใดกล่าวไว้แล้ว. เพียงแค่
ทางให้ได้รับความสมบูรณ์เท่านั้น ยังหา
พอไม่ ราษฎรของเราจะต้องถูกนำไปตั้งแต่
ขึ้นต้น ๆ เหมือนนิคาสอนบุตร เพราะหนทาง
เหล่านั้นขึ้นของใหม่แท้ ๆ ราษฎรยังไม่เคยรู้
เห็นเลย. นอกจากการช่วยเหลืออย่างอื่น ๆ
รัฐบาลจะต้องคอยช่วย สิ้นค้าของชาวนานี้ จะ
ไม่ ยัยเย็น เสีย ้วย การเอา เปரிய ของ พ่อค้า
ก่อนที่สิ้นค้านั้นจะไปถึงตลาด. เพราะว่า
เมื่อรัฐบาลเป็นผู้ก่อเกิดพาณิชย์กรรม ไม่ใช่

คอยให้พาณิชย์กรรมก่อเกิดขึ้นเองแล้ว จะ
หวังให้ราษฎรของกันตัวเองได้ เหมือนราษฎรที่
ก่อเกิดพาณิชย์กรรมขึ้นเองนั้นหาได้ ไม่. เรา
เชื่อว่า วิชา ค่งวาน แหะละเขยวัก ทลัศ ทรฐิบาล
ของเราพึงกระทำ และในวิชา เช่นนี้เคยวน
คดียังทำกันไปคนละทางสองทาง ห้ามยักคิ
เป็นลงรอยเคียวกันไม่.

๐ ๐ ๐
ฐานะเศรษฐกิจ
(บางกอกไทมส์ วันที่ ๓ กุมภาพันธ์)

เมื่อได้เห็นตัวเลขแสดงจำนวนสินค้าขาเข้า
ก็ขายออก และจำนวนภาษีที่เก็บได้ก็ลดน้อยลง
ตามรายงานที่พิมพ์ประกาศทางราชการ เป็น
เหตุให้รายได้ของรัฐบาลตกต่ำ ก็ไม่น่า
ประหลาดที่ได้เห็นรัฐบาลประกาศขึ้นภาษีสินค้า
ขาเข้าแต่เกิดขึ้นไป. นำเสียขายแต่ที่การ
ขึ้นภาษี สินค้า ขาเข้านั้น เช่นทางเคียว ทพอระทำ
ได้ง่าย เมื่อรายได้ของรัฐบาลตกต่ำก็ขึ้น
สิ่งแน่นอนที่รัฐบาลต้องหันหาทางอื่นก่อน
ที่. แต่โดยที่สินค้าขาเข้า หาได้แข่งกับสินค้า
ที่ทำภายในประเทศของเราเองไม่ จึงไม่
ใครพอใจในการขึ้นภาษีขาเข้านั้นนัก แต่การ
ขึ้นครั้งนี้ เป็นการขึ้นเฉพาะสิ่งทีเหลือเพื่อ

เท่านั้น. พวกไม่เห็นด้วยกล่าวว่า การขึ้น
ภาษีเงินได้ไม่ไ้เงินเท่าไร แต่รายได้เห็นว่า
มีเหตุที่จะหวังได้ว่าอาจจะไ้เงินมาก แต่ก็คง
ไม่มากถึงทำให้งบประมาณแผ่นดิน ครัวหน้า
ไ้กลายภาพ. การที่รอนเพื่อกลายภาพเป็นทาง
หนึ่งที่ดีของทำ แต่การขึ้นภาษีทางอื่น ๆ ซึ่ง
รัฐบาลน่าจะไ้ไว้แล้วก็ยังมิไ้คิดเหมือน
กัน. ข้อสำคัญซึ่งก็ควรจะอยู่ก็คือ ไม่ทราบ
ว่า ทำไมจึงมิไ้มีการกำหนดราคาที่ดินและ
บ้านเรือนในประเทศนี้ จึงไ้เก็บภาษีเงินได้
ที่หนักเรื่อยไป แม้ภาษีที่ชดเชยการที่คนไม่
ชอบก็ยังต้องเก็บกันอยู่. แต่ในเวลาอัน ถ้าจะ
เก็บภาษีเงินใหม่ในรูปแบบนี้ จะไม่มีความผล
เลย เราคิดว่าถึงแม้ว่าจะมีภยความขมขื่น
ทางการเมืองมาประจันหน้า ก็ที่เรามีภย
ความ ขมขื่น ทางเศรษฐกิจ มาประจันอยู่แล้ว.
บรรดาโรงงานที่เก็บค่าเช่าอยู่ในกรุงเทพฯ มี
หลายราย ที่เก็บ เช่น ความ ขาดคล้ายกับแก่เจ้า
ของและผู้เช่าทั้งสองฝ่าย; คนไม่มั่งคั่งทำ
ก็กำลังมีมากขึ้น; และชาวานสามัญกำลัง
จนกรวย ไม่สามารถจะเสียภาษีเพิ่มขึ้นอีก
นั้น เป็นสิ่งที่ทราบแน่นอนอยู่แล้ว; แต่เราก็คง
เชื่อกันอยู่ว่า ความสมบูรณ์ของประเทศยังมี
มากมาย นอกจากจะขึ้นค่าให้งบประมาณ

แผ่นดิน สู่กลายภาพ ยังอาจจัดการเสียแต่
พาณิชย์ให้ดีกว่าชที่ทาอยู่เคยวัน. การที่
จะทำได้เช่นนั้นจำเป็นต้องเก็บภาษีจากผู้มีเงิน
จะเสีย และจำกักรายจ่ายให้เคร่งครัดอยู่
แต่ในสิ่งที่เป็นการเสียแต่พาณิชย์. ในเวลา
นี้เราพากัน มีความ หวัง มาก ใน การ ของ
กรรมการ ส่องกรรมการ ที่สภาเสียแต่พาณิชย์
ไ้คิดขึ้น กรรมการหนึ่งสำหรับพิจารณา
เรื่องของการขายข้าว อีกกรรมการหนึ่งสำหรับ
พิจารณา เรื่องจัดการ การกรรม ของประเทศให้
ถูกตามทาง วิทยาศาสตร์ และขยายการ
เพาะปลูกทางอื่น ๆ นอกจากข้าว สำหรับ
ช่วยเข้าด้วย. เรามีความหวังมากในการ
ของกรรมการทั้งสองนี้ แต่สิ่งแรกที่กรรมการ
เหล่านี้จะขอ ก็คือ เงินที่จะลงทุนในการจัดทำ
ที่เขาเห็นว่าจำเป็น. ผลอันจะพึงไ้จากความ
ดำริ ของ กรรมการ เหล่านี้ จะมาถึง ต่ออนาคต
แต่ความเร่งร้อนเรื่องรายได้ ของแผ่นดินคนตกต่ำ
ไม่พอภัยรายจ่ายเป็นเรื่อที่จะต้องแก้ไขให้สา-
เร็วจนในคนที่เคย.

ราษฎรทั้งหลายไม่ไ้ฝันในอันจะบอกกล่าว
แก่รัฐบาลว่า ควรจะทำ อย่างไรในเวลา คับขัน
เช่นนั้น แต่รัฐบาลย่อมจะไ้ประโยชน์จาก
การสละส่วน ทอนพะยานเอาความร้จากประชา-

พ. ศ. ๒๔๗๓

บทนำบางเรื่อง

ชนกเป็นผู้ที่ ทั้งผู้ที่ยังทำราชการอยู่หรือ
ที่ออกจากราชการแล้ว. ฐานะของเราเวลานี้
นักขณมากเข้าทุกที ไม่แปลกอะไรกับประเทศ
อื่นๆ. เป็นการสำคัญนักที่จะทำอะไรผิดไม่ได้ใน
เวลาเช่นนี้

๑ ๑ ๑

เศรษฐกิจกับคำแนะนำ (๑)

(จากบางกอกไทมส์ วันที่ ๒๗ มกร)

~~~~~

คนสำคัญๆทางการเงินของโลกให้ความ
เห็นต่าง ๆ กันในวิธีการแก้ไขความตกต่ำแห่ง
เศรษฐกิจ ที่ขึ้นอยู่กับโลกในเวลานี้. ใน
ประเทศอังกฤษถ้าจะออกนามเพียง ๓ คนก็ คือ
นายมอนตะกูว์ นอร์แมน นายกแห่งธนาคาร
อิงแลนด์, นายเอช.ซี. กุกอินฟี แห่งธนาคาร
บาร์เคลย์, กับท่านอาร์. แม็คเค็นนา แห่งธนาคาร
มิดแลนด. นายแม็คเค็นนา ได้กล่าวในที่ประ-
ชุมผู้ ถิ่นหุ้น แห่งธนาคาร มิดแลนด เมื่อเร็ว ๆ
นี้ว่า เหตุแห่งความตกต่ำแห่งเศรษฐกิจมี
๓ อย่าง คือ ๑. การจึกครองทองคำไม่
ประเทศที่เป็นเจ้าหนี้ ไม่สามารถ หรือไม่เต็มใจ
ที่จะให้ประเทศลูกหนี้กู้ยืม ๒. ประชาชนยัง
ไม่สงวนจาก ความหายนะแห่ง สต็อก อเมริกัน
๓. ผลแห่งความผดเคืองในเรื่องเงินตราไม่พอ

ใช้ในตลาดอยู่ภายในประเทศอังกฤษ. ท่าน
กล่าวว่าถึงแม้จะแก้ ความตกต่ำความ ควบวิ
การเงินไม่ได้มากนัก ท่านก็เชื่อว่าถ้าให้
มีเงินตราเกลื่อนตลาดและให้ราคาเงินตรานั้น
ถูก ก็ย่อมจะทำให้ตลาดโลกมีอาการฟื้นตัว
ได้ ความเห็น ถ้าจะว่าไปก็เห็นความเห็นของ
นักเศรษฐกิจชั้นสูงแห่งประเทศอังกฤษ จึงมี
น้ำหนักมาก

หนังสือ วอลด สตรีท เจอร์แนล ได้ไป

ขอความเห็น นายค.บี. แมคเคย์ สภานายก
บริษัท อินชัวร์นซ์ใหญ่ที่สุด แห่งหนึ่งในโลก
คือ ชันไลฟ์ แห่งแคนาดา ความเห็นของคน
สำคัญเช่นนี้ ย่อมเป็นที่เชื่อถือฟังได้มากอยู่ แต่
ถ้าจะพรรณนาให้ละเอียด จะต้องใช้หน้า
กระดาษมาก จึงจะกล่าวแต่ข้อสำคัญๆ ที่
เขาอ้างว่า เป็นเหตุและเป็นทางแก้ไขความ
ตกต่ำ ซึ่งเห็นความเห็นทางฝ่าย อเมริกา
อันน่าจะเอามารวมพิจารณาทีเดียว

เขาอ้างว่า ความ เป็นไปทาง เศรษฐกิจใน
๑๕ ปีที่ล่วงแล้วมานี้ ได้เปลี่ยนแปลงโฉมหน้า
เศรษฐกิจแห่งโลก. แต่ก่อนนั้นลอนดอนเป็น
ศูนย์กลางแห่งตลาดโลก และทองคำเป็น
มาตรฐานแห่ง ประเทศ ที่ขึ้นหน้าในโลก
แต่ทุกวันนี้ศูนย์กลางนั้นได้ เปลี่ยนมาอยู่ที่ นิว-

บทนำมายาวเรื่อง

มี

ยอร์ค และ เทรียญคอลล่า อเมริกันกลายเป็น
มาตรการแห่งเงินตราทั้งหลาย. ส.ป.ร. อเมริกา
ได้ ขึ้นหน้าเป็นใหญ่ในการเงิน ระหว่างประเทศ
จนทำให้การ เปลี่ยนแปลง แห่ง ราคา เทรียญ
อเมริกัน กระทบกระเทือนราคาเงินตราอื่น ๆ ทั่ว
โลกจนกว่าที่สงบอยู่เคยวัน จึงเป็นการสำ-
คัญที่สุดที่จะทำค่าแห่งเทรียญ คอลล่า ให้คง
ที่ไว้ ซึ่งเขายืนยันว่าต้องเป็นหน้าที่ของธนาคาร
กลางแห่งอเมริกา. ถ้าทำให้เทรียญคอลล่า มี
ค่าขึ้นยุคใด โดยเร็ว ก็จะช่วยแก้ความตกต่ำ
ได้มาก. การมีเงินตราเกินความต้องการของ
ตลาด Inflation ก็คือหรือการมีเงินตราขาด
ตลาด Deflation ก็คือ ย่อมเป็นภัยทั้งสองอย่าง.
สิ่งที่โลกต้องการนั้น คือ มีเงินตราให้พอ กับ
ความต้องการของตลาด ซึ่งจะทำให้ราคา
ของเป็นยุคใด

ท่านผู้ใดยกตัวอย่าง นโยบายการเงิน
แห่ง ธนาคารกลางของ อเมริกา ที่โดยปฏิบัติมา
ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๒๑ และต่อ ๆ มา เมื่อ
ครั้ง ทองคำได้ ไหล เข้า ไปสู่ ประเทศ อเมริกา
มากมาย. ธนาคารกลางนั้นได้ ใช้วิธีคุมครอง
ของกัน มิให้ เกิดมี เงินตรา เหลือ ใน ตลาด
ได้ ราคาสินค้าในตลาด จึงมิได้ แพงจน
ตลอดเวลานั้น กลับได้ถูกลงเล็กน้อยเสียอีก.

ในบทต่อไป เราจะได้ กล่าวถึงลัทธิของ นาย.
แมคเคลย์ ทธนาคารกลางนั้นอาจใช้เงินนโยบาย
แก้ ไขความตกต่ำแห่งโลกคราวนี้ได้

๐ ๐ ๐

เศรษฐกิจกับคำแนะนำ (๒)

(จากบางกอกไทมส์ วันที่ ๒๘ มกราคม)

~~~~~

นายค. บ. แมคเคลย์ กล่าวว่า ทองคำ
ที่ไหลเข้าไปสู่ ส.ป.ร. อเมริกา เมื่อศก
๑๙๒๐ นั้น (ผลแห่งสงครามโลก) ถ้าไม่ได้
จัดการป้องกันให้ดี ทองคำจะท่วมตลาด
ทำให้ราคาของแพง เพราะเงินตราเหลือพอ
เป็นอันภัยร้ายแรงใดเหมือนกัน. แต่เจ้าหน้าที่
การเงินสำรองกลาง Federal Reserve ได้
ผ่อนผันของกันไว้ มิให้ทองท่วมตลาด ราคา
ของในตลาดจึงเกือบคงที่อยู่ ได้ ตลอดสมัย นั้น
กลับลดลงบ้างเล็กน้อย. เขาอธิบายให้ทราบ
ว่าเจ้าหน้าที่ควรทำอย่างไร

“พอทองคำมาถึงอเมริกา เขาก็ฝากเข้า
ไว้ ในธนาคารต่าง ๆ สำหรับใช้หนี้ที่รัฐบาลได้
ลงทุนสำรองไป (ในระหว่างสงคราม). แต่เมื่อ
ทองคำไหลท่วมเข้ามาอีก เจ้าหน้าที่ก็
หาทางให้ทองมีทางไปโดยขายไปของนครรัฐบาล
ในตลาด และรับเอาทอง เหล่านั้นเข้าไว้.

พ. ศ. ๒๔๗๓

บทนำบางเรื่อง

ด้วยวิธีนี้ เขาได้เอาใบกู้รัฐบาลออกมาแลกเอาทองคำไปฝากที่ต่าง ๆ” เมื่อทองไม่ท่วมตลาด เงินตราในตลาดก็ไม่เหลือพอ นายแมคเคอเลย์ สรรเสริญเจ้าหน้าที่ ๆ ได้จัดการของกันจนถนัดมือแล้ว

แต่ส่วนที่เกี่ยวกับเรานั้น คือ ที่เขากล่าวข้อไปว่า ภาวะในเวลานั้นเป็นการตรงข้ามกับความเคยเป็นไปครั้งนั้น คือ เราเงินตราขาดตลาด เจ้าหน้าที่เหล่านั้นควรจะมีอำนาจช่วยเราได้เหมือนคราวก่อน. เงินท่วมตลาดมีด้วยของกันไว้ เงินขาดตลาดก็ควรจะมีด้วยของกันไว้เหมือนกัน. คือ เมื่อครั้งนั้นรัฐบาลขายใบกู้เอาทองไปเก็บไว้ คราวนี้รัฐบาลควรเอาทองออกมาซื้อใบกู้ ซึ่ง นายแมคเคอเลย์เชื่อว่าไม่ตองใช้ทองมากกว่า ๕๐๐,๐๐๐,๐๐๐ เหรียญทอง อันยังเป็นจำนวนน้อยอยู่ตามแต่โอกาสที่หาหนทาง ความตกต่ำอาจคืนตัวได้ในไม่ช้า

ยิ่งคิดออกข้อหนึ่งนั้น นายแมคเคอเลย์ กล่าวว่า เพียงรัฐบาลประกาศออกมาว่าจะซื้อใบกู้ การขายของก็จะดีขึ้นทันที เพราะในเวลานั้นคนถือของไม่ซื้ออะไร ด้วยเชื่อใจว่ารอไว้ซื้อภายหลังจะได้กำไรค่าถูกของอีก. เมื่อรู้ สักว่าความตกต่ำจะหยุด คนก็จะไม่คอยเช่นนั้น

ต่อไป ตลาดก็จะดีขึ้น อากาเรแห่งความตกต่ำก็จะไปกระเทืองเป็น सकขณ ชนโดยเร็ว. การที่มีคนซื้อของมากขึ้นนั้นเองจะช่วยให้สินค้าขึ้นราคา. เมื่อราคาสินค้าสูงขึ้นถึงขีดของการแล้ว การจะให้ราคาหยุดอยู่เพียงแค่นั้นไม่เป็นการยาก.

นโยบายของ นายแมคเคอเลย์ เมื่อทำเข้าจริงจะสมปรารถนาหรือไม่ ย่อมยากที่จะยืนยันได้. ลัทธิเศรษฐกิจเป็นของแปลก มักไม่ค่อยเป็นไปตามแผน. อีกอย่างหนึ่งในเวลานั้นเห็นกันอยู่ว่า การแก้ไขเฉพาะประเทศเดียวไม่อาจให้ผลสมบูรณ์ ความตกต่ำทั่วโลกจะคงอาศัยนานาประเทศร่วมมือกันแก้ไข โดยที่ทุกประเทศไม่สาละวนแต่จะนึกถึงการได้เสียภายในประเทศของตน ๆ โดยเฉพาะเท่านั้น ย่อมนึกถึงความสุขทั่วไปในมนุษยโลกเป็นใหญ่ด้วย. ความจริงจะเป็นเช่นนั้นหรือไม่เราก็คงไม่อาจยืนยัน แต่ขวัญของมนุษยทั้งปวง นายแมคเคอเลย์ กล่าวในข้อหลัง ย่อมช่วยลัทธิใด ๆ ดังเขากล่าวในข้อต้น ได้มากอยู่ ถึงแม้ว่าลัทธินั้นจะเป็นเพียงทฤษฎีที่ยกย่องไม่ได้.

ความตกต่ำแห่งเศรษฐกิจคราวนี้ เชื่อว่าได้ทำให้มนุษยทั่วโลกพากันเสียขวัญ เพราะ

บทนำบางเรื่อง

มัน

ฉะนั้นถ้าเราจะปลูกขวัญไ้แก่แต่เล็กน้อย ก็
น่าจะเห็นประโยชน์ที่จะให้ คงหนักคางกันจน
เวลานี้ความตกต่ำทำให้พ่อค้าใจฝ่อ. ภายหลัง
เกี่ยวแรงก็โตมีส่วนช่วยด้วยเหมือนกัน. ถ้าขวัญ
ยังเลี่ยนกันอยู่เช่นนั้น จะหวังให้อาการคนใด
อย่างไร? อาศัยเหตุดังกล่าวนั้น คำแนะนำ
ของ นายแมคเคลย์ ถึงแม้จะใกล้เคียงจริง
เพียงไรหรือไม่ก็ตาม ถ้าได้ทำให้ขวัญของ
พ่อค้าขึ้น ก็เป็นข้อควรคำนึงอยู่มาก.

ของกันมิให้ราคาสินค้าตกต่ำอีก ซึ่งจะได้เห็น
คุณแก่พาณิชย์การทั่วโลก. ความมคึกที่ให้กับ
แรงเงินทำให้เกิดแต่ความหมายที่ไม่ มีอาก
คือ อเมริกา จะให้ ถูกเพราะแรงเงินที่ซัดไปจาก
เมือง เนวาดามีมากมาย ใครจะหาทำหน่าย
ไปเสียถึง ๕๐ ล้าน เอานส์. เควระหักทงัน
เท่ากัน จึงเป็นอันว่ารัฐบาล อเมริกาปฏิเสธ
ออกมาว่าไม่ทราบเรื่อง ชาวไร่กันรวไหล
ออกไปเองโดยไม่มมูล

เงินกับแร่เงิน

(จาก สยามออนไลน์ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์)

ราคาตกอย่างมากมายของแร่เงินในตลาด
โลก บ่อเป็นเหตุให้พาณิชย์การของโลก
ซุกซลักมาก. ไม่มีใครยืนยันได้ว่า ราคาสิน
ตกต่ำ เนื่องด้วยความเป็นไปในเมืองจีน แต่
ก็มีมูลอยู่บ้าง ที่ความเป็นไปนี้ ได้ เป็น อุปการ
แห่งความตกต่ำไม่น้อยเลย. ไม่ต้องสงสัย
ความเป็นไปนี้ ประเทศจีนได้ทำให้ประเทศทั้ง
หลายซึ่งมีการค้าขายกับจีน เกิดรอนไปคาม
กันด้วย รวมทั้งประเทศสยาม. ในสองสาม
เดือนที่แล้วมานี้ ได้มีข่าวว่า อเมริกา จะให้
เงินกับแร่เงิน เพื่อจัดการแก่ ไซภายในประเทศ

ทั้งนั้นมากมีความคิดอ่านกันหลายทาง
บางความคิดก็แนะนำให้นานาชาติร่วมมือช่วยกัน
จัดการเรื่องเงิน จึงจะสำเร็จ. ความ คิดนี้ น่าคำนึง
อีกอย่างหนึ่ง คือ ความคิดของผู้นำนวการ
บริษัท ยาสยอชกฤษ และอเมริกัน ในเซี่ยงไฮ้.
เขาแนะนำ หน้สงครามที่ ประเทศทั้งหลายต้อง
ใช้ให้อเมริกัน ให้ ใช้เงินแร่เงินส่วนหนึ่ง
โดยที่ราคาสูง เอานส์. ต่อหนึ่งเหรียญทอง.
ประเทศเหล่านั้นจะได้ช่วยจนแควะที่โดยซื้อแร่
เงินเพื่อใช้หนี้ และใช้สอยประกอบกับเงินตรา
ของประเทศซึ่งได้ตกต่ำมาแต่เกิดสงครามโลก.
การดำเนินการตามความคิดนี้ ประเทศต่าง ๆ
จะต้องยอมเสียสละ เพื่อช่วยเหลือ แต่ถ้าทำ
สำเร็จก็เป็นการที่ราคาแร่เงินให้คงที่ ซึ่งเงิน
จะเป็น ประเทศหนึ่งที่ได้ ประโยชน์ ก่อนเพื่อน.

พ. ศ. ๒๔๗๓

บทนำบางเรื่อง

แต่ความสำเร็จแห่งวิชาอยู่ที่ากันทั่วโลก ซึ่ง
ยังมีปสรรคกันทางอยู่ไม่น้อยเลย เช่นกันว่า
ทุกวันนี้เงินให้กู ไม่ค่อยไว้วางใจในประเทศ
จีน เพราะยังมี "ลัทธิแดง" ทรุ่นอยู่มาก.
ในส่วนสยาม ถ้าราคเงินไม่ตกต่ำ การค้าขาย
ของเราก็น่าจะประเทศที่ระค้อยกระเทือง ขึ้นมาก
ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม. แต่ในขณะนั้นยัง
แต่ไม่เห็นว่าการเปลี่ยนแปลง ที่จะขึ้น อุปถัมภ์
แห่งความตกต่ำ ซึ่งเราปรารถนา อย่างยิ่ง ให้ มี
ขึ้น จะขึ้นได้โดยอาการอย่างไร

๐ ๐ ๐

โปรแกรมวิทยุ

(สยามออบ เซอร์เวอร์ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์)

การที่จะได้เล่นในทางใจเล่นเกมมี
เป็นการยาก มีแต่จะคอยเห็นใจเสียอีก แต่
บางคราวบางสมัยการที่ทักท้วงเพื่อกระตุ้น บ่อม
เป็นประโยชน์ที่จะช่วยให้เขาเล่นได้ คชินกว่าที่
ปล่อยไว้ ให้เขานึกว่าเขาเล่นก็อยู่แล้ว เพราะ
เหตุนี้เราจึงกล่าวเพื่อสนับสนุนผู้ เขียนจดหมาย
ถึงเราด้วยเรื่อง ที่ได้ลงพิมพ์ไปแล้วแต่
วานนี้. เราต้องยอมรับว่าผู้ จักโปรแกรม
วิทยุมีหนทางจำกัดอยู่ แต่ก็ยังน่าสงสัยว่า
สิ่งใดที่เขาพิมพ์พร้อมอยู่แล้วนั้น เขาได้

ใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยสมบูรณ์แล้วหรือ ?
ถ้าหากถามก็จะน่าเบื่อ. เรามีได้แนะนำให้เลิก
ถ้าหากถามเสีย เพราะว่าประโยชน์แห่งวิทยุ
หาใช่มีแต่ทางเรีงรมย์ไม่ ย่อมจะต้องให้
เป็นทางศึกษาด้วย แต่เมื่อจักให้มีวิทยุ
เรื่องเกี่ยวกับวิชาที่ติดอกกันหลายวัน เราเห็นว่า
ผู้ จักโปรแกรมควรระวัง สักว่าเป็นการทราบผู้
ฟังอย่าง. ในหมู่นั ท่านวิทยุคนหนึ่งได้
แสดงด้วยเรื่องหนึ่ง มาหลายสัปดาห์แล้ว
จึงไม่น่าประหลาดที่พวกผู้ ฟังพากันเขียนหา.
เราเชื่อว่า ด้วยเครื่องมือและทุนที่จำกัด
ผู้ จักการขงิจักโปรแกรมมี ๆ ให้ฟังกันได้.
เราหวังว่าจะได้มีการแก้ไขในทางนี้. ถ้าผู้

เขียนถึงเราด้วยความไม่คิดว่าได้มีประกาศใน
วิทยุให้ ไปซื้อเครื่องวิทยุที่ร้านหนึ่งเป็นร้านที่
สุด ก็น่าจะมีการแก้ไขมิให้ แอดเวอร์ไทส์
เช่นนั้นขึ้นได้ อีก

๐ ๐ ๐

การพาณิชย์ ก็ คือ ลงคราม

เหมือนการทหารของประเทศ

(จาก กรุงเทพ ฯ เติลเวิล วันที่ ๒๘ มกราคม)

คนไทยหลายคนเขาพากันอยากคิด ว่า
ถ้าการพาณิชย์ของเราจะไม่ล้ม ก็คือเช่น

พ. ศ. ๒๔๗๓

บทนำบางเรื่อง

ใต้ ทนที่ เปรียบเหมือนจะเกิดชนทั้งทวีป ๑
เขาก็คือแสน สงครามที่ใด เรายังไว สำหรับ
ทั้งทวีปนั้นมาไว้รับใต้ที่เคย การพาณิชย์
ของประเทศ เรายัง ก็เกิดวันดี เหมือนการสง-
ครามยานเหมือนกัน มีการต้องใช้ สติ
ปัญญาเข้าใส่กัน ไม่ใช่ว่า จะทำไปอย่างซื่อ ๆ
หรือซื่อถูกขายแพงเท่านั้นหาได้.

การพาณิชย์ก็ คือ การรพ่งชิงชัยอย่าง
๑ อันไม่ต้องสงสัย และเราอย่าเข้าใจว่า
ต้องใช้เงินเป็นกำลัง ประเทศอื่น ๆ ก็ทำ
สงครามพาณิชย์ได้เหมือนกัน เราต้องการ
กำลังบุคคลโยนโยนไม่ใช่กำลังหรือยานพาหนะอย่าง
เดียว อีกอย่างก็รับซื้อ กำลังเงินจรราย ก็ยัง
เข้าสนามได้ อย่างน่าดู อเมริกา ผู้ใดซื้อ
ว่ามหาเศรษฐีของโลกเสียอีก ก็ยังต้อง
หวนไหวและเย็นพียำตามาจนคน.

สินทพ

๐ ๐ ๐

กรรมการเตรียมตัว ?

(จาก ศรีกรุง วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์)

~~~~~

ไม่ช้า เราท่านคงจักได้รับข่าวอันชวน
ฮักใจ ทั้งเช่นที่เคยรับทราบมาแล้วแต่ก่อน ๆ
คือ เรือนนกเรียน ชันสูง ไม่มี สลานที่ เล่าเรียน.

กลยุทธ์ ผู้ใด ใจ คอ การศึกษา ต้อง ละเลิก เสีย
กลางคน มีขันธ์ไม่น้อย เพราะไม่รู้ว่า
ชวนชวนหาสถานที่เล่าเรียนได้ ที่ไหน ชัน
จะเป็นกรรมของเด็กรักเรียนก็หาไม่ แต่กลับ
เป็นเวรอย่างร้ายกาจของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง
เด็ก เพราะว่าเด็กที่ใคร่รับการศึกษามาก
ครั้งหนึ่ง แล้วทิ้งเสียเช่นนี้ ตามที่สังเกตมา

เราหาตัวรักได้ ค่ายวิชา ยากเต็มที่. ใน
๑๐๐ คน กลับมีนิสัยเลวทราม ไม่รู้จักทำมา
หากินเสียถึง ๗๐ คน ด้วยเหตุว่าทำงานส่ง
หรืองานเย็นเสียคน ผู้จ้างก็รังเกียจว่าไม่มี
ความรู้ความสามารถ และทำงานคำหรือ
งานของตนเองก็ทำไม่ได้ก็อก เพราะความหวัง
เคยมีมา แต่เล็ก แต่น้อย แล้ว ว่าทำงานเขา
งานสบายในร่ม จึงผลที่สุด เด็กนักเรียน
จำพวกกึ่งการศึกษานัน ต้องพากันไม่มีงานทำ
และปล่อยตัวแว้งคว้างตามเรื่อง นาน ๆ เข้า
ความหายนะก็มาสู่คน

กระทรวงธรรมการนำระไค้คิดเห็นที่กล่าว

มาข้างต้น แล้วและวิ่งเร่งพ่นผาอุปสรรค
เรื่องสลานที่ เล่าเรียน ซากเคลื่น เสีย แต่ ยकिन
เรื่องการศึกษาครุสื่อนั้น เราขอยืนยันว่าเย็น
ของง่ายที่กรรมกร จะแก้ไชนัก

หากกรรมกรไม่สามารถจะขยายสถานที่

บทนำบางเรื่อง

มีน

เล่าเรียนชั้นสูงไว้ กว้างจากเงิน หรือจากครุฑ
คาม ก็ควรที่จะขยับขยายโรงเรียนวิชาชีพ
อย่างเช่นโรงเรียนเพาะช่างเป็นต้น ให้ไพศาล
เป็นที่ยอมรับของกุลบุตรยงชน ในโอกาสนี้ เพื่อ
ที่จะได้ศึกษาจำนวนนักเรียน มิให้ผ่านไป เสมอกัน
ในชั้นสูงมากมายนัก ซึ่งที่สุดต่างก็ไม่ไฉน
จากการเรียนสูงสุกเหมือนกัน ๆ กัน

เราขอทำนายล่วงหน้าไว้ด้วยว่า ยี่สิบ
นักเรียนหญิง ก็จะได้มีความลำบากในเรื่อง
ขาดสถานที่เล่าเรียนชั้นสูงๆ เกี่ยวกับนักเรียน
ชาย

ขอสรุปว่า ถ้ากรรมการมีปรารถนาจะเปิด
การศึกษาวิชาทั่วไป แก่กุลบุตร กุลธิดา แล้ว
ก็ไม่ควรให้ขาดสถานที่เล่าเรียน แต่ถ้ามการ
เปิดโอกาสให้พลเมือง มีความรู้สูง จะไม่ชอบ
แม้รัฐประศาสน์ขยายบ้านเมืองแล้ว ก็ควรที่
กรรมการจะขอให้มีสถานที่เล่าเรียนวิชาชีพ
ให้มาก เพื่อหวังให้ ความสุขสวัสดิ์แก่
ประเทศใน อนาคต

๑ ๑ ๑

คุณของชาวนา

(จาก บางกอกการเมือง วันที่ ๒๘ มกร)

ชาวนาได้มีคุณ แก่ชาติ ประเทศ และ ชน

ทั่วไปเพียงไร ก็เหมือนไม่มีใครมีใครคิดเห็น
กันนัก ชาวนา จึงคงมีภาวะเป็นชาวนาที่น่า
อนาถใจ อยู่จนทุกวันนี้

การที่ฐานะของเงินได้กระทบกระเทือนไปถึง
ชนเกือบทุกชั้น และทั้งวัน เกือบทุกแห่ง
จนตลอดรัฐบาลด้วยนั้น เพราะอะไรเป็นคนเหตุ
เวลานี้ค่อนข้างจะรู้กันทีเดียวแล้วว่า เพราะ
สินค้าข้าว เป็นชนวนก่อให้เกิดขึ้น

ข้าว เป็นหน่วยสำคัญเพียงไร ในเมื่อเรา
ไม่สนใจในเรื่อง “เงิน” เราจึงมองไม่ค่อย
เห็นกันนัก แต่ครั้นความตกต่ำ หรือความ
ขาดแคลนในเรื่องเงิน เกิดขึ้น เราก็คิดกัน
ขึ้นไว้

ข้าว ไม่ใช่จะมีประโยชน์เฉพาะต่อชาย
หรือวัยประทานพลอ้อม ๆ แก่หัว ชั่วมือหนึ่ง วัน
หนึ่ง เท่านั้น ข้าว อาชนันดาลให้พ่อค้า
คหบดีและรัฐบาลตลอดประชาชนประสบพวาม
ยุ่งยากได้ก็เกิด

ตั้งแต่ภาวะที่เริ่มเสียงเกิดขึ้นว่า “สยาม
หาคลาบขายข้าวไม่ได้” หรือ “สินค้าข้าว
ต้องมีราคาตกต่ำ” เพียงเวลาไม่ถึงชวบย
ก็ก่อให้เกิดความร้อนใจคาม ๆ กัน

ความร้อนใจทั้งนี้โดยปรากฏทั่ว ๆ ไป ไม่
ว่ายุคพล หรือห้างร้าน หรือรัฐบาล และการ

พ. ศ. ๒๔๗๓

บทนำบางเรื่อง

ที่รัฐบาลต้องเตรียมการที่ร้ายง่ายในประเภท แล้ว
ต่าง ๆ หรือห้างร้านต้องล้มเลิก เพราะว่า
“ข้าว” ก็ไม่ผลิตนัก

สำหรับ ประเทศอื่น ๆ ที่เกิดความเป็นอัน
ไปกะเขาด้วยกัน จะเพราะอะไรก็ตาม แต่
สยามต้องเพราะ “สินค้าข้าว” เป็นชนวนอัน
สำคัญอยู่นั่น ๆ

ข้าพเจ้าของเราท่านว่า จำหน่ายออกนอก
พระราชอาณาจักรไม่ได้ขายรับ หรือไม่ได้เสีย
เลย ตั้งแต่ก่อนนั้น เท่าที่ทราบกันอยู่อย่าง
เงา ๆ ก็ว่า เพราะบ้านเมืองที่เคยเป็น “ตลาด”
ของเราได้มีสินค้าขายเกิดขึ้นเองแล้วด้วย ประ-
การหนึ่ง ในกรมกำแพง ๆ จึงต้องเลิกหรือ
ตรวจเพื่อให้ประจักษ์

การที่รัฐบาลต้องเสียเงินในเวลาฐานะของ
ประเทศ กำลังจะตกกระเทือน ด้วยเรื่องเงินให้
ในกรมกำแพง ๆ เล็ก ๆ ต่างประเทศ นั้น จำนวน
หมื่น ๆ นี้ จะได้ประโยชน์พอเพียงกันหรือไม่
ย่อมจะเห็นกันได้ทีเดียว และถ้าไม่ได้ประโยชน์
ก็คงจะไม่เล็งให้เสียเวลาอย่างนั้น ๆ

เท่าที่ ในกรมพระกำแพง ฯ ได้เสด็จไป
เมื่อเร็ว ๆ นั้น ก็คาดกันไว้ได้ประโยชน์อย่าง
แล้ว กล่าวคือ ญวน ต้องชะงักในการรับซื้อ
สินค้าข้าว ของสยาม ชั่วคราว ก็ได้เริ่มซื้อขึ้น

เมื่อ ๒-๓ วันมานี้ ปรากฏว่ามีเรือกลไฟ
ญวน ๒ ลำ ชื่อ นานกิงมารุ ก็นำไปขาย
ได้มาบรรทุกข้าวของสยามออกไปประเทศญวน
ถึง ๓๐,๐๐๐ กระสอบ และนอกจากนั้น ยัง
กำลังที่จะบรรทุกไปก็ด้วยและยุโรปอีกหลายลำ
การที่ได้ ปรากฏขึ้น หลังจากใน กรมพระ-
กำแพง ฯ เสด็จกลับจากญวน เสด็จไปอินเดีย
คราวนี้ จะเพราะในกรมกำแพง ฯ เสด็จไปตรวจ
ใช้หรือไม่ได้ก็ตาม เป็นเรื่องที่เรารู้ร่วมกัน
ให้คิดถึงคุณชาวนาให้มาก ๆ

ชาวนาของประเทศเรา ได้เคยถูก สยประ-
มาทว่า เป็นบุคคล จำพวกที่ขี้เกียจ หรือ อะไร
เทือกนั้น มานักต่อนักแล้ว ครั้นขี้เกียจจะ
เห็นกันแล้วว่า ชาวนานี้แหละ มีคุณแก่เรา หา
น้อยไม่ และเป็นเรื่องที่จะควรระแวงฐานะ
ของชาวนาให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปกว่าที่เป็นอยู่เวลานี้
นายภักดี

๐ ๐ ๐

อำนาจในยามวิการ

(จากไทยใหม่ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์)

~~~~~

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้
ทรงดำรัสเมื่อเร็ว ๆ นี้ว่า “บทใหม่ในพง-

บทนำบางเรื่อง

ใน

ศาวดารของอินเคยไ้กันแล้ว” บรรดาผู้^{ที่}สนใจในการบ้านเมืองของอินเคย จะไม่ลืมเลย ว่า สาเหตุที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่^{นี้} เกิดแก้อังกฤษคึกคักอันเคยถายเกลื่อนนิกเคียวเท่านั้น ซึ่งชาวอินเคยนั้น คงจะได้แปลความเข้าใจ อังกฤชออกจะขบขันกันหนักนักไปเสียแล้ว จึงได้พากันตั้งชอติโดยยู่ย่นนาย^{ทั้ง}แตกกลยกันมา

บทใหม่ใน ประวัติศาสตร์ และ พงศาวดารของทุก ๆ สมัย มักจะตั้งขึ้นในยามวิการ เช่นทงสัน พระเจ้าอามาเนล แห่งอาฟกานิสถานประเทศ ที่ต้องเสด็จเบ้ค้อวออกไปนอกประเทศของพระองค์เอง ก็เพราะจะทรงขังคยให้พลเมืองทั้งประเทศละทิ้งประเพณี การแต่งกายชุดเดิม โดยเอาแบบแผนการแต่งกายของชาวยุโรป มาครอบแทน พระคำริของพระเจ้าอามาเนล ทงนั้น จะเห็นการกระทำที่ชอบ หรือมิชอบ ก็ตาม แต่เป็นการหักหาญรุนแรงเกินไป พลเมืองของพระองค์สักทีระคล้อยตามพระราชประสงค์ได้ อำนาจความ^{ทั้ง}กันจึงได้เกิดเป็นเงาตามทิวชนมา

ในยามวิการนั้น ถ้าจะอุปมาที่เหมือนทงคนทีซยธมมาสู่หัวเลี้ยวโดยก้าลังแรง ถ้าผู้ซยรู้จัก ประมาณ ฝ่เท่า และ ความเชยวชาญ

ของตน ให้ทั้งสองส่วน^{นี้} พอเหมาะเจาะแก่กัน การหักแง่เลี้ยวก็ย่อมระปลอกลย ฝ่เท่าเร็ว, ความชำนาญน้อย รดักคว่ำ หรือความชำนาญมีมาก หากไม่ปล่อยฝ่เท่าให้เร็วพอ ก็เห็นการแนที่ระไล่คามไม่ทันเพื่อน ๆ เขา เห็นได้ว่าอำนาจความค่นในยามวิการนั้น ย่อมก่อให้เกิดชนไก ทงส่งทเป็นคุณและโทษ

ในหนังสือเรื่อง ‘อภินิหารของบรรพบุรุษ’ ผู้เรียบเรียงได้พรรณาดังอภินิหารของพระเจ้ากรุงธนบุรีไว้หลายตอน ปรากฏเรื่องราวในตอนหนึ่งว่า เมื่อยังเยาว์อยู่มานั้น พระเจ้ากรุงธนบุรี อยู่ในความอุปถัมภ์ของพระภิกษุรูปหนึ่ง ในระหว่างนั้นได้ทำความผิดอย่างฉกรรจ์ขึ้น ท่านอาจารย์จึงเอาทิว เจ้าตากไปมัดไว้กยชนไกทำน้าเป็นการลงทัณฑ์ขรรคมเส็จแล้ว ท่านอาจารย์ก็กลยมากฎิ ได้กระทำกิจอะไรต่ออะไรหลายอย่าง จนลมหิได้มกเจ้าตากไว้กยชนไก ซึ่งเมื่อถึงเพลานาชน เจ้าตากจะต้องสาลักน้าตาย กว่าท่านอาจารย์จะรำลึกถึงลกคยัยไก ก็เป็นเพลาทำน้าได้ไหลชนมาเกมฝ่งเสียแล้ว ท่านอาจารย์ มีความคกใจเป็นก้าลัง วัชรอนลงไปที่ทำน้า แด่แทนที่ระได้เห็นเจ้าตาก รมน้าตายอยู่กยชนไก กลยได้พยชนไกนั้นหลุกกลอยชนมาชนพณ้า และ

พ. ศ. ๒๕๓๓

บทนำบางเรื่อง

พระเจ้ากรุงธนบุรี ของเราก็ มิได้ เป็นอันทราบ. ท่านผู้เรียบเรียงกล่าวว่า นี่แหละจักเป็นอภินิหาร ชนหนึ่งของพระเจ้ากรุงธนบุรี

อย่างไรก็ตาม ถ้าเรลองสันนิษฐานตามกฎ ของ ธรรมชาติ ที่ว่า เวลาที่ท้องเสียชุกหนำกับความตายนั้น กำลังพลังของมนุษย์เราเพิ่มขึ้นจากธรรมชาติมากมายนั่น เมื่อเวลาผ่านไปใกล้จะไหลท่วมขึ้นไค้ขึ้นมาขึ้นนั้น เจ้าตาก คงจะไค้คนรจนสุดกำลังแรงเกิน เพื่อหนีให้พ้นความตาย และด้วยอำนาจกำลังแรงชนิดนี้เอง จึงบันดาลให้ขึ้นไค้ ซึ่งแช่อยู่ในน้ำมาหลายปี คัดแล้ว หลุดลอยขึ้นมาได้ นี่เป็นข้อสันนิษฐานที่มองจากแง่ของอำนาจความก้นในยามวิการ อย่างนี้ สงเคราะห์เขาเป็นอำนาจความก้นที่ไค้คุณ กล่าวคือไค้ช่วยให้พระเจ้ากรุงธนบุรี ของเรารอดพ้นจากความตายในครั้งกระนั้นมาได้

เมื่อเราพูดว่า ‘ดูอย่างจนตรอก’ เราย่อมเข้าใจว่า เป็นการสู้ชนะในไหน ตัวอย่างทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่า ในคราวที่คนเรายกยอชื่นชมกันก็ หรือในคราวที่ ‘จนตรอก’ ก็ดี อำนาจความก้น ย่อมเกิดขึ้นแก่มนุษย์

ทุกรูปทุกนาม บุคคลหรือประเทศ จะก้าวหน้าหรือถอยหลัง ก็ด้วยอำนาจของความก้นในยามวิการนั้นแหละที่จะสงเคราะห์ให้ขึ้นไปอย่างรวดเร็วกว่า ผิดแปลกจากในยามปกติอย่างลึกลับ

เนื่องด้วยพายุร้าย ได้พัด กระโชก เข้ามาในกลางการศึกทั่วโลก ทำให้ฐานะการเงินของประเทศและของบุคคลตกต่ำผิดเคียงทั่วถึงกันไปหมด ทุกวันและยามวิการไค้เผไพศาลครอบงำไปทั่วโลก ประเทศสยามเราก็ไค้ถูกยามวิการครอบงำไว้เหมือนกัน ผู้ใดที่ยังไม่ไค้ล้าแก่ตัว จงเร่งล้าแก่ไว้

เสนาบดี กระทรวงเกษตราธิการ ๑ ล้อมตัวลงมาหาหรือขอร้องว่า จนถึงตัวจะออกหนังสือพิมพ์กันขึ้นก็, ในกรมกำแพง ๑ เล็ดจ์ออกตรวจการค้าในนานาประเทศก็, พวกชาวนาพากันจับกินสอยปากกา เขียนเรื่องราวขอกความทุกข์ร้อนของตัว มาลงในหน้าหนังสือพิมพ์แทบไม่เว้นแต่ละวันก็ หรือการที่หลวงวิเศษ ๑ กับพวก รวม ๕๐ คน ขึ้นอาสาภัยสุมุพระนครบาลว่า จะออกเงินแลกยางในถนนเสียเอง ถ้าหากรัฐบาลไม่รับซื้อก็ ๑ ล ๑ ทั้งหมดนี้

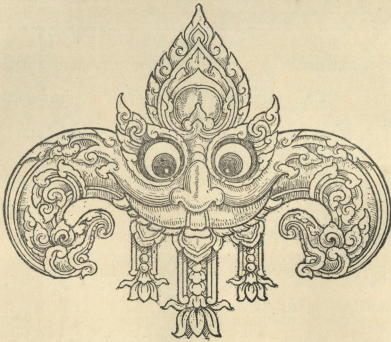

บทนำบางเรื่อง

มีน

ใครเล่า จะกล้าปฏิเสธว่า ไม่ใช่เกิดจากอำนาจ ทุก ๆ คน พึงทำลายเสียซึ่งความประมาท แม้
ความกั้นในยามวิการ แต่ส่วนน้อยที่สุด ไทยใหม่ ขอภาวนาให้

ความเคลื่อนไหวทั่วในยามนี้จะเป็นในส่วน รัฐบาลสยาม อันเปรี๊ยะประทุ นายสารดี ด้วย
บุคคล หรือในส่วนราชการ ก็ตาม พึงส่ง- ใจรู้ ประมาณผลเท่า และ ความเชื่อชาญให้ ได้
เคราะห์ให้เข้าไปด้วยความระมัดระวัง จงหนัก ส่วนพอเหมาะพอเจาะแก่กันเด็ก

๑ การร่อนทอง สมองผล คนถูกก บั่กว่าปลุก นัยดิธ หรือรักใคร่
เหมือนเงาตาม ตัวแฉก แสงแตกไฟ ก่อเนาไหน มีกตอ รอกมอเขย ๑

พระศรี นพนธ์

พระราชบัญญัติเงินรัฐชูปการแก้ไขเพิ่มเติม

พุทธศักราช ๒๔๗๓

พระบาท สมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศกฎหมายว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควรจะแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเงินรัฐชูปการ พุทธศักราช ๒๔๖๘ เพื่อให้การใช้พระราชบัญญัตินั้นผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยบทมาตราต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า พระราชบัญญัติเงิน รัฐชูปการแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๓

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก ข้อความ ในอนุมาตรา ๔ แห่งมาตรา ๑๐ พระราชบัญญัติ

เงินรัฐชูปการ พุทธศักราช ๒๔๖๘ นั้น เสีย และให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๐ (๔) ถ้าจะทำการให้ เงินตามทักล่าวมาในอนุมาตรา ๒ และ ๓ ไม่ได้ และชายฉกรรจ์นั้นยังไม่ได้ เสีย เงิน รัฐชูปการที่ค้าง ให้นายอำเภอมีอำนาจที่จะสั่งให้เอาตัวผู้นั้นใช้งานโยธา ของ หลวงมีกา-
หนดตามจำนวนยติเงินรัฐชูปการค้าง บัละ ๑๕ วัน แต่ไม่เกิน ๓๐ วัน ในระหว่างทำการโยชานนี้ผู้นั้นไม่เสียเงินรัฐชูปการ จะ ต้อง อยู่ใน ความควบคุมของเจ้าพนักงาน และกักตัวไว้ให้อยู่ในสถานใดแห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยจะได้กำหนดนั้นก็ได้ และให้จ่ายอาหารของหลวงเลี้ยงชีพ”

ประกาศมาณวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๓ เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาล
ปัจจุบัน

พระราชบัญญัติ

ว่าด้วยข้อตกลงการมอบให้อัญญาโตตุลาการช้ชาติ

พุทธศักราช ๒๔๗๓

พระบาท สมเด็จพระปรมินทร มหาประชา-
ธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราช
โองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า

โดยที่กรุงสยามได้ให้สัตยาบันโปรโตคอล
ระหว่าง ประเทศ ว่าด้วย ข้อตกลง การ มอบให้
อนญาโต ตุลาการ ช้ ชาติ ฉะบับ ลง วันที่ ๒๔
กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๖ (ค.ศ. ๑๙๒๓)
แล้ว

จึงทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรา
พระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยหม่อมราชวงศ์ไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า
“พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อตกลง การ มอบให้
อนญาโตตุลาการช้ชาติ พุทธศักราช ๒๔๗๓”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ ตั้งแต่
วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ความตกลงใด ๆ อันว่าด้วย
ข้อแตกต่างที่เกิดขึ้นในข้อขึ้นหรือในอนาคต ก
ก ะวางคู่สัญญาข้างแต่ละฝ่ายขึ้นอยู่ในสัง-

กติกของประเทศที่เข้าภาคแห่งโปรโตคอล ระหว่าง
ประเทศ ว่าด้วยการมอบให้อัญญาโตตุลาการ
ช้ชาติฉะบับลงวันที่ ๒๔ กันยายน พุทธศักราช
๒๔๖๖ (ค.ศ. ๑๙๒๓) เป็นการต่าง
สังกัดกันคนละประเทศ และคู่สัญญาที่เข้า
โต้ตกลงกันมอบให้อัญญาโตตุลาการช้ชาติ ข้อ
แตกต่างทั้งมวล หรือแต่ข้อหนึ่งข้อใด ซึ่ง
อาจเกิดขึ้นเนื่องแต่สัญญานั้น ๆ อันเกี่ยว
กัมภีการการค้าขายหรือกิจการ อื่น ๆ ที่พึง ช้
โดยทางอนญาโตตุลาการช้ชาติ มีว่าการช้
ช้ชาติของอนญาโตตุลาการนั้น จะต้อง กระทำใน
ประเทศ ซึ่งคู่สัญญาแต่ละฝ่าย มิได้ ขึ้นอยู่ใน
สังกัดเลย หรือไม่ก็ตาม ท่านว่าความตก
ลงเช่นว่านั้นย่อมสมบูรณ์

มาตรา ๔ วิธีพิจารณาในเรื่อง อนญาโต
ตุลาการ รวมทั้งการตั้ง อนญาโตตุลาการนั้น
ให้เป็นไปตามความประสงค์ของคู่สัญญา ถ้า
อนญาโตตุลาการ พิจารณา ช้ชาติ ใน ประเทศ

พระราชบัญญัติ

มีใน

สยามไซร์ ท่านว่าทั้งอยู่ภายใน อังกฤษ บก
บัญญัติแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ว่า
ด้วยอนุญาตตุลาการ

มาตรา ๕ การบังคับตามคำชี้ขาด ของ

อนุญาตตุลาการในประเทศสยาม ตาม ความ
แห่งมาตราก่อน ๆ นั้น ท่านให้ปฏิบัติตาม บก
บัญญัติแห่งกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๖ เมื่อศาลไต่รับไว้พิจารณาซึ่งข้อ
พิพาทในสัญญาทำขึ้นระหว่างบุคคลอันมาตรา ๓
บังคับถึง และสัญญานั้นมีข้อตกลงกล่าวถึง
การมอบให้อนุญาตตุลาการชี้ขาดข้อแตกต่าง
มิว่าในชั้นหรืออนาคตก็ และการมอบ

อนุญาตตุลาการ นั้น สมบูรณ์ตาม มาตรา อัน
กล่าวมาแล้ว และสามารถให้เป็นไปได้ไซร์
ท่านว่าถ้าคู่สัญญานใดคนหนึ่งร้องขอต่อศาล
ก็ให้ศาลมอบให้อนุญาตตุลาการชี้ขาด

การ มอบให้อนุญาตตุลาการชี้ขาด นั้น
ท่านว่ามีเป็นการ ลงล่าง อำนาจศาลใน เมื่อ ข้อ
ตกลงหรือการมอบให้อนุญาตตุลาการชี้ขาด
เป็นอันดำเนินต่อไปไม่ได้ หรือปรากฏว่าใช่
ไม่ได้

ประกาศมาฉะวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พุทธ
ศักราช ๒๔๗๓ เป็น บ.ก. ๖ ในรัชกาล
ปัจจุบัน

ประกาศ

ให้ใช้โปรโตคัลระวางประเทศ ว่าด้วยข้อตกลง

การมอบให้อนุญาตตุลาการชี้ขาด

มีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมาภิไธยพระราชาธิปก พระปกเกล้าเจ้า
อยู่หัว คำรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า
โดยที่โปรโตคัลระวางประเทศ ว่าด้วย
ข้อตกลงการมอบให้อนุญาตตุลาการชี้ขาด

ละดับหนึ่ง ซึ่งทำขึ้น ณ สันนิบาตชาติ เมื่อ
วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๖ และ
ยักเป็นอันใช้อยู่แล้วแก่ประเทศต่าง ๆ ที่ระ
บวในบัญญัติข้างทำขึ้น มีบทบัญญัติอยู่ว่า ส่า
หรับประเทศที่ให้สัตยาบันภายหลังนั้น โปร-

ประกาศ

มีน

โคกตจะเข้อันใช้ทอหนึ่งเคียน ภายหลัง วันที่
เลขาธิการ สันนิษาทชาติได้แจ้ง การ มอ
สัทยาขึ้นของประเทคนี้แก่บรรดาภาคแห่งโปร
โคกตแล้ว

ร่วมกับกรุงสยามอยู่ณบก

อิตเญน

(มอ สัทยาขึ้น วันที่ ๒๕

สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๗)

ก.ศ. ๑๕๒๔

และโดยที่ใต้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ
พระราชทานพระราชสัทยาขึ้นโปรโคกตว่า
และผู้แทนรัฐบาล ประจำ สันนิษาทชาติ ได้เชิญ
พระ ราชสัทยาขึ้นสารไป มอแก่เลขาธิการสัน
นิษาทชาติแคว้นที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๓
ทั้ง เลขาธิการ สันนิษาทชาติ ได้แจ้ง ความการ
มอพระราชสัทยาขึ้นสารไปเพื่อยรคาประเทศ
ที่เป็นภาคทราย แคว้นที่ ๒๓ กันยายน ศกนแล้ว

ออสเตรีย

(มอ สัทยาขึ้น วันที่ ๒๕

มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๐)

ก.ศ. ๑๕๒๔

ฉะนั้น โปรโคกตทว่านจึงเป็นอัน ใช้ สำ
หรับกรุงสยามกับประเทศที่ระบไว้ในบัญชีข้าง
ท้ายนี้ แคว้นที่ ๒๓ ตุลาคม ศกนขึ้นไป

เบลเยียม

(มอ สัทยาขึ้น วันที่ ๒๓

กันยายน พ.ศ. ๒๔๖๗

ก.ศ. ๑๕๒๔

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ประ
ภาคให้ทราบทั่วกัน และให้กระทรวงทวย
การ ที่ เกี่ยวข้อง กับข้อความในโปรโคกตนั้น
ถือตาม กระทำตามความในโปรโคกตนั้น จง
ทุกประการ

อาณาจักรอังกฤ

และทำข้อสงวนตามความ
ในข้อ ๑ แห่งโปรโคกต
ให้เป็นอันใช้แก่สำหรับข้อ
ตกลง ซึ่งตามกฎหมาย
พื้นเมือง นี้ ว่าเป็นข้อก
ลงทางพาณิชย์)

(สำหรับเกรตบริเตน และ
ไอร์แลนด์ เห็นอ มอ
สัทยาขึ้นวันที่ ๒๖ กันยายน
พ.ศ. ๒๔๖๗)

ก.ศ. ๑๕๒๔

ประกาศมา ณวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พุทธ
ศักราช ๒๔๖๓ เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน
บัญชีรายข้อประเทศ และ อาณาเขต
ที่เป็นภาคแห่งโปรโคกตระวางประเทศ ว่าด้วย
ข้อตกลงการ มอให้ อนุญาตโคกตการ ซาก

โรกเซียโต

(มอ ภาคยานุ วัคคิสาร
วันที่ ๑๘ ธันวาคม พ.ศ.
๒๔๖๗)

ก.ศ. ๑๕๒๔

พ. ศ. ๒๔๗๓

ประกาศ

นิวฟันด์แลนด์ (มอชภาคยานุวัติกิสาร
วันที่ ๒๒ มิถุนายน พ. ศ.
๒๔๖๘)

วันที่ ๑๗ มิถุนายน
พ. ศ. ๒๔๖๕)

ก. ศ. ๑๕๒๖

ก. ศ. ๑๕๒๕

เซนต์ เฮลินา

(มอชภาคยานุวัติกิสาร

วันที่ ๒๕ กรกฎาคม
พ. ศ. ๒๔๖๕)

ก. ศ. ๑๕๒๖

(มอชภาคยานุวัติกิสาร

วันที่ ๒๘ มิถุนายน
พ. ศ. ๒๔๖๒)

ก. ศ. ๑๕๒๕

(มอชภาคยานุวัติกิสาร

วันที่ ๖
เมษายน พ. ศ. ๒๔๖๘

ก. ศ. ๑๕๒๕

เกียนาองักฤษ
ซอนทราตองักฤษ
ซาไมคา
เกาะลิวาร์ก
เกรนาดา
เซนต์เคีย
เซนต์วินเซนต์
แกมเบีย
โกดัลโอสต์
เกนยา

อุกันดา

(มอชภาคยานุวัติกิสาร
วันที่ ๑๒
มีนาคม พ. ศ.
๒๔๖๘)

ก. ศ. ๑๕๒๖

แซนชิบาร์
โรดเซียเหนือ
สิงหล
มอริเชียส
บิรอลดา
มอลตา
เกาะฟอล์กแลนด์
อิวีกี และปาลอสไตน์

(มอชภาคยานุวัติกิสาร
วันที่ ๑๒
มีนาคม พ. ศ.
๒๔๖๘)

ก. ศ. ๑๕๒๖

คิงดอมยิกา

(มอชภาคยานุวัติกิสาร

และแถลง ว่าตาม กฎ-
หมาย เคนมาร์ก นั้น คำ
พิพากษาของศาลอนุญา
โต ตุลาการ ไม่เป็นอัน
บังคับใช้ กับ ทนที เพื่อ
บังคับ คกให้ เป็นไปตาม
คำพิพากษานั้น จำเป็น
จะ ต้อง ยิน คาร ้อง คอ ศาล
ยุติธรรม ธรรม คอ อีก
ชั้นหนึ่ง โดยทั่วไป

ประกาศ

มีน

ศาลยุติธรรมที่ว่านี้ ก็
ย่อมระงับเอาคำพิพาก
ษานอกราชการนั้น เป็น มูล
ฐานสำหรับ การ ทักสิน
คดีนั้น โดย มิต้องทำ
การไต่สวนต่อไปอีก)

เฮสโทเนย์

(มอขสัทยาบัน วันที่
๑๖ พฤษภาคม พ.ศ.
๒๔๗๒ ค.ศ. ๑๙๒๙
และ ทำข้อสงวน ตาม
ความในข้อ ๑ แห่งโปร
โตคอล ให้เป็นอันใช้
แก่สำหรับข้อตกลง ซึ่ง
ตามกฎหมาย พน เมือง เขอวมนัน
นั้นว่า เป็น ข้อตกลง ทาง
พาณิชย์)

พนลันค

(มอขสัทยาบัน วันที่
๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๗)
ค.ศ. ๑๙๒๔

ฝรั่งเศส

(มอขสัทยาบัน วันที่ ๗
มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๑ อิตาลี
ค.ศ. ๑๙๒๘
และสงวนสิทธิทางการเมือง

ใน ข้อ ๑ แห่งโปรโต
คอล ให้เป็นอันใช้แก่
สำหรับข้อตกลง ซึ่ง

ตาม กฎหมาย ของ คน
นั้นว่า เป็น ข้อตกลง ทาง
พาณิชย์ ทั้งให้

ว่าการเข้าเป็นภาคแห่ง
โปรโตคอลนี้ ไม่รวมถึง
ประเทศราช และ อาณา
เขตที่พ้นทะเล หรือ
อาณาเขตใน อารักขา
หรือ อาณาเขตที่แบ่ง
เสกไว้โดยอาณัติ(๖)

(มอขสัทยาบัน วันที่ ๕
พฤศจิกายน พ.ศ.
๒๔๖๗)

ค.ศ. ๑๙๒๔
(มอขสัทยาบันวันที่ ๒๖
พฤษภาคม พ.ศ.
๒๔๖๕)

ค.ศ. ๑๙๒๖
(มอขสัทยาบันวันที่ ๒๘
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๗)

ค.ศ. ๑๙๒๔

พ. ศ. ๒๔๗๓

ประกาศ

ญูญ

ไม่รวมประเทศราชด้วย)
(มอญสัถยาบัน วันที่ ๔
มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๑)
ก. ศ. ๑๙๒๘

โซเสน

ไค์วัน

การฟูโต

อาณาเขตกว้างตั้ง
ที่รับเข้า และอาณา
เขตตกญูญรับอาณา

(มอญภาคยานวิ-
ติสาร วันที่ ๒๖ เนเกรลันต์
กุมภาพันธ์ พ. ศ.
๒๔๗๑)

ก. ศ. ๑๙๒๙

ลูกขมิบวกร

(มอญสัถยาบันวันที่ ๑๕
กันยายน พ. ศ. ๒๔๗๓
ก. ศ. ๑๙๓๐

และ ทำ ข้อ สงวน ตาม
ความใน ข้อ ๑ แห่ง
โปรโตคอล ให้เป็น
อันใช้แก่สำหรับข้อ ตก
ลง ซึ่งตามกฎหมาย
พินเมืองนยว่าเข่นข้อตก
ลงทางพาณิชย์)

โมนาโค

(มอญสัถยาบัน วันที่ ๘
กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๙

ก. ศ. ๑๙๒๗

และ ทำ ข้อ สงวน ตาม
ความใน ข้อ ๑ แห่ง
โปรโตคอล ให้เป็น อัน
ใช้แก่สำหรับข้อ ตก ลง
ซึ่ง ตาม กฎหมาย พิน
เมืองนยว่าเข่นข้อตก ลง
ทางพาณิชย์)

(มอญสัถยาบัน วันที่ ๖
สิงหาคม พ. ศ. ๒๔๖๘

ก. ศ. ๑๙๒๕

รวมทั้งเนเกรลันต์
อินเคีย สุรินัม และคูรา
เซา และทำข้อ สงวน
ตามความในข้อ ๑ แห่ง
โปรโตคอล ให้เป็นอัน
ใช้แก่สำหรับข้อ ตก ลง
ซึ่ง ตาม กฎหมาย พิน
เมืองนยว่าเข่นข้อตก ลง
ทางพาณิชย์ กับแสดง
ความเห็น ว่า การ ขอม
รับนยข้อ ซึ่ง หลัก การ
แห่งความ สมบูรณ์ ของ
ข้อ ตก ลง การ มอญ ให้

ประกาศ

มีน

อนญาโตคตการชชาท
นั้น จะไม่กระทบกระ
เทือน ถึงทบัญญัติ อัน สเปน
จะเส้นทางจากกในเรือง
นี้ ซึ่งมอญในกฎหมาย
เนกรลันค ในเวลานี้
หรือสิทธิที่วางการจำ
กักขันธ์ใหม่ต่อไปในภาย
หน้า)

นิวซีแลนด์

(มอญสัถยยัน วันที่ ๕
มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๕)

ค. ศ. ๑๕๒๖

นอร์เวย์

(มอญสัถยยัน วันที่ ๒
กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๐)

ค. ศ. ๑๕๒๗

รูเมเนีย

(มอญสัถยยัน วันที่ ๑๒

มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๗ สเปน

ค. ศ. ๑๕๒๕

และ ทำ ข้อ สงวน ตาม
ความใน ข้อ ๑ แห่ง สวิตเซอร์แลนด์
โปรโตคอล ให้เป็น
อันใช้แก่สำหรับข้อ ตก
ลง ซึ่งตาม กฎหมาย

พณเมืองนบว่า เป็น ข้อตก
ลงทางพาณิชย์)

(มอญสัถยยันวันที่ ๒๕

กรกฎาคม พ.ศ.

๒๔๖๕ ค.ศ. ๑๕๒๖

และ ทำ ข้อ สงวน ตาม

ความใน ข้อ ๑ แห่ง

โปรโตคอล ให้เป็น

อันใช้แก่สำหรับข้อ ตก

ลง ซึ่งตาม กฎหมาย

พณเมืองนบว่า เป็น ข้อตก

ลงทางพาณิชย์) การ

รับใช้ โปรโตคอล ละมับ

นี้ไม่รวมถึงดินแดนของ

สเปน ใน ออฟริกา หรือ

อาณานิคมใน อารักขา

ของสเปนใน มอริสโค

(มอญสัถยยัน วันที่ ๘

สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๒)

ค. ศ. ๑๕๒๕

(มอญสัถยยันวันที่ ๑๔

พฤษภาคม พ.ศ.

๒๔๗๑)

ค. ศ. ๑๕๒๕

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม

กฎหมายลักษณะฉ้อโกง

พุทธศักราช ๒๔๗๓

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะฉ้อโกงฉะนี้ และบัญญัติให้มีการจดทะเบียนสมรส อย่างบริบูรณ์

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยหม่อมราชวงศ์ชิน

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่าพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะฉ้อโกง พุทธศักราช ๒๔๗๓

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๔ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดาพระราชกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวกับลักษณะฉ้อโกงและผิดกฎหมายอื่นใด ซึ่งอยู่ต่อไปเพียงที่ผิดกฎหมายแห่งพระราชบัญญัติ

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“นายทะเบียน” หมายความว่า นายทะเบียนซึ่งเสนาบดีผู้มหนาทบัญชาการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ได้ตั้งขึ้น

มาตรา ๕ ยศพลที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว

มาตรา ๖ ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติ

มาตรา ๔๑ (วรรค ๒) การจดทะเบียน

สมรส แสดงฐานะภริยาหลวง อย่างและบริบูรณ์นั้น ท่านว่ากระทำสำนักทะเบียนแห่งใด ๆ ก็ได้ แต่ให้บันทึกหมายเหตุในทะเบียนที่เกี่ยวข้องของโจงเงินไว้ ตามที่กำหนดในกฎเสนาบดี

มาตรา ๗ คำร้องขอจดทะเบียนนั้น

จะแสดงด้วยหนังสือ หรือด้วยวาจาก็ได้ หรือถ้าผู้ร้องเป็นใบ้ จะแสดงด้วยหนังสือ หรือด้วยอาการกริยาใด ๆ

ถ้าคำร้องเป็นหนังสือ ลายมือชื่อของ

ผู้ร้องนั้นต้องมีพยานลงลายมือชื่อรับรอง

ประกาศ

มีน

คน พระยานสองคนคนหนึ่งต้องเป็นกำนัน
หรือนายตำรวจ ซึ่งมียศไม่ต่ำกว่า ชื่อนายร้อย
ตำรวจตรี หรือหัวหน้าสถานตำรวจ

ถ้าคำร้องแสดงด้วยวาจา หรือด้วยอาการ
กิริยา ผู้ร้องกับพระยานสองคนต้องมาพร้อม
กันและลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ ในรายการ
ทกลงไว้ในทะเบียน ถ้าผู้ร้องไม่สามารถ
ลงลายมือชื่อได้ โดยวิธีหนึ่งวิธีใดใช้ ให้
นายทะเบียนบันทึกข้อความไว้ในทะเบียน

มาตรา ๘ รายการทกรายทกลงในทะเบียน
ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นายทะเบียนลง
วัน เดือน ปี และลายมือชื่อนายทะเบียนไว้
เป็นสำคัญ

มาตรา ๙ ในเมื่อรับจดทะเบียนสมรสหรือ
อย่าไว้้น ให้นายทะเบียนคัดสำเนารายการ
และลงลายมือชื่อนายทะเบียน รับรองแล้ว
มอบให้ฝ่ายละฉบับโดยไม่ต้องเรียกค่าธรรมเนียม

มาตรา ๑๐ ผู้มีส่วนใดเสียจะมาขอตรวจ
ทะเบียน ณสำนักงานทะเบียนระหว่างเวลาทำงาน
ก็ได้ โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม จะขอ
สำเนารายการในทะเบียนซึ่งนายทะเบียนลงชื่อ
รับรองด้วยก็ได้ แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียม
ตามอัตราที่กำหนดไว้ในกฎเสนาบดี

มาตรา ๑๑ ท่านว่าการสมรส การ
แสดงฐานะภริยาหลวง และการอย่าโดย
ความยินยอมทั้งสองฝ่าย มีผลนับแต่เวลา
จดทะเบียนเป็นต้นไป

การอย่าตามคำพิพากษาของศาลนั้น มีผล
แต่วันซึ่งคำพิพากษาลงที่สุด แต่ทั้งนี้ท่าน
มิให้ยกขึ้นใช้เป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภาย
นอกผู้กระทำการโดยสุจริต เว้นแต่จะได้อ
จดทะเบียนแล้ว

มาตรา ๑๒ การ สมรส ภายหลัง วัน ใช้
พระราชบัญญัตินี้ ท่านว่าการสมรสก่อนเมื่อ
ได้จดทะเบียนแล้วเท่านั้น

มาตรา ๑๓ การจดทะเบียนสมรสนั้น ให้
นายทะเบียนรับจดทะเบียนชายหญิงร้องขอ
การจดทะเบียนนั้นถ้าเขาร้องขอ เจ้าพนักงาน
งานจะไปทำนอกสำนักงานทะเบียนก็ได้ แต่เจ้า
พนักงานอาจเรียกค่าธรรมเนียม ตามอัตรา
ที่กำหนดไว้ในกฎเสนาบดี

มาตรา ๑๔ ท่านว่าการสมรสนั้นจะจดทะเบียน
ได้ก็ต่อเมื่อการได้เป็นไป ถูกต้อง ตามบัญญัติ
นี้ต่อไป และภายในบังคับแห่งมาตรา ๑๖
เมื่อชายหญิงได้ ให้ด้วยคำความนั้นแล้ว ให้
นายทะเบียนดำเนินการจดทะเบียน

(๑) ชายมีอายุสิบเจ็ดขวบบริบูรณ์ และ

พ. ศ. ๒๔๗๓

ประกาศ

หญิงมีอายุสิบห้าบริบูรณ์

(๒) ชายหญิงมิได้เป็นญาติสายโลหิต
ชั้นหรือลงโดยตรง หรือเป็นพี่น้องร่วมบิดา
มารดา หรือเป็นพี่น้องร่วมบิดา หรือร่วม
มารดา

(๓) หญิงมิได้เป็นภริยาชายอื่นอยู่

(๔) ชายหญิงยินยอมพร้อมใจเป็นสามี
ภริยากัน

ถ้าหญิงเป็นฝ่ายหรืออย่าจากสามี หญิง
ต้องให้ถ้อยคำถือว่า การสมรสครั้งก่อน
ได้สิ้นไปแล้วไม่น้อยกว่าสิบเดือน แต่ความ
ชอบทานมิให้ใช้บังคับ (ก) เมื่อมีบุตรเกิด
ในระหว่างนั้น หรือ (ข) เมื่อมีคำสั่งของศาล
ให้สมรสได้เพราะพ้นเขตที่ทะเลาะเบาะแว้งกัน
กัน หรือ (ค) เมื่อเป็นการสมรสแห่งคู่ชู้

มาตรา ๑๕ ถ้าชายหรือหญิงมีอายุไม่ถึง
สิบห้าบริบูรณ์ ท่านว่าชายหรือหญิงนั้นต้อง
รับความยินยอมของบิดามารดา ก่อน จึงจะ
ทะเลาะเบาะแว้งได้ ถ้าบิดาหรือมารดาตาย
เสียคนหนึ่ง ต้องรับความยินยอมจากคนที่
ยังอยู่ ถ้ามีผู้ปกครองต้องรับความยินยอม
ของผู้ปกครอง

ถ้าบิดามารดาไม่ตกลงกันให้ความยินยอม
ก็ได้ หรือถ้าบิดามารดา หรือผู้ปกครองไม่ให้

ความยินยอมก็ได้

และชายหรือหญิงร้อง

ต่อศาลไซ้ ท่านว่าศาลจะส่งอนุญาตการ
สมรสได้ ในกรณีเช่นชายหรือหญิงต้อง
ยื่นสำเนาคำพิพากษา หรือคำสั่งศาลอันถึง
ที่สุดก่อนนายทะเบียนแทนความยินยอม สำเนา
นั้นต้องยื่นสำเนาอันได้รับรองตามระเบียบแล้ว

มาตรา ๑๖ ถ้าชายหญิงให้ถ้อยคำไม่ถูกต้อง
ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๕ หรือถ้าเป็น
เรื่องที่อยู่ในบังคับแห่ง มาตรา ๑๕ ชายหรือ
หญิงไม่ได้รับ ความยินยอม ตามที่กำหนดไว้
และไม่มีความคำสั่งไซ้ ท่านมิให้นายทะเบียน
รับจดทะเบียนสมรส

ถ้าปรากฏชัดก่อนนายทะเบียน ว่าการมิได้
เป็นไปตามบังคับ แห่ง มาตรา ๑๕ วรรค ๑
และมาตรา ๑๕ ก็ให้ หรือถ้อยคำซึ่งให้ตาม

มาตรา ๑๕ วรรค สุกท้าย นั้นไม่ เป็นความจริง
ก็ได้ หรือปรากฏชัดว่าชายหรือหญิงเป็นคน
วิกลจริตก็ได้ ท่านว่าไม่ให้รับจดทะเบียน

มาตรา ๑๗ ถ้านายทะเบียนไม่รับจดทะเบียน
สมรส ฝ่ายชายหรือหญิงจะยื่นคำร้อง
ขอต่อศาลก็ได้

เมื่อศาลได้ส่วนใดความเป็นที่พอใจว่าการ
เป็นไปตาม บทบัญญัติ แห่งกฎหมาย ครบถ้วน
แล้ว ท่านว่าให้ศาลมีคำสั่งให้จดทะเบียน

พระราชบัญญัติ

มีน

มาตรา ๑๔ การ สมรส อันใด จกทะเบียน แล้วโดยการมีไต่เข้าไปตามบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔ (๑) นั้น ท่านว่าศาลอาสั่งให้เพิกถอนได้ เมื่อผู้มีส่วนใดเสียร้องขอขึ้น แต่ บิการมารดาหรือผู้ปกครอง ผู้ให้ความยินยอม แล้วร้องขอไม่ได้ ถ้าการสมรสนั้นศาลมิไต่สั่งให้เพิกถอนจนชายหญิงมีอายุครบกำหนด ๑๖ ปีบริบูรณ์แล้ว ในมาตราแนกนี้ หรือหญิงได้ มีครรภ์จนก่อนอายุครบกำหนดกัก ท่านให้ถือว่าสมรสมีมาแต่เวลาจดทะเบียน

มาตรา ๑๕ การ สมรส อันใด จกทะเบียน แล้วโดยการมีไต่เข้าไปตามบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔ (๒) หรือ (๓) นั้น ท่านว่าเป็นโมฆะ

มาตรา ๒๐ การ สมรส อันใด จกทะเบียน แล้วโดยการมีไต่เข้าไปตามบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔ (๔) นั้น ถ้าชายหญิงไม่ยินยอมพร้อม ใจกันไว้ ท่านว่าการสมรสนั้นเป็นโมฆะ ถ้าความยินยอมยกพร้อง (ก) เพราะสำคัญ ทั่วกันผิด หรือ (ข) เพราะมีการข่มขู่ หรือ (ค) เพราะคู่สมรสฝ่ายหนึ่งงให้หลอกลวงอีก ฝ่ายหนึ่งให้หลงเชื่อในข้อความอันเป็นสาระสำคัญ (เว้นแต่ในข้อที่เกี่ยวกับสินทรัพย์) ซึ่ง ถ้ามิได้แล้ว ฝ่ายถูกหลอกลวงก็จะไม่ยอม สมรสด้วย ฉะนั้นว่าการสมรสนั้น ศาล

อาสั่งให้เพิกถอนได้แต่ละเพราะเมื่อฝ่ายใดให้ ความยินยอมอันยกพร้องนั้นร้องขอขึ้น อายุ ความในคดี เช่นว่าท่านกำหนดขึ้นหนึ่ง นับแต่ เวลาที่ทราบความสำคัญผิด หรือความหลอกลวงนั้น หรือเมื่อมีโอกาสระพองคดีได้

มาตรา ๒๑ การ สมรส อันใด จกทะเบียน แล้ว ท่านว่าระเลกสั่งเสียละเพราะเหตุที่ด้อย คำซึ่งให้ตามบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔ วรรคสุดท้าย ไม่เป็นความจริงนั้นมีได้ แต่บุตรซึ่ง เกิดภายใน แก่เกื้อนั้น นับแต่วันทักทาย ชากจาก สามีคนก่อนนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เป็นบุตรของสามีคนก่อน

มาตรา ๒๒ ถ้าได้ จกทะเบียนสมรส ชาย หรือหญิงอายุต่ำกว่าสิบปี โดยมิได้รับ ความยินยอมของ บิการมารดา หรือผู้ปกครอง ของชายหรือหญิง หรือคำสั่งของศาลไว้ ท่านว่าบิการมารดาหรือผู้ปกครองของชายหรือหญิงเท่านั้น อาร้องขอให้เพิกถอนการสมรส และถ้าศาลเห็นสมควรก็สั่งให้เพิกถอนได้

การ ร้องขอให้เพิกถอนนั้น ท่านว่ามีให้ ร้องภายหลังเวลาหกเดือนนับแต่ได้ทราบการ จกทะเบียนสมรส อนึ่ง เมื่อชายหรือหญิง มีอายุสิบขวบบริบูรณ์ หรือเมื่อหญิงได้มีครรภ์จนแล้วกระร้องไม่ได้เหมือนกัน

พ. ศ. ๒๔๗๓

พระราชบัญญัติ

มาตรา ๒๓ การเพิกถอนสมรสนั้น ท่าน
ว่าไม่เป็นเหตุให้เสื่อมสิทธิอันผู้สมรสโดยสุจริต
ได้มาเพราะการสมรสนั้น

เมื่อเพิกถอนการสมรสแล้ว การจัก
สมรสใหม่ ท่านให้ ยังคงตาม กฎหมายว่าด้วย

การหย่า

ถ้าฝ่ายเดียวได้กระทำการสมรสโดยสุจริต
ไว้ ท่านว่าฝ่ายนั้นมีสิทธิเรียกร้องขอค่า
ทดแทนได้ ถ้าฝ่ายสุจริตเป็นหญิง ท่านว่า
จะเรียกร้องขอค่าเลี้ยงดูอีกด้วยก็ได้

มาตรา ๒๔ บุตร เกิดแก่ การสมรสอันใด
เพิกถอนนั้น ท่านว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย
ความขึ้นไต่ถามบิดามารดาด้วยบุตรนั้น ท่าน
ให้ยังคงตามกฎหมายว่าด้วยกำพร้า

มาตรา ๒๕ การเพิกถอนสมรสนั้น ท่าน
ว่าไม่เป็นเหตุกระทบกระเทือนถึงสิทธิอันบุคคล
ภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตได้มาก่อนการ
เพิกถอนนั้น

มาตรา ๒๖ การ สมรส ซึ่ง ศาลแสดง ว่า
ไม่มี หรือได้เพิกถอนเสียแล้วนั้น ท่านว่า
ผู้มีส่วนได้ เสียจะขอให้ นายทะเบียน ชำแหละ
ความไว้ ในทะเบียนสมรสได้ แต่ต้องยื่น
สำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอันเด็ดขาด
นายทะเบียน สำเนาหนังสือมีคำรับรองด้วย

การที่ศาล แสดงว่าไม่มีการสมรสหรือสั่ง
เพิกถอนสมรสนั้น ท่านมิให้ยกขึ้นอ้างเป็นเหตุ
เสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดย
สุจริต เว้นแต่จะโดยบันทึกข้อความนั้นไว้ ใน
ทะเบียนแล้ว

มาตรา ๒๗ ท่าน ปรึกษาหลวงในการสม-
รสได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ ท่าน
ว่ามีได้ก่อนเมื่อสามปีได้จดทะเบียน แสดงไว้
ในเวลาจดทะเบียนสมรส หรือในเวลาใด
ที่ยังเป็นสามปีหากินอยู่

ถ้าสามปีปรึกษาหลวงอยู่แล้ว ท่านว่า
การจดทะเบียนปรึกษาอันเป็นปรึกษาหลวงอีกย่อม
ไม่มีผล แต่ทั้งนี้ ไม่เป็นเหตุให้เสื่อมสิทธิ
ของบุคคลภายนอก

มาตรา ๒๘ ฉะนั้นแก่สามปีกับปรึกษาหลวง
เท่านั้น ที่มี สิทธิ เรียกร้อง ขอแบ่ง สิน สมรส
ระหว่างกันได้

มาตรา ๒๙ ถ้าชายหรือหญิงฝ่ายหนึ่งตก
อยู่ในอันตรายใกล้ความตาย และโดยพฤติ-
การเช่นอยู่ นายทะเบียนไม่สามารถจะ
ไปได้ และผู้ใกล้ความตายจะทำการ
เป็นหนังสือไม่ได้ ไว้ ท่านว่าผู้นั้นจะเสนอ
คำร้องขอจดทะเบียนสมรสด้วยวาจา หรือ
ด้วยกิริยา ต่อท่าน หรือนายตำรวจซึ่งมี

ประกาศ

มีน

ไม่ว่ากว่าชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือหัวหน้า
สถานตำรวจก็ได้ แต่ต้องมีพระยานสามคน

ถ้าผู้ร้องขอจกทะเบียนนายกาย ฝ่ายที่ยังอยู่
พร้อมกันยกันหรือหนายตำรวจ กับพระยาน
สามคนนั้นต้องรีบไปแจ้งก่อนนายทะเบียน เพื่อ

นายทะเบียน จะได้ จกทะเบียน สมรสให้ ตามบท
แห่งพระราชบัญญัติ และเมื่อใดที่จดทะเบียน
แล้ว ท่านว่าการสมรสนั้นมีผลตั้งแต่วันที่

ได้เสนอดำรง

ถ้ากรณีเช่นที่กล่าว มาในวรรคต้น เกิดใน
เรือเคียวทะเลหรือทาง ให้นายเรือชั้น
ผู้ ร้อยตำรวจ เหมื่อน เช่น ท่านหนายตำรวจ
และให้ ใช้ บทบัญญัติ ที่กล่าวมา ข้างต้น ขงคัย
โดยอนุโลม

มาตรา ๓๐ การ สมรส ของ คนใน ขังคัย
สยามจะทำใน เมืองต่างประเทศ ตามวิธิซึ่งกฎ-
หมายของประเทนั้นบัญญัติไว้ก็ได้ เมื่อทำ
แล้วฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใด อาจขอจกทะเบียนในประ-
เทศสยามได้ แต่ต้องยื่นพระยานหลักฐาน
เป็นหนังสือ มีคำรับรองถูกต้องพร้อมกันคำ
แปลเป็นภาษาไทย ซึ่งฝ่ายนั้นเป็นผู้ออกคำ
ใช้ท้าย

ถ้าเป็นคนในขังคัยสยามทั้งสองฝ่าย การ
สมรสนั้นจะจดทะเบียนโดยเจ้าพนักงานทุกหรือ

กงสุล ฝ่ายสยาม ทำการใน ฐานะ นายทะเบียน
อนึ่งโดยตามแบบที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ
นี้ก็ได้

มาตรา ๓๑ ท่านว่า ความ คาย หรือ การ
อย่าเท่านั้น เช่นเหตุให้การสมรสสิ้นไป

มาตรา ๓๒ การอย่านั้น ท่านว่าสำเร็จ
ได้แต่โดยความยินยอมทั้งสองฝ่ายหรือโดยคำ
พิพากษาของศาลเท่านั้น

มาตรา ๓๓ การสมรส ที่จดทะเบียน ตาม
พระราชบัญญัตินี้ ท่านว่าระอย่าโดยความ
ยินยอม ทั้งสองฝ่ายได้ สมบูรณ์ แต่โดย จกทะเบียนการอย่านั้น

การจดทะเบียน ระอย่าโดยความ ยินยอมทั้ง
สองฝ่ายนั้น ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนเมื่อ
สามภริยาร้องขอทั้งสองคน

มาตรา ๓๔ เมื่อศาลพิพากษาให้ระอย่าแล้ว
ฝ่ายชายหรือหญิงจะยื่นสำเนาคำพิพากษาศาล
ซึ่งเจาหนาทรับรองมาให้จดทะเบียนการอย่านั้น
ด้วยก็ได้

มาตรา ๓๕ บุตร เกิดแต่หญิง อนุมัติให้ จก
ทะเบียน เป็นภริยาชายนั้น ท่านว่าจะเป็น
บุตร ชอบด้วย กฎหมาย ต่อเมื่อ บิดา มารดาทำ
การสมรสกันภายหลัง หรือได้จดทะเบียน
ว่าเช่นบุตรตามคำร้องขอของบิดา หรือ

พ. ศ. ๒๔๗๓

ประกาศ

คำพิพากษาของศาลว่าเป็นบุตร

๒๖ บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๖ เมื่อบิดาร้องขอรับรองบุตร ก่อนนิตยทะเบียนให้นายทะเบียนหนังสือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนแจ้งไปยังบุตร และถ้าทราบที่อยู่ของมารดา ก็ให้แจ้งไปยังมารดาด้วยโดยวิธีเดียวกัน

มาตรา ๓๗ คภพของขอให้รับรองบุตร ท่านให้รับไว้พิจารณาเฉพาะแต่ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีการข่มขืนทำชำเราหญิงมารดา หรือมีการฉกฉวยพาไปโดยทมิฬ หรือเห็นวงเห็นยักยักโดยมิชอบด้วยกฎหมายในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

ถ้าบุตรและมารดาได้แจ้งว่าตกลงยินยอมด้วยแล้วให้นายทะเบียนดำเนินการจดทะเบียนโดยพลัน แต่ถ้ามิได้แจ้งมา ล่วงพ้นเวลาหนึ่งเดือนนับแต่วันทมิฬหนังสือไป ก็ให้นายทะเบียนดำเนินการจดทะเบียน เว้นแต่ถ้าบุตรหรือมารดาอยู่นอกพระราชอาณาเขต ให้รอนล่วงพ้นเวลาสามเดือน

(๒) เมื่อมีการลักพา หรือลวงร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงอาจตั้งครรภ์ได้ แต่ต้องมีพยานหลักฐานประกอบเป็นหนังสือซึ่งบิดาทำไว้

ถ้าในระยะเวลาซึ่งระบุไว้ในวรรคก่อน บุตร หรือมารดา คัดค้านการขอรับรองบุตรนั้น เพราะเหตุว่าผู้ร้องขอมิใช่บิดา อันแท้จริง ให้ให้นายทะเบียนแจ้งคำคัดค้านไปยังผู้ร้องขอ และห้ามมิให้จดทะเบียน เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่ง

(๓) เมื่อมีภรรยา หรือหนังสืออื่นใดซึ่งบิดาทำไว้ มีความเห็นปราศจากสงสัยรับว่าเป็นบุตรของตน

บุคคลผู้มีส่วนได้เสียขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเช่นนั้น เพราะเหตุว่าผู้ขอจดทะเบียนมิใช่บิดาก็ได้ แต่ต้องฟ้องภายในสามเดือน นับแต่วันที่ได้ทราบการจดทะเบียนนั้น

(๔) เมื่อบิดาได้เลี้ยงดูอยู่กินกับมารดาอย่างเปิดเผยในระยะเวลาซึ่งมารดาอาจตั้งครรภ์ได้ หรือ

เมื่อมีการเพิกถอน ท่านให้ใช้มาตรา

(๕) เมื่อบิดาได้ให้ความอุปการะเลี้ยงดูและการศึกษาทั้งสิน หรือแบ่งส่วนเงิน บิดากับบุตร คภพของขอให้รับรองบุตรนั้น ถ้าความปรากฏว่า ในระยะเวลาซึ่งอาจตั้งครรภ์ได้ หญิงมารดาได้ร่วมประเวณีกับชายอื่น หรือประพฤติดนส่าสอนในทางประเวณีเห็นที่รู้ทั่วไป

ประกาศ

มีน

หรือชายไม่อาจเป็นบิดาได้ เพราะอยู่ห่างไกล หรือเพราะเหตุไม่สามารถ อย่างอื่น ดังนี้ไซ้ ท่านว่าให้ยกฟ้องเสีย

คดีฟ้องบุคคลผู้ใดอ้างว่าตนเป็นบิดาเช่นนั้น ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นบุตรจะฟ้องเองหรือเมื่อตายไปแล้ว ผู้สืบสันดานของผู้นั้น จะฟ้องก็ได้

มาตรา ๓๘ บุตร ซึ่งมีสิทธิใช้นามสกุล และรับมรดกของบิดานั้น ท่านว่าละเพาะแต่บุตรชอยด้วยกฎหมาย

มาตรา ๓๙ เมื่อศาลได้พิพากษาว่าเป็นบุตรชอยด้วยกฎหมายตามความในมาตรา ๓๗ แล้ว ท่านว่าบุตรหรือผู้สืบสันดานของบุตรแล้วแต่กรณี จะยื่นสำเนาคำพิพากษา ที่ศาลซึ่งเจาหนาทรับรองมาให้จดทะเบียนการรับรองบุตรนั้นก็ได้

มาตรา ๔๐ การรับรองบุตรนั้น ท่านว่า

- (๑) ถ้าเป็น กรณี ทบิดา มารดา ทำการสมรสกันภายหลัง ให้มีผลนับแต่วันที่สมรส
- (๒) ถ้าเป็น กรณี ทบิดา ร้องขอรับรองบุตร ให้มีผลนับแต่วันที่ใดที่จดทะเบียน หรือ
- (๓) ถ้าเป็น กรณี ทมีคำพิพากษาของศาลว่าเป็นบุตร ให้มีผลนับแต่วันที่คำพิพากษาดังกล่าวได้พิพากษา

แต่ทั้งนี้ห้ามมิให้ยกขึ้นใช้เป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดย

สุจริต เว้นแต่จะได้จดทะเบียนแล้ว

มาตรา ๔๑ ให้เสนายักษ์กระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้าหน้าที่ยุติราชการ เจตทะเบียน ตามพระราชบัญญัตินี้ และเพื่อกำหนดนั้น ให้มีอำนาจออกกฎเสนายักษ์ และกำหนดค่าธรรมเนียมจดทะเบียนเรียก กฎเสนายักษ์ เมื่อใดประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

พระราชวงศ์แต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป การจดทะเบียน ตามพระราช บัญญัติ นี้ท่านให้ เจตที่กระทรวงวัง มีเจ้าพนักงานผู้รับสั่งให้ทำการเป็นนายทะเบียนเป็นผู้รับยศ

มาตรา ๔๒ การสมรส ซึ่งมีอยู่ก่อนใช้พระราชบัญญัตินี้ สัมพันธ์ในครอบครัวอันเกิดแต่การสมรสนั้นก็ได้ ท่านว่าไม่อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้

สำนักริยา ซึ่งการสมรสสมบูรณ์ตามกฎหมายเก่านั้น จะขอให้ยื่นทำการสมรสของตนในทะเบียนสมรสก็ได้ ถ้าได้ยื่นทักแล้ว ท่านว่าแก่นั้นเสียไป ให้ใช้บทแห่งพระราชบัญญัตินี้บังคับ แต่ทั้งนี้ไม่เป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอก หรือสิทธิซึ่งได้ไว้ก่อนแล้ว

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๓ เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

ประกาศ

ยกเลิกกฎหมายลักษณะมฤตก

มาตรา ๒๑

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า
กฎหมายลักษณะมฤตก มาตรา ๒๑ ซึ่งมีความว่า “หญิงชายสมรสด้วยกันและเขานั้นตายจากกัน ท่านให้ยกสินเดิมให้แก่ญาติพี่น้องเขาตามมากและน้อย และสมรสไต่ต่อกันเท่าใด ให้แบ่งปันโดยพระราชกฤษฎีกา”
นั้น เห็นชอบด้วยก่อนลงพระสมัญญานาม สมควร
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิก
กฎหมาย ลักษณะ มฤตก มาตรา ๒๑ เสียแต่
บัดนี้ไป
ประกาศมา ณ วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๓ เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาล
ปัจจุบัน

กฎเสนาบติกระทรวงมหาดไทย

ออกตามความในมาตรา ๑๒๕๗

แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ว่าด้วยการจดทะเบียนสมรส

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๒๕๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ออกกฎไว้ดังต่อไปนี้
ข้อ ๑ ในเขตจังหวัดพระนคร และธนบุรี ให้จดทะเบียนสมรส ณ กรมการปกครองท้องที่
ในเขตจังหวัดอื่น ๆ ให้จดทะเบียนสมรส ณ ศาลากลางจังหวัด และให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นนายทะเบียน

กฎเสนาบดี

มีใน

ข้อ ๒ คำร้องขอจดทะเบียนสมาคม คำ
ร้องขอ จกทะเบียนแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่ม
เติมข้อบังคับ หรือเปลี่ยนแปลงบุคคลซึ่งได้รับ
มอบหมายเป็นผู้จัดการสมาคม และคำร้อง
ขอจดทะเบียนเลิกสมาคมนั้น ให้ทำตามแบบ
ส. ค. ๑ ท้ายกฎ

ข้อ ๓ การจดทะเบียน และใบสำคัญการ
จดทะเบียน ซึ่งนายทะเบียนส่งมอบให้แก่
สมาคมนั้น ให้ทำตามแบบ ส. ค. ๒ ท้ายกฎ

ข้อ ๔ ค่าธรรมเนียม การจดทะเบียน และ
อื่น ๆ ให้เรียกตามอัตราข้างต่อไปนี้

ก. ค่ากระดาษคำร้องฉบับละ ๒๕ สตางค์

ข. ค่าจดทะเบียนสมาคม ๒๕ บาท

ค. ค่าจดทะเบียนเลิกสมาคม ๕ บาท

ณ. ค่าขอเปลี่ยนแปลง หรือ เพิ่ม เติมใน
ทะเบียนคราวละ ๕ บาท

ง. ค่าขอตรวจเอกสารสมาคม ครั้งหนึ่ง
หรือละ ๑ บาท

จ. ค่าขอให้คัดเอกสารสมาคม ครั้ง

(๑) ถ้าขอให้คัดข้อความย่อ ค่าละ
๑๐ สตางค์

(๒) ถ้าขอให้คัดสำเนา ซึ่งเจ้าหน้าที่
ลงนามรับรองว่าเป็นสำเนาถูกต้อง ร้อยค่า
แรก ๑ บาท ค่าหลัง ๆ ร้อยละ ๕๐ สตางค์
เศษของร้อยค่าให้ถือเท่ากับร้อยค่า

ข้อ ๕ การรับเงิน ค่าธรรมเนียม ดังกล่าว
มาในข้อ ๔ นั้น ให้เจ้าพนักงานออกใบเสร็จ
ให้แก่ผู้เสียเป็นสำคัญ

ข้อ ๖ สมาคมใดประสงค์จะขอยกเว้นค่า
ธรรมเนียมการจดทะเบียน เพราะเข้าอยู่ใน
ลักษณะ สาธารณประโยชน์ ตาม ประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๕๖ ให้
ยื่นคำร้อง แสดงเหตุผลก่อนนายทะเบียน ใน
คราวเดียวกันกับยื่นคำร้องขอจดทะเบียน

เมื่อเสนาคือได้อนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียม
แล้ว ก็ให้ดำเนินการจดทะเบียนสมาคม
นั้นโดยไม่ต้องเรียกค่าธรรมเนียม

ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่า การอนุญาตให้ยก
เว้นนั้น ยกเว้นตลอดถึงการจดทะเบียนครั้ง
หลัง ๆ ด้วย เว้นไว้แต่เสนาคูจะมีคำสั่งเป็น
อย่างอื่น หรือมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงภายหลัง

ข้อ ๗ ให้ใช้กฎนี้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน
พุทธศักราช ๒๔๗๔ เป็นต้นไป

กฎให้ไว้ ณ วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๓

จอมพล บริพัตร

เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย